

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN : 2586-923X ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2561)

E-ISSN : 2630-0362 Vol.5 No.2 (May – August 2018)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

💧 เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : tak.puyada@gmail.com

● ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

ที่ปรึกษาอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชปริยัติกวี, ศ., ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสือ

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ., ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการ

พระราชปริยัติมณี, ผศ., ดร.

คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, ผศ., ดร.

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, ดร.

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิธรรมาภิรต, ผศ., ดร.

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. รงค์ บุญสวยขวัญ

สำนักวิชารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

อาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

คณะปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คุวิเศษแสง

คณะปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ดร. จันทนา อุดม

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ดร. ไพโรจน์ บุตรช้วน

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ดร. อุทัย เอกสะพัง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย

ผู้อำนวยการส่วนงานบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

นักวิชาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี

พระมหากษิณันท์ นนทภาณี

พระบุญญฤทธิ์ ภททจารี

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

❖ ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❖ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❖ จัดรูปเล่ม

พระมหากษิณันท์ นนทภาณี

❖ พิมพ์ที่

บริษัท โรงพิมพ์ดีชัย จำกัด

1/7 ถนนพัฒนาการคูขวาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-322-955, Email : dchai@hotmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2561 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 5 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 1 (จนถึง 31 ธันวาคม 2562) และจะถูกคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEAN Citation Index-ACI ต่อไป เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประกอบด้วยบทความวิจัย 19 บทความ บรรณาธิการขอแนะนำบทความในฉบับนี้ที่น่าสนใจ ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก โดย ธนิศร ยืนยง การศึกษาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การหารทศนิยมโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดย อรณัฐ เข้มโคกกรวด และรัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย หลักพุทธธรรมกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไททรงดำ ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดย พระอธิการศิริพงษ์ ภาทปญโญ ผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวไทยพุทธจากสถานการณ์ความรุนแรง ในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย กันตภณ หนูทองแก้ว การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดย นิตยา ราชรักษ์, อโนทัย ประสาน และสุภาพ เต็มรัตน์ การเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดี ตามแนวพระพุทธศาสนา โดย พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทธิชัย อาภากรโ), พระชยานันท์มณี (ธรรมวัตร จรณธมโม),

พระมหาประยูร โชติวิโร, พระปลัดสมชาย ปโยโค, สายชล ปัญญชิต, ภูเบศ วณิชชานนท์, พงษ์พัฒน์ ใหม่จันทร์ดี และนัชชา ทากุดเรือ รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธของครอบครัว ในชุมชนอาคารสูง เขตกรุงเทพมหานคร โดย อัครนันท์ อริยศรีพงษ์, กมลาศ ภูวนาธิพงศ์ กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรม ในสังคมไทย โดย พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปญโญ กระบวนการเสริมสร้างภาวะพลพัฒน์ในผู้สูงอายุ โดย พุทธชาติ แผนสมบุญ, กมลาศ ภูวนาธิพงศ์, อยุษกร งามชาติ, พระครูพิพิธปริยัติกิจ, สุวัฒน์ รักขันโท, โกศล จิ่งเสถียรทรัพย์ และ ธนวรรณ สารรัมย์ การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม ในเขตพื้นที่อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดย พระครูปลัดไพรัช จันทสโร (กาญจนแก้ว) อิทธิพลทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกต่อระดับจิตวิญญาณ ของการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดย Lan Tianyu and Nara Kittimettheekul แนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคใต้ โดย เดชชาติ ตรีทรัพย์ รูปแบบการพัฒนาและเสริมสร้างองค์กรธุรกิจ เพื่อสังคมอย่างยั่งยืนในประเทศไทย โดย ทรงศักดิ์ ใจกล้า รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาภิบาลของผู้นำชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนติโสภโณ) และสามารถ บุญรัตน์ การแก้ปัญหาโรคความเครียดด้วยพุทธปรัชญาว่าด้วยมหาสติปัฏฐาน 4 โดย พระครูปลัดไพรัช จันทสโร (กาญจนแก้ว), สวัสดิ์ โอนทัย และสมบูรณ์ บุญโท การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดย ทวี วาจาสัตย์ การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย สรัญญา แสงอัมพร ความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง โดย เอกรัตน์ หามนตรี

ปิดท้ายเล่มนี้ด้วยบทความวิจัย เรื่อง เมตริกซ์บัญชีสังคมสำหรับ SMEs ในประเทศไทย: การวิเคราะห์ตัวคุณทวี และการกระจายรายได้ โดย มานะ ลักษณะมีอรุโณทัย บทความนี้นำเสนอในประเด็น “จัดทำตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (Social Accounting Matrix: SAM) สำหรับ SMEs ของประเทศไทย ปี 2553 ซึ่งเป็นตารางที่แสดงถึงซึ่งแสดงถึงการหมุนเวียนของ

การผลิต (ทั้งในภาค SMEs จำนวน 26 สาขา และวิสาหกิจขนาดใหญ่จำนวน 26 สาขา) รายได้ และรายจ่ายในระบบเศรษฐกิจโดยรวม แสดงให้เห็นถึงการกระจายรายได้ของภาคครัวเรือนซึ่งแบ่งเป็น 5 กลุ่มตามชั้นรายได้”

กองบรรณาธิการวารสารมหาคุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการ ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูอรุณสุตาลังการ, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

บทความวิจัย : Research Articles

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัด นครนายก 119

People's Participation Affecting Local Development In Nakhon Nayok Province.

ธนิศร ยืนยง

การศึกษาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการหารทศนิยมโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 136

A Study of Mathematical Skills and Decimal Division Achievement of Grade 6 Students Using the Constructivist Learning Theory and the Polya Problem-Solving Process

อรนุช เข้มโคกกรวด และรัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย

หลักพุทธธรรมกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไททรงดำ ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 152

A Study of Buddhadhamma and Cultural Conservation of ThaiSongdum in Thakham Phunpin, Surat Thani Province.

พระอธิการศิริพงษ์ ภาทปญโญ

สารบัญ (ต่อ)

ผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวไทยพุทธจากสถานการณ์ความรุนแรง ในเขตพื้นที่ห้า จังหวัดชายแดนภาคใต้ 165

The Effect towards Thai Buddhists Way of Life from the Violent Situation in the Five Southern Border Provinces.

กันตภณ หนูทองแก้ว

การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 184

The implementation of Internal Quality Assurance Of The Small Size School under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2

นิตยา ราชรักษ์, อโนทัย ประสาน และสุภาพ เต็มรัตน์

การเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดี ตามแนวพระพุทธ ศาสนา 205

The Knowledge and Good Death Practical Path Promotion Base on Buddhism

พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภากรโ), พระชยานันท์มณี (ธรรมวัตร จรณธมโม), พระมหาประยูร โชติวิโร, พระปลัดสมชาย ปโยโค, สายชล ปัญญชิต, ภูเบศ วณิชชานนท์, พงษ์พัฒน์ ใหม่จันทร์ดี และนัชชา ทากุดเรือ

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวก ที่มีต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัว ในชุมชนอาคารสูง เขตกรุงเทพมหานคร 233

A Causal Relation Model of Environment and Positive Psychology Factors towards Buddhist Holistic Health of Families in the High-Rise Building Community, Bangkok.

อัครนันท์ อริยศรีพงษ์, กมลาค ภูวนาธิพงษ์

สารบัญ (ต่อ)

กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรม 250 ในสังคมไทย

An Analysis of the Buddhist Monks' Leadership Characters in Buddhist Propagation.

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ

กระบวนการเสริมสร้างภาวะพลัดพลังในผู้สูงอายุ 267

The Process of Promoting Elderly Active Ageing.

พุทธชาติ แผนสมบุญ, กมลาค ภูวนาธิพงศ์, อยู่ยกร งามชาติ, พระครูพิพิธปริยัติกิจ,
สุวัฒน์ รักขันโท, โกศล จิ่งเสถียรทรัพย์ และธนวรรณ สารรัมย์

การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม ในเขตพื้นที่อำเภอเทพา 284 อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

The Cohabitation of Musalim and Buddhist Communities, in the Area of Tepa District, Sabayoi District, Natawe District, and Chana District, Songkhla Province.

พระครูปลัดไพรัช จนทสโร (กาญจนแก้ว)

อิทธิพลทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกต่อระดับจิตวิญญาณ ของการเป็น 295 ผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

The Effecting of the Positive Psychological Capital on the Entrepreneurial Mind: A Case Study of the Vocational Students in Mueang NongKhai District, NongKhai Province, Thailand.

Lan Tianyu, and Nara Kittimetheekul

แนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ในการ 317 ปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ภาคใต้

The Ways to Promote on Morality, Ethics and Good Governance Principles in Work Performance of Personnel in local Administrative Organization Southern Region.

เดชชาติ ตริทรัพย์

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาและเสริมสร้างองค์กรธุรกิจ เพื่อสังคมอย่างยั่งยืนในประเทศไทย 342

The Model of Development and Promotion for Sustainability of Social Enterprises in Thailand.

ทรงศักดิ์ ใจกล้า

รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 364

A Model for Development of Thammatipati Community leaders in the Area of Muang District, Nakhon Si Thammarat Province.

พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภโณ) และสามารถ บุญรัตน์

การแก้ปัญหาโรคความเครียดด้วยพุทธปรัชญาว่าด้วยมหาสติปัฏฐาน 4 377

Solving the Problem of Chronic stress through the Buddhist philosophy on Four Foundations of Mindfulness.

พระครูปลัดไพรัช จันทสโร (กาญจนแก้ว), สวัสดิ์ อโณทัย และสมบุรณ์ บุญโท

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี 394

Educational Quality Development System in Small Schools under the office of Pathumthani Primary Educational Service area.

ทวี วาจาสัตย์

การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนมะม่วง ปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 411

A Study of Behavior in Applying the principles of Tithadhammikatttha for Solving the Economic Problem in Community: A case study of Mamuang Plai Khaen Community, Tambon tha ngio, Amphoe mueang, Nakhon Si thammarat province.

สรัญญา แสงอัมพร

สารบัญ (ต่อ)

ความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีพฤติกรรม เสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง 434

The Success of Community in Protection and Solution of Problem of Youth
Risking to Drug Addition in Angthong Province.

เอกรัตน์ หามนตรี

เมตริกซ์บัญชีสังคมสำหรับ SMEs ในประเทศไทย: การวิเคราะห์ตัวคูณทวี และ การกระจายรายได้ 452

Social Accounting Matrix for Thailand's SMEs: Multiplier and Income
Distribution Analysis.

มานะ ลักษมีอรุณทัย

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

๗-๘

**การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น
ในจังหวัดนครนายก**
**People's Participation Affecting Local Development
In Nakhon Nayok Province**

ธนิศร ยืนยง
มหาวิทยาลัยปทุมธานี

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก มีประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดนครนายก ประกอบด้วย อำเภอเมืองนครนายก อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ อำเภอปากพลี จำนวน 264,162 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 399 คน โดยทำการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (Tora Yamane , 1973) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2) การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาและส่งเสริมความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพให้สังคมมีความสุข อยู่ในระดับมาก การส่งเสริมการบริการทางการแพทย์ ศูนย์สุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับมาก และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้า บริการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาท้องถิ่น ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 84.40

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม , การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to study people's participation affecting local development in Nakorn Nayok province. The population consisted of 2 6 4 , 1 6 2 people who lived in Muang district, Banna district, Ongkarak district and Pakplee district and the sample group was 399 people by Taro Yamane's method. The instrument used for data collection was a questionnaire and interview by SPSS program. Statistical analysis used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product correlation coefficient and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results have shown that;

1. People's participation affecting local development in Nakorn Nayok province, as a whole was at the high level. ; ranking in descending order of mean: benefit of participation aspect was at the high level, implementation of

participation was at the high level, evaluation participation was at the moderate level and making decision of participation aspect was at the moderate orderly.

2. Local development of people in Nakorn Nayok province, as a whole was at the high level. ; ranking in descending order of mean: environment and natural resources conservation was at the high level , enhancing community potential and promoting knowledge and workplace skills in the social with the happiness were at the high level. Medical service promoting, holistic health center was at the high level and tourism route development, tourist attraction, facilitates, products and service were at the moderate level orderly.

3. People's participation had the relationship with local development at the high level with 0.01 level of significance. By people's participation on benefit affecting local development was the first level at 84.40 %.

Keywords: Participation, Local development

บทนำ

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์บนโลกใบนี้ เพราะมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมต่างพึ่งพาอาศัยกันและต่างต้องมีบทบาทภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบตามวาระโอกาสที่มาถึง บทบาทหน้าที่ที่ได้รับจากการยอมรับบทบาทที่สร้างขึ้นด้วยตนเองเช่นการรับหน้าที่เป็นพ่อแม่ เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน ความสำคัญของบทบาทหน้าที่การงานต้องมีกฎระเบียบและองค์การที่มั่นคงคอยช่วยรับนโยบายให้สอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมือง แต่ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้น รวมถึงการร่วมด้วยช่วยกันในด้านความคิดเห็นการบริหารจัดการ ตลอดจนการเสียสละเวลาอาคารสถานที่ปัจจัยอื่นๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อบรรลุเป้าหมาย

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นถือเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศจนมีความสำคัญและเป็นเรื่องที่จำเป็นในการปกครองประเทศของโลกประชาธิปไตย ปัจจุบันประเทศไทยของเราได้ให้ความสนใจต่อหลักการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา

ประเทศในแต่ละด้าน ทั้งด้านการเมืองสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานภาครัฐภายใต้แนวคิดการบริหารภาครัฐแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และแนวคิดตามหลักการธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยที่ภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำงาน และร่วมรับผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วม ไปจนกระทั่งถึงร่วมตรวจสอบ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย

ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน ที่ผ่านมามีพบว่า อุปสรรคและปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ประชาชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วม รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่เป็นปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังถือได้ว่า เป็นการเริ่มต้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่สำคัญอีกด้วย

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ได้กล่าวถึงกระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ได้แก่ การร่วมในการวางแผน คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทาง ดำเนินการ ติดตามประเมินผลและตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วยการสนับสนุนด้านทรัพยากร และการประสานความร่วมมือ การร่วมในการใช้ประโยชน์ คือ การนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การได้รับประโยชน์ คือ การแจกจ่ายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม และการร่วมในการประเมินผลเพื่อประชาชนในชุมชนจะได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขต่อไป

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก โดยการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครนายก ซึ่งประกอบด้วย อำเภอเมืองนครนายก อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ อำเภอปากพลี จำนวน 264,162 คน (กรมการปกครอง , 2559)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 399 คน โดยทำการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (Tora Yamane , 1973)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทางทฤษฎี แนวคิดจากผลงานวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดอันแสดงให้เห็นถึงตัวแนวความคิด ทฤษฎี เพื่อการเลือกสรรตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก มาใช้เป็นเกณฑ์ในการชี้วัดได้อย่างถูกต้อง
2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชน ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครนายก โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 399 ฉบับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก โดยมีเนื้อหาในการสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก ประกอบด้วย เนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้า บริการ 2) ด้านส่งเสริมการบริการทางการแพทย์ ศูนย์สุขภาพแบบองค์รวม 3) ด้านอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาและส่งเสริมความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

หลังจากปรับตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ซึ่งได้เท่ากับ 0.87 แล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจริงอีกครั้ง จำนวน 399 คน

แบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วน (Rating Scale) จะเป็นข้อความที่ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยจำแนกออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

		เชิงบวก	เชิงลบ
มีการพัฒนามากที่สุด	ใช้คะแนนเท่ากับ	5	1
มีการพัฒนามาก	ใช้คะแนนเท่ากับ	4	2
มีการพัฒนาปานกลาง	ใช้คะแนนเท่ากับ	3	3
มีการพัฒนาน้อย	ใช้คะแนนเท่ากับ	2	4
มีการพัฒนาน้อยที่สุด	ใช้คะแนนเท่ากับ	1	5

กำหนดหลักเกณฑ์วัดคะแนนเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและความหมายจากแบบสอบถามที่วัดได้ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.61-3.34	หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย	3.41-4.20	หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ และคัดเลือกเอาเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้
2. ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (SPSS)
3. คำนวณหาค่าสถิติและทดสอบกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้บันทึกไว้
2. ในระหว่างการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยนั้น ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและมีอารมณ์ร่วมในการพูดคุย
3. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิด คำถามการวิจัยและทฤษฎีที่นำมาอ้างอิง โดยการวิเคราะห์ต้องมีความเป็นกลางปราศจากอคติ ไม่มีการคาดเดาในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม โดยพิจารณาจากปัจจัยตัวแปรอิสระ และน้ำหนักของแต่ละตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม โดยใช้สมการพหุคูณ (Multiple Regression Analysis : MRA)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก” ผลการวิจัย พบว่า

ผลการวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 399 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 257 คน คิดเป็นร้อยละ 64.41 มีอายุอยู่ระหว่าง 40 - 49 ปี จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.12 ระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.31 อาชีพค้าขาย จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.82 ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 6 - 10 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.31

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก

การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อมีการพิจารณารายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามลำดับ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อมีการพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก ด้านอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาและส่งเสริมความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพให้สังคมมีความสุข อยู่ในระดับมาก ด้านส่งเสริมการบริการทางการแพทย์ ศูนย์สุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับมาก และด้านการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้า บริการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก ผู้วิจัยมีประเด็นที่ต้องนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในจังหวัดนครนายก อยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะประชาชนในจังหวัดนครนายกมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของ

ทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น และกล่าวได้ว่า ประชาชนนั้น คือ กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ฉะนั้น การที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจบางประการในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดขึ้นนั้นย่อมเป็นสิ่งพึงประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงานหรือการพัฒนาท้องถิ่นนั้นตอบสนองความต้องการของผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด โดยสอดคล้องกับงานวิจัย (สมคิด ศรีสิงค์, 2557) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก กล่าวว่า ปัจจัยความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นประเด็นที่ประชาชนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า เป็นสิ่งที่สำคัญที่สามารถชักนำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนากิจกรรมของชุมชนได้มากขึ้น เพราะเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกัน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของประชาชน ในจังหวัดนครนายก อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นได้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัย (พรทิพย์ ทับแว่ว, 2554) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ระดับการศึกษา และอาชีพ ทั้งนี้จึงสอดคล้องกับผลการศึกษาจากงานวิจัยชิ้นนี้ ด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ระดับการศึกษา และอาชีพ เช่นเดียวกัน เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.12 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 22.31 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 29.82 จึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชนในจังหวัดนครนายก อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่างๆ

ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เช่น โครงการสวนสมุนไพร โครงการประปาหมู่บ้าน หมายถึง กิจกรรมการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นประชาชนนั้นได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการได้รับผลประโยชน์จากการจัดกิจกรรมนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็น โครงการสวนสมุนไพร โครงการประปาหมู่บ้าน ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น โดยสอดคล้องกับงานวิจัย (จารุณี พันธุ์เสงี่ยม, 2550) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนร่วมจิตใจ จังหวัดกระบี่ ผลจากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปานกลาง มีส่วนร่วมในการประเมินผล มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย (ปวีณา วีรยางกูร, 2554) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลจากการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดแสดงให้เห็นถึงระดับของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านงานวิจัย (ปวีณา วีรยางกูร, 2554)

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชนในจังหวัดนครนายก อยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล อีกทั้งประชาชนได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นผลย้อนกลับต่อการดำเนินการโครงการต่างๆ ที่หน่วยงานของภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำขึ้น เนื่องจากกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นเกี่ยวข้องและเป็นการบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชนประชาชนจึงควรเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล สอดคล้องกับงาน (จริญญา จันทร์ทรง, 2555) งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 346 คนผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีพบว่าโดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามลำดับ

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้า บริการ อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการตลาด และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัย (ณัฐพร ดอกบุญนาค, 2556) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุกอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยวนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการจัดการด้านสถานที่ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านวางแผน การประชุมนโยบาย หรือแสดงความเห็นต่าง ๆ ด้านของสิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ชุมชนจะมีส่วนแค่การแสดงความคิดเห็นว่าดีหรือไม่ ต้องการหรือไม่ต้องการ แต่ไม่ได้เข้ามาส่วนในการวางแผนคิดนโยบาย หรือการจัดการมากแต่อย่างใด และด้านบุคลากร ประชาชนหรือคนในชุมชนนั้น มีส่วนร่วมมาก แต่ในส่วนของการจัดการด้านกฎเกณฑ์ทางการท่องเที่ยวในตลาดร้อยปีสามชุกนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมลดลง หากเทียบกับด้านอื่น ๆ เนื่องจากปัจจุบันกฎเกณฑ์ต่าง ๆ คือ กฎที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา ไม่ได้มีการวางกฎเกณฑ์ที่ตายตัว สอดคล้องกับงานวิจัย (อุทัยวรรณ ลิ้มขยาพร, 2551) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ที่มีผลกระทบต่อนตนเองหรือชุมชน ส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ได้กล่าวไว้ว่า การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น สิ่งสำคัญที่จำเป็นคือ การให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ ชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการเพิ่มทักษะในการจัดการและการ ประสานงาน ท้ายที่สุดชุมชนจะสามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ มีการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน สังคมพัฒนาอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยการพัฒนาของชุมชนเอง

การส่งเสริมการบริการทางการแพทย์ ศูนย์สุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการแพทย์และศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีสุขภาพที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัย (พิรพัฒน์ แก้วกัญญา, 2558) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการให้บริการโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพในการให้บริการโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การมีส่วนร่วมในการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) แนวทางการให้บริการคือควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนนั้น ได้ทราบถึง บทบาทตนเองในกระบวนการมีส่วนร่วมต่างๆ และควรจัดให้มีแผนดำเนินงานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ของการบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างแท้จริง โดยการจัดทำแผน นำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและจัดเวทีหมู่บ้านผ่านการประชุมหรือเวทีประชาคม ตั้งตัวแทนในการประสานแผนกับหน่วยงานเจ้าของงบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัย (เจษฎา ไชยทน, 2550) ได้ศึกษาวิจัย การบริหารจัดการบริการสาธารณะ ในพื้นที่การเกษตรลุ่มแม่น้ำอิงขององค์การบริหารส่วนตำบลครั้งและองค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยซ้อ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลครั้งและองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยซ้อและประชาชนที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่การเกษตรลุ่มแม่น้ำอิงรัศมี 5 กิโลเมตร สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม และแบบบันทึกข้อมูลผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการบริการสาธารณะในพื้นที่การเกษตรลุ่มแม่น้ำอิงขององค์การบริหารส่วนตำบลครั้งและองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยซ้อในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะ ด้านการก่อสร้างและพัฒนาถนนเข้าสู่พื้นที่การเกษตร ความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานของประชาชนผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่การเกษตรลุ่มแม่น้ำอิงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดสร้างปรับปรุงถนนเข้าสู่พื้นที่การเกษตรความต้องการด้านการส่งเสริมอาชีพ ของประชาชนผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่การเกษตรลุ่มแม่น้ำอิงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบอาชีพทางการเกษตรและด้านการแสวงหา แนวทางใหม่ๆ เกี่ยวกับวิธีการทางการแพทย์และสำหรับความ

ต้องการด้านการบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่การเกษตรลุ่มแม่น้ำอิงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการเข้าไปปรับทราบปัญหาให้ทันทั่วทั้งเมื่อเกษตรกรประสบกับภัยธรรมชาติและด้านการสนับสนุนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดเพื่อบรรเทาจากการประสบภัยธรรมชาติ

การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนภาคเอกชนด้านการลงทุนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สอดคล้องกับงานวิจัย (สรายุทธ คานและคณะ, 2560) ได้ศึกษา รูปแบบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน กรณีศึกษาโครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน กรณีศึกษาโครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) หลักการและแนวคิด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ 3) ขั้นตอนในการดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยองค์ประกอบที่ 1) หลักการและแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดและทฤษฎีด้านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและวิทยาการด้านสิ่งแวดล้อมที่ผสมผสานเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และการสงวนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หายาก สำหรับองค์ประกอบที่ 2) วัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นกระบวนการในการดำเนินงานให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และองค์ประกอบที่ 3) ขั้นตอนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักร่วมกันในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน (ระยะก่อเกิด) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการอนุรักษ์ ด้วยทักษะกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชิงปฏิบัติ เพื่อปรับปรุง/แก้ไขทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม/เปลี่ยนแปลงไป (ระยะพัฒนา) ขั้นตอนที่ 3 การควบคุมและการเผยแพร่กิจกรรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ยั่งยืน (ระยะขยายผล)

การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาและส่งเสริมความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ให้สังคมมีความสงบสุข อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้คนทุกกลุ่มทุกวัยมีองค์ความรู้ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัย (สมบูรณ์ ธรรมลงกา, 2556) ได้ศึกษา รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดเชียงรายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบททางด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ของชุมชนที่เข้มแข็ง 2) ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน 4) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน 5) จัดทำกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยในเชิงคุณภาพผู้วิจัยเก็บข้อมูล โดยใช้ การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุป และการจำแนกประเภทของข้อมูล ในเชิงปริมาณผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงราย เป็นสังคมแบบเครือญาติมี โครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแนวราบและแนวตั้ง ทางด้านการเมือง มีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้มชุมชนต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อ และพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และทางด้านเศรษฐกิจมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนในการผลิต มีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตการจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการเสริมสร้างความ เข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเชียงราย มีอาทิเช่นภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชน การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัยสำคัญ คือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนระบบเครือข่ายระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆเหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนกลยุทธ์การนำ

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด สอดคล้องกับ (สถาบันเพื่อความเข้มแข็งให้ชุมชน, 2552) ได้สรุปกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไว้ คือ มีการเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอันเป็นหัวใจที่สำคัญต่อการพัฒนา ในทุก ๆ ด้าน มีการวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาทางเลือกและดำเนินกิจกรรมตามทางเลือกที่กำหนด มีการประเมินผล ของกิจกรรมพัฒนาโดยชุมชน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน และพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

สรุป

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายกนั้น มีความสัมพันธ์กันจึงเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นโดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสามารถนำไปเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ควรนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและพัฒนาท้องถิ่น เช่น การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าบริการ เพื่อความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีศักยภาพ

เอกสารอ้างอิง

Tora Yamane . (1973). *Statistic: An introductory analysis (3rded.)*. New York: Harper and Row.

กรมการปกครอง . (2559). *ข้อมูลจากระบบสถิติทางการทะเบียน*.

จริญญา จันทรทรง. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐ

- ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จารุณี พันธุ์เสียม. (2550). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนร่วมจิตร่วมใจ จังหวัดกระบี่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์ : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจษฎา ไชยทน. (2550). *การบริหารจัดการบริการสาธารณะ ในพื้นที่การเกษตรลุ่มแม่น้ำอิง ขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีและองค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยซ้อ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ณัฐพร ดอกบุญนาค. (2556). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวกรณีศึกษา ชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุกอำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี*. จังหวัดสุพรรณบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ปวีณา วีรยางกูร. (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรทิพย์ ทับแว่ว. (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิษฐ์*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พีรพัฒน์ แก้วกัญญา. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการให้บริการ โครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม*. รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- สถาบันเพื่อความเข้มแข็งให้ชุมชน. (2552). *กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. จังหวัดพิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร .
- สมคิด ศรีสิงค์. (2557). *ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก*. จังหวัดพิษณุโลก: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.

- สมบุญ ธรรมลงกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. ปรินญาดุษณ์บัณฑิต : สาขาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สรายุทธ คานและคณะ. (2560). รูปแบบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน กรณีศึกษาโครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น. เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อุทัยวรรณ ลิ้มปชยาพร. (2551). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวศึกษาเฉพาะกรณีปีงบอร์เพ็ด จังหวัดนครสวรรค์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

การศึกษาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เรื่อง การหารทศนิยมโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์
ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

A Study of Mathematical Skills and Decimal Division
Achievement of Grade 6 Students Using the Constructivist
Learning Theory and the Polya Problem-Solving Process.

อรนุช เข้มโคกกรวด

รัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องการหารทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้นักเรียนมีคะแนนทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ร้อยละ 70 ขึ้นไปและ 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่องการหารทศนิยม โดยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเพี้ยพานโนนสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 23 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเป็นการทดลองขั้นต้น แบบวิจัยแบบกลุ่มเดียว มีการวัดผลหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่องการหารทศนิยม จำนวน 6 แผน เวลา 12 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบอัตนัย แสดงวิธีหาคำตอบ จำนวน 3 ข้อ และ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการหารทศนิยม เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าร้อยละ ผลวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์พบว่า นักเรียนมีทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 83.03 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 24.78 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.60 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 86.95 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

Abstract

The objectives of this research were to 1) examine mathematical problem solving process skills on the subject of Decimal Division for grade 6 students, and achieve at least 70 % of the total score and 2) study mathematical learning achievement on this subject with the mean of at least 70 %, and at least 70 % of them would pass the 70 % criterion. The target group consisted of 23 grade 6 students at Piafan-Nohnsawan School, under the Office of KhonKaen Primary Educational Service Area 4, during the 1st semester of the academic year 2017. One-Shot Case Study Design was applied to this research. The instruments were 1) 6 lesson plans on the subject of Decimal Division based on the Constructivist Theory and Polya's problem solving process for 12 instructional periods, 2) a 3-problem subjective test on mathematical problem solving process skills showing the methods of solution finding, and 3) a learning achievement test consisting of 30 questions with a 4-choice type of objective test. The collected data were analyzed by means of mean, standard deviation, and percentage.

The findings are as follows:

1. The mean of the mathematical problem solving process skills on the subject of Decimal Division is 83.03 % and 23 students (100 %) passed 70 % of the criterion. It was higher than the set one.
2. The mean of mathematical learning achievement was 24.78 from the score of 30 or 82.60 %, and 20 students (86.9 %) passed the 70 % criterion.

Keyword: Mathematical skill, Learning Achievement, Constructivist Theory and Polya's problem solving process

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์สามารถนำความรู้ทักษะกระบวนการการแก้ปัญหาไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รวมทั้งนำไปเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่จำเป็น ซึ่งจะเห็นได้ว่าจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ก็เพื่อให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ในชีวิตจริงสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังได้กำหนดให้ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีส่วนสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดและการแก้ปัญหาจึงจำเป็นที่ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนการทำงานและบทบาทจากผู้สอน ผู้ถ่ายทอด มาเป็นผู้นำในการเรียนรู้และเป็นผู้คอยเอื้ออำนวยความสะดวก ส่งเสริม ช่วยเหลือ สนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ โดยเสนอแนะวิธีการแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง จากการลงมือปฏิบัติและจากการสร้างองค์ความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งครูผู้สอนเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักเรียน

จากการประเมินคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนบ้านเพี้ยพานโนนสวรรค์ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์คือร้อยละ 70 โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 53.94 และจากรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (o-net) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเพี้ยพาน

โนนสวรรค์ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานโดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 8.93 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาเพียงรูปแบบเดียวจากตัวอย่างที่ครูให้ทำ ทำให้นักเรียนขาดวิธีการคิดที่หลากหลาย ไม่กล้าหาคำตอบโดยใช้วิธีที่แตกต่างจากที่ครูสอน ประกอบกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ได้เน้นการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นักเรียนไม่มีโอกาสแสดงออกตามศักยภาพ จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ต่ำ

ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวว่าควรมีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จึงได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้หนึ่งที่เหมาะสมโดยให้ความสำคัญ กับประสบการณ์และกระบวนการการได้มาซึ่งความรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้คิดและสร้างความรู้จากการเผชิญสถานการณ์ปัญหา และเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ที่พบใหม่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้โดยการค้นหาและแสวงหาความรู้มาใช้แก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาด้วยตนเอง และเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ดังที่ Grayson H. Wheatley (Grayson H. Wheatley , 1991) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เมื่อได้เผชิญกับงาน หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของตนเอง หาวิธีแก้ปัญหาด้วยตัวของผู้เรียน

กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่เน้นผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและพัฒนาจนเกิดทักษะในตัวผู้เรียน การแก้ปัญหาผ่านกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน จะทำให้ผู้เรียนมีความคิดและเห็นแนวคิดที่หลากหลาย มีการเชื่อมโยงประสบการณ์ปัญหากับสิ่งที่เรียนมาอยู่เดิมซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจปัญหา ขั้นตอนที่ 2 วางแผนแก้ปัญหา ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการตามแผน และ ขั้นตอนที่ 4 มองย้อนกลับ ในแต่ละขั้นตอนจะมีการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาและทักษะต่างๆ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะและกระบวนการแก้ปัญหา

จากความสำเร็จและเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์

และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การหารทศนิยม สูงขึ้น
ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงคุณภาพการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

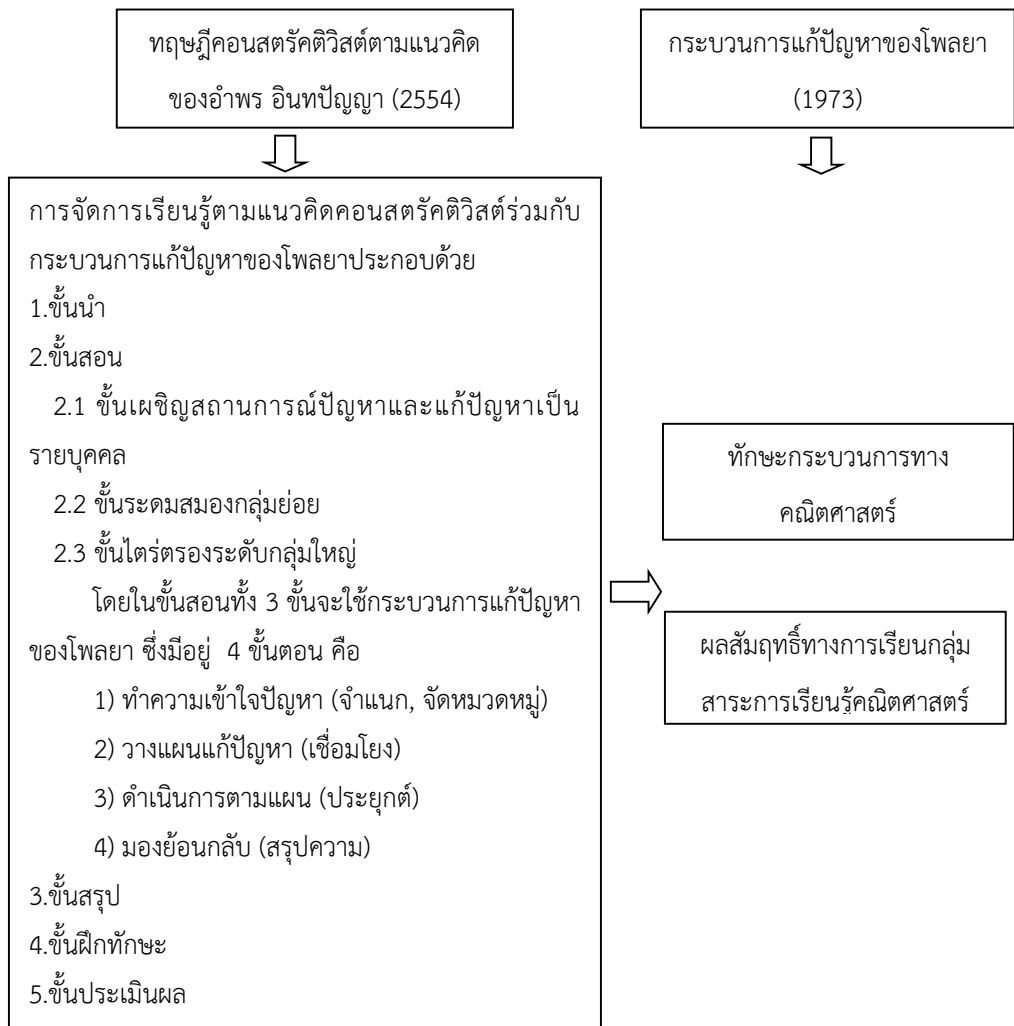
ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องการหารทศนิยม
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้นักเรียนมีคะแนนทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทาง
คณิตศาสตร์ร้อยละ 70 ขึ้นไป
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่องการหาร
ทศนิยม โดยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวน
นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยการทดลองขั้นต้น (Pre – Experimental Design) ผู้วิจัยใช้แบบวิจัยเชิงทดลองที่มีการวัดผลหลังทดลองอย่างเดียว (One-group posttest design) ซึ่งมีแบบแผนการวิจัยดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538)

X O

X แทนการจัดเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับการแก้ปัญหาของโพลยา

O แทนการวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ภาพที่ 2 แผนวิจัยเชิงการทดลองขั้นต้น แบบวัดผลหลังทดลองอย่างเดียว

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเพี้ยพานโนนสวรรค์ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 23 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็น 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่องการหารทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 แผน 2) แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ และ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบปรนัย จำนวน 30 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ในโรงเรียนบ้านเพี้ยพานโนนสวรรค์ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการปฐมนิเทศผู้เรียนเพื่อสร้างข้อตกลงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

2) ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง

3) ประเมินทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 3 ข้อต่อ 1 แผนการจัดการเรียนรู้

4) ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การหารทศนิยม เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่

- 1) ค่าร้อยละ
- 2) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
- 3) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) ทักษะกระบวนการการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละแล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ โดยให้มีคะแนนทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การหารทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ เพื่อเปรียบเทียบเกณฑ์ที่กำหนด ให้มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ผลการศึกษาทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์พบว่า นักเรียนมีทักษะและ

กระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 83.03 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เฉลี่ย 24.78 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.60 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 86.95 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ผลการศึกษาทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์พบว่า นักเรียนมีทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 83.03 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Grayson H.Wheatley , 1991) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองนอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของโพลยา ยังส่งผลต่อทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ดังสุมาลี ชัยเจริญ (สุมาลี ชัยเจริญ, 2545) กล่าวว่า การเรียนรู้ของนักเรียนจะเกิดขึ้นในระหว่างที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ผ่านการลงมือกระทำของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนตื่นตัว รู้จักควบคุมการเรียนรู้ของตนและส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณตลอดจนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ กรรณิการ์ หาญพิทักษ์ (กรรณิการ์ หาญพิทักษ์, 2559) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อเมโนทัศน์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่อง รูปสามเหลี่ยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนปริษาณุศาสตร์ จังหวัดชลบุรี จำนวน 51 คน ผลวิจัย พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2544) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนว่า ถ้านักเรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาอยู่เสมอ มีโอกาสได้พบปัญหาต่างๆ หลายรูปแบบ ซึ่งอาจจะมีโครงสร้างของปัญหาที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกัน นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการเลือกใช้วิธีต่างๆ เพื่อนำไปใช้ได้เหมาะสมกับปัญหา เมื่อเผชิญกับปัญหาใหม่ก็จะสามารถนำประสบการณ์เดิมมาเทียบเคียงพิจารณาว่าปัญหาใหม่นั้นมีโครงสร้างคล้ายคลึงกับปัญหาที่ตนเองเคยคุ้นเคยมาก่อนบ้างหรือไม่ ปัญหาใหม่นั้นสามารถแยกเป็นปัญหาย่อยๆ ที่มีโครงสร้างของปัญหาลำคลึงกับปัญหาที่เคยแก้มาแล้วหรือไม่ สามารถใช้วิธีใดในการแก้ปัญหานี้ใหม่ได้บ้าง นักเรียนที่มีทักษะในการแก้ปัญหจะสามารถวางแผนเพื่อกำหนดยุทธวิธีในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม

นอกจากนี้ การที่นักเรียนได้เรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกันคิดร่วมกันแก้ปัญหา ปรึกษาหารือ อภิปรายและแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลซึ่งกันและกัน นักเรียนได้นำเสนอความคิดของตนเอง และได้รับความเห็นของผู้อื่น ซึ่งการทำกิจกรรมเช่นนี้บ่อยๆ จะทำให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการคิดและมีประสบการณ์มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ที่กล่าวว่า การจัดโอกาสให้นักเรียนได้ออกมานำเสนอแนวคิดของนักเรียนแต่ละคนหรือแนวคิดของกลุ่ม ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ครูควรปฏิบัติให้มีบ่อยๆ เพราะในการนำเสนอแต่ละครั้งนักเรียนมีโอกาสร่วมแสดงแนวคิดเสริมเพิ่มเติมร่วมกันหรือซักถามหาข้ออภิปรายขัดแย้งด้วยเหตุด้วยผล ครูมีโอกาสเสริมความรู้ ขยายความ หรือสรุปประเด็นสำคัญที่เป็นความคิดรวบยอดของสาระที่นำเสนอ นั้น ทำให้การเรียนรู้ขยายในวงกว้างและลึกมากขึ้น นักเรียนสามารถนำความรู้หรือแนวคิดที่ได้จากการนำเสนอ นั้นไปประยุกต์หรือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติผลดีอีกประการหนึ่งของการที่นักเรียนได้ออกมานำเสนอผลงาน คือ นักเรียนเกิดเจตคติที่ดี มีความภูมิใจในผลงาน เกิดความรู้สึกรักอยากคิด อยากทำ กล้าแสดงออก และจดจำสาระที่ตนเองได้ออกมานำเสนอได้นาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คำไข น้อยชมพู (2554) พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการแก้ปัญหาตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองจากการเผชิญปัญหาโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมมา

ประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดฝึกทักษะการสังเกต ฝึกวิเคราะห์ รวมทั้งการให้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหา ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง มีทักษะในการแก้ปัญหาตามกระบวนการแก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองได้โดยอาศัยกระบวนการการกลุ่ม มีการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวบรวมวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้อย่างหลากหลาย และอภิปรายร่วมกัน ในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดเป็นวิธีการแก้ปัญหากลุ่ม ได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหา ร่วมกันทำงานแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุด้วยผล รู้จักหน้าที่และบทบาทของตน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบและทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราตรี โพธิ์เลิง (ราตรี โพธิ์เลิง, 2551) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการแก้ปัญหตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะกระบวนการแก้ปัญหด้วย

2. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เฉลี่ย 24.78 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.60 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 86.95 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ต่างๆ ที่เขาได้พบ ได้สัมผัสและได้ทำ โดยอาศัยประสบการณ์และโครงสร้างเดิมของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ซึ่งครูได้ทบทวนความรู้เดิมให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ การตอบคำถาม การอภิปราย การสนทนา มีการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนทราบเป้าหมายของการเรียนรู้ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ สิ่งสำคัญที่ผู้สอนควรคำนึงถึงคือความรู้พื้นฐานของผู้เรียนสำหรับการเรียนรู้เนื้อหาสาระใหม่ ขั้นเตรียมความพร้อมเพื่อนำเข้าสู่กิจกรรม ผู้สอนสามารถใช้คำถามเชื่อมโยงเนื้อหาหรือเรื่องราวที่

เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่เนื้อหาใหม่หรือใช้ยุทธวิธีต่างๆ ในการทบทวนความรู้เดิมในการจัดการเรียนการสอนการแก้ปัญหาที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2544) ได้เสนอแนะว่า ก่อนการอภิปรายนักเรียนแต่ละคนต้องทำความเข้าใจปัญหาด้วยตนเอง แล้วจึงนำเสนอความคิดเห็นที่ประชุม เพื่อให้ความเข้าใจปัญหาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากนั้นจึงอภิปรายเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ในชั้นกิจกรรมระดมสมองกลุ่มย่อย นักเรียนมีการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวบรวมวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้อย่างหลากหลาย และอภิปรายในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดเป็นวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่ม ได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหา ร่วมกันทำงานแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะให้ผู้เรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นแนวการจัดการเรียนรู้แนวหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา ปรัชญาหรืออภิปรายและแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลซึ่งกันและกัน ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการคิด และมีประสบการณ์มากขึ้น ในชั้นกิจกรรมไตร่ตรองระดับกลุ่มใหญ่ นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ระหว่างนักเรียนด้วยกัน และระหว่างนักเรียนกับครู ช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนกว้างหลากหลาย ได้ร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้และสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ การสร้างความรู้ด้วยตนเอง การแก้ปัญหามีเหตุผล ได้พัฒนาทักษะทางสังคม มีความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก ช่วยเหลือกันและกัน การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ออกมานำเสนอแนวคิดของผู้เรียนแต่ละคนหรือแนวคิดของกลุ่ม เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนควรปฏิบัติให้มีบ่อยๆ เพราะในการนำเสนอแต่ละครั้ง ผู้เรียนมีโอกาสร่วมแสดงแนวคิดเสริมเพิ่มเติมร่วมกันหรือซักถามหาข้ออภิปรายขัดแย้งด้วยเหตุและผล ผู้สอนมีโอกาสเสริมความรู้ ขยายความหรือสรุปประเด็นสำคัญที่เป็นความคิดรวบยอดของสาระที่นำเสนอขึ้น ทำให้การเรียนรู้ขยายในวงกว้างและลึกมากขึ้น ผู้เรียนสามารถนำความรู้หรือแนวคิดที่ได้จากการนำเสนอขึ้นไปประยุกต์หรือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติได้สอดคล้องกับการศึกษาของ ละมัยแก้วสวรรค์ (ละมัย แก้วสวรรค์, 2558) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับการศึกษาของ จำปรีญา อุตรา (จำปรีญา อุตรา, 2550) ได้ศึกษา การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เรื่องเศษส่วนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโนนทันวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เรื่องเศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเองจากสถานการณ์ปัญหาที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับความสนใจและประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความรอบรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนติในเรื่องที่เรียน 2) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 73.63 และผู้เรียนจำนวนร้อยละ 85.00 ของผู้เรียนทั้งหมด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไปเมื่อพิจารณาถึงสมรรถนะสำคัญ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาส่งผลให้นักเรียนเกิดสมรรถนะสำคัญทั้ง 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ดังเห็นได้จากการให้นักเรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ปัญหาและแก้ปัญหาเป็นรายบุคคลอันจะส่งผลให้นักเรียนเกิดการคิด การพิจารณาไตร่ตรองด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิด มีความสามารถในการแก้ปัญหา การส่งเสริมให้นักเรียนฝึกอธิบายการแก้ปัญหาของตนเองด้วยเหตุผล นักเรียนมีการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ระหว่างนักเรียนด้วยกัน และระหว่างนักเรียนกับครู และอภิปรายร่วมกันในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด นอกจากนี้ การให้นักเรียนได้นำเสนอแนวคิดของผู้เรียนแต่ละคนหรือแนวคิดของกลุ่ม นักเรียนมีโอกาสร่วมแสดงแนวคิดเสริมเพิ่มเติมร่วมกัน หรือซักถามหาข้ออธิบายขัดแย้งด้วยเหตุและผล ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และจากการทำกิจกรรมเช่นนี้ ครูมีโอกาสเสริมความรู้ขยายความหรือสรุป

ประเด็นสำคัญที่เป็นความคิดรวบยอดของสาระที่นำเสนอ นั้น ทำให้การเรียนรู้ขยายในวงกว้าง และลึกมากขึ้น ผู้เรียนสามารถนำความรู้หรือแนวคิดที่ได้จากการนำเสนอ นั้นไปประยุกต์หรือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติได้ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ซึ่งส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียน ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์และกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มาใช้จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์อย่างกว้างขวาง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและระดับความสามารถของนักเรียน

1.2 ครูควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย ส่งเสริมกำลังใจให้กล้าแสดงออกมากขึ้น มุ่งเน้นการใช้คำถามชี้แนะ ยั่วเย้าแทนการบอกคำตอบให้ทราบ

1.3 ครูควรส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่องโดยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักบทบาทและหน้าที่การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลการศึกษาไปใช้พัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านอื่นๆ ได้แก่ ทักษะและกระบวนการให้เหตุผล ทักษะและกระบวนการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ ทักษะและกระบวนการเชื่อมโยง และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.2 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ระหว่างผู้เรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เพื่อให้เข้าใจความสามารถในการสร้างองค์ความรู้และการพัฒนาในทุกด้านของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรณีการ หาญพิทักษ์. (2559). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อ มโนทัศน์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่องรูปสามเหลี่ยมของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ชลบุรี: วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จำปรีญา อุดรา. (2550). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะ/กระบวนการทาง คณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1. ขอนแก่น: วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา การประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ราตรี โพธิ์เลิง. (2551). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการแก้ปัญหา เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์. ขอนแก่น: วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ละมัย แก้วสวรรค์. (2558). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2544). คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระ การเรียนรู้คณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สุมาลี ชัยเจริญ. (2545). *ทฤษฎีการออกแบบการสอนในกระบวนทัศน์ใหม่*. ขอนแก่น: ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Grayson H.Wheatley . (1 9 9 1). *Constructivist Perspective on Science and Mathematics Learning*. Science Education 75(1): 9-21.

หลักพุทธธรรมกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไททรงดำ

ตำบลท่าข้าม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

A Study of Buddhadhamma and Cultural Conservation of
Thai Songdum in Thakham Phunpin, Surat Thani Province

พระอธิการศิริพงษ์ ภูมิละออ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและบริบททางสังคมของไททรงดำ ตำบลท่าข้าม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของไททรงดำ ตำบลท่าข้าม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของไททรงดำตำบลท่าข้าม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ในการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

ผลการวิจัย

ชาวไททรงดำมีบริบททางประวัติศาสตร์มายาวนาน ก่อนจะอพยพเข้าสู่ประเทศไทย จากผลของการแพ้สงครามและการถูกต้อนเป็นเชลยศึก ชาวไททรงดำในเขตตำบลท่าข้าม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ส่วนใหญ่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดเพชรบุรีและได้สุดของอำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ได้เข้ามาจับจองพื้นที่ในเขตตำบลท่าข้าม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตรในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 นับเป็นชุมชนที่ยังคงอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิมและที่เห็นเด่นชัดที่สุด คือ วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมการเกิด วัฒนธรรมงานศพ และวัฒนธรรมด้านความเชื่อต่างๆ ซึ่งพิธีกรรมทั้งหมดนี้จะมีพิธีกรรม “ผี” เข้ามาเกี่ยวข้อง ตั้งแต่ผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ผีเรือน ผีไร่ ผีนา โดยมีความเชื่อว่า การบูชาผีที่ถูกต้อง จะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญของครอบครัว และในทางตรงกันข้ามถ้าหากมีการละเว้นไม่ปฏิบัติตามความเชื่อจะนำมาซึ่งความทุกข์

และความเลวร้ายของชีวิต ส่วนวัฒนธรรมด้านภาษาและการสื่อสาร ปรากฏให้เห็นน้อยมากถ้าไม่ได้รับการอนุรักษ์และสืบทอดอาจจะสูญหายไปไม่ช้า

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของไททรงดำ ตำบลท่าข้าม อำเภอบึงนาราง จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลักพุทธธรรมที่พบเด่นชัดและมีปรากฏสอดแทรกอยู่ในทุกวัฒนธรรม คือ 1) หลักสังคหวัตถุ 4 2) หลักทศ 6 3) หลักการวตา 6 4) หลักความกตัญญู 5) หลักสาราณียธรรม และ 6) หลักสัปปุริสธรรม 7

โดยมีรูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม 8 ประการ คือ 1) การอบรมจากครอบครัว 2) การสร้างระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ 3) การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น 4) การปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม 5) การส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) การเผยแพร่แลกเปลี่ยน 7) การเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม, การอนุรักษ์, วัฒนธรรม, ไททรงดำ

Abstract

Dissertation paper is of three objectives: 1) to study the way of life and culture of Thai Song Dam's in Thakham Punpin Suratthani Province. 2) To study of Dhamma Principle on Thai Song Dam's conservation and promotion cultural in Thakham Punpin Suratthani Province. 3) To present the conservation and promotion of the culture of Thai Song Dam, Tha Kham, Phunphin, Surat Thani.

From the research are as following:

1. Thai Song Dam in Tha Kham, Phunphin, Surat Thani are Immigrants from Phetchaburi and southern most of Pak Tho. Ratchaburi Province has occupied the area in Tha Kham, Phunphin, Surat Thani in during World War II is a strong and outstanding community in the field of conservation and promotion of the most visible culture of life. Dressing culture Language and communication culture Belief culture all rituals are often believed. "Ghost" came into being. From ghosts, ancestors, ghost houses, ghost farms, ghosts, by the belief. The ghost

worship is correct. It will bring happiness and prosperity, and on the contrary, if it is ignored, do not follow the faith will bring suffering. And bad for life.

2. The Dharma related to the conservation and promotion of the culture of Thai Song Dam in Tha Kham, Phunphin, Surat Thani are : 1) Principle of Sanghavattbu. 2) Principle of disa 6. 3) Principles of Gharavata. 4) Principles of Katannukatavedi 5) Principle of Saraniyadhamma and 6) Principle of Sappurisadhamma 7

3. The conservation and promotion of Thai Song Dam's culture are: 1) family training; 2) family relationship building; 3) generation-to-generation education; Cultural Heritage 4) Promotion of Cultural Activities and Local Wisdom 5) Exchange of Exchanges 6) Strengthening of Local Philosophers.

Keywords: Dharma related, Thai Song Dam; conservation, culture.

บทนำ

ไททรงดำ (Tai Song Dam Ethnic) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทสาขาหนึ่ง หรือคนทั่วไปเรียกว่า “ลาวโซ่ง” มีถิ่นกำเนิด ณ ดินแดนสิบสองจุไท ดินแดนแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณรอยต่อระหว่างประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ประเทศเวียดนามและประเทศลาว ชาวไททรงดำเรียกตัวเองว่า “ผู้โต” หรือ “ผู้โตดำ” ชนชาตินี้มีประวัติความเป็นมานานนับพันปี และเจริญรุ่งเรืองด้วยศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี มีการคิดค้นประดิษฐ์ตัวอักษรและปฏิทินขึ้นใช้เองในชนเผ่า วัฒนธรรมการแต่งกายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว หญิงและชายจะสวมใส่เสื้อผ้าด้วยสีดำเป็นสีพื้นและมีการปักลวดลายด้วยเส้นไหม สีสดฉาดลงบนผืนผ้าพองามตา คติความเชื่อของชาวไททรงดำ จะนับถือและให้ความสำคัญกับผีและเทวดา เพราะเชื่อว่าธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเช่น แม่น้ำ ลำคลอง ป่าไม้ ภูเขา จะมีดวงวิญญาณต่างๆ สิงสถิตอยู่ และจะให้ความสำคัญสูงสุดกับ “พระยาแถน” ผู้เป็นใหญ่ในจักรวาลและดวงวิญญาณของพ่อแม่ และบรรพบุรุษของตระกูล ในวิถีชีวิตของไททรงดำ จึงมีพิธีกราบไหว้บวงสรวงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ที่เอื้ออำนวยประโยชน์ในการประกอบอาชีพทางการเกษตรตลอดจนพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับดวงวิญญาณต่างๆ ของบรรพบุรุษ (ธงชัย ลุ่มเพชร, 2554) ซึ่งส่งผลให้สภาพสังคมโดยทั่วไปของชาวไททรง

ดำ มีกรอบของจารีตประเพณีและวัฒนธรรมช่วยจัดระเบียบสังคม จึงทำให้ชาวไททรงดำในดินแดนสิบสองจุไทยอยู่ร่วมกันและดำรงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มาเนิ่นนานนับพันปี (บุญยงค์ เกศเทศ, 2554)

ไททรงดำได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยรู้จักกันในชื่อต่างๆ เช่น ไทดำ ลาวทรงดำ ไทโซ่ง ไทโซ่งดำ และลาวโซ่ง ด้วยผลจากสงครามตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในช่วงรัชกาลที่ 5 การทำสงครามในหลายครั้งได้มีการตอนเชลยศึกเข้าสู่สยามประเทศ จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดที่ชาวไททรงดำถูกตอนมาอยู่มากที่สุด อาจเป็นเพราะมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงการถิ่นฐานเดิมที่สามารถประกอบอาชีพเดิมได้ ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. 2484) ชาวไททรงดำจากจังหวัดเพชรบุรีได้อพยพไปสู่ภาคใต้ ซึ่งการอพยพครั้งนี้ได้ปรากฏถิ่นฐานใหม่ของชาวไททรงดำตามจังหวัดต่างๆ หลายจังหวัดตั้งแต่ ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และสุราษฎร์ธานี ในส่วนของจังหวัดสุราษฎร์ธานีปรากฏหลักฐานการตั้งถิ่นของชาวไททรงดำใน 4 อำเภอ คือ อำเภอพุนพิน อำเภอบ้านนาสาร อำเภอบ้านนาเดิม และอำเภอเคียนซา อาจเป็นเพราะในสมัยนั้นจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่ว่างเปล่ามาก แต่จำนวนประชากรมีน้อย ประกอบกับชาวไททรงดำต่างแสวงหาพื้นที่ปลูกข้าว ซึ่งถือเป็นอาชีพหลักของชาวไททรงดำ เพื่อการดำรงชีพส่งผลให้ชาวไททรงดำตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งแต่นั้นมา

ในส่วนของชุมชนวัดดอนมะลิ ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันมีจำนวนประชากรชาวไททรงดำทั้งหมด 291 ครอบครัว แบ่งเป็นชายจำนวน 330 คน และเป็นหญิงจำนวน 413 คน รวมทั้งสิ้น 748 คน คนโดยแบ่งเป็นชาวไททรงดำ ในพื้นที่หมู่ที่ 2 จำนวน 106 ครอบครัว หมู่ 4 จำนวน 85 ครอบครัว หมู่ 7 จำนวน 100 ครอบครัว ซึ่งในแต่ละปีชุมชนดังกล่าวได้มีการฉลองเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ไทหรือวันสงกรานต์ ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้นระหว่างวันที่ 13 - 15 เมษายนของทุกปี (อนุมารราชธน, 2514) และการจัดงานในแต่ละปีของชาวไททรงดำ และเลือกที่จะไม่จัดงานในวันเดียวกันกับชาวไททรงดำ จังหวัดอื่น ๆ เนื่องจากชาวไททรงดำจะเดินทางจากทุกถิ่นในจังหวัดต่าง ๆ อาทิ เพชรบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี ชุมพร และในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ก็จะมีการเข้าร่วมงานกันเป็นประจำ และจะผลัดเปลี่ยนเวียนกันไปพบปะสังสรรค์เยี่ยมเยียนซึ่งกันและกันในทุก ๆ ปี ของการจัดงานประเพณีไททรงดำ ชุมชนบ้านไทรงาม ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะมีชาวไททรงดำทุกทั่ว

สารทิศมาร่วมพบปะสังสรรค์กว่า 2,000 คน โดยจะสวมชุดประจำชาติของชาวไททรงดำด้วยการ สวมเสื้อผ้าสีดำ เข้าร่วมงานประเพณีที่ “ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมไททรงดำ” วัดดอนมะลิ บ้านไทรงาม ตำบลท่าข้าม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมไททรงดำดังกล่าว ชาวไททรงดำได้ร่วมกันสร้าง ด้วยจิตอาสาเพื่อต้องการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ วิถีชีวิต การแต่งกาย ภาษา ประเพณีและพิธีกรรม และภูมิปัญญาการทำผ้าทอไททรงดำ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการศึกษาวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชาวไททรงดำอีกด้วย การจัดงานประเพณีไททรงดำในแต่ละปีจะจัดขึ้นจำนวน 2 วัน 1 คืน และในงานก็จะมี การแสดงการเล่น เรียกว่า “งานเล่นคอน ฟ้อนแคน” รวมทั้งการเดินรำในแบบของไททรงดำ และในงานนี้เองเจ้าภาพจะต้อนรับผู้มาเยือนด้วยการจิบเหล้าก่อนเข้างานอันเป็นประเพณีปฏิบัติตั้งแต่เดิมา

ความน่าสนใจของสังคมไททรงดำที่สำคัญที่สุด คือ การดำรงความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ภายในกรอบจารีตและวัฒนธรรมที่ถูกต้องดีงาม ที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อในเรื่อง “ผี” และเรื่อง “ขวัญ” ซึ่งเป็นความเชื่อแบบวิญญาณนิยม (Animism) โดยเชื่อว่าสิ่งต่างๆ ในโลกอยู่ภายใต้อำนาจของผีและสิ่งเหนือธรรมชาติ และมีอิทธิพลสำคัญต่อวัฒนธรรมประเพณีทั้งที่เป็นรูปธรรม (substantial) และที่เป็นสัญลักษณ์แทนความคิดแบบนามธรรม (abstract) ที่แสดงผ่านพิธีกรรมในวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ดังนั้นชีวิตความเป็นอยู่ของไททรงดำจึงมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับผีประเภทต่างๆ ซึ่งการนับถือผีของไททรงดำมีทั้งผีดีและผีร้าย ที่เชื่อว่าสามารถบันดาลให้ชีวิต และครอบครัวยังไปตามความพอใจของผี จากความเชื่อเรื่องผีและความเชื่อเรื่องขวัญ จึงได้ก่อให้เกิดพิธีกรรมและจารีตประเพณีต่างๆ ในวิถีชีวิตของชาวไททรงดำ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชนเผ่าที่เด่นๆ เช่น “พิธีเสนเรือน” “พิธีหนองกือ” “พิธีป่าดงข้าวใหม่” และพิธีเรียกขวัญต่างๆ ซึ่งพิธีกรรมหลายอย่างเป็นเหมือนกับการรักษาโรคด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ (Magic) จากความเชื่อที่ว่าโลกนี้อยู่ภายใต้ อำนาจของความพึงพอใจของผี ถ้าพึงพอใจก็สามารถบันดาลให้ชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ การฝ่าฝืนกฎของสังคมบางอย่างถือว่า “ผิดผี” ที่จะต้องทำการขอขมาต่อผี และถ้าไม่ทำการขอขมาผี ผู้กระทำผิดจะมีเคราะห์ร้ายตามมา

ชาวไททรงดำมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะของตนเอง และถือปฏิบัติสืบทอดกัน มาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมนิยมของชุมชน

หรือเป็น แบบอย่างที่ยึดปฏิบัติ เป็นประเพณีที่นิยมประเพณีและถ่ายทอดจากคนรุ่นสู่รุ่น แม้เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป แต่ประเพณีหลายอย่างก็ยังคงปฏิบัติสืบทอดกันอยู่ อาจเป็น เพราะเกิดจากความเคยชินหากไม่ทำก็จะรู้สึกไม่สบายใจหรือต้องการอนุรักษ์ธำรงรักษาไว้ก็ตาม ในปัจจุบันแม้ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไททรงดำดังกล่าว ยังคงปฏิบัติอยู่อย่างต่อเนื่องทุกปี แต่ก็ได้ลดความสำคัญลงมาก สังเกตได้จากวัฒนธรรมบางอย่างที่สืบทอดสู่คนรุ่นใหม่และได้รับการตอบรับที่น้อยมาก โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกาย อาจสืบเนื่องมาจากความไม่ภาคภูมิใจและรู้สึกอับอายในชาติพันธุ์ของตน รวมทั้งการผสมผสานกับค่านิยมในวัฒนธรรมท้องถิ่นและเทคโนโลยีใหม่ๆ ประดังเข้ามาทำให้คนรุ่นใหม่เริ่มมองข้ามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมไป ดังคำสัมภาษณ์ของนายสมเหียะ สระทองใหม่ (สระทองใหม่, 2560) ว่า “คนรุ่นใหม่ดูเหมือนว่าจะไม่ค่อยกล้าใช้ภาษาไททรงดำในการสื่อสาร ในปัจจุบันถ้าจะฟังสำเนียงไททรงดำต้องไปคุยกับคนที่อายุในช่วงประมาณ 65 ปีขึ้นไป ซึ่งก็ยังเหลือไม่กี่คนต่างล้มหายตายจากกันไปหมดภาษาการพูดการเขียนของไททรงดำก็คงจะมีเหลือแต่ในตำราเท่านั้น หรือแม้แต่วัฒนธรรมของการแต่งกายก็เช่นกันไม่ค่อยมีใครกล้าแต่ง จะยอมแต่งกันเฉพาะในพิธีกรรมสำคัญที่ทำกันในหมู่บ้านเท่านั้น” จากการสัมภาษณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยมองว่า วัฒนธรรมเหล่านี้หากไม่ได้รับการอนุรักษ์และส่งเสริมเอาไว้คงยากที่จะสืบทอดให้คงอยู่ต่อไปได้ ดังนั้นผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นพระภิกษุ มีบทบาทในการเผยแผ่พระธรรมทางพระพุทธศาสนา และได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และส่งเสริมส่งเสริมวัฒนธรรมของชาวไททรงดำในเขตตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ปัจจุบันกำลังจะหายไปให้ยังคงอยู่ พร้อมทั้งมีความประสงค์จะเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าว เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์และสืบทอดต่อคนรุ่นหลังได้อย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและบริบททางสังคมของไททรงดำ ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาวไททรงดำในเขตตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาวไททรงดำเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ประเภท คือการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) และการเก็บข้อมูลแบบสังเกตไม่มีส่วนร่วม มีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเลือกพื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการทำวิจัยครั้งนี้ ในเขตตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากเป็นพื้นที่ ที่มีชาวไททรงดำมีอาศัยตั้งรกรากมากที่สุด

2. กำหนดวิธีการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร และการศึกษภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกต

3. การรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ 1) รวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม การส่งเสริมประเพณี แนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณี จากศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมไททรงดำ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่ได้จากหนังสือ เอกสาร 2) รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ การศึกษาในครั้งนี้จะทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ เอกสารโบราณคดีสุราษฎร์ธานี (หนังสือไททรงดำ)

4. สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ประชากรจำนวน 54 คน

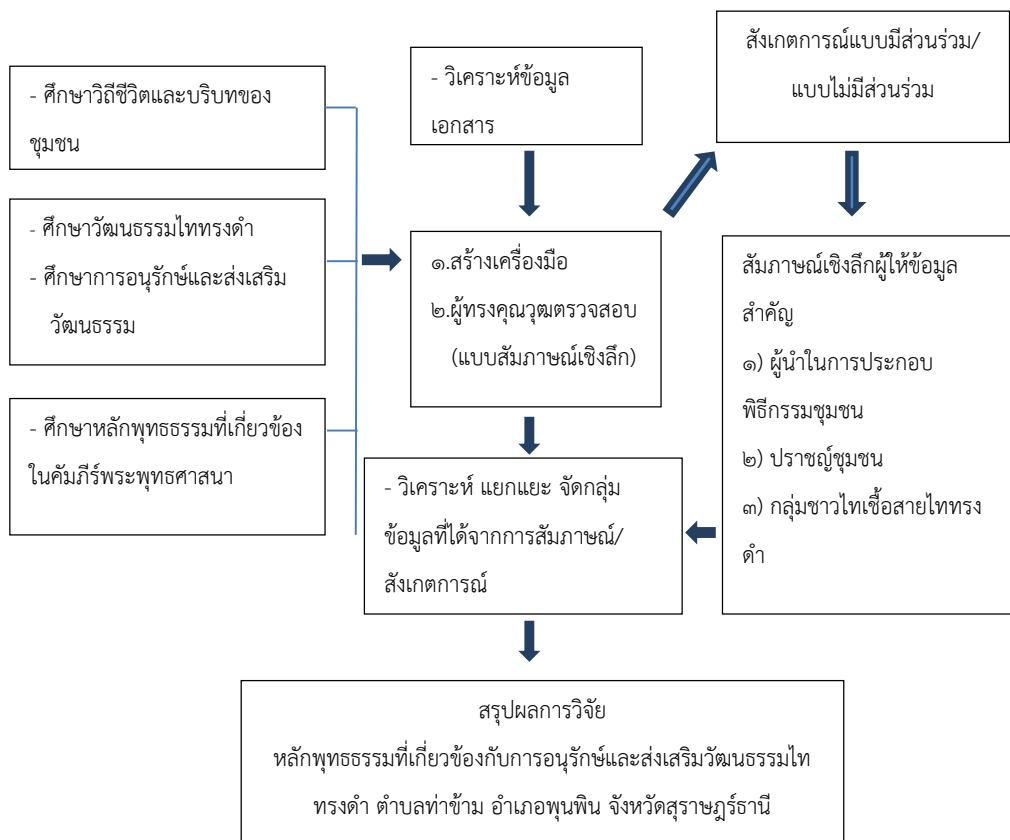
5. สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

6. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์

7. สรุป นำเสนอผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. วิถีชีวิตและบริบททางสังคมของชาวไททรงดำ ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยพบว่า วิถีชีวิตของชาวไททรงดำตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่จะใช้วิถีชีวิตที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของสังคมไทยพุทธภาคใต้ แม้ว่าชาวไททรงดำจะมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างช้านาน แต่ด้วยบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ศาสนา วัฒนธรรม และบริบททางกายภาพของพื้นที่ที่แตกต่างกัน ทำให้วิถีชีวิตของไททรงดำตำบลท่าข้าม ส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีผสมผสานกันระหว่างความเชื่อดั้งเดิม วัฒนธรรมท้องถิ่น และความเชื่อทางพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของชาวไททรงดำตำบลท่าข้ามที่ยังคงมีอยู่และเห็นเด่นชัดที่สุด คือ

1) ด้านวิถีชีวิตโดยทั่วไป ชาวไททรงดำตำบลท่าข้าม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทำนา ทำไร่ ทำสวน ผู้หญิงสูงอายุส่วนใหญ่มีความสามารถในการทอผ้า และสืบเนื่องจากการที่ต้องอพยพโยกย้ายถิ่นฐานบ่อยๆทำให้ชาวไทยทรงดำส่วนใหญ่มีความรักในชาติพันธุ์ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความซื่อสัตย์ อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม อาจเป็นเพราะเพื่อป้องกันการถูกกดขี่ข่มเหง การเอาโรคเอาเปรียบที่อาจเกิดขึ้นได้จากสังคมรอบตัว ในปัจจุบันเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไปชาวไททรงดำได้ปรับวิถีชีวิตเหมือนคนไทยทั่วไป แต่ยังคงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ด้านพิธีกรรมและความเชื่อดั้งเดิมหลายอย่างยังไม่เปลี่ยนแปลง

2) วัฒนธรรมการแต่งกาย เดิมชาวไททรงดำนิยมแต่งกายจากผ้าฝ้ายที่ถูกย้อมจากสีธรรมชาติ ใช้วิธีการทอจากรูปแบบของไททรงดำที่สืบทอดกันมา ส่วนใหญ่จะใช้ชุดสีดำสนิทเพื่อง่ายต่อการทำความสะอาด ชาวไททรงดำให้ความหมายกับลวดลายที่ประดับอยู่บนผืนผ้า เครื่องประดับ ที่ประดิษฐ์เป็นลวดลายที่หลากหลายสี ให้ความหมายกับทรงผมและการแต่งกาย เช่น การแต่งกายในพิธีงานศพ พิธีการแต่งงาน หรือพิธีกรรมการไหว้ผีต่างๆ ปัจจุบันชาวไททรงดำตำบลท่าข้าม จะแต่งกายตามวัฒนธรรมดั้งเดิมในชีวิตประจำวันน้อยมากจะพบเห็นเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ นอกจากนั้นจะมีเฉพาะงานพิธีกรรมสำคัญเท่านั้น

3) ด้านภาษาและการสื่อสาร ภาษาไททรงดำจะพบเห็นภาษาพูดในกลุ่มผู้สูงอายุ ในเด็กรุ่นใหม่จะฟังภาษารู้เรื่องและพูดได้บ้าง ส่วนการเขียนนั้นจะถูกบันทึกไว้ในหนังสือเพื่อเป็นการอนุรักษ์ เอาไว้ ปัจจุบันในชุมชนตำบลท่าข้ามมีผู้เขียนภาษาไททรงดำได้น้อยมาก อาจเนื่องจากพัฒนาการทางการศึกษาของไทยที่มีเกณฑ์บังคับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการครอบงำด้านการสื่อสารในทุกกระบบ ในขณะที่การภาษาของไททรงดำมีเพื่อเป็นการดำรงอัตลักษณ์และสืบทอดของไททรงดำจากรุ่นสู่รุ่นเท่านั้น

4) ด้านวัฒนธรรมและความเชื่อ ชาวไททรงดำตำบลท่าข้ามยังคงยึดถือและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพิธีกรรมต่างๆจะเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตตั้งแต่แรกเกิด แต่งาน ครองเรือน จนถึงตาย และพิธีกรรมทั้งหมดมักจะมีเชื่อเรื่อง “ผี” เข้ามาเกี่ยวข้อง ตั้งแต่ผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ผีเรือน ผีไร่ ผีนา ซึ่งส่วนใหญ่ยังเชื่อว่า การบูชาผีที่ถูกต้อง จะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญ และในทางตรงกันข้ามถ้าหากมีการละเว้นไม่ปฏิบัติตามความเชื่อจะนำมาซึ่งความทุกข์ และความเลวร้ายต่อชีวิต

2. หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของไททรงดำ ตำบลท่าข้าม อำเภอบึงพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ในวัฒนธรรมของไททรงดำ ตำบลท่าข้าม มีหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เข้ามาเกี่ยวข้องในหลายประการ เช่น

1) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตโดยทั่วไป ประกอบด้วย หลักสังคหวัตถุ 4, หลักทศ 6, หลักการวตา 6

2) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการเกิด ประกอบด้วย หลักทศ 6 เป็นการสงเคราะห์ต่อภรรยาและบุตร ให้มีความปลอดภัยและสงบสุข

3) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมงานศพ ประกอบด้วย หลักการวตาและหลักความกตัญญู

4) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแต่งงาน ประกอบด้วย หลักการวตา 6 และหลักสาราณียธรรม 6

5) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการเล่นพื้นเมือง ประกอบด้วย หลักสาราณียธรรม 6 ความสามัคคี

6) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการใช้ภาษา ประกอบด้วย หลักการวตา 6 ,หลักทศ 6 และหลักสัปปริสธรรม 7

7) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมด้านความเชื่อเรื่องผีขวัญ คือ หลักการวตา 6 และหลักทศ 6

3) รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไททรงดำตำบลท่าข้าม อำเภอบึงพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการศึกษาข้อมูลทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก และการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในพิธีกรรมต่างๆ พบว่าชาวไททรงดำตำบลท่าข้าม ส่วนใหญ่ยังคงต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมเอาไว้ เพราะในทุกพิธีกรรมของวัฒนธรรมไททรงดำมักจะแฝงคุณธรรมในด้านต่าง ๆ เอาไว้ เช่น ความสามัคคี ความกตัญญู ความเมตตา ความเคารพต่อบรรพบุรุษ ซึ่งคุณธรรมดังกล่าวสามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีต่อคนรุ่นหลัง ที่สามารถนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคมได้ ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไททรงดำตำบลท่าข้าม ได้ 8 ประการ คือ

- 1) การอบรมจากครอบครัว
- 2) การสร้างระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ
- 3) การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น
- 4) การสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม
- 5) การส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 6) การเผยแพร่แลกเปลี่ยน
- 7) การเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. บริบททางสังคมมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต การปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมจึงมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม ทั้งบริบททางด้านเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ การปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมจะทำให้เราอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเป็นพลวัตได้อย่างมีความสุข การปรับตัวให้เข้ากับบริบททางเศรษฐกิจจะทำให้มีรายได้และการประกอบอาชีพที่ดี การปรับตัวให้เข้ากับบริบททางการเมืองจะทำให้เราสามารถตัดสินใจและมีโอกาสเสนอแนวทางการเมืองที่ถูกต้อง หรือการยอมรับและเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้เราสามารถประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการลดต้นทุนส่วนหนึ่งของชีวิตได้เช่นกัน

2. หลักการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม การมีวิถีชีวิตที่แตกต่างในสังคม ย่อมต้องอาศัยหลักธรรมหลายประการเพื่อให้ความแตกต่างเหล่านั้นดูเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น หลักความสามัคคี หลักการมีส่วนร่วม หลักความเมตตา รวมทั้งการยอมรับในแนวปฏิบัติและความเชื่อที่แตกต่าง เพราะปัจจุบันการอยู่ร่วมกันในยุคโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

3. การตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรม วัฒนธรรมต่างๆเกิดจากแนวปฏิบัติที่ซ้ำ ๆ ของบรรพบุรุษมาช้านานและผลของการปฏิบัตินั้นส่งผลต่อชีวิตและการอยู่ร่วมกันทางสังคม วัฒนธรรมจึงเป็นทั้งความคิดหรือการกระทำของมนุษย์ในส่วนรวมที่เป็นลักษณะอันเดียวกันและสำแดงให้ปรากฏเป็นภาษา ความเชื่อและประเพณีต่างๆ แนวปฏิบัติเหล่านั้นจึงสามารถสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันได้ นั่นแสดงให้เห็นว่าทุกวัฒนธรรมในโลกย่อมมีคุณค่าและมีที่มาที่เป็นประโยชน์กับส่วนรวมในด้านใดด้านหนึ่งสมควรแก่การศึกษาและอนุรักษ์ไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ไม่ได้มีแผนด้านยุทธศาสตร์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชน แต่มีการสนับสนุนงบประมาณดังกล่าวเมื่อมีการเสนอขอ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

- 1) วางแผนกำหนดยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน
- 2) การสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
- 3) การจัดกิจกรรมหรือโครงการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์ความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย
- 4) การถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละหมู่บ้านในเขตตำบลท่าข้ามแล้วไปถ่ายทอดให้ไปยังหมู่บ้านอื่น โดยการจัดนิทรรศการตามงานประจำปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น จัดนิทรรศการในงานชักพระเพื่อเกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์ และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม
- 5) การเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ให้มีโอกาสดำเนินกิจกรรมด้านภูมิปัญญาความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ และมีการยกย่องประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามีสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมในแง่อื่นๆ ดังนี้

- 1) หลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียน
- 2) หลักพุทธธรรมกับการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม
- 3) หลักพุทธธรรมกับการสร้างสำนึกรักในชาติพันธุ์ของไทยทรงดำ
- 4) ความมั่งคั่งผูกพันเกี่ยวกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ความเชื่อด้านผี-ขวัญของชาวไททรงดำในเขตตำบลท่าข้าม อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

- ธงชัย ลุ่มเพชร. (2554). “วิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ ตำบลบ้านดอน อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” . ขอนแก่น: การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นายสมเหี้ยะ สระทองใหม่. (26 พฤศจิกายน 2560). หลักพุทธธรรมกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมธรรมไททรงดำ ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระอธิการศิริพงษ์ ภาทปญโญ, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญญงค์ เกศเทศ. (2554). “ไทดำ” เมืองแก่ง “ทรงดำ” ถิ่นสยาม จากหนองแฮด ถึงหนองปรัง. กรุงเทพมหานคร: อินทนิล.
- พระยา อนุมารราชธน. (2514). วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย. พระนครศรีอยุธยา: คลังวิทยา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ผลกระทบต่วิถีชีวิตชาวไทยพุทธจากสถานการณ์ความรุนแรง ในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

The Effect towards Thai Buddhists Way of Life from the Violent Situation in the Five Southern Border Provinces

กัณตณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบต่วิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสถานการณ์ความรุนแรง และเพื่อศึกษาแนวทางในการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากร ได้แก่ ประชากรชาวไทยพุทธ ในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลกระทบต่วิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสถานการณ์ความรุนแรงนั้น มีสาเหตุการเกิดสถานการณ์ความรุนแรงจากความไม่สงบที่กลุ่มผู้ก่อการร้ายต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหายาเสพติด อำนาจมืดและกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเป็นต้น ส่วนผลกระทบด้านพระพุทธศาสนา พระภิกษุสามเณรไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจและกิจวัตรตามพระธรรมวินัยได้อย่างปกติ เช่น การบิณฑบาต การเผยแผ่ธรรม การปฏิบัติสังฆกิจและการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตชาวไทยพุทธอย่างรุนแรง ส่วนผลกระทบด้านสุขภาพอนามัย ชาวไทยพุทธมีสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ มีโรคเรื้อรัง

โรคติดต่อและโรคเครียดในระดับสูง ขาดแคลนแพทย์ บุคลากรทางการแพทย์และสถานพยาบาล

2. แนวทางในการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ชาวไทยพุทธต้องกำหนดรู้ปัญหาหรือสภาพปัญหาที่เกิดความรุนแรงจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกเพื่อต่อสู้เอาชนะความรุนแรงและความไม่ปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินตลอดถึงความวิตกกังวลและความเครียดที่เกิดขึ้น ด้วยพุทธวิธีกล่าวคือ มรรควิธีและสามัคคีธรรม ธรรมมีอุปการะมาก 2 รวมถึงหลักขรวาสธรรม 4 อันเป็นสันติวิธีและเป็นแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธที่ก่อให้เกิดสันติภาพและสันติสุขในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำสำคัญ : วิถีชีวิต, ผลกระทบต่อวิถีชีวิต, ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้, แนวทางในการดำรงชีวิต, วิถีชีวิตชาวพุทธ

Abstract

The objectives of this research were as follows: - To study the effect towards Thai Buddhists way of life of Thai Buddhists from the violent situation in the five southern border provinces. This is the mixed method research. The population were people in five southern border provinces, the instruments for data collection were composed of questionnaire, in-dept interview, and data analysis was carried out by frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation.

The findings were as following:-

1. The effect towards Thai Buddhists way of life from the violent situation in the five southern border provinces found that The causes of violent situation occurrence in the three southern border provinces which caused from terrorists fought with government officers, drug problems, black influences, and local influences, the force of laws were not go along with local way of life of people,

to conflict about interests with local influences etc. And Buddhism effective aspect found that monks and novices could not play any religious missions according to Buddhist principles as usual, i.e' arms around, dissemination of Dhamma, Sangha duty and Buddhist ceremonies, all said were effected to tradition, customs and way of life of Thai Buddhist to be more and more, and sanitation effective aspect found that Thai Buddhists had happiness, immunization disease, communicable disease and tension disease in the high level, lack of doctors, medical personnel and nurses.

2. The survival life of Thai Buddhist from the violent situation in the five southern border provinces found that, the Thai Buddhists must regard the problems or state of problems that caused of violent both inner and outside factors to fight for survive from violent and security of life and wealth throughout tension that happening by Buddha methods i.e the fold path, sympathy, Sati-Sampachanya, throughout Garavasadhamma as the way to get peaceful for way of living of Buddhists and becoming real peacefulness in their life and safety in the five southern border provinces.

Keywords: Way of life, Effect towards way of life, the five southern border provinces, the way to live, Thai Buddhists way of life

บทนำ

เหตุการณ์ความไม่สงบในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กินระยะเวลายาวนานร่วมกว่า 10 ปี ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการ โดย (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2553) ได้อธิบายไว้ว่า การก่อการร้ายในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสาเหตุทั่วไปที่เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง ทั้งในทางการเมืองทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและ ทางศาสนา เช่น ความด้อยพัฒนาและความยากจน อิทธิพลของอุดมการณ์ทางศาสนา ความต้องการ สถาปนารัฐปัตตานี อาชญากรรมจัดตั้ง การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการเลือกปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยทาง โครงสร้าง ทางประวัติศาสตร์ และทางพฤติกรรมของบุคคล ส่วนสาเหตุที่สำคัญของการก่อการร้ายในพื้นที่

น่าจะเกิดจากการกระทำของหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มแบ่งแยกดินแดน กลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย กลุ่มนักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ทำให้สถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ของห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ จะหนักบ้างเบาบ้างก็แล้วแต่สถานการณ์ในช่วงเวลานั้น ซึ่งส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2547 ว่า “ไปพบเห็นชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยทางภาคใต้ ว่าขณะนี้กำลังเดือดร้อนอย่างแสนสาหัส ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม คนไทยผู้บริสุทธิ์ถูกฆ่าไม่เว้นแต่ละวัน จนถึงวันนี้ก็ยังฆ่ากันอยู่ (หนังสือพิมพ์มติชน, 2547)” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวไทยพุทธ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ก่อความไม่สงบ ได้สร้างสถานการณ์ความรุนแรงขึ้น โดยการทำร้ายร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สิน และข่มขู่ให้สละพริกกล้วยทุกวิถีทาง และให้อพยพออกจากพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ และถ้าจะมองย้อนหลังไปสัก 10 ปีที่ผ่านมา ก็เห็นว่าสถานการณ์ในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้หาได้สงบเงียบไม่ ไฟได้ยังถูกจุดขึ้นมาเป็นระยะๆ เพียงแต่ว่าเปลวไฟไม่สู้ร้อนแรงนัก และพื้นที่ที่เกิดเหตุร้ายก็ไม่กระจายไปทั่ว มีขอบเขตจำกัดเพียงบางจุดเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา สถานการณ์ความไม่สงบในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ เริ่มมีแนวโน้มที่จะรุนแรงขึ้น มีการลอบสังหารเจ้าหน้าที่ตำรวจเพิ่มขึ้น มีการปล้นอาวุธของทางราชการ มีการวางระเบิดครั้งสำคัญหลายจุดที่ มีการวางเพลิงและวางระเบิดสถานที่ทั่วไป ทำร้ายสังหารเจ้าหน้าที่ ทำลายทรัพย์สินและทำร้ายราษฎรทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

จากสถานการณ์ความรุนแรงดังกล่าว ทำให้วิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สถานการณ์ที่รุนแรงได้ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดสภาพปัญหาต่างๆ เช่น การอพยพออกจากพื้นที่ทำมาหากินและถิ่นกำเนิด ความเป็นอยู่หวาดระแวง ตัวใครตัวมัน การศึกษาที่ไม่ได้คุณภาพและมาตรฐาน การทำลายพุทธสถาน และทำร้ายพระภิกษุสามเณร การเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิถีการกสิกรรมของพระสงฆ์และพระเพณี พิธีกรรม เศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ตกต่ำ ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ และที่สำคัญยิ่ง หากถ้าจะกล่าวถึงชนกลุ่มน้อยในห้าจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา สงขลา สตูล และจังหวัดนราธิวาส คือ กลุ่มชาวไทยพุทธซึ่งมีประชากร ประมาณ 20% หรือประมาณ 380,000 คน จาก ประชากร 1.9 ล้านคนในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศูนย์เฝ้า

ระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2556) ซึ่งภายใต้สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ ชาวไทยพุทธ จึงเป็นกลุ่มชนที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงจากปัญหาได้ เช่น เอ เอส ทีวี ผู้จัดการออนไลน์ (ข่าวภาคใต้, 2555) ได้อธิบายปัญหาที่เกิดความรุนแรงกับชาวไทยพุทธไว้ว่า มีกลุ่มอิทธิพลที่อยู่เบื้องหลังในการสร้างสถานการณ์ข่มขู่คุกคามชาว ไทยพุทธ และชาวไทยเชื้อสายจีนให้หวาดกลัว เพื่อบีบบังคับให้ขายสวนยาง สวนปาล์ม สวนผลไม้ ให้แก่ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ในราคาถูก โดยสถานการณ์การแก้ปัญหาห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา รัฐบาลมุ่งความสนใจและให้สิทธิประโยชน์จำนวนมากแก่ประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะ ชาวไทยมุสลิม ซึ่งการที่รัฐมุ่งความสนใจไปที่ชาวไทยมุสลิม ทำให้รัฐบาล ลดความสำคัญของชาวไทยพุทธ ทำให้ชาวไทยพุทธ ในพื้นที่ปัจจุบัน เปรียบเสมือนคนชายขอบที่ขาดการเหลียวแลใดๆ จากรัฐบาล ซึ่ง (องพล พรหมสาขา ณ สกลนครและคณะ, 2555) ได้อธิบายว่า ในห้าจังหวัดชายแดนใต้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม จีน ไทย และมาลายู ควรจะดำรงอยู่และเกิดการผสมผสานและดำรงอยู่ในพื้นที่ตลอดไป มิใช่สถานการณ์เป็นสิ่งเร้าให้ประชาชน ศาสนาอื่นๆที่ไม่ใช่มุสลิมต้องย้ายออก และสุดท้าย แล้วในอนาคตจะเหลือเพียงประชาชนที่เป็นมุสลิมเพียงเท่านั้น นอกจากนั้น (องพล พรหมสาขา ณ สกลนครและคณะ, 2555) อธิบายว่า ความไม่สงบในห้าจังหวัดชายแดนใต้ ไม่มีคำตอบชัดเจนว่าเหตุการณ์ เกิดขึ้นได้ อย่างไร เพราะอะไร และอะไรเป็นปัจจัยสาเหตุหลัก ทุกคนได้แต่ปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่ โดยไม่สามารถอธิบายได้ว่า “อยู่ทน” หรือ “ทนอยู่” และที่น่าสนใจคือ การดำรงอยู่ภายใต้พลวัตรวัฒนธรรม อาจจะหายไป เพราะสถานการณ์เป็นสิ่งเร้าให้ ประชาชนศาสนาอื่นๆ ที่ไม่ใช่มุสลิมต้องย้ายออก และ ในอนาคตอาจจะเหลือเพียงชาวมุสลิมเพียงเท่านั้น

จากสภาพความรุนแรงและปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยพุทธดังกล่าว ทำให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักและพยายามแก้ปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงที่ทวีขึ้นทุกขณะ โดยไม่มีท่าทีว่าจะสงบลง รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อความมั่นคงและสร้างสันติสุขในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปัญหาดังกล่าว มีความจำเป็นที่ต้องมีการศึกษาด้วยเหตุผล อันได้แก่ สร้างความรู้ ความเข้าใจสภาพพื้นที่ก่อนการศึกษาข้อมูล ที่แท้จริง และศึกษาลงลึกไปถึงกระบวนการที่มีบริบททางวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด การรับรู้วิถีชีวิตในมิติต่างๆของประชาชน ทั้งการใช้ชีวิตร่วมกับชุมชน ในเมื่อปัญหาที่กล่าวมา หากไม่รีบ

ทำการศึกษาจะเกิดผลกระทบ อย่างมากกับประชาชนชาวไทยพุทธในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนจากสถานการณ์ที่รุนแรง จึงได้จัดทำโครงการเพื่อศึกษาผลกระทบต่อชีวิตชาวไทยพุทธจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อศึกษาแนวทางในการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลของการวิจัยจะเป็นฐานข้อมูลให้รัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องได้กำหนดนโยบายและมาตรการ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธจากสถานการณ์ความรุนแรงห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

โจทย์วิจัย

1. วิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง อย่างไรบ้าง
2. วิธีการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสถานการณ์ความรุนแรง
- 2 เพื่อศึกษาแนวทางในการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ได้ทราบถึงข้อมูล และสาเหตุที่แท้จริงที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เป็นฐานข้อมูลให้รัฐบาล และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนำไปกำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวปฏิบัติเพื่อความมั่นคงและสันติสุขในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. นำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. นำผลวิจัยไปเผยแพร่ผ่านการถ่ายทอดเทคโนโลยี

- 1) เผยแพร่รายงานผลการวิจัยต่อองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสังคมสันติสุข
- 2) เผยแพร่รายงานผลการวิจัยต่อสถาบันวิจัยฐานสังวรและวิทยาเขตต่าง
- 3) เผยแพร่รายงานผลการวิจัยต่อหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เครือข่ายสร้างสันติสุขทั้งภาค เอกชน และภาครัฐ เป็นต้น
- 4) เผยแพร่รายงานผลการวิจัยต่อเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ปฏิบัติงานในการสร้างความเข้าใจ และเข้าถึง สำหรับการพัฒนาพื้นที่ในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวไทยพุทธจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาค้นคว้าเป็นลำดับขั้นตอน ต่อไปนี้ 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล 6) การวิเคราะห์ข้อมูล 7) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประชากรได้แก่ ประชากรชาวไทยพุทธ ในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างต้องอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ปี มีความเต็มใจที่จะให้ข้อมูลตามความเป็นจริง และต้องเป็นชาวไทยพุทธ โดยจะเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 คน จังหวัดละ 100 คน ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานีจำนวน 100 คน จังหวัดยะลา จำนวน 100 คน จังหวัดนราธิวาส จำนวน 100 คน จังหวัดสงขลา จำนวน 100 คน และจังหวัดสตูล จำนวน 100 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 15 รูป/คน โดยกำหนดกลุ่มประชากร ดังนี้ คือ พระภิกษุ สามเณร ข้าราชการในพื้นที่ กลุ่มแม่บ้าน ผู้สูงอายุ เยาวชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต.และประชาชนทั่วไป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิดใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนข้อมูลคุณภาพได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มประชากรที่ตอบแบบสอบถาม พบส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 40 - 49 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีสถานภาพเป็นโสด อาศัยอยู่ในพื้นที่ 21 ปีขึ้นไป และมีอาชีพรับราชการ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ต่อสาเหตุของการเกิดสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การเกิดสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนใต้ มีสาเหตุ ดังนี้ เพราะยาเสพติด เพราะการดำรงอยู่ของอำนาจมืดและอิทธิพลท้องถิ่น เพราะการขัดผลประโยชน์ของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ เพราะการสร้างกระแสเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา และมาตุภูมิของขบวนการแบ่งแยกดินแดน เพราะความยากจน เพราะการศึกษาที่ไร้ประสิทธิภาพและด้อยคุณภาพ เพราะการว่างงาน เพราะไม่ได้รับความยุติธรรมจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพราะความคึกคะนองของกลุ่มวัยรุ่น เพราะความล้มเหลวในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพราะการบังคับใช้กฎหมายไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น เพราะพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะเกี่ยวกับการเมือง เพราะเกิดจากการต้องการแบ่งแยกดินแดนในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะเกิดจากใจก่อการร้าย เพราะการค้าผิดกฎหมาย เพราะมุมมองเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพราะต่างประเทศสนับสนุน เพราะขัดแย้งกันทางศาสนา เพราะเกิดการยุบ ศอ.บต.

3. ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวไทยพุทธจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า 1) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ความได้แก่ กระทบต่ออาชีพตัดยาง อาชีพค้าขาย อาชีพทำสวน อาชีพทำนา และอาชีพเลี้ยงสัตว์ 2) ผลกระทบทางด้านสังคม ได้แก่ ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ได้รับผลกระทบความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ได้รับผลกระทบความสงบสุขของคนในสังคม และได้รับผลกระทบทางด้านคุณธรรมจริยธรรม 3) ผลกระทบทางด้านศาสนา ได้แก่ ได้รับผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนกิจของสงฆ์ ได้รับผลกระทบต่อการบริหาร

กิจการคณะสงฆ์ ได้รับผลกระทบศาสนบุคคล และได้รับผลกระทบศาสนพิธี 4) ผลกระทบทางด้านการศึกษา ได้แก่ บุคลากรเสียขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้การศึกษาเล่าเรียนไม่ต่อเนื่องและไม่ครบตามเกณฑ์ ทำให้เด็กเสียขวัญและหวาดกลัวต่อสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น โรงเรียนปิดบ่อยมาก อาคารเรียนถูกเผาทำลาย 5) ผลกระทบทางด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ ด้านขวัญกำลังใจกับบุคลากรทางการแพทย์ผู้ให้การรักษา อาทิ ความรู้สึกไม่ปลอดภัย เกิดความกังวลใจกับบุคคลในครอบครัว ส่งผลกับการดำเนินชีวิตประจำวัน แพทย์และพยาบาลขาดแคลน เกิดโรคเครียดสูงขึ้นอย่างน่าตกใจ ส่งผลกระทบต่อระบบบริการสาธารณสุข และบุคลากรสาธารณสุข จำนวนบุคลากรเฉลี่ยต่อสถานอนามัยในระดับสถานียังมีแนวโน้มลดลง 6) ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ ได้แก่ ผลกระทบด้านอาชีพ การทำมาหากิน การเดินทาง การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การติดต่อสื่อสาร และการดำรงชีวิตให้ปกติสุข

4. ความคิดเห็นของประชาชนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า 1) ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเคยได้รับข่าวสารการก่อสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้จากแหล่งข่าวเรียงตามลำดับ จากโทรทัศน์ จากวิทยุ จากหนังสือพิมพ์) จากการสนทนากับบุคคลอื่น เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อนบ้านจากกา รยอมรับ/สัมภาษณ์ จากวารสาร/นิตยสาร อื่นๆ (เสียงตามสาย) 2) ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเคยได้รับข่าวสารการก่อสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้จากแหล่งต่างๆ ไปบอกกับบุคคลเรียงตามลำดับ ดังนี้ นำไปบอกคนในครอบครัว นำไปบอกเพื่อนบ้าน นำไปบอกญาติพี่น้องที่อยู่ต่างจังหวัดและบุคลากรภาครัฐ 3) กรณีที่ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ได้รับข่าวสารการก่อสถานการณ์ความรุนแรงแล้วมีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรง ในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ในพื้นที่ของท่าน พบว่า สนใจเพิ่มขึ้น มีความรู้สึกเฉยๆ และไม่เคยสนใจ ตามลำดับ 4) ปัจจุบันการเผยแพร่ข่าวสาร เกี่ยวกับการก่อสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากสื่อมวลชน มีมาน้อยเพียงใด พบว่า มีระดับปานกลาง มีระดับน้อย และมีระดับมาก ตามลำดับ 5) ถ้าต้องการให้ประชาชนได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับการก่อความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ มากขึ้น คิดว่าควรเผยแพร่โดยวิธีเรียงตามลำดับ ดังต่อไปนี้ โทรทัศน์ วิทยุ เอกสารแผ่นพับ จัดอบรม หนังสือพิมพ์ วารสาร/นิตยสาร อื่นๆ ระบุ (เสียงตามสาย) 6) ข่าวสารประเด็น / ด้านใด

ที่เกี่ยวกับการก่อความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประชาชนต้องการทราบเพิ่มเติม เรียงตามลำดับ ดังนี้ ผลกระทบที่เกิดจากความรุนแรงต่อประชาชนในพื้นที่ แนวคิดในการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธ แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต สาเหตุของการเกิดปัญหาอื่นๆ ระบุ (ช่องทางการทำธุรกิจและรายได้ของประชาชนในพื้นที่)

5. แนวทางในการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า เมื่อเกิดสถานการณ์ความรุนแรง ประชาชนเคยคิดมุ่งสร้างความสามัคคีและมีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประชาชนเคยนำคำสอนในพระพุทธไปใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์สุขในชีวิตจริงทั้งโดยส่วนตนและสังคม ประชาชนเคยปฏิบัติตามหลักของไตรสิกขา เพื่อมุ่งผลสำเร็จ คือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ และเป็นอิสระในชีวิตจริงโดยตรงแสดงหลักปฏิบัติแบบสายกลางที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิบัติ ประชาชนเคยรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ที่จะปกป้องรักษาสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัยจาก สถานการณ์ความรุนแรง ประชาชนได้รับการฝึกอบรมความประพฤติรวมถึงระเบียบวินัย ความสุจริตทางการวาจา คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม ละเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อไร้สาระ ตลอดจนการประกอบอาชีพที่สุจริตไม่เบียดเบียนผู้อื่น ประชาชนได้รับการฝึกอบรมจิตใจได้แก่การปลูกฝังคุณธรรม การเสริมสร้างคุณภาพ สมรรถภาพจิต และสุขภาพของจิต คือ ความมีจิตใจดีงาม เข้มแข็งและปลอดภัยเป็นสุข กำหนดรู้ตัวปัญหาหรือสภาพของปัญหาของชีวิตที่เกิดขึ้นจากภายนอกที่มาบีบคั้นให้ได้รับความทุกข์ จึงต้องสู้ เพื่อเอาชนะความเดือดร้อนความทุกข์ ประชาชนได้รับการฝึกอบรมปัญญาก่อให้เกิดความรู้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาไปตามแนวทางของเหตุผล ประชาชนเคยพึ่งพาภาครัฐในการปกป้องคุ้มครองป้องกันประชาชนให้ปลอดภัย และเกิดสันติสุขในพื้นที่ที่เกิดสถานการณ์ความรุนแรง

6. สรุปผลการสัมภาษณ์บุคคลเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวไทยพุทธจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ และแนวทางในการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปผลได้ดังนี้ 1) ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย

แบ่งเป็นสองประเด็น ดังนี้คือ ประเด็นหลัก ได้แก่ ความไม่สงบที่เกิดจากการปฏิบัติของกลุ่มก่อการร้ายที่ก่อเหตุความไม่สงบรายวันเพื่อต้องการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และสร้างความหวาดกลัว ความหวาดระแวงให้กับคนในพื้นที่ ประเด็นรอง ได้แก่ เรื่องของยาเสพติด การดำรงอยู่ของอำนาจมืดและอิทธิพลของผู้มีอำนาจในท้องถิ่น การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น การขัดผลประโยชน์ของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ เรื่องของกลุ่มผลประโยชน์ การแย่งชิงอำนาจ การขาดความรักความสามัคคีและความไว้วางใจ ของคนในพื้นที่ ความไม่เข้าใจกันในการปกครองตนเอง ไม่เข้าใจในเรื่องของศาสนา เรื่องของการเมือง และเกิดจากความต้องการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ภาคใต้ 2) ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ ในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดจากสถานการณ์ความรุนแรง ดังนี้คือ สถานการณ์ความรุนแรงในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยตรงโดยส่งผลกระทบต่ออาชีพ ดังนี้ การเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูก การค้า การท่องเที่ยว การลงทุน นอกจากนี้ยังทำให้โครงสร้างของประชากรเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก เพราะสัดส่วนของประชาชนชาวไทยพุทธลดลง และในขณะที่ประชาชนชาวไทยมุสลิมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และส่งผลกระทบโดยภาพรวม ที่ส่งผลกระทบทางพระพุทธศาสนาหลายประการ อาทิเช่น พระภิกษุต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบิณฑบาต จากปกติออกตอนเช้ามีดกก็เลื่อนเวลามาเป็นรุ่งสางยามที่มีแสงอาทิตย์ กระทบต่อความเป็นอยู่และการปฏิบัติศาสนกิจของคณะสงฆ์ ไม่มีผู้รับจองเป็นเจ้าภาพทอดกฐินและผ้าป่า พระสงฆ์หลายรูปพากันออกจากวัด และไปจำพรรษาอยู่ตามวัดต่างๆ ในภาคใต้ ที่ไม่ใช่ในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้และยังส่งผลกระทบต่อการศึกษาของคนในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างมาก และที่สำคัญคือ ได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ของคนในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างมาก เป็นผลนำไปสู่ผลกระทบด้านโรคเรื้อรังและการเกิดอุบัติการณ์โรคเครียดสูงขึ้นอย่างน่าตกใจ และปัญหาต่างๆอีกมากมายตามเอกสารงานวิจัยที่ได้สรุปไว้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสถานการณ์ความรุนแรงนั้น มีสาเหตุการเกิดสถานการณ์ความรุนแรงจากความไม่สงบที่กลุ่มผู้ก่อการร้ายต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหายาเสพติด อำนาจมืดและกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น การ

บังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น การขัดผลประโยชน์ของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ การแบ่งแยกดินแดน ผู้ปฏิบัติการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นโดยมีกลุ่มอำนาจมืดและผู้มีอิทธิพลในพื้นที่เป็นผู้สั่งการ ซึ่งจากสาเหตุดังกล่าวส่งผลผลกระทบด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ ด้านการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ ด้านการเพาะปลูก ด้านการค้า ด้านการท่องเที่ยว และด้านการลงทุน มีผลกระทบในระดับมากต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ เนื่องจากสถานการณ์ความรุนแรง ส่งผลกระทบต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนไม่กล้าออกไปประกอบอาชีพ ขาดแคลนรายได้ มีการลงทุนน้อยทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้เกิดการว่างงาน ทำให้ชาวไทยพุทธมีความรู้สึกไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน จนเป็นเหตุให้มีการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทยพุทธในพื้นที่ ส่วนผลกระทบด้านพระพุทธศาสนา พระภิกษุสามเณรไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจและกิจวัตรตามพระธรรมวินัยได้อย่างปกติ เช่น การบิณฑบาต การเผยแผ่ธรรม การปฏิบัติสังฆกิจและการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตชาวไทยพุทธอย่างรุนแรง ส่วนผลกระทบด้านสุขภาพอนามัย ชาวไทยพุทธมีสุขภาวะในระดับต่ำ มีโรคเรื้อรัง โรคติดต่อและโรคเครียดในระดับสูง ขาดแคลนแพทย์ บุคลากรทางการแพทย์และสถานพยาบาล

2. แนวทางในการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ชาวไทยพุทธในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องกำหนดรู้ปัญหาหรือสภาพปัญหาที่เกิดความรุนแรงจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกเพื่อต่อสู้เอาชนะความรุนแรงและความไม่ปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินตลอดถึงความวิตกกังวลและความเครียดที่เกิดขึ้น ด้วยพุทธวิธีกล่าวคือ มรรควิธีและสามัคคีธรรม ธรรมมีอุปการะมาก 2 รวมถึงหลัก ขรวาสาธรรม 4 อันเป็นสันติวิธีและเป็นแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธที่ก่อให้เกิดสันติภาพและสันติสุขในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาวิจัย พบว่า สาเหตุของการเกิดสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนใต้เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ในภาพรวม ความไม่สงบที่เกิดจากการปฏิบัติของกลุ่มก่อการร้ายก่อเหตุร้ายวัน เพื่อต้องการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องมาจากยาเสพติดมีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อป้องกันปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้เสพอย่างเข้มงวดและมีการ

ฆ่าตัดตอน ทำให้ผู้ก่อสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้เกิดอาฆาตมาตรร้าย ต่อเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ ที่ฆ่าตัดตอน และเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินพยายาม อย่าเข้าใกล้ทหารและตำรวจ ทั้งๆ ที่รู้ว่า ทหารและตำรวจเข้ามาดูแลความสงบเรียบร้อย แต่กลุ่มผู้ก่อสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังจ้องทำลายเจ้าหน้าที่อยู่ตลอดเวลา เพราะการดำรงอยู่ของอำนาจมืดและอิทธิพลท้องถิ่นเป็นผู้สั่งการ เนื่องจากการขัดผลประโยชน์ของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่เลยสร้างกระแสเรื่องเชื้อชาติ ศาสนาและมาตุภูมิของ ขบวนการแบ่งแยกดินแดนขึ้นมา เพราะความยากจน เพราะการศึกษาที่ได้รับสิทธิภาพและด้อยคุณภาพ ทำให้เกิดการว่างงาน และไม่ได้รับความยุติธรรมจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผนวกกับความคึกคะนองของกลุ่มวัยรุ่น เพราะความล้มเหลวในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพราะการบังคับใช้กฎหมายไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น เพราะพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะเกี่ยวกับการเมือง เพราะเกิดจากต้องการแบ่งแยกดินแดนในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะเกิดจากใจก่อการร้าย เพราะการคำผิดกฎหมาย เพราะมุมมองเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพราะต่างประเทศสนับสนุน เพราะขัดแย้งกันทางศาสนา เพราะเกิดการยุบ ศอ.บต. สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2556) ที่ได้กล่าวถึง ความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทยโดยการอธิบายและสรุปปัญหาความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติและศาสนาในกรณีต่างๆรวมถึงปัญหาด้านยาเสพติดที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติพร วิรุณหะ (ชุติพร วิรุณหะ, 2558) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีสมมติฐานว่าการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐปัตตานีและสยามนั้นเป็นสาเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน โดยสาเหตุของการเกิดสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนใต้รวมถึงความไม่สงบที่เกิดจากการปฏิบัติของกลุ่มก่อการร้ายก่อเหตุรายวันนั้นเพื่อต้องการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มาปฏิบัติงานในการป้องกันปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้เสพอย่างเข้มงวดและมีการฆ่าตัดตอน ทำให้ผู้ก่อสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้เกิดอาฆาตมาตรร้าย ต่อเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ ที่ฆ่าตัดตอน เป็นต้น

2. จากการศึกษาวิจัย พบว่า ผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยพุทธ จากการเกิดสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ในภาพรวม ทำให้ชาวไทยพุทธไม่มีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต แม้กระทั่ง

การให้การสัมภาษณ์ก็ไม่กล้าพอที่จะให้ชื่อ ที่อยู่ ตามความเป็นจริง เพื่อความปลอดภัยในชีวิต การไปประกอบอาชีพทำมาหากินก็เกิดการไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทางด้านศาสนาประเพณี พิธีกรรมก็เกิดการเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง การปฏิบัติศาสนกิจของสงฆ์ การบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ประเพณีงานศพต้องเปลี่ยนมาสวดกันตอนเย็น การเวียนเทียนก็มาทำกันตอน กลางวัน การบิณฑบาตต้องมีทหารเดินนำหน้า การศึกษาทำให้การศึกษาเล่าเรียนไม่ต่อเนื่อง และไม่ครบตามเกณฑ์ ทำให้เด็กเสียขวัญและหวาดกลัวต่อสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น โรงเรียนปิดบ่อยมาก อาคารเรียนถูกเผาทำลาย ทางด้านสุขภาพความรู้สึกไม่ปลอดภัย เกิด ความกังวลใจกับบุคคลในครอบครัว ส่งผลกับการดำเนินชีวิตประจำวัน แพทย์และพยาบาล ขาดแคลน เกิดโรคเครียดสูงขึ้นอย่างน่าตกใจ ส่งผลกระทบต่อระบบบริการสาธารณสุขและ บุคลากรสาธารณสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันเอก ชาตรี อินทรานนท์ (พันเอก ชาตรี อินทรานนท์, 2552) จากการวิจัยเรื่อง “การแก้ปัญหาการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดน ภาคใต้” ที่ได้ชี้ถึงสาเหตุของปัญหาการก่อความไม่สงบในภาคใต้ปัจจุบันว่าสาเหตุที่แท้จริงของ จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เกิดจากความขัดแย้งในเรื่องศาสนาหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างแต่เกิด จากปัญหาด้านจิตวิทยาคือความไม่เข้าใจกัน ความหวาดระแวงกันและปัญหาที่สำคัญยิ่งคือการ ก่อการร้ายและการแทรกแซงเพื่อหวังผลประโยชน์จากผู้ไม่หวังดีทั้งภายในและนอกประเทศ พื้นที่ดังกล่าวซึ่งทำให้ชาวไทยพุทธไม่มีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตในทุกๆด้าน และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันโท จเด็จ นาคแกมทอง (จเด็จ นาคแกมทอง (พันโท), 2546) จากการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ” พบว่า สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีสาเหตุรากฐานที่สะสม มาในอดีตซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทำให้เกิดสถานการณ์ความ รุนแรงในพื้นที่ทำให้ประชาชนไม่มีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติกิจวัตร ประจำวันในการดำรงชีวิต

3. แนวทางในการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรง ในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า เมื่อเกิดสถานการณ์ความรุนแรง อย่าพยายามอยู่ใกล้ทหาร และตำรวจ เนื่องจาก ผู้ก่อสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ พยายามลอบทำร้ายเจ้าหน้าที่ ทหารตำรวจอยู่ตลอดเวลา อย่าไปอยู่ที่คนพลุกพล่านนานๆ จะเป็นเป้าหมายของฝ่ายตรงกันข้ามได้ และพยายามสร้างความรักสามัคคีในหมู่คณะเอาไว้ และช่วยกันสอดส่องดูแลความ

ผิดปกติที่ตนอาศัยอยู่ แล้วนำไปบอกกับสมาชิกของตนเพื่อความปลอดภัยในชีวิต ประชาชนควรมุ่งสร้างความสามัคคีและมีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และนำคำสอนในพระพุทธศาสนาไปใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์สุขในชีวิตจริงทั้งโดยส่วนตนและสังคม ปฏิบัติธรรมตามหลักของไตรสิกขา เพื่อมุ่งผลสำเร็จ คือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ และเป็นอิสระในชีวิตจริงโดยทรงแสดงหลักปฏิบัติแบบสายกลางที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ควรรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ที่จะปกป้องรักษาสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรง ประชาชนควรได้รับการฝึกอบรมความประพฤติรวมถึงระเบียบวินัย ความสุจริตทางการวาจา คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม ละเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อไร้สาระ ตลอดจนการประกอบอาชีพที่สุจริตไม่เบียดเบียนผู้อื่น และควรส่งเสริมการฝึกอบรมด้านจิตใจ ได้แก่การปลูกฝังคุณธรรม การเสริมสร้างคุณภาพ สมรรถภาพจิต และสุขภาพของจิต คือ ความมีจิตใจดีงาม เข้มแข็งและปลอดภัยเป็นสุข กำหนดรู้ตัวปัญหาหรือสภาพของปัญหาของชีวิตที่เกิดขึ้นจากภายนอกที่มาบีบคั้นให้ได้รับความทุกข์ จึงต้องสู้เพื่อเอาชนะความเดือดร้อนความทุกข์ ที่สำคัญควรได้รับการฝึกอบรมปัญญา ก่อให้เกิดความรู้ เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาไปตามแนวทางของเหตุผล ภาครัฐต้องเป็นที่พึ่งพิงของประชาชนในการปกป้องคุ้มครองป้องกันประชาชนให้ปลอดภัย และเกิดสันติสุขในพื้นที่ที่เกิดสถานการณ์ความรุนแรง สอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัย เอกสะพัง พร้อมคณะ (อุทัย เอกสะพัง พร้อมคณะ , 2547) จากการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ” พบว่า ในการดำรงชีวิตของประชาชนให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าเมื่อเกิดสถานการณ์ความรุนแรง อย่าพยายามอยู่ใกล้เจ้าหน้าที่ เนื่องจาก ผู้ก่อสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ พยายามลอบทำร้ายเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจอยู่ตลอดเวลา และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ รศ. ดลมนรรัตน์ บากา เกษตรชัย และหิมา อับดุลเลาะ อับรู (ดลมนรรัตน์ บากา เกษตรชัย และ หิมา อับดุลเลาะ อับรู, 2549) จากการวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนต่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ในการดำรงชีวิตของประชาชนให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม มีความรัก ความเห็นใจซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจะปกป้องรักษาสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรง

ประชาชนควรได้รับการฝึกอบรมความประพฤติรวมถึงระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันในสังคม และการรักษามัคคีในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนใต้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เป็นตัวกลางเพื่อนำเสนอ การแก้ไขปัญหาให้เข้าสู่ความสงบ โดยผลกระทบที่มีต่อด้านพระพุทธศาสนาทั้งระบบคนและพื้นที่นั้น ผู้รับผิดชอบโดยตรงคือ ภาครัฐร่วมกับองค์กรอื่น ตัวแทนของภาครัฐ เช่น กระทรวง ทบวงกรมที่เกี่ยวข้องต้องมารับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ร่วมกัน ในทางศาสนาทางมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่นั่นคงและยั่งยืน

2) ภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องหิบบยกเอาประเด็นผลกระทบจากความไม่สงบต่อพระพุทธศาสนาให้เป็นปัญหาระดับชาติ ทั้งให้ความสำคัญแก้ไข ปัญหาในระดับเร่งด่วน หาวิธีการช่วยเหลือพระผู้ใหญ่ในส่วนกลางการปกครองควรให้สนใจ และมีบทบาทที่เป็นขวัญกำลังใจ กรณีเกิดเหตุร้ายแรง เช่น มีพระโดนฆ่า โดนทำร้าย ควรให้ความเอาใจใส่สนใจดูแลอย่างจริงจัง รวมถึงดูแลวัดในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มากขึ้นเป็นพิเศษ และให้การช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้านการเป็นอยู่ ให้พระทั้งห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีกำลังใจมากขึ้น ไม่ถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยวตามลำพัง โดยอาจจะมอบหมายให้พระที่มีหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่ที่ได้เข้าไปดูแลว่าทางวัดมีอะไรที่ขาดเหลือ ต้องการอะไรบ้าง มีความเป็นอยู่เป็นอย่างไร

3) ผู้บริหารในทุกระดับ ทั้งด้านการเมืองท้องถิ่นและ สถาบันศาสนา ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นผู้นำในการรักษาความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนา ภาครัฐต้องสรรหาแนวร่วมที่มีความเข้าใจจริง และจริงใจที่ต้องการแก้ไขปัญหา จะเพียงแค่งำหนดนโยบายอย่างเดียวไม่ได้ ต้องกำกับดูแล ถ่ายทอดให้นโยบายที่ดีสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง ต้องเข้าถึงพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อเข้าไปรับรู้ปัญหา ความจริง และร่วมฟังข้อเสนอแนะแนวทาง ร่วมกันด้วยความจริงใจ เป็นธรรมและต้องมีความเป็นเอกภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

1) พยายามสร้างความรักสามัคคีในหมู่คณะเอาไว้ และช่วยกันสอดส่องดูแลความผิดปกติที่ตนอาศัยอยู่ แล้วนำไปบอกกับสมาชิกของตนเพื่อความปลอดภัยในชีวิต

2) ประชาชนควรมุ่งสร้างความสามัคคีและมีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และนำคำสอนในพระพุทธไปใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์สุขในชีวิตจริงทั้งโดยส่วนตนและสังคม ปฏิบัติธรรมตามหลักของไตรสิกขา เพื่อมุ่งผลสำเร็จ คือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ และเป็นอิสระในชีวิตจริงโดยทรงแสดงหลักปฏิบัติแบบสายกลางที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ควรรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ที่จะปกป้องรักษาสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัยจาก สถานการณ์ความรุนแรง

3) ประชาชนควรได้รับการฝึกอบรมความประพฤติรวมถึงระเบียบวินัยความสุจริตทางการวาจา คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม ละเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อไร้สาระ ตลอดจนการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และควรส่งเสริมการฝึกอบรมด้านจิตใจ ได้แก่การปลูกฝังคุณธรรม การเสริมสร้างคุณภาพ สมรรถภาพจิต และสุขภาพของ จิต คือ ความมีจิตใจดีงาน เข้มแข็งและปลอดภัยเป็นสุข กำหนดรู้ตัวปัญหาหรือสภาพของปัญหา ของชีวิตที่เกิดขึ้นจากภายนอกที่มาบีบคั้นให้ได้รับความทุกข์ จึงต้องสู้ เพื่อเอาชนะความเดือดร้อนความทุกข์ ที่สำคัญควรได้รับการฝึกอบรมปัญญา ก่อให้เกิดความรู้ เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุ ปัจจัยที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหไปตามแนวทางของเหตุผล

4) ให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการเป็นหูเป็นตาให้ข้อมูลที่จำเป็นเพื่อเป็นการเฝ้าระวังเพราะภาครัฐต้องเป็นที่พึ่งพิงของประชาชนในการปกป้องคุ้มครองป้องกันประชาชนให้ปลอดภัย และเกิดสันติสุขในพื้นที่ที่เกิดสถานการณ์ความรุนแรง

5) ข้าราชการยังเป็นผู้รับใช้ประชาชนเหมือนเดิมอย่าทำตัวเป็นนายตำรวจ ยังเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์เหมือนเดิมอย่ารังแกหรือกลั่นแกล้งประชาชน ทหารเป็นรั้วของชาติคอยปกป้องประเทศชาติ อย่าใช้อำนาจกับประชาชนภาครัฐกระจายอำนาจสู่ประชาชน อย่ากระจายไปยังบุคคลหรือกลุ่มอิทธิพลอื่นๆ และภาครัฐช่วยส่งเสริมและดูแลวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยพุทธในห้าจังหวัดภาคใต้ให้เสมอภาคเหมือนกับชาวไทยกลุ่มอื่นๆ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) ควรศึกษาถึงคุณภาพชีวิต/วิถีชีวิตของไทยพุทธในท่ามกลางความไม่สงบในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2) ควรศึกษาเจตคติของประชาชนชาวไทยพุทธที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 3) ควรศึกษาวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงของชาวไทยพุทธในท่ามกลางความไม่สงบในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 4) ควรศึกษาผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวภาคใต้. (2555). *ไฟใต้มอดได้จริงหรือ?!* สำนักพิมพ์ กู๊ดมอร์นิ่ง.
- จเด็จ นาคแกมทอง (พันโท). (2546). “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการ ป้องกันและปราบปรามการ ก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล :วิทยานิพนธ์ ป้องกันราชอาณาจักร.
- ชูลีพร วิรุณหะ. (2558). *ความรู้ 3 จังหวัดภาคใต้ ผ่านมุมมองประวัติศาสตร์: แผนงานร่วม ศึกษาเสริมสร้างสุขภาวะ กรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพมหานคร: คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดลมนรรัตน์ บากา เกษตรชัย และ หีม อับดุลเลาะ อับรู. (2549). *ทัศนคติของประชาชนต่อ ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2553). *การก่อการร้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนครและคณะ. (2555). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของ หน่วยงานภาคใต้ในการแก้ไขปัญหาเยาวชนไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายใต้*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2556). *ความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย : โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร.
- พันเอก ขาตรี อินทรานนท์. (2552). “การแก้ปัญหาการก่อความ ไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้”. วทบ. สบส.ชุดที่ 48 (ม.ป.ป). นักศึกษาวิทยาลัยกองทัพบกสถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูงสุดที่ 48 (ม.ป.ท).
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2556). *สถานการณ์จังหวัดชายแดนใต้*.
- หนังสือพิมพ์มติชน. (2547). สงครามและสันติสุขชายแดนภาคใต้ . *มติชนสุดสัปดาห์*, หน้า 9.
- อุทัย เอกสะพัง พร้อมคณะ . (2547). “วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ”. ปัตตานี: โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

The implementation of Internal Quality Assurance
Of The Small Size School under Nakhon Si Thammarat
Primary Educational Service Area Office 2

นิตยา ราชรักษ์

อโนทัย ประสาน

สุภาพ เต็มรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 62 คน และหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 61 คน รวมทั้งสิ้น 123 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า $t - test$ วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA) และเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับ พบว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ระดับการศึกษา ประสพการณ์ ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายใน, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This research aims to 1) study the implementation of internal quality assurance for the small size schools under the office of Nakhon Si Thammarat Education Service Area 2 and 2) to compare the implementation of internal quality assurance among the small size schools under the office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2. The subjects of this study were 123 people who are 62 school administrators and 61 internal quality assurance supervisors. The instruments were a set of a 5-item rating scale questionnaire. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, means, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA and Schaffer method.

The research findings revealed that

1. The implementation of internal quality assurance among the small size schools under the office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2, overall, was at a high level ranked by the mean scores. When considering each aspect, it was found that the highest average was the education institution' operation based on the educational development plan followed by the education standard deviation, the internal quality assessment annual report, and educational quality audit, respectively.

2. There were no significant differences among the comparative study of the implementation of the internal quality assurance among the small size schools under the office Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2 between the school administrators and the internal quality assurance supervisors classified by positions, educational levels, and work experiences. However, there were significant differences classified by training experiences at .05 levels.

Keywords: Implementation of internal quality assurance, Small size school

บทนำ

หัวใจของการพัฒนาการศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มีหลักการว่า การที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อน กระบวนการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อม รับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 (ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) นำสู่ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลักสามประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งได้กำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ โดยกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้สถานศึกษา พัฒนาระบบบริหารจัดการมีความโปร่งใส เป็นธรรม และมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ (เลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

ดังนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอันนำไปสู่การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ลงวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2553 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2553, 2553) ในการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาควรยึดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นหลักแต่อย่างไรก็ตามควรสะท้อนภาพความสำเร็จที่ชัดเจนอย่างน้อย 2 ด้าน คือคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้อันหมายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพด้านการบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554)

จากการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 สะท้อนผ่านผลการทดสอบระดับชาติอย่างคะแนนทดสอบมาตรฐาน O-NET ประจำปีการศึกษา 2559 ซึ่งสำนักงานทดสอบทางการศึกษา (สทศ.) ได้จัดการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 วิเคราะห์จากการรายงานผลการทดสอบ นอกจาก สทศ. จะเสนอ ค่าสถิติพื้นฐานแล้วได้เสนอค่าสถิติพื้นฐานคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามตัวแปร คือ ขนาดโรงเรียน เมื่อพิจารณาผลการทดสอบตามขนาดโรงเรียนพบว่ามีความเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก (ทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2560) แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งด้อยคุณภาพ เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ O-NET ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 แล้ว พบว่ามีโรงเรียนขนาดเล็กหลายแห่งด้วยกันที่มีคะแนนการทดสอบเฉลี่ยต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินระบบการประกันคุณภาพภายในอาจมีปัญหาทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาดำเนินการต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งรายงานผลการทดสอบระดับชาติดังกล่าว

สามารถเป็นหลักฐานประการหนึ่งที่น่าเชื่อถือถึงคุณภาพในการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาของไทย จากปัญหาและความเป็นมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจจะทราบถึงการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษา และการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน

สมมติฐานการวิจัย

การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ที่ผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และการอบรมเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องเรื่องการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน และ หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวนผู้บริหาร 91 คน และหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 91 รวมทั้งสิ้น 182 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, K.V. and Morgan, D.W, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตำแหน่งหน้าที่ในโรงเรียน ได้แก่ผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา ได้จำนวนผู้บริหาร 62 คน จำนวนหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา 61 คน รวมทั้งสิ้น 123 คน จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอเป็นชั้นแล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาในแต่ละอำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ดังนี้

แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายใน ทั้ง 8 ด้าน ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของ ลิเคิร์ท (พิชิต ฤทธิ์จรูญ , 2554)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมโดยอิสระเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสอบถามและได้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาตำรา เอกสารหลักฐาน ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของครูทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกรอบแนวคิด และขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์การวัดตามนิยามศัพท์ โดยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนววิธีของลิเคิร์ต (Likert'scal) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ , 2554)

ขั้นตอนที่ 4 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ ครอบคลุมตามขอบเขตและนิยามศัพท์ที่ศึกษาพร้อมทั้งตรวจสอบสำนวนภาษาที่ใช้ในเครื่องมือ หลังจากนั้นนำไปแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ

ขั้นตอนที่ 5 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษาโดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อความกับนิยามศัพท์เฉพาะ ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ กำหนดค่า IOC (Item Objective Congruence Index) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 6 นำเครื่องมือที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ ปรีกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้อีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 7 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามแนวของครอนบาค (Cronbach) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ , 2554) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99

ขั้นตอนที่ 8 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผ่านการทดลองแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และจัดพิมพ์เอกสารฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชให้ออกหนังสือไปยังผู้บริหาร และหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ จำแนกข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปด้วยการนำเครื่องมือประมวลหาค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือประมวลหาค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่(Frequency) และค่าร้อยละ(Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายประกอบ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 วิเคราะห์

โดยใช้หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายประกอบ ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1977, 190)

4.50 – 5.00 หมายถึงการดำเนินงานอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึงการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก

2.50 – 3.49 หมายถึงการดำเนินงานอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึงการดำเนินงานอยู่ในระดับ น้อย

1.00 – 1.49 หมายถึงการดำเนินงานอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามตัวแปรต้นคือตำแหน่งหน้าที่ และระดับการศึกษาด้วยวิธีการหาค่าที (t-test แบบ Independent samples) ส่วนประสพการณ์ในการทำงาน และการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One-Way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายประกอบ

ตอนที่ 4 ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยการนำข้อเสนอแนะมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.95$) รองลงมาคือ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X}=3.90$) และการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.86$)

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงานพบว่ามีการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่ามีการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีมีการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ และการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พบว่า มีการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ที่ไม่ได้รับการอบรม ผู้ที่ได้รับการอบรม 1 – 2 ครั้ง และผู้ที่ได้รับการอบรม 3 ครั้งขึ้นไป มีการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากโดยด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในและด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาต้องจัดให้มีการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในขึ้น ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักการสำคัญข้อหนึ่งของการประกันคุณภาพภายใน คือ ให้มีการกำหนดมาตรฐาน

การศึกษาและจัดระบบประกัน คุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยที่ กำหนดให้ “มาตรฐานและการประกัน คุณภาพการศึกษา” เป็นภารกิจสำคัญหมวดหนึ่งที่ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการ อีกทั้งต้องเป็นไปตามระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดด้วย (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) จึงอาจจะกล่าวได้ว่าผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาต่างตระหนักถึง ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาและได้นำขั้นตอนและกระบวนการสู่การปฏิบัติ ทำให้มีผลการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายใน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยของ Arja (2013) ได้ศึกษากรณีศึกษาประเทศฟินแลนด์และไอร์แลนด์ เรื่อง ประโยชน์ของการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยและบุคลากรทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า แม้จะมีกระบวนการควบคุมการประกันคุณภาพที่เพิ่มขึ้นแต่ก็ยังต้องพัฒนา กระบวนการประกันคุณภาพภายใน โดยบุคลากรมีส่วนร่วมอย่างมากในกระบวนการนี้เพื่อจะ นำไปสู่การปฏิบัติ และระบบการประกันคุณภาพภายนอกจะไม่มี ความหมายต่อบุคลากร หาก ขาดความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับการประเมินและการรับรองการประกันคุณภาพอย่างถูกต้องสู่การ นำไปใช้ สอดคล้องกับ นิชากร เต่าประจิม (นิชากร เต่าประจิม, 2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานประกัน คุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงร าย เขต 3 พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในในภาพรวมและรายด้านมีการ ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับ อัญชลี ทันทิ (อัญชลี ทันทิ, 2557) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาด เล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมี การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพินันท์ กันทะวงศ์ (สุพินันท์ กันทะวงศ์ , 2558) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า สภาพการดำเนินงานตามระบบประกัน คุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 อยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตามผลการวิจัย พบว่า การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็น

รายงานประเมินคุณภาพภายในและการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดนั้น สอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ว่าการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในนั้นควรจัดให้มีการรายงานตามสภาพจริงเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งบางแห่งการรวบรวมข้อมูลในการจัดทำรายงาน พบว่าไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ในบางประเด็นส่วนด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 มีการนิเทศติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอแต่ในส่วน of สถานศึกษาเองนั้นบางแห่งการติดตามตรวจสอบยังขาดความต่อเนื่องจึงอาจมองได้ว่าการดำเนินงานใน 2 ด้านนี้อาจมีปัญหาอยู่ด้วยข้อจำกัดตามบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก อาทิ จำนวนครูและบุคลากรที่มีน้อยไม่สอดคล้องกับภาระงาน งบประมาณที่ขาดแคลน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการวางแผนและการดำเนินงานในหลาย ๆ ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Silman (Silman, Fatos, 2012) ได้ศึกษากิจกรรมการประกันคุณภาพภายในสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาใน North Cyprus การศึกษานี้ได้มุ่งเป้าไปที่การตรวจสอบกระบวนการประกันคุณภาพภายในในปัจจุบัน พบว่ามีความพยายามอย่างจริงจังในเรื่องของการประกันคุณภาพ แต่ก็ยังมี ปัญหาบางอย่างในเรื่องของกระบวนการวางแผนและการดำเนินการ

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตามความคิดเห็น of ผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน of สถานศึกษา สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตามความคิดเห็น of ผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษามีการดำเนินงานโดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกันไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและหัวหน้างานการประกันคุณภาพภายใน of สถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึง

ความสำคัญของการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 ที่กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่ง จะต้องมีการประกันคุณภาพภายในส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานการประกัน คุณภาพภายในของสถานศึกษามีการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีการปรับปรุงพัฒนาและแก้ไข ปัญหาในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ทั้งผู้บริหารและ หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาจึงมองการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ภัสกร นุ่นปาน (ภัสกร นุ่นปาน, 2555) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา มัชฌิมศึกษา เขต 12 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า โดยภาพรวมและราย ด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ แสงอรุณ อาบสุวรรณ (แสงอรุณ อาบสุวรรณ, 2556) ได้ศึกษา เรื่อง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่าจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ไม่ แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ ภาดา โรจน์ทั้งคำ (ภาดา โรจน์ทั้งคำ, 2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการ ดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า เมื่อจำแนกตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่ รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาพบว่าในภาพรวมทั้ง 8 ด้านไม่แตกต่าง กัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามระดับ การศึกษา พบว่า ผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่มีการศึกษาระดับ ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีการดำเนินงานในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็น เพราะทั้งผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่มีการศึกษาระดับปริญญา ตรีและสูงกว่าปริญญาตรีต่างมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพ ภายในของสถานศึกษาของตนให้มีประสิทธิภาพและมีสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด เมื่อผู้วิจัยพิจารณา

ผลการวิจัยรายด้านพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีการจัดระบบบริหารและสารสนเทศและการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการเตรียมการในการดำเนินงานมีความแตกต่างกันอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุสลาม และสัน (มุสลาม และสัน, 2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่าจำแนกตามวุฒิการศึกษาเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในด้านการเตรียมการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตามผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายใน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีทั้ง 2 ด้าน สะท้อนให้เห็นว่าระดับการศึกษา ไม่สามารถวัดความรู้ความสามารถของผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาได้เสมอไป ดังนั้นการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอสามารถเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการจัดระบบบริหารสารสนเทศของสถานศึกษานั้นว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษานำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐาน สถานศึกษาจึงต้องมีระบบบริหารและการจัดการศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพผู้เรียน รวมถึงระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ เป็นระบบ ถูกต้อง สมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน สามารถเรียกข้อมูลมาใช้ได้ตลอดเวลา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554) เมื่อผู้วิจัยพิจารณาการบริหารจัดการสารสนเทศเป็นรายข้อพบว่าการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการบริหาร การพัฒนาการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานน้อยที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหาร หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา และครูผู้สอนบางท่านอาจจะมีความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศน้อยอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย เกตุพงศ์ (สมชาย เกตุพงศ์, 2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช

เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่า ด้านการใช้สารสนเทศในการเรียนการสอน และด้าน การใช้แหล่งเทคโนโลยี สารสนเทศในการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จำแนกตามระดับ การศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า ด้านการใช้วัสดุ อุปกรณ์เทคโนโลยี สารสนเทศ ด้าน การใช้สารสนเทศในการเรียนการสอนมีความต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา มีการ ดำเนินงานในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้ง ไว้ ซึ่งผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย กว่า 10 ปี ผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 – 20 ปี และผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการ ทำงานมากกว่า 20 ปี มีการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมและราย ด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่ มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยแต่มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดย การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น การเข้ารับการอบรม การเข้าร่วม ประชุมสัมมนาทางวิชาการ การศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ มีคุณภาพ เป็นต้น อีกทั้งในปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยสามารถ เข้าถึงองค์ความรู้ได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วสามารถสร้างเสริมความรู้และประสบการณ์ให้มาก ขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ กรพินธุ์ นามบุญเรือง (กรพินธุ์ นามบุญเรือง, 2556) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุदारัตน์ นิมมาลี (สุदारัตน์ นิมมาลี, 2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามความคิดเห็นของบุคลากร จำแนกตามประสบการณ์ของบุคลากรโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรรัตน์ ศรีคง (ธีรรัตน์ ศรีคง, 2558) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกัน

2.4 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาจำแนกตามการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พบว่า มีการดำเนินงานในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่ไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา 1 – 2 ครั้ง และผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา 3 ครั้งขึ้นไป มีการดำเนินงานด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ในการอบรมมีผลต่อผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาในการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ซึ่งปัจจุบันคุณภาพการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของไทยนั้นพบว่ายังคงด้อยคุณภาพอยู่มากดังที่ อัครนัย ขวัญอยู่ (อัครนัย ขวัญอยู่, 2558) ได้กล่าวไว้ว่า เกือบทศวรรษที่ผ่านมากระบวนการศึกษาไทยประสบปัญหาในการพัฒนาเชิงคุณภาพหยุดและย่ำอยู่กับที่ ด้วยเหตุผลสำคัญหลายประการโรงเรียนในฐานะสถาบันหลักในการบ่มเพาะการศึกษาขั้นต้นถูกกล่าวหาว่าเป็นต้นเหตุของความด้อยประสิทธิภาพ

ดังกล่าว ดังนั้นผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา ตลอดถึงครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพ ครอบคลุมทุกด้านตามลำดับขั้นตอนอย่างแท้จริง มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ อาทิ เข้ารับการอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Almadani (Almadani, Khaled, Reid, Norman and Rodrigues, Susan, 2011) ได้ศึกษาเรื่อง การประกันคุณภาพทางการศึกษา ปัญหาเร่งด่วนสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยได้ศึกษา การประกันคุณภาพที่ดีสำหรับศตวรรษที่ 21 พบว่าการประกันคุณภาพจะต้องมุ่งเน้นไปที่ เป้าหมายที่สำคัญสำหรับการศึกษาในแต่ละขั้นตอนที่มีการเรียนรู้ตลอดเวลาของทุกขั้นตอนใน การประเมินคุณภาพ นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวินชา การพัชชี (สุวินชา การพัชชี, 2555) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ประสิทธิภาพระบบการควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครพบว่าปัจจัยการบริหาร ด้านความพร้อมของบุคลากรและการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับ ประสิทธิภาพการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO ในด้านการประเมินความเสี่ยงใน ภาพรวม ที่ระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย เรื่อง การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1.โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดทำ รายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาควรร่วมกันวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ควรมีการวางแผน ดำเนินการนิเทศติดตามการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีผลการดำเนินงานเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ควรจัดให้มีการอบรมหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้แก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อวิเคราะห์บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับประสิทธิผลในการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการมีประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อให้การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ในระดับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.)

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ.2553. (2553). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนที่ 23 ก. หน้า 26. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

กรพินธุ์ นามบุญเรือง. (2556). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 . ปทุมธานี: สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ฉบับสรุป*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- ณิชاجر เต้าประจิม. (2556). *แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3*. เชียงราย: วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชเชียงราย.
- ทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (15 เมษายน 2560). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559*. เข้าถึงได้จาก http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/PDF/Summary/ONETP6_2559
- ธัญรัตน์ ศรีคง. (2558). *การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี*. ชลบุรี: วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- พิชิต ฤทธิ์เจริญ . (2554). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: แฮสส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- ภัสกร นุ่นปาน. (2555). *สภาพปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 12*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ภาดา โธจน์ทั้งคำ. (2557). *สภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- มุสลาม และสัน. (2558). *การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- เลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561). กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สมชาย เกตุพงศ์. (2558). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2554). การประเมินคุณภาพ ภายในตามมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาตาม กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุดารัตน์ ฉิมมาลี. (2557). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุพินันท์ กันทะวงศ์ . (2558). แนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวินชา การพัชชี. (2555). การวิเคราะห์ประสิทธิภาพระบบการควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- แสงอรุณ อาบสุวรรณ. (2556). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 . สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- อัคนัย ขวัญอยู่. (2558). แนวทางการแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก. เข้าถึงได้จาก รายงานดีทีอาร์ไอ, (113), 1-16.
- อัญชลี ทันทิ. (2557). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- Almadani, Khaled, Reid, Norman and Rodrigues, Susan. (2011). *Quality assurance : a pressing problem for education in the 21st century*. Problems of Education in the 21st Century, (32), 9-19.
- Krejcie, K.V. and Morgan, D.W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement, (30), 607-610.
- Silman, Fatos. (2012). *A Study on Quality Assurance Activities in Higher Education in North*. Cyprus: International Online Journal of Educational Sciences, 4 (1), 31-3.

การเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดี
ตามแนวพระพุทธศาสนา
The Knowledge and Good Death Practical Path Promotion
Base on Buddhism.

พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภากรโ)

พระชยานันทมุนี (ธรรมวัตร จรณธมฺโม)

พระมหาประยูร โชตวิโร

พระปลัดสมชาย ปโยโค

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สายชล ปัญญชิต

ภูเบศ วนิชชานนท์

พงษ์พัฒน์ ไหมจันทร์ดี

นัชชา ทากุดเรือ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การสร้างเสริมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการตายดีของชุมชน วัด และองค์กรต้นแบบในสังคมไทย 3) เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมต้นแบบในการสร้างแนวปฏิบัติเพื่อการตายดี การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อนำความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีเชิงพุทธบูรณาการไปสู่การฝึกอบรมพระสงฆ์และผู้ที่สนใจจำนวน 79 รูป/คน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และกระบวนการที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การเป็นพระวิทยากรด้านการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีในพื้นที่ของพระสงฆ์ทั่วประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีเชิงพุทธบูรณาการ มุ่งเน้นให้บุคคลพิจารณาถึงสติและความเป็นธรรมตาแห่งชีวิต มีมุมมองต่อความตายว่า เป็นเรื่องธรรมชาติ การสร้างความพร้อมและความเข้าใจในเชิงสติและปัญญาต่อความตายจะมีส่วนช่วยในการปล่อยวางกับทุกสิ่งทีตนเองมีและพร้อมกับการจากไปอย่างสงบ ในทางกฎหมายการตายของบุคคลถือว่าการสิ้นสุดทางนิติกรรมที่บุคคลนั้นๆ จะไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ ในเชิงกฎหมาย หากแต่ก่อนจะตายนั้นได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของการมีชีวิตอยู่และมีสิทธิทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียง เพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตน หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วยได้ตามเจตนาส่วนตน

2. แนวทางการปฏิบัติเพื่อการตายดีนั้น พบว่า องค์กรและชุมชนต้นแบบจำนวน 12 องค์กร/ชุมชน มีแนวทางการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีด้วยมองเห็นบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของสังคมไทย การมีจำนวนผู้ป่วยเรื้อรังและผู้ป่วยระยะสุดท้ายมากขึ้น การดูแลแบบประคับประคอง ดังนั้น จึงได้ดำเนินการในพื้นที่ของตนเองในเชิงรูปธรรม เช่น การเยี่ยมไข้ การสร้างจิตอาสา การดูแลเชิงรุกเพื่อผู้ป่วย ญาติและบุคลากรทางการแพทย์ได้ทำงานร่วมกันเพื่อการตายดีแบบองค์รวม

3. สำหรับหลักสูตรเพื่อการพัฒนาพระสงฆ์ต้นแบบนั้น มีแนวทางการปฏิบัติใน 2 ลักษณะ คือ การสร้างจิตอาสาศีลธรรมและการพัฒนานวัตกรรมการวิจัยเพื่อการตายดี ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวสามารถนำไปสู่การขยายความรู้และเครือข่ายพระสงฆ์กับภาวศเพื่อการตายดีสืบต่อไป

คำสำคัญ: การเสริมสร้างองค์ความรู้, การตายดี, พระพุทธศาสนา

Abstract

The research on “The knowledge and good death practical path promotion base on Buddhism” contained 3 objectives: 1) to study and analyze knowledge of good death in three dimension such as medical, law and Buddhist; 2) to study the best practices of good death practical path promotion in community, Buddhist temple and model organization in Thai society; 3) to

develop curriculum and learning process for creative model innovation of good death practical path. This research was action research developing activities about good death practical path based on Buddhist integration to training 79 Buddhist monks and researches.

This research were found that;

Firstly, the knowledge and good death practical path based on Buddhist integration emphasize individual to consider mind and ordinary life as Happening, existing and ending are the truth. Its will make a preparing and understanding in mind and wisdom for death and let the people ready to pass away. In medical dimension, death is basic concept of life but medical will tend and heal for make life a healthy, quality, honestly and dignity. And before the end of life is coming, palliative care is importance to use for everyone. In law dimension, death is the end of any juristic acts. By the way there is living will and patience right to denial of treatment.

Secondly, there are twelve best practice organization and communities that have promoted paths of good death practice. By learning from social dynamic particularly the coming of aging society, increasing of terminal stage and impacts of palliative care in present Thai society. The best practice organization and communities' embodiment good death knowledge to factual work. Such as the group of volunteers that always patrol a palliative care activities in their own community.

Thirdly, there are two curriculums for develop Buddhist monk to work in field of palliative care comprise Buddhist volunteer for good death and research innovation for good death on Buddhist principle. Both of curriculums emphasis to extend good death knowledge and Buddhist monk networks on good death.

Key words: The Knowledge, Good Death, Buddhism

บทนำ

ในมติพระพุทธานามองชีวิตและสิ่งทั้งหลายว่า เป็นสิ่งที่เกิดจากการมีส่วนประกอบของสิ่งต่างๆ มารวมกันเข้าและมีความสัมพันธ์แบบอิงอาศัยซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องและความอิงอาศัยกันนี้ นับว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญเพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่และดำเนินไปได้ หมายความว่า ถ้าจะให้มีชีวิตเกิดขึ้น ดำรงอยู่และดำเนินต่อไปได้ ส่วนประกอบสิ่งต่างๆ เหล่านั้นจะต้องมีความเกี่ยวเนื่องแบบอิงอาศัยกันหรือมีความเชื่อมโยงถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันและกันอย่างเหมาะสมด้วย โดยเหตุที่ชีวิตเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดำเนินไปได้ เพราะอาศัยการประกอบกันเข้าของส่วนต่างๆ ดังกล่าว พระพุทธศาสนาจึงถือว่า ตัวตนที่แท้จริง ของสิ่งที่เรียกว่า ชีวิตนั้น “ไม่มี” และเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) คือ “เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป” มีสภาพที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สิ่งทั้งหลายมีธรรมชาติไม่เที่ยงแท้ ความไม่เที่ยงแท้นั้นนำไปสู่สภาพที่ขัดแย้ง กัดกินหรือบีบคั้นในตัวเอง สภาพเช่นนี้ สำหรับชีวิตถือว่าเป็นสภาพที่ทนได้ยาก หรือเป็นสิ่งที่พระพุทธศาสนาเรียกว่า “ทุกข์” สิ่งเหล่านี้นับว่า เป็นกฎของธรรมชาติที่เป็นสากล

สำหรับ “การตาย” นั้นพระพุทธศาสนามองว่า เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและเป็นไปตามกฎแห่งสามัญลักษณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมดา ถ้าเข้าใจชีวิตตามทัศนะดังกล่าว เรื่องความตายก็เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ไม่ยาก (พระไพศาล วิสาโล, 2552) โดยพระพุทธศาสนาเชื่อว่า ชีวิตมีอยู่ เป็นอยู่ เพราะมีปัจจัยต่างๆ มาประกอบกันอย่างเหมาะสม และปัจจัยสำคัญ ก็คือ “ขันธ์ 5” ความตายก็เป็นอะไรอื่นไปไม่ได้นอกจาก คือ ความสิ้นไปแห่งปัจจัยเหล่านั้น อันเกิดจากความไม่เที่ยงและ ความไม่มีตัวตนของปัจจัยเหล่านั้น ซึ่งเป็นไปตามหลัก “อิทัปปัจจยตา” ที่ว่า ด้วยความเป็นเหตุเป็นผลแบบพึ่งอิงอาศัยกันของสิ่งทั้งหลาย ทำนองว่า เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น, เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงดับไป ดังนั้น พระพุทธองค์จึงตรัสสอนว่า “สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด” ในขณะที่หลวงพ่อบุญทาส (พุทธทาสภิกขุ, 2549) ได้อธิบายว่า “การเตรียมตัวตายก่อนตาย” เป็นสิ่งที่บุคคลพึงพิจารณาและน้อมไปสู่การปฏิบัติเพื่อเข้ากลับเข้าสู่ความเป็นธรรมชาติอีกครั้ง ฉะนั้น การที่มนุษย์จะเข้าถึงความตายจึงเป็นเรื่องปกติแต่ควรสามารถฝึกฝนตนเองให้มองเห็นความตายว่าเป็นเรื่องธรรมดา และสามารถที่จะเข้าถึงการตายด้วยจิตที่เป็นกุศลและพร้อมทั้งที่จะเตรียมตัวก่อนตายตามหลัก “การตายโดยสงบ” และฝึกตนเพื่อการตายที่แท้จริง คือ “การตายจาก

กิเลสเครื่องเศร้าหมอง” หรือ การเข้าถึงนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการเข้าถึงความจริงตามธรรมชาติ (พระมหาสุพร รุกขิตธมโม (ปวงกลาง), 2557)

ตามหลักความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยที่สืบเนื่องมา ทำให้คนไทยส่วนใหญ่มองว่า ความตายมิได้เป็นแค่ส่วนหนึ่งของชีวิตเท่านั้น การตระหนักว่ามีชีวิตหลังความตาย ทำให้ภาวะหลังความตายมิใช่สิ่งลึกลับ อย่างน้อยก็แน่ใจว่า ถ้าทำดีก็ได้ไปสู่สุคติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้ป่วยหนัก ญาติมักจะแนะนำให้ประนมมือพร้อมดอกไม้ธูปเทียน เพราะเชื่อว่า ตายแล้วก็จะได้ไปไหว้พระเกศแก้วจุฬามณีเจดีย์บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ความเชื่อที่ว่า ความตายเป็นส่วนหนึ่งของวัฏสงสารอันไม่มีประมาณ ยังทำให้ผู้คนเห็นว่าชีวิตความเป็นอยู่ในชาตินี้ไม่ใช่สิ่งสำคัญสูงสุด เพราะเป็นของชั่วคราว และเป็นแค่ส่วนเสี้ยวของวัฏสงสารอันยาวไกล ขณะเดียวกัน ความเชื่อนอกจากชาตินี้แล้ว ยังมีชาติก่อนและชาติหน้า ในด้านหนึ่งทำให้ผู้คนยอมรับสภาพที่เป็นอยู่ในชาตินี้ แม้ว่าจะยากลำบากเพียงใด ก็ไม่ดิ้นรนเปลี่ยนแปลง เพราะถือว่าเป็นผลกรรมจากชาติก่อน ขณะเดียวกันก็มีความหวังกับชาติหน้า จึงให้ความสำคัญกับชาติหน้ามากกว่าด้วยการมุ่งทำความดี สังคมบุญกุศล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) นอกจากนี้ สังคมไทยได้มีความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความตายในหลายมิติทั้งในด้านของ “การเวียนว่ายตายเกิด” “กรรม” “การเข้าถึงภพภูมิ” เป็นต้น โดยมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การทำพิธีเช่นไหว้อุทิศให้แก่ผู้ตาย โดยเข้าใจว่าผู้ตายมีลักษณะความเป็นอยู่คล้ายคลึงกับคนเป็นแต่อยู่กันคนละโลกเท่านั้น ผู้ตายไปแล้วจึงยังกินใช้สิ่งของเหมือนคนยังมีชีวิต การทำพิธีปัดรังควานเพื่อป้องกันผีร้ายมารบกวน เพื่อให้ผู้ตายอยู่นิ่งๆ อย่าได้กลับมาคบหาสมาคมกับคนเป็นอีกต่อไป การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อเป็นการแสดงความไว้อาลัย ระลึกถึงผู้ตาย เป็นการแสดงกตัญญูทดแทนเวทิตา ต้องการให้ผู้ตายได้รับประโยชน์แห่งความสุขในโลกหน้าให้มากที่สุด (กาญจนา จิตต์วัฒน์, 2553; ดร.ชนิ สันธูรชานนท์, 2558) ซึ่งความเชื่อทางศาสนาจะสามารถอำนวยความสะดวกให้เป็นไปได้และให้มีการมูมอมรรวมทั้งการฝึก “การตายดี” ที่เหมาะสมโดยมีความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต การสอนทางหลักธรรม การฝึกจิต และการให้กำลังใจ ซึ่งวิธีการจะช่วยให้ผู้ป่วยระยะสุดท้ายและครอบครัวได้ยอมรับความเจ็บป่วย ความตายและการสูญเสียที่จะเกิดขึ้นได้ (มัญญวรรณ ลียุทธานนท์, ผกาสรณ์ อุไรวรรณ และ จริญญา แก้วสกุลทอง, 2560; สันต์ หัตถิรัตน์., 2552)

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550, 2550, 19 มีนาคม) ในหมวดที่ 1 ว่าด้วยเรื่องสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ ตั้งแต่มาตราที่ 5 ซึ่งมุ่งเน้นให้เห็นถึงสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ จนถึงมาตราที่ 12 ได้ระบุว่า “บุคคล มีสิทธิทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียง เพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตน หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วยได้ การดำเนินการตามหนังสือแสดง เจตนาตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง เมื่อผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสาธารณสุขได้ปฏิบัติตามเจตนาของบุคคลตามวรรคหนึ่งแล้ว มิให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและให้พ้นจากความรับผิดชอบ” เจตนาของมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว มีเพื่อให้ผู้ป่วยที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต สามารถแสดงความประสงค์ที่จะไม่รับบริการทางการแพทย์ เช่น การใช้เครื่องมือทางการแพทย์ที่เป็นไปเพื่อยืดความเจ็บป่วยทรมานโดยไม่จำเป็น หากแต่ผู้ป่วยยังคงได้รับการดูแลจากแพทย์ พยาบาลตามความเหมาะสมเพื่อบรรเทาความเจ็บปวด และอาการต่าง ๆ และเพื่อให้บุคคลหรือผู้ป่วยที่มีสติสัมปชัญญะดีสามารถทำหนังสือแสดงเจตนาตามมาตรา 12 ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้บุคคลยอมรับการจากไปตามกฎของธรรมชาติ โดยไม่ถูกแทรกแซงด้วยเครื่องมือจากเทคโนโลยีต่างๆ (สุธี อยู่สถาพร, 2550) เป็นสิทธิที่จะเข้าถึงสถานะตามธรรมชาติในเวลาที่จากโลกนี้ไปรวมทั้งการมีแนวปฏิบัติให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทย์ พยาบาล ญาติผู้ป่วย เป็นต้น ได้มีแนวปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่เหมาะสม สามารถนำไปเป็นนโยบายนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หรือเพื่อประยุกต์หรือบูรณาการแก้ปัญหาการดูแลรักษาผู้ป่วยในปัจจุบันและในอนาคตต่อไป (สุนันทา เอ้าเจริญ และคณะ, 2560; แสงว บัญเฉลิมวิภาส, 2558)

การดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง (Palliative Care) ได้รับการกล่าวถึงมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ผู้ป่วยที่เป็นโรคที่รักษาไม่หายขาดและอาจคุกคามถึงชีวิตที่ให้ความสำคัญในการบรรเทาความเจ็บปวดที่เกิดขึ้น ซึ่งครอบคลุมมิติของการดูแลแบบองค์รวม ทั้งทางด้านกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณของทั้งผู้ป่วยและครอบครัวของผู้ป่วย (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2557; เต็มศักดิ์ พิงระมี, 2542) โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การดูแลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวที่จะทำให้ผู้ป่วยได้เสียชีวิตอย่างสงบ สมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนการดูแลครอบครัวและญาติหลังการจากไปของ

ผู้ป่วยโดยในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ได้รวบรวมความคิดเห็นจากองค์กรยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ฯลฯ ดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติว่าด้วยการสร้างเสริมสุขภาพในระยะท้ายของชีวิต พ.ศ. 2557-2559 (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2557) โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ทัศนคติที่ดี เข้าใจถึงสิทธิ์และสามารถเข้าถึงและได้รับการปฏิบัติด้านการดูแลแบบประคับประคองในระยะท้ายของชีวิต ตลอดจนการจัดให้มีระบบบริการการดูแลแบบประคับประคองเพื่อรองรับการตายดีที่เป็นองค์รวมอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยมีกฎหมายรองรับแนวทางดังกล่าว รวมทั้ง การวิเคราะห์ในมิติของกฎหมายว่าด้วยการตายของบุคคลในมิติทางการแพทย์ เช่น สมองตาย เป็นต้น (บังอร ไทรเกตุ, 2556)

ปัจจุบันความเชื่อและแนวปฏิบัติเรื่องการตายตามหลักพระพุทธศาสนาและตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้มีการกล่าวถึงกันมากขึ้น โดยมีภาครัฐ โรงพยาบาล และเครือข่ายภาคประชาสังคมและชาวพุทธ เช่น เครือข่ายพุทธิกา เครือข่ายพุทธชนันตี โครงการคิลานะธรรม ของคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร หลักสูตรระดับปริญญาโท สาขาวิชาชีวิตและความตาย ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น ได้มีการสร้างความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา โดยมีการจัดการความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อให้สังคมรับรู้เกี่ยวกับการตายดีทั้งทางกฎหมาย พระพุทธศาสนา และการจัดการในระดับนโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม แนวทางการสร้างความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ และทางการแพทย์ดังกล่าว ยังไม่เป็นที่แพร่ลงไปในระดับชุมชน วัด ภาคประชาสังคม และเครือข่ายพระสงฆ์ในสถาบันการศึกษานับตั้งแต่ในระดับโรงเรียนพระปริยัติธรรม มหาวิทยาลัยสงฆ์ และองค์กรสงฆ์ในระดับสูงที่จะขับเคลื่อนองค์ความรู้และแนวปฏิบัติดังกล่าวไปสู่ภาคประชาชนในสังคมไทย ดังนั้น เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา ตามกฎหมาย และทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องไปสู่พระสงฆ์รุ่นใหม่หรือพระวิทยากรที่สนใจงานภาคประชาสังคมว่าด้วยสุขภาพและการตายดี รวมทั้งการสร้างเครือข่ายคณะสงฆ์จังหวัดต้นแบบเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาพระสงฆ์วิทยากรต้นแบบที่มีความรู้ด้านการตายดีระดับจังหวัด สถาบันวิจัย

พุทธศาสตร์ โดยการสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ จึงได้ดำเนินการโครงการนี้ขึ้นในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ระบบและกลไกการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีตามหลักพระพุทธศาสนา และทางการแพทย์ รวมทั้ง ตามหลักกฎหมายหรือตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ในลักษณะของหลักสูตรระยะสั้นสำหรับพระสงฆ์และโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่เหมาะสม และเพื่อสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ในการให้ความรู้และการใช้หลักสูตรเพื่อการตายดีเป็นลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนาของชุมชน วัด และองค์กรต้นแบบในสังคมไทย
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในการอบรมพัฒนาพระสงฆ์วิทยากรต้นแบบในการสร้างแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีที่สอดคล้องกับการแพทย์กฎหมายและหลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้มี ดังนี้

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยที่มุ่งสร้างเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนาของเครือข่ายพระสงฆ์ในสังคมไทย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มุ่งเน้นการศึกษารวบรวมข้อมูล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตายดีทั้งมุมมองทางสาธารณสุข ทางทางการแพทย์ สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ และพระพุทธศาสนา โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาและวิเคราะห์จากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถา องค์ความรู้และหลักธรรมเกี่ยวกับการตายดี ศีลानุธรรม และกระบวนการเยียวยาผู้ป่วยและครอบครัว

2) ศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสารงานวิจัย และหนังสือรวบรวมสถานะเชิงองค์ความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนาของชุมชน วัด และองค์กรต้นแบบในสังคมไทย

3) สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายชุมชน เครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาที่ได้ดำเนินกิจกรรมด้านการตายดีและการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดี และพัฒนาหลักสูตรในการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติของพระสงฆ์สืบต่อไป

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยในภาคสนาม (Fieldwork Study) มุ่งเน้นศึกษาพื้นที่ต้นแบบทั้งที่เป็นเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนา เครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบ กระบวนการและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้างกิจกรรมการบูรณาการองค์ความรู้ทางการสาธารณสุข สังคมศาสตร์ และพระพุทธศาสนาเพื่อการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองและการตายดี โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1) ศึกษาเครือข่ายชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง โดยเฉพาะที่มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกับองค์กรทางพระพุทธศาสนาหรือใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าเป็นกลไกในการผลักดันการสร้างองค์ความรู้ด้านการตายดี อาทิ (1)โครงการคลานธรรมของคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร (2) องค์การบริหารส่วนตำบลดอนชมพู อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา (3) โรงเรียนผู้สูงอายุห้วยงิ้ว องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยงิ้ว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และเครือข่ายอื่นๆ อีกทั้งสิ้น 12 แห่ง

2) ศึกษาโรงพยาบาลต้นแบบที่เป็นพื้นที่การเรียนรู้และการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนาจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลสงฆ์ กรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลแม่จัน จังหวัดเชียงราย และโรงพยาบาลน่าน จังหวัดน่าน

3) การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) มุ่งเน้นการเสริมสร้างองค์ความรู้ของพระสงฆ์ที่เข้าร่วมอบรมผ่านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในการอบรมพัฒนาพระสงฆ์วิทยากรต้นแบบจำนวน 1 หลักสูตร โดยมีการใช้ชุดองค์ความรู้การตายดีตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมในรูปแบบของหนังสือคู่มือ และสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของแผ่นพับ โปสเตอร์ในประเด็นเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนานวัตกรรม/ศูนย์การเรียนรู้การตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา และการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้การอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ สามารถพัฒนาระบบและกลไกการประสานงานที่มีมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นองค์กรสำคัญร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เพื่อผลักดันนโยบายด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา ร่วมกับคณะสงฆ์ทั้งเชิงนโยบายและพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ ต่อไป

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัย ดังนี้

1) ตัวแทนขององค์กรและชุมชนต้นแบบทั้ง 12 แห่ง จำนวน 30 รูป/คน ซึ่งเป็นบุคคลที่ดำเนินการพัฒนาโครงการ/กิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง การตายดีเชิงพุทธ เช่น ผู้จัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้บริหารโรงพยาบาล ผู้บริหารขององค์กรเครือข่ายและองค์กรชุมชน บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขและตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

2) พระสงฆ์ที่เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 79 รูป/คน (รายชื่อในภาคผนวก) ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่ได้มีการคัดเลือกพระสงฆ์เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ จากการคัดเลือก 2 รูปแบบ (1) การคัดเลือกโดยเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้คัดเลือกร่วมกับพระสังฆาธิการในจังหวัด เพื่อให้ได้พระสงฆ์ที่เหมาะสมกับการจะกลับไปส่งเสริมการดำเนินงานด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา และ (2) การคัดเลือกผ่านผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อให้มีพระสงฆ์นักวิชาการที่จะสามารถร่วมพัฒนาการศึกษาวิจัยองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา รวมทั้งพระสงฆ์ที่เข้าร่วมอบรมวิทยากรต้นแบบให้มีความรู้และแนวปฏิบัติเรื่องการตายดีในทางการแพทย์ กฎหมาย และทางพระพุทธศาสนา โดยพระสงฆ์ที่ผ่านอบรมจะสามารถส่งเสริมให้ชุมชน วัด องค์กรต้นแบบที่ท่านร่วมดำเนินกิจกรรมอยู่ มีชุดความรู้และ

แนวปฏิบัติเบื้องต้นในการส่งเสริมการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมในการส่งเสริมการตายดีในลักษณะโครงการที่สอดคล้องกับการปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ได้

3) พระสงฆ์ นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 18 รูป/คน ซึ่งเป็นพระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการและนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถอธิบายองค์ความรู้และแนวคิดของการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา การให้แนวทางการส่งเสริมการอบรมและการดำเนินกิจกรรมการพัฒนอบรมด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนาร่วมกับคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ตลอดจนการขับเคลื่อนเป้าหมายเชิงนโยบายและการสื่อสารสังคมให้บรรลุในเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา

4) ผู้ป่วยและผู้สูงอายุในพื้นที่จากโรงพยาบาล ชุมชน และวัด จำนวน 10 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ 2) ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ “จิตอาสาศีลानธรรมเพื่อการตายดี” 3) การสังเกตพฤติกรรม และ 4) การสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวแทนขององค์กรและชุมชนต้นแบบทั้ง 12 แห่ง จำนวน 30 รูป/คน ซึ่งเป็นบุคคลที่ดำเนินการพัฒนาโครงการ/กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง โรงเรียนผู้สูงอายุ โรงพยาบาลการตายดีเชิงพุทธ พระสงฆ์ พระสังฆาธิการที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทางพระพุทธศาสนาและการตายดี บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้แนวคิดองค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมการอบรมและการดำเนินกิจกรรมการพัฒนอบรมด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา โดยมีเนื้อหาที่สำคัญ เช่น

1) แนวคิดและการจัดการกิจกรรมเพื่อศีลานธรรม และการตายดีทางการแพทย์ กฎหมายและพระพุทธศาสนาของกลุ่มองค์กรชุมชน พระสงฆ์ที่ดำเนินการในพื้นที่

2) กระบวนการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย การเยี่ยมไข้ การแนะนำเรื่องการตาย การใช้ภูมิปัญญาในการดูแลผู้ป่วย ผู้สูงอายุ เป็นต้น

3) การให้ความรู้การตายตามหลักกฎหมาย การแพทย์ และหลักพระพุทธศาสนา

4) ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการส่งเสริมการดูแลผู้ป่วย การส่งเสริมสิทธิการตายตามหลักกฎหมาย และการสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อสังคม

2. ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ “จิตอาสาศานาธรรมเพื่อการตายดี” เป็นการพัฒนาชุดความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการจัดหลักสูตรการอบรมจำนวน 2 คืน 3 วัน สำหรับพระสงฆ์และบุคคลที่เกี่ยวข้องที่สนใจในด้านการมีจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการตายดี มุ่งเน้นการให้ความรู้ด้านการตายดี การดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองตามหลักการแพทย์ กฎหมาย (ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550) (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550, 2550, 19 มีนาคม) และทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการศึกษาดูงานในพื้นที่จำนวน 1 ครั้ง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นตัวอย่าง และแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการมีจิตอาสาเพื่อการให้ความรู้และกระบวนการตายดีในชุมชนของตนเอง โดยมีเนื้อหาและกิจกรรมของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ “จิตอาสาศานาธรรมเพื่อการตายดี” ดังนี้

1) การให้ความรู้เรื่องการตายดีตามหลักการแพทย์ กฎหมาย และพระพุทธศาสนา

2) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กิจกรรมการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง และการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน วัด และพื้นที่ดำเนินการ

3) การศึกษาดูงานในพื้นที่โรงพยาบาล และชุมชนที่มีแนวปฏิบัติด้านการตายดีและผู้สูงอายุ

4) การฝึกปฏิบัติและพัฒนากิจกรรม/โครงการเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีที่สอดคล้องกับหลักวิชาการและวัฒนธรรมของชุมชน

5) การวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับกระบวนการทำงานของวัดคณะสงฆ์และกระบวนการในสังคม ทั้งนี้เน้นการฝึกอบรมความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อสร้างจิตอาสาเพื่อการช่วยเหลือสังคมฝ่ายกิจกรรมการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสำคัญ

3. การสังเกตพฤติกรรม โดยเป็นการเข้าร่วมลงพื้นที่กับเครือข่ายองค์กร พระพุทธศาสนาและชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถเห็นแนวทางการส่งเสริมสิทธิการตายดีตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 ในหมวดที่ 1 ว่าด้วยเรื่องสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ ตั้งแต่มาตราที่ 5 ซึ่งมุ่งเน้นให้เห็นถึงสิทธิ ในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ จนถึงมาตราที่ 12 ได้ระบุว่า “บุคคล มีสิทธิทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียง เพื่อยื ดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตนหรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วยได้ รวมทั้งการ สังเกตกระบวนการทำงานของวัดและชุมชนในการส่งเสริมกิจกรรมการตายดีตามแนว พระพุทธศาสนา

4. การสนทนากลุ่ม เป็นการสนทนากลุ่มกับพระสงฆ์ บุคลากรทางการแพทย์ ผู้นำชุมชน ผู้ป่วย และผู้สูงอายุในพื้นที่ เพื่อหารือเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างองค์ความรู้ และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา การแพทย์และกฎหมาย เพื่อให้เกิดการ เรียนรู้และพัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการตายดีในพื้นที่ชุมชนและโรงพยาบาล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการศึกษาวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการศึกษาวิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมการค้นหา ชุมชน วัด และ องค์กรต้นแบบที่ดำเนินการเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง การส่งเสริมสิทธิการ ตายดีตามหลักกฎหมาย รวมทั้งองค์กรที่ดูแลผู้สูงอายุ

2. การสืบค้นข้อมูลและการลงพื้นที่องค์กรต้นแบบ เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นชุด ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดี

3. กำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ 2 แห่ง โดยมีการนิมนต์/เชิญพระสงฆ์ที่เป็น ตัวแทนของจังหวัด พระสงฆ์ที่ทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ โรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้ที่ดูแลผู้ป่วย แบบประคับประคองและพระสงฆ์นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยสงฆ์เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

ครั้งที่ 1 ณ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จังหวัดเชียงราย อบรมวันที่ 20 - 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 37 รูป/คน โดยมีการลงศึกษาในพื้นที่

กรณีศึกษาได้แก่ โรงพยาบาลแม่จัน อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย และองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้อ อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย

ครั้งที่ 2 ณ ศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคม วัดสุทธาวรา งาม กรุงเทพมหานคร อบรมวันที่ 14 - 16 ธันวาคม พ.ศ. 2560 โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 42 รูป/คน โดยมีการลงศึกษาในพื้นที่กรณีศึกษาได้แก่ โรงพยาบาลสงฆ์ กรุงเทพมหานคร รวมผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการทั้งสิ้น จำนวน 79 รูป/คน

4. การพัฒนาโครงการและกิจกรรมด้านการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีตามหลักการแพทย์ กฎหมาย และพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์และผู้เข้าร่วมอบรมสัมมนาจำนวน 8 กลุ่ม โดยมีประเด็นสำคัญ คือ การลงไปขับเคลื่อนในพื้นที่ของพระสงฆ์ทั่วประเทศ

5. การสังเกตพฤติกรรม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการเรียนรู้ของพระสงฆ์ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติและฝ่ายต่างๆ เพื่อหาแนวทางการสร้างและการใช้องค์ความรู้และกระบวนการปฏิบัติเพื่อการตายดีตามหลักการแพทย์ กฎหมาย และพระพุทธศาสนา

6. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสร้างองค์ความรู้ กิจกรรม และแนวการปฏิบัติเพื่อการตายดีตามหลักการแพทย์ กฎหมาย และพระพุทธศาสนา

7. สนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดและส่งต่อองค์ความรู้เผยแพร่ความรู้และแนวปฏิบัติเรื่องการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งมีการสัมมนาการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตลอดจนผลักดันการใช้องค์ความรู้และแนวปฏิบัติเรื่องการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนา ให้เป็นบทเรียนและแนวทางการทำงานของคณะสงฆ์ ชุมชน และองค์กรต้นแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาและการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของมหาเถรสมาคม มีประเด็นการทำงานที่มุ่งเน้นและเกี่ยวข้องกับเผยแพร่องค์ความรู้และแนวปฏิบัติเรื่องการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

8. การประสานเครือข่ายเพื่อร่วมสนับสนุนกิจกรรมการให้ความรู้และแนวปฏิบัติการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา อาทิ เครือข่ายชุมชนอาสาป็นสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน ศูนย์การเรียนรู้สุขภาวะผู้สูงอายุวัดสันติวิเวก อำเภอกาบเชิง จังหวัด

สุนทร เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพะเยา เครือข่ายพระธรรมทูตอาสาจังหวัดสงขลา เครือข่ายพระธรรมทูตอาสาจังหวัดปัตตานี เครือข่ายพระธรรมทูตอาสาจังหวัดสตูล เป็นต้น

9. การสรุปบทเรียนและการวิเคราะห์ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาเป็นชุดความรู้และกระบวนการเชิงสังคม เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรในการสร้างจิตอาสาเพื่อการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

1) วิเคราะห์แนวคิด ความหมาย ความรู้และแนวปฏิบัติเรื่องการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนา

2) วิเคราะห์การสร้างและการใช้องค์ความรู้และแนวปฏิบัติเรื่องการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนากิจกรรมและโครงการจิตอาสาศีลानธรรมในพื้นที่

3) วิเคราะห์รูปแบบและวิธีการสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเรื่องการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนา

4) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานกับระดับการปฏิบัติที่มีต่อการสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเรื่องการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางการเสริมสร้างรูปแบบการตายดีสำหรับประชาชน

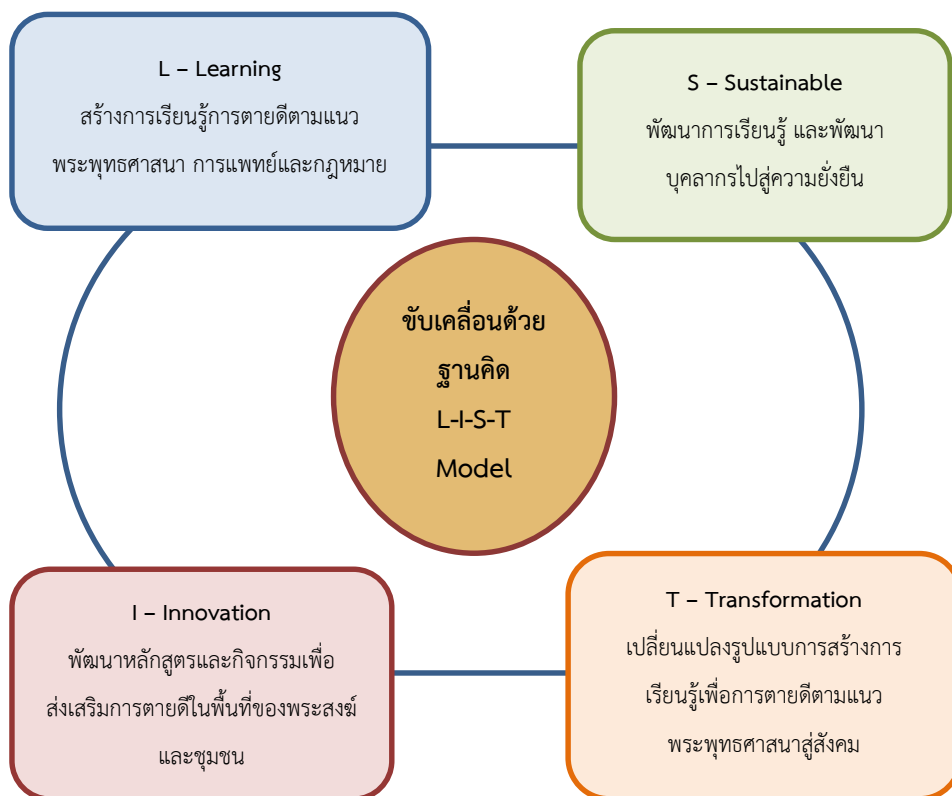
การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้และแนวปฏิบัติเรื่องการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทาง

พระพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นรูปแบบ กระบวนการเสริมสร้างแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย ชุมชน องค์กร และปัจเจกบุคคล ต่อไป

กรอบแนวคิดของการดำเนินการวิจัย

List Model จักนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร บุคลากร พระสงฆ์ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีแนวปฏิบัติด้านการตายดีเพื่อสังคมแห่งสติและการตายดี รวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนาต่อสังคมและเครือข่ายทั้งในระดับพื้นที่และในระดับประเทศอย่างเหมาะสม โดยความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) คณะสงฆ์ โรงพยาบาล และชุมชน

ผลการวิจัย

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนา จากการศึกษาทั้งเชิงเอกสารและแนวปฏิบัติขององค์กรและชุมชนต้นแบบพบว่า

1) องค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีทางพระพุทธศาสนา ในทางพระพุทธศาสนาพยายามมุ่งเน้นให้บุคคลพิจารณาถึงสติและความเป็นธรรมดาแห่งชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป” การสื่อสารให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจและมีมุมมองต่อความตายว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ การสร้างความพร้อมและความเข้าใจในเชิงสติและปัญญาต่อความตายหรือความไม่ประมาทแห่งการใช้ชีวิต จึงจะมีส่วนช่วยปลดปล่อยและปล่อยวางกับทุกสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ครอบครองอยู่ คิดอยู่ ระวังอยู่ ทั้งทางกายทั้งทางจิตใจ รวมทั้งการประพฤติดี ทำดี ตั้งมั่นอยู่ในหลักคำสอนของทางพระพุทธศาสนา การเปรียบชีวิตเสมือนเป็นวัฏฏจักรที่ท้ายที่สุดแล้วทุกคนก็ต้องนำร่างกายของตนกลับคืนสู่ธรรมชาติ เพื่อทำให้เกิดวัฏฏจักรใหม่ คือการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ตามที่พุทธองค์ได้เข้าถึงและเกิดความเข้าใจในหลักการของชีวิต ดังนั้น การตายในทางพระพุทธศาสนาจึงมิใช่เรื่องที่เหนือความเป็นจริง หากแต่ความเข้าใจในชีวิตที่ยังเป็นมีความสำคัญกว่า เพราะจะเป็นเหตุเกื้อกูลให้บุคคลได้มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง สามารถที่จะปล่อยวางความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ โดยไม่ยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งต่างๆ จนเกินความเป็นจริง

ในการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีนั้น พระสงฆ์ เช่น หลวงพ่อพุทธทาส พระไพศาล วิสาโล เป็นต้น ได้เสนอแนวคิด “การเตรียมตัวตายอย่างมีสติ” ซึ่งมีความสอดคล้องในการตายดีในทางพระพุทธศาสนา คือ การมีจิตสุดท้ายของผู้ตายต้องเป็นกุศล มีความสงบและตั้งมั่นอยู่ในความดีงาม จักทำให้ผู้ตายจากไปอย่างสงบ หลุดพ้นจากทุกสิ่งและนำชีวิตหลังความตายไปสู่สุคติ องค์ดาไลลามะท่านได้เสนอแนวคิด “ช่วงขณะสุดท้ายแห่งชีวิต” ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า ไม่มีที่ใดที่ความตายมีอย่างกรายเข้าไปถึง ถ้าเรายอมรับว่าความตายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เมื่อถึงเวลาที่มันมาเยือนจริง ๆ เราก็อาจเผชิญหน้ากับมันได้ง่ายขึ้นและเข้าใจมันได้อย่างถ่องแท้ จักนำพาไปสู่หนทางแห่งความสงบและสุคติแก่ชีวิต

2) องค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีทางการแพทย์ พบว่า ทางทางการแพทย์มีแนวคิดเกี่ยวกับการตายว่า เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิตเช่นเดียวกัน แต่จะต้องมีการ

ดูแลรักษาเพื่อให้บุคคลมีสุขภาพที่ดี ดังนั้น การสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายทางแพทย์ สามารถพิจารณาตั้งแต่ช่วงเวลาของการดูแลผู้ป่วยในทุกๆระยะและโดยเฉพาะในระยะสุดท้ายหรือการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative Care) ซึ่งจุดมุ่งหมายหนึ่งของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย คือ การปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาลักษณะเช่นนี้ ดังนั้น บุคลากรทางการแพทย์และญาติของผู้ป่วยจึงมีแนวปฏิบัติที่สำคัญร่วมกันในการดูแลรักษา แพทย์ควรร่วมกับผู้ใกล้ตายและญาติวางแผนเป้าหมายในการดูแลรักษา เป้าหมายในการดูแลรักษาได้หลายอย่าง ตั้งแต่การป้องกัน การรักษาโรคให้หายขาด การยืดชีวิตและการช่วยเหลือให้ตายอย่างสงบตามธรรมชาติ (ทัศนีย์ ทองประทีป, 2552) ทั้งนี้ โดยตระหนักว่าไม่มีเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งที่จะดีมากกว่าอีกอันหนึ่งเสมอไป นอกจากนั้น เป้าหมายอาจมีพร้อมกันทีเดียวหลายอันและสามารถเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมการวางแผนเป้าหมายควรทำก่อนวางแผนการรักษา และควรทราบความต้องการของผู้ใกล้ตายตั้งแต่ต้นว่ามีความประสงค์จะให้ทำอย่างไรกับข้อมูล จะให้ใครเป็นผู้รับรู้ข้อมูลและเป็นผู้ตัดสินใจแพทย์ต้องมีทักษะเฉพาะในการวางแผนเป้าหมายร่วมกับผู้ใกล้ตายและญาติ กล่าวคือ ต้องสามารถบอกได้ว่าความหวังที่เป็นไปได้คืออะไรสามารถปรับเปลี่ยนเรื่องให้เข้ากับวัฒนธรรม ความเชื่อ และความต้องการของผู้ป่วย มีทักษะในการบอกการพยากรณ์โรคทั้งที่ไม่มีความแน่นอน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ และชัดเจน กำหนดข้อจำกัดและสามารถให้การดูแลรักษาแม้เมื่อผู้ป่วยไม่สามารถตัดสินใจเองได้โดยหลักการและขั้นตอนในการวางแผนเป้าหมายร่วมกัน ประกอบด้วยจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การสืบหาว่าผู้ป่วยและญาติรู้อะไรแล้วบ้าง การตกลงร่วมกันว่าสืบผู้ป่วยและญาติต้องการรู้มากน้อยเท่าใด การพิจารณาร่วมกันว่าผู้ป่วยและญาติมีความหวังและความคาดหวังอะไร การแนะนำเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้ตามจริง การให้ความเห็นอกเห็นใจและพยายามเข้าใจผู้ป่วยและญาติ เพื่อนำไปสู่วางแผนการสร้างความสะดวกสบายให้กับผู้ป่วยร่วมกัน เมื่อแพทย์รู้สึกว่าคุณป่วยต้องทนทุกข์ทรมาน และผู้ป่วยกำลังอยู่ในช่วงวิกฤติ และต้องการตายไปในทันทีจะได้ไม่ต้องทนทุกข์ทรมานจากอาการเจ็บป่วย แพทย์มักจะหลีกเลี่ยงในการเปิดเผยความร้ายแรงถึงชีวิตของผู้ป่วย เนื่องจากกลัวว่า ผู้ป่วยจะรับสภาพไม่ได้ แม้จะใช้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ก็ตามทำให้ผู้ป่วยขาดกำลังใจในการต่อสู้กับโรค รู้สึกหมดหวัง ขุ่นมัว (Banta, H. David and Luce B, 1993)

การเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีทางการแพทย์นั้น มุ่งเน้นไปที่การดูแลรักษาผู้ป่วยระยะสุดท้าย โดยมุ่งการดูแลทางกายและจิตใจของผู้ป่วยระยะสุดท้ายและความพร้อมในการเตรียมใจของญาติหรือครอบครัวของผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด เป็นการประคับประคองไปในทิศทางเดียวกันเพื่อเตรียมความพร้อมทั้งตัวผู้ป่วยเองหรือครอบครัวของผู้ป่วยเองก็ดี เพื่อยอมรับวาระสุดท้ายของชีวิตในยามที่มาถึงเวลาที่ต้องพลัดพรากจากไป โดยเฉพาะผู้ป่วยระยะสุดท้ายสิ่งที่ต้องการมากที่สุด คือ การดูแลอย่างใกล้ชิดของครอบครัวและคนรัก ความเมตตากรุณาจากญาติสนิท มิตรสหาย ด้วยความเต็มอกเต็มใจ ทำให้ผู้ป่วยได้ปล่อยวางสิ่งต่างๆ บอกสิ่งที่ต้องการยามลมหายใจสุดท้ายของชีวิต ผู้ดูแลต้องสร้างบรรยากาศที่มีความสงบให้แก่ผู้ป่วยหรือแม้แต่การนำกิจกรรม หรือสิ่งของที่ผู้ป่วยชอบมาทำให้ผู้ป่วยรู้สึกเกิดความสงบภายในจิตใจ พร้อมเข้าสู่วาระสุดท้ายของชีวิตด้วยความปล่อยวางและละทิ้งจากทางโลก

3) องค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีทางการแพทย์กฎหมาย พบว่า ในทางกฎหมายการตายของบุคคลถือว่า เป็นการสิ้นสุดทางนิติกรรมที่บุคคลนั้นๆ จะไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ ในเชิงกฎหมายเพราะว่าได้เสียชีวิตไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ หากแต่ก่อนจะตายนั้น ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของการมีชีวิตอยู่ในสังคมไทยหลายลักษณะที่สำคัญ ขณะที่พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 ในหมวดที่ 1 ว่าด้วยเรื่องสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ ตั้งแต่มาตราที่ 5 ซึ่งมุ่งเน้นให้เห็นถึงสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ จนถึงมาตราที่ 12 ได้ระบุว่า “บุคคล มีสิทธิทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียง เพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตน หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วยได้การดำเนินการตามหนังสือแสดง เจตนาตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง เมื่อผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสาธารณสุขได้ปฏิบัติตามเจตนาของบุคคลตามวรรคหนึ่ง แล้ว มิให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและให้พ้นจากความรับผิดชอบ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นเจตนารมณ์ของมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่มีเพื่อให้ผู้ป่วยที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตสามารถแสดงความรู้สึกที่ไม่รับบริการทางการแพทย์ เช่น การใช้เครื่องมือทางการแพทย์ที่เป็นไปเพื่อยืดความเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็น หากแต่ผู้ป่วยยังคงได้รับการดูแลจากแพทย์ พยาบาลตามความเหมาะสมเพื่อบรรเทาความเจ็บปวดและอาการต่างๆ และเพื่อให้

บุคคลหรือผู้ป่วยที่มีสติสัมปชัญญะดีสามารถทำหนังสือแสดงเจตนาตามมาตรา 12 ได้ด้วยตนเอง

2. แนวทางการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีเชิงพุทธบูรณาการจากการศึกษาแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมายและทางพระพุทธศาสนาของชุมชน วัด และองค์กรต้นแบบในสังคมไทยพบว่า องค์กรและชุมชนต้นแบบจำนวน 12 องค์กร/ชุมชนที่มีแนวทางการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีในสังคมไทย มีแนวคิดและกระบวนการมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ 1) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของสังคมไทย 2) การมีจำนวนผู้ป่วยเรื้อรังและผู้ป่วยระยะสุดท้ายมากขึ้น 3) การมีแนวคิดการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative Care) 4) ยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพขององค์กรภาครัฐและภาคประชาคม 5) การดำเนินการเพื่อสังคมของพระสงฆ์ ธุรกิจเอกชน และภาคประชาคม 6) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ในการรักษาพยาบาล 7) การมีกฎหมายสุขภาพแห่งชาติ 8) แนวคิดการแพทย์แบบองค์รวม และ 9) กระบวนการทำงานเพื่อสังคมของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม

ดังนั้น แนวคิดและกระบวนการเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีในสังคมไทยจึงเกิดขึ้นพร้อมกับปัจจัยทางสังคมสมัยใหม่ โดยมีกิจกรรมการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีในสังคมไทยในลักษณะของการพัฒนาตามหลักภาวนา 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) คือ

1) การเสริมสร้างองค์ความรู้และสภาวะทางกาย (กายภาวนา) มุ่งเน้นการดูแลรักษาทางกายให้มีสุขภาพกายที่แข็งแรง ไม่ว่าผู้ป่วยจะอยู่ในระยะสุดท้ายหรือผู้ป่วยติดเตียง หรือผู้ป่วยเรื้อรัง ในมิติของการแพทย์ก็คือ การพยายามรักษาสุขภาพทางกายให้ปลอดภัย ความเจ็บป่วยให้มากที่สุด บางครั้งจึงกลายเป็นเสมือนการยื้อให้ผู้ป่วยมีชีวิตต่อไป โดยใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์เข้ามาช่วย ในขณะที่ภาคประชาชนก็ใช้ภูมิปัญญาการรักษาแบบพื้นบ้านเข้ามาเพื่อให้ผู้ป่วยมีสุขภาพกายที่ดี

2) การเสริมสร้างสุขภาพทางสังคม (สัลภาวนา) มุ่งเน้นให้ญาติ ผู้ป่วยและบุคลากรทางการแพทย์เข้ามามีหรือเพื่อสื่อสารในการรักษาพยาบาลที่จะสร้างขวัญและกำลังใจให้กับญาติและผู้ป่วยเข้าใจกันมากขึ้น ดังนั้น การดูแลเชิงสังคมที่แสดงออกถึงความรัก ความปรารถนาต่อกัน จึงจะทำให้ผู้ป่วยและผู้สูงอายุมีสุขภาพดีขึ้น เช่น การเยี่ยมบ้านผู้ป่วย เป็นต้น

3) การเสริมสร้างสุขภาพทางจิตใจ (จิตภาวนา) เป็นการฝึกจิตของผู้ป่วยและญาติให้ยอมรับการจากไปด้วยสงบ มีสติกับปัจจุบันขณะ และมีกำลังภายในจิตที่จะเกิดการเรียนรู้ในช่วงสุดท้ายของชีวิต ดังนั้น การฝึกจิตให้มีความสุข สร้างสมาธิให้เกิดขึ้น จึงเป็นการดูแลรักษาทางจิตใจของผู้ป่วยให้เข้มแข็ง ยินดีและเข้าใจต่อการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป

4) การเสริมสร้างสุขภาพทางปัญญา (ปัญญาภาวนา) มุ่งเน้นให้ผู้ป่วยและญาติให้รู้ เข้าใจและมีแนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อการจากไป โดยให้ความสำคัญกับความเป็นจริงตามธรรมชาติ ว่าทุกอย่างเป็นวัฏจักรที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจและการฝึกจิตใจให้รู้เห็นตามความเป็นจริงจึงเป็นสิ่งที่จะทำให้บุคคล ผู้ป่วยได้เข้าใจและยอมรับการจากไปอย่างรู้เท่าทัน

ปัจจัยเกื้อหนุนการตายดีเชิงพุทธบูรณาการ สำหรับปัจจัยสำคัญที่จะสามารถส่งเสริมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนาสำเร็จลุล่วงไปได้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ

1) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ จากการศึกษา พบว่า ความร่วมมือของ ประชาชนและภาคส่วนต่างๆ จนเป็นเครือข่ายส่งเสริมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนาได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ บุคลากรที่ปฏิบัติงาน ตลอดจนเป้าหมายนโยบายที่มีร่วมกันในการส่งเสริมกิจกรรมเผยแพร่องค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีเชิงบูรณาการร่วมกัน นอกจากนี้การสร้างและขยายการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการดำเนินงานกิจกรรมในพื้นที่ ยังสามารถช่วยผลักดันให้กิจกรรมมีความยั่งยืนได้ในระยะยาว เพราะทุกหน่วยงานจะสามารถกำหนดพันธกิจ งบประมาณ และกิจกรรมที่สอดคล้องกันได้

2) การผลักดันเชิงองค์ความรู้มีความชัดเจน จากผลการศึกษา พบว่า เครือข่ายที่มีดำเนินการจัดการความรู้ มีการสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนาให้กับองค์กรหรือชุมชนที่ขับเคลื่อนกิจกรรมเผยแพร่องค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีให้อย่างเป็นระบบ สามารถช่วยให้องค์กรที่ดำเนินงานกำหนดทิศทางรูปแบบกิจกรรมที่จะลงพื้นที่ปฏิบัติการกับชุมชนได้ดีขึ้น นอกจากนี้การส่งเสริมการจัดการถอดบทเรียนอย่างเป็นระบบยังเป็นประโยชน์ต่อการผลักดันเชิงนโยบายและการส่งเสริมการดำเนินงานให้กับหน่วยงานลักษณะภาครัฐได้เป็นอย่างดี

ดี ท้ายที่สุดหากมีมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือมหาวิทยาลัยในพื้นที่ร่วมเรียนรู้และเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้กับองค์กรที่ดำเนินงาน ทั้งในมิติองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา หรือสาธารณสุข ได้มีส่วนช่วยยกระดับกระบวนการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

3) การส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมทางสังคมรูปแบบใหม่ จากการศึกษา พบว่า การส่งเสริมให้เครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับเผยแพร่องค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีในสังคมไทยมีความยั่งยืน โดยอาศัยฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนการร่วมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ได้ผลักดันให้เกิดรูปแบบนวัตกรรมทางสังคมในการส่งเสริมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีลักษณะใหม่ในสังคม อาทิ การเกิดโรงเรียนผู้สูงอายุที่บูรณาการสิทธิทางสุขภาพและสวัสดิการของชุมชนอย่างบูรณาการ การเกิดเครือข่ายชุมชนอาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อดูแลผู้ป่วยติดเตียงและผู้สูงอายุร่วมกันอย่างยั่งยืน ตลอดจนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนาที่มีกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งของชุมชนและคณะสงฆ์ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ

4) การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ ปัจจุบันคณะสงฆ์ในสังคมไทยอยู่ในระยะเวลาของการผลักดันการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของสังคมไทย ส่งผลที่สำคัญให้ภารกิจด้านการส่งเสริมแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการตายดีในทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และทางพระพุทธศาสนาของชุมชน วัด และองค์กรต้นแบบในสังคมไทยมีการพัฒนามากขึ้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมขององค์กรทางพระพุทธศาสนา จะเป็นโอกาสที่จะผลักดันให้ประสบความสำเร็จได้มากขึ้น โดยเฉพาะการที่คณะสงฆ์ได้มีการมอบหมายงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ การพัฒนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เป็นต้น จะมีส่วนสำคัญในการให้ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายเชิงพุทธสืบต่อไป

5) การมีข้อระเบียบและข้อปฏิบัติในทางกฎหมาย จากบทบัญญัติในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ทำให้บุคคลและญาติสามารถให้มาตรการดังกล่าว ไปสู่การเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีได้ ดังนั้น เมื่อกฎหมายมีช่องทางให้บุคคลได้พิจารณา ย่อมนำไปสู่การตายอย่างเป็นธรรมชาติได้

3. รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีเชิงพุทธบูรณาการ

สำหรับรูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางในการในการทำงานขององค์กร วัด และชุมชนต้นแบบเชิงพุทธนั้น ควรมีแนวทางรูปแบบและกระบวนการ ดังนี้

1. รูปแบบการเสริมสร้างแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีเชิงพุทธบูรณาการ จากการศึกษาวิจัยพบว่า สามารถดำเนินการใน 3 รูปแบบ คือ

1) รูปแบบการจัดการเชิงการเรียนรู้ รูปแบบนี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีทางการแพทย์ กฎหมาย และพระพุทธศาสนาให้บุคคลและสังคมได้เรียนรู้และตระหนักถึงความตายและการมีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความตายในลักษณะของ “การมีสติก่อนตาย” หรือ “การเตรียมตัวตายก่อนตาย” โดยผ่านกลไกการเรียนรู้ทางการแพทย์ กฎหมายและว่าบุคคลมีสิทธิในการที่จะไม่ยื้อความตายด้วยหลักการแพทย์และมีสิทธิทางกฎหมาย เมื่อบุคคลมีความเข้าใจต่อประเด็นการตายดังกล่าว ย่อมที่จะดำเนินการเตรียมตัวก่อนตาย มีสติรู้เท่าทันกับเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้น การจัดการเชิงการเรียนรู้จะเป็นฐานของการจัดการทางกฎหมายของปัจเจกบุคคลที่จะแสดงเจตจำนงต่อญาติและบุคลากรทางการแพทย์ในการที่จะปฏิเสธการรักษาเพื่อเข้าสู่การตายอย่างสงบและมีสติตามหลักพุทธธรรม โดยมีสำนักงานสุขภาพแห่งชาติ (สช.) เป็นผู้ขับเคลื่อนการเรียนรู้

2) รูปแบบการจัดการเชิงเครือข่าย ปัจจุบันการเป็นสังคมเครือข่ายเกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ เช่น สังคมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ เครือข่ายจิตสาธารณะ สมัชชาสุขภาพ ธรรมนูญสุขภาพ ธรรมนูญตำบล 9 ดี เป็นต้น ความเป็นเครือข่ายดังกล่าว จะมีส่วนสำคัญในการสร้างการรับรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดี ดังนั้น การให้เครือข่ายเป็นผู้ขับเคลื่อนและแนะนำญาติผู้ป่วย บุคลากรทางการแพทย์ รวมไปถึงการสร้างการเรียนรู้เรื่องการตายดีร่วมกัน จักนำไปสู่การสร้างความเข้าใจต่อบุคคลและนำไปสู่การจัดการเชิงกฎหมายและสังคมแห่งการมีสติก่อนตาย โดยมีภาคเครือข่ายการดูแลสุขภาพในสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสร้างกระบวนการในพื้นที่และเครือข่าย

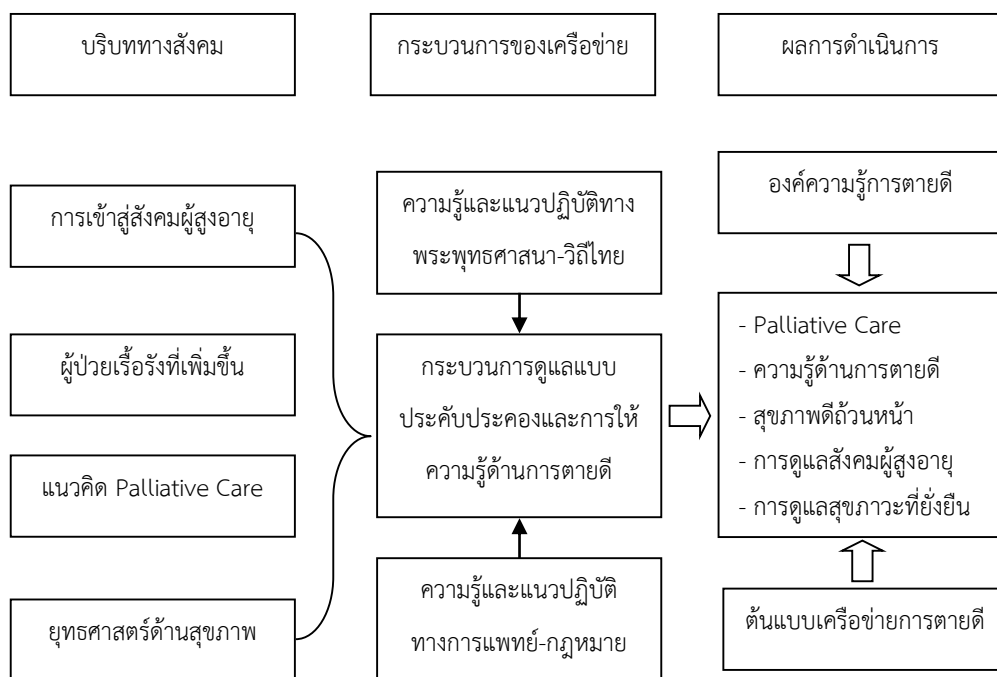
3) รูปแบบเชิงบูรณาการ เป็นรูปแบบการดำเนินการที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นญาติผู้ป่วย ตัวผู้ป่วย บุคลากรทางการแพทย์ และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาลศูนย์จังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ กลุ่มจิตอาสาชิลานธรรม เป็นต้น เข้ามาร่วมกันสร้างมาตรการตามหลักการแพทย์ กฎหมาย และวิถี

ชาวพุทธในการเสริมสร้างการตายดี เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อให้ผู้ป่วยและญาติได้มีแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการตายดี

รูปแบบทั้ง 3 รูปแบบนั้นมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดและกระบวนการที่เกิดขึ้นในสังคมตามที่กล่าวแล้ว เช่น แนวคิดเรื่องความตายเชิงพุทธ แนวคิดการดูแลแบบประคับประคอง การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเข้าจัดทำยุทธศาสตร์ขององค์กรด้านสาธารณสุข เป็นต้น เพื่อสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะร่วมกัน ดังนั้น จึงเกิดรูปแบบของการเสริมสร้างแนวปฏิบัติเพื่อการตายดี ดังแผนภาพนี้

สรุปรูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างองค์ความรู้ และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีเชิงพุทธบูรณาการ

2. กระบวนการเสริมสร้างแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีเชิงพุทธบูรณาการ จากการศึกษาพบว่า กระบวนการขับเคลื่อนในการเสริมสร้างแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีนั้น มีกระบวนการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

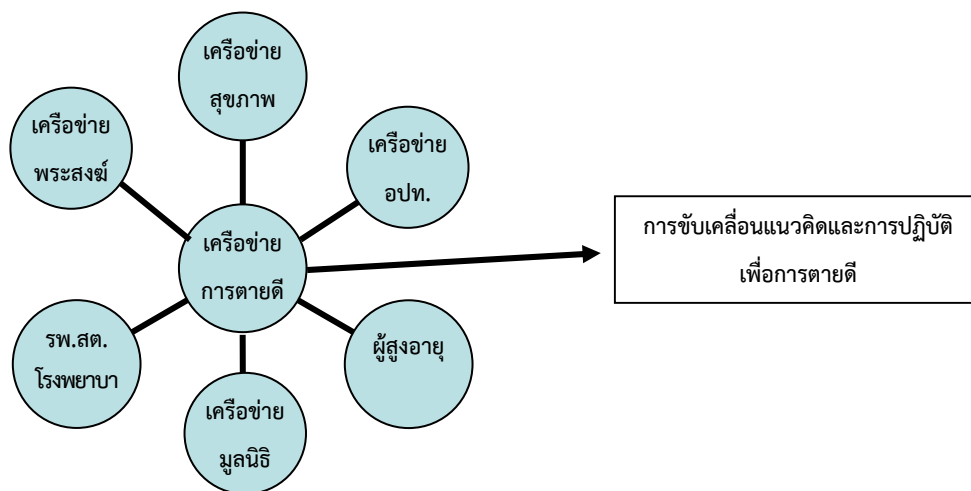
1) กระบวนการเรียนรู้และแนวปฏิบัติตามวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธและวิถีไทย แนวคิดและกระบวนการนี้เกิดขึ้นเพื่อนำหลักพุทธธรรม ความมีจิตอาสาและหลักการแห่งวิถีไทย เช่น ความกตัญญูรู้คุณ การเคารพญาติผู้ใหญ่ มาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อการตายดี กระบวนการนี้จะต้องสร้างให้คนเข้าถึงความเป็นวิถีชาวพุทธที่เข้าใจถึงการตายเป็นเรื่องธรรมดาและสร้างแนวปฏิบัติถึงการเยี่ยมไข้ การเยี่ยมผู้ป่วยที่เป็นไปในลักษณะของการเรียนรู้ร่วมกัน หลังจากนั้นก็เกิดการดูแลแบบประคับประคองและการสร้างแนวปฏิบัติเพื่อการตายดี เพื่อนำไปสู่ “การเตรียมตัวก่อนตาย” “การมีสติก่อนตาย” หรือสร้างแนวคิดมุมมองใหม่ที่ว่า “หนึ่งคนตายหลายคนตื่น” เพื่อให้ทุกฝ่ายยอมรับการจากไปอย่างรู้ทัน โดยผ่านกระบวนการเชิงการเรียนรู้และการปฏิบัติของปัจเจกบุคคลและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

2) กระบวนการปฏิบัติทางการแพทย์และกฎหมาย ในกระบวนการนี้ เป็นการพิจารณาถึงความตายว่าไม่ผิดจากความรู้และผลการวิเคราะห์ทางการแพทย์ เช่น การมีสมองตาย การตายโดยปราศจากการฆาตกรรมทางกฎหมาย หรือมิใช่การตายแบบการุณยฆาต (ฆ่าตัวตาย) เป็นต้น เมื่อพิสูจน์ได้ว่า บุคคลมิได้ทำผิดเชิงกฎหมาย ก็สามารถที่สร้างกระบวนการเพื่อให้บุคคลได้เข้าใจถึงการตายและการยอมรับการจากไป กระบวนการทางกฎหมายและการแพทย์นี้จะช่วยให้บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งนักกฎหมายได้มีแนวปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีสืบต่อไป

3) กระบวนการเชิงเครือข่าย กระบวนการของเครือข่ายนี้มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนแนวคิด องค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีสู่สังคมในวงกว้าง เครือข่ายในสังคม เช่น สมัชชาสุขภาพ เครือข่ายจิตอาสา ชมรม-โรงเรียนผู้สูงอายุ วัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล โรงพยาบาลศูนย์ในระดับจังหวัด มูลนิธิ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันการศึกษามหาวิทยาลัย เป็นต้น ล้วนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างการเรียนรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดี ดังนั้น หากทุกภาคส่วนเข้ามาสร้างเครือข่ายดังกล่าว ผลการดำเนินการตามกฎหมาย

การแพทย์ และสร้างสติก่อนเข้าสู่วาระสุดท้ายของชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ย่อมส่งผลในทางบวกเพิ่มขึ้น ดังแผนภาพนี้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยและการจัดโครงการฝึกอบรมพระสงฆ์วิทยากรต้นแบบในการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการตายดีในสังคมไทย สามารถให้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในมิติต่างๆ ได้ ดังนี้

1. ระดับนโยบายสาธารณสุขแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ จำเป็นต้องขยายองค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนาร่วมกับคณะสงฆ์ ผ่านการเสนอเป็นมติมหาเถรสมาคม เพื่อผลักดันการสร้างเครือข่ายองค์กร เครือข่ายพระสงฆ์วิทยากร และเครือข่ายภาคีร่วมเรียนรู้ให้มีจำนวนพระสงฆ์และกิจกรรมด้านนี้เพิ่มมากขึ้น

2. ระดับนโยบายพระพุทธศาสนา คณะกรรมการฝ่ายปกครอง และ คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ควรส่งเสริมการพัฒนาพระสงฆ์และศาสนบุคคล โครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับการส่งเสริมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนาร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติและภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างให้เกิดการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำแห่งศรัทธา ปัญญาและสติให้กับสังคม

3. ระดับปฏิบัติการ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ คณะสงฆ์และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรขยายการพัฒนาและอบรมเครือข่ายพระสงฆ์วิทยากรส่งเสริมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา ตลอดจนการพัฒนาโครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการฝ่ายปกครองและ คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม เพื่อให้การดำเนินงานด้านนี้มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

4. ระดับวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำเป็นต้องเป็นองค์กรร่วมผลักดันการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์วิทยากรส่งเสริมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา ให้ขยายจำนวนและกิจกรรมการทำงานให้เพิ่มมากขึ้น

5. ระดับเครือข่ายและชุมชน องค์กรต้นแบบและชุมชน ควรส่งเสริมการถอดบทเรียนและรูปแบบการดำเนินการ และเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาเพื่อการตายดี ร่วมกับพระสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติด้านการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีความยั่งยืน โดยองค์กรชุมชนสามารถเป็นต้นแบบการขับเคลื่อนงานในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา จิตต์วัฒน์. (2553). *การบูรณาการการเตรียมตัวตายในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับวัชรยาน*. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ดรชนี สินธุวานนท์. (2558). *บูรณาการดูแลผู้ป่วยระยะเรื้อรังระยะสุดท้ายด้วยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา, 21(1), 54-64.

เต็มศักดิ์ พิงรัมย์. (2542). *Palliative Care การดูแลเพื่อบรรเทาอาการ วิธีแห่งการคลายทุกข์*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

ทัศนีย์ ทองประทีป. (2552). *พยาบาล: เพื่อนร่วมทุกข์ผู้ป่วยระยะสุดท้าย (Nurse : Being With The Dying)*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บังอร ไทรเกตุ. (2556). *การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคอง (Palliative Care)*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พระไพศาล วิสาโล. (2552). *เหนือความตาย : จากวิกฤตสู่โอกาส*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เครือข่ายพุทธิกาและมูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระมหาสุพร รุกขิตธมโม (ปวงกลาง). (2557). *ศึกษาวิเคราะห์การเผชิญความตายอย่างสงบตามหลักมรณสติในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนานันทิตติวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. (2550, 19 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 16 ก . สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

พุทธทาสภิกขุ. (2549). *ตายก่อนตาย*. กรุงเทพฯ:ธรรมสภา.

มัญจวรรณ ลียุทธานนท์, ผกาสรณ์ อุไรวรรณ และ จริญญา แก้วสกุลทอง. (2560). *ความรู้และการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายทางจิตวิญญาณของพระภิกษุสงฆ์ในเขตภาคใต้ตอนบน*. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(3), 256-267.

สันต์ หัตถิรัตน์. (2552). *การดูแลผู้ป่วยให้ตายดี*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2557). *แผนยุทธศาสตร์ระดับชาติว่าด้วยการสร้างเสริมสุขภาวะในระยะท้ายของชีวิต พ.ศ. 2557-2559*. กรุงเทพฯ : สามดีพรีน ตั้ง อีคิวเมนท์ จำกัด.

สุธี อยู่สถาพร. (2550). *แนวคิดและการจัดการกับการตาย:กรณีศึกษาเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจและกฎหมาย*. วารสารบริหารงานสาธารณสุข, 13(2), 10-19.

สุนันทา เอ้าเจริญ และคณะ. (2560). *ผลของโปรแกรมการลดภาวะซึมเศร้าใน ผู้ป่วยโรคติดต่อไม่เรื้อรังด้วยพุทธบูรณาการ*. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(1), 89-102.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2558). *การรักษาพยาบาลผู้ป่วยวาระสุดท้าย: ความจริงทางการแพทย์กับของเขตทางกฎหมาย*. วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข, 1(3) , 241-253.

Banta, H. David and Luce B. (1993). *Health Care Technology and Its Assessment: An International Perspective*. Oxford: Oxford University Press.

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและ
จิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัว
ในชุมชนอาคารสูง เขตกรุงเทพมหานคร

A Causal Relation Model of Environment and Positive
Psychology Factors towards Buddhist Holistic Health of
Families in the High-Rise Building Community, Bangkok

อัคนันท์ อริยศรีพงษ์

กมลาศ ภูวนาธิพงษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้จุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบทปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัวในชุมชนอาคารสูง 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัวในชุมชนอาคารสูง 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัวในชุมชนอาคารสูง การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากคู่สมรสที่อาศัยในอาคารสูง จำนวน 30 คน และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มตัวอย่างอาศัยในอาคารชุด จำนวน 360 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์, แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สหสัมพันธ์การถดถอยพหุคูณ

ผลวิจัยพบว่า

1. สภาพบริบทด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกเกี่ยวข้องกับสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ ได้แก่ ปัจจัยการจัดการสุขภาวะที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน 2. ปัจจัยด้าน

ครอบครัวเป็นสุขมีความสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธทุกด้าน และด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดที่สุดคือ ด้านสุขภาวะทางปัญญา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ 3. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ พบว่า ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเอง ความหย่นตัว ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข ร่วมกันทำนายสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธโดยมีปริมาณการทำนายอยู่ระหว่างร้อยละ 64.00 ถึง ร้อยละ 75.40 มีตัวทำนายสำคัญ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองความหย่นตัว ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข ค่าเบต้า .372 .315 .245 และ .110 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม, จิตวิทยาเชิงบวก, สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ, ครอบครัวในชุมชนอาคารสูง ,ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the contexts of environment and positive psychology factors towards Buddhist holistic health of families in the high-rise community 2) to analyze the causal of environment and positive psychology factors towards Buddhist holistic health of families in the high-rise building community and 3) to present model of environment and positive psychology factors towards Buddhist holistic health of families in the high-rise community. The sample group of qualitative data were of 30 people who living in the high-rise buildings in Bangkok and the sample group of qualitative data with sample random sampling s consisted of 360 people who living in the high-rise buildings. The tools of data collection were questionnaires and in-depth interview form. The statistics used to analyze the data were stepwise multiple regression analysis.

Research findings were as follow:

1. The contexts of environment and positive psychology factors were good self, family and community health management factor 2. The happy family

factors were related to all aspects the Buddhist holistic health. The highest relation is intellectual well-being significantly at .01 level and also found the significantly relation between the happy community and the Buddhist holistic health at the level .01 3. In Model of environment and positive psychology factors towards Buddhist holistic health of families in the high-rise building community, the four major variables to predict the Buddhist holistic health which were self- efficacy, elasticity, happy family and happy community can predict on the Buddhist holistic health between 64% to 75% ($\beta = .372, .315, .245$ and $.110$) ($\beta = .372, .315, .245$ and $.110$, respectively)

Keywords: The contexts of environment, Positive psychology factors, Buddhist holistic health, A Causal Relation.

บทนำ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้เกิดการปฏิรูปแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพที่หันมาเน้นเรื่อง สุขภาพแบบองค์รวม โดยมองว่าสุขภาพมิใช่เป็นเพียงการตั้งรับเพื่อซ่อมสุขภาพเท่านั้น แต่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการดูแลสุขภาพโดยถ้วนหน้ากัน อันจะก่อให้เกิดสุขภาวะอันสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายจิตใจและสังคม ซึ่งเป็นการบูรณาการเชื่อมโยงวิถีชีวิตที่มีสติปัญญา กับปัจจัยทั้งด้านชีวภาพ จิตใจ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองสังคม สิ่งแวดล้อม ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของครอบครัวจึงมีนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็งมาโดยตลอด จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) เน้นการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนที่สมบูรณ์ เสริมสร้างทักษะชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมและถูกต้อง โดยเฉพาะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สามารถจัดการ ควบคุมดูแลอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีความรู้ ความเข้าใจในหลักโภชนาการ การออกกำลังกาย และการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์และมีคุณภาพ นอกจากนี้รัฐบาลได้ส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพของครอบครัว ชุมชนด้วยการเสริมสร้างความรู้และปรับเจตคติด้านสุขภาพผ่านสถาบันครอบครัว และสถาบันท้องถิ่นหรือชุมชน ได้แก่ โรงเรียน โรงพยาบาล องค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นต้น (อังคินันท์ อินทรกำแหง และ ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล, 2560)

โดยวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 (2560 – 2564) ข้อ 3.1. วัตถุประสงค์ 3.1.1. เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่ สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบ วินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมี สุขภาวะและสุขภาพที่ดี ครอบคลุมรอบด้าน ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) โดยที่ผ่านมาสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำเอกสาร เรื่อง “ทิศทาง ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12” พบว่า โครงสร้างประชากร เปลี่ยนแปลงเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย แต่ยังคงมีปัญหาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพของ ประชากรในทุกช่วงวัย เนื่องจากปัจจัยหลัก ได้แก่ ครึ่งเรือนไทยโดยเฉลี่ยมีขนาดลดลงและ รูปแบบของครอบครัวเปลี่ยนแปลง มีหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทาง สังคมและครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ครอบครัวเสี่ยงต่อการล่มสลายและคนไทยยังมี ปัญหาเชิงคุณภาพทั้งด้านสุขภาพ การเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรม โดยคนไทยมีอายุเฉลี่ย สูงขึ้น อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของคนไทย ปี 2557 เพศชาย 71.3 ปี เพศหญิง 78.2 ปี แต่ เสียชีวิตก่อนวัยอันควรจากโรคและการบาดเจ็บ เนื่องจากโรคไม่ติดต่อและอุบัติเหตุ นอกจากนี้ กำลังแรงงานกลุ่มเจนเอเรชั่นวายประชากร กลุ่มเจนเอเรชั่น Y (Gen Y) ประชากรที่เกิดช่วงปี 2525-2546 ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 27 ของประชากรในปี 2553 มีลักษณะความเป็นปัจเจกสูง ไม่ให้ความสำคัญกับการมีครอบครัว ส่งผลต่อรูปแบบการประกอบอาชีพและอัตราการเจริญ พันธ์รวมของประเทศในอนาคต จากการทบทวนเอกสารดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาสุขภาพของประชาชนให้ไปสู่การมีสุขภาวะทั้งมิติทางกาย จิต สังคมและ ปัญญา เป็นเป้าหมายสำคัญหนึ่งในการพัฒนาประเทศ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช)

โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สนใจศึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นคนที่อาศัยอยู่ในอาคารสูง ในชุมชนเมืองใหญ่ เช่น อาคารในอาคารชุด คอนโดมิเนียม ซึ่งส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่เร่งรีบ ต้องใช้ ชีวิตภายใต้ภาวะความกดดันจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ขาดสารที่มากมายและ ระดับการแข่งขันที่รุนแรงตลอดเวลา สภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับธรรมชาติของ ร่างกายและจิตใจที่ส่งผลให้ชีวิตเสียสมดุล ซึ่งนพ.ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ ผู้อำนวยการสำนัก

สนับสนุนการพัฒนาระบบสุขภาพ กล่าวว่า จากการสำรวจพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยอาคารชุดใน กรุงเทพมหานคร พบว่า มีวิถีชีวิตที่เร่งรีบตอนเช้ากลับค่ำส่งผลต่อสภาวะความเครียดขาดปฏิสัมพันธ์ของผู้อยู่อาศัย ละเลยกฎการอยู่ร่วมกัน มีลักษณะครอบครัวเดี่ยวที่มีแนวโน้มเข้าสู่สังคมสูงอายุ ขาดการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมและเสี่ยงต่อโรคตึกเป็นพิษ (SBS) ซึ่งมีอาการปวดหัว คลื่นไส้ คัดจมูก ไอ จาม เกิดผดผื่นคัน ระคายเคืองตา เนื่องจากระบบหมุนเวียนอากาศ ฝุ่นละอองและเชื้อโรครายในตึก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560) จากการการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาทุนจิตวิทยาเชิงบวกมีความสัมพันธ์กับสภาวะทางจิต พบว่า เป้าหมายของจิตวิทยาเชิงบวก คือ การพัฒนาคนให้มีความสุข และสอดคล้องกับการศึกษาของ ฌีร์ซุดี อรินทร์ (ฌีร์ซุดี อรินทร์, 2555) ที่ผลการศึกษาพบว่า ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่มีอิทธิพลต่อสภาวะทางจิต (Psychological well-being) และพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขพบว่า ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอิทธิพลทางตรงต่อสภาวะทางจิต และทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางส่งผ่านไปยังตัวแปรผลด้านสภาวะทางจิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อมราพร สุรการ, 2558) พบว่า ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอิทธิพลโดยตรงกับความสุขที่แท้จริง และตัวแปรทุนทางจิตวิทยาได้รับอิทธิพลทางตรงจาก บุคลิกภาพแบบเข้มแข็ง การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากครู และการสนับสนุนจากเพื่อน

จากสภาพสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น วิจัยได้ตระหนักและเห็นความสำคัญประเด็น การการส่งเสริม สภาวะองค์รวมสำหรับผู้อยู่อาศัยในอาคารสูงในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลต่อสภาวะองค์รวมตามแนวพุทธของผู้อาศัยในชุมชนอาคารสูง เพื่อเสนอรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัวในชุมชนอาคารสูง อันจะนำไปสู่การทำการกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนงานสร้างสภาวะของผู้อยู่อาศัยในอาคารสูงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบทด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับสภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัวในชุมชนอาคารสูง

2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัวในชุมชนอาคารสูง

3) เพื่อนำเสนอรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัวในชุมชนอาคารสูง

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษารายกรณี และ ระยะที่ 2 วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ การศึกษา รายได้/เดือน จำนวนปีของการอาศัยในอาคารชุด เป็นต้น

2. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม มีตัวแปรย่อย ได้แก่ ครอบครัว เป็นสุข ชุมชนเป็นสุข และตัวแปรจิตวิทยาเชิงบวก มีตัวแปรย่อย ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน ความหวัง การมองโลกในแง่ดี ความยืดหยุ่นทางอารมณ์

3. ตัวแปรตาม ได้แก่ สุขภาวะองค์รวมตามแนวพุทธ วัดจากตัวแปรย่อย 4 ตัว ได้แก่ 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทางสังคม 3) สุขภาวะทางจิตใจ 4) สุขภาวะทางปัญญา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษา คือ ผู้อยู่อาศัยในอาคารชุดในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 36,567 คน (บริษัท เอสเอ็มซี พร็อพเพอร์ตี้ชอฟท์ จำกัด, 2561)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาเชิงคุณภาพ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษารายกรณี คัดเลือกตัวแทนผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นคู่สามีและภรรยาที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ที่มีสุขภาพดี สนใจดูแลสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ การเข้าร่วมกิจกรรมส่วนกลาง และอาศัยอยู่ในอาคารชุดต่อเนื่องอย่างน้อย 10 ปี โดยเลือก

กรณีศึกษาแบบยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก (Purposive sampling) จำนวน 15 คู่
รวม 30 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาเชิงปริมาณในระยะที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณในระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง
ในการวิจัยนี้ สุ่มเลือกครอบครัวที่อยู่ในอาศัยชุดประเภทอยู่อาศัย 1) เขตสาทร 2) เขตราชเทวี
3) เขตสุขุมวิท ประเภทอาคารชุดระดับปานกลาง พื้นที่ขนาด 80-120 ตารางเมตร และ
ระดับสูงมีพื้นที่ขนาด 200 ตารางเมตร ขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน
360 คน

สรุปผลวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษา
ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้การวิจัย ดังนี้

1. สภาพบริบทด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวก พบว่า ปัจจัยบริบท
สภาพแวดล้อม ประกอบด้วย ปัจจัยการจัดการสุขภาวะตนเองและครอบครัว ได้แก่
1) การดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว 2) การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการ
ดำเนินชีวิต 3) ความภูมิใจที่ตนเองมีคุณค่าต่อครอบครัวและสังคม 4) การส่งเสริมความสุขใน
อยู่ร่วมกันของครอบครัว ปัจจัยการจัดการสุขภาวะชุมชน 1) การมีส่วนร่วมในชุมชน
2) การพกฎเกณฑ์ข้อบังคับและดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม 3) ประพฤติตนไม่เบียดเบียนผู้อื่น
และสังคม 4) การช่วยเหลือและเกื้อกูลกัน 5) การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และปัจจัยทาง
จิตวิทยาเชิงบวก ประกอบด้วย ปัจจัยทางจิตวิทยาเชิงบวก 1) การรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน
2) การเปิดใจพูดคุยกัน 3) ความอดทน อดกลั้นต่อการแก้ปัญหาครอบครัว 4) ความรักและ
ความเมตตาต่อกัน 5) การมีสติและความรอบคอบในการแก้ปัญหา

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ
ระดับการศึกษา รายได้/เดือน จำนวนปีของการอาศัยอยู่ในอาคารสูง และการเข้าร่วมกิจกรรม
ทางพระพุทธศาสนากับสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธทั้งในภาพรวมและรายด้าน พบว่า เพศ อายุ
ระดับการศึกษา รายได้/เดือนและการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์

ทางบวกกับสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธทั้งในภาพรวมและรายด้าน สำหรับสถานภาพและจำนวนปีของการอาศัยอยู่ในอาคารสูงไม่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านครอบครัวเป็นสุขมีความสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธทุกด้าน และด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ ด้านสุขภาวะทางปัญญา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ .616 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 หมายความว่า ผู้อาศัยอาคารสูงที่มีครอบครัวเป็นสุขสูงจะมีสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ ด้านสุขภาวะทางปัญญาสูง และพบว่าและพบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเป็นสุขกับสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ .454** .598** .453** และ .550** ตามลำดับ ซึ่งสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธทางสังคมมีความสัมพันธ์สูงที่สุด หมายความว่า ผู้อาศัยอาคารสูงที่ชุมชนเป็นสุขสูงจะมีสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธทุกด้านสูง สำหรับจิตวิทยาเชิงบวก ด้านมองโลกในแง่ดี มีความสัมพันธ์กับครอบครัวเป็นสุข ชุมชนเป็นสุข และสุขภาวะองค์รวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ .526** .480** .477** .543** .547** และ .491** ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในอาคารชุด จะมีคะแนนสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธอยู่ในระดับดี

3. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัวในชุมชนอาคารสูงสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาการทำนายของตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว ได้แก่ ตัวแปรจิตวิทยาเชิงบวก ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความหวัง มองโลกในแง่ดี ความหยุ่นตัว ตัวแปรครอบครัวเป็นสุข และตัวแปรชุมชนเป็นสุขพบว่า ตัวทำนายทั้ง 4 ตัว การรับรู้ความสามารถของตนเองความหยุ่นตัวตัวแปรครอบครัวเป็นสุข และตัวแปรชุมชนเป็นสุข) ร่วมกันทำนายสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธโดยมีปริมาณการทำนายอยู่ระหว่างร้อยละ 64.00 ถึง ร้อยละ 75.40 มีตัวทำนายสำคัญ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองความหยุ่นตัว ตัวแปรครอบครัวเป็นสุข และตัวแปรชุมชนเป็นสุข ค่าเบต้า .372 .315 .245 และ .110 ตามลำดับ สำหรับสมการในการทำนายสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธในภาพรวม และกลุ่มเพศ เมื่อใส่ตัวแปรอิสระทุกตัวเข้าไปทำนาย โดยกำหนดให้ 1) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy: SE) 2) ความหวัง (Hope) 3) มองโลกในแง่ดี (optimistic) 4) ความหยุ่นตัว (Elasticity: EL) 5)

ครอบครัวเป็นสุข (Happy family: HF) และ 6) ตัวแปรชุมชนเป็นสุข (Happy community: HC) พบสมการทำนายสุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธในภาพรวม = $.372\text{SE} + .315\text{EI} + .245\text{HF} + .110\text{HC}$ ส่วนสมการทำนาย สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ (กลุ่มเพศชาย) = $.283\text{SE} + .333\text{HF} + .334\text{HC}$ และสมการทำนายสุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ (กลุ่มเพศหญิง) = $.219\text{SE} + .188\text{Optimistic} + .405\text{HF} + .276\text{HC}$

อภิปรายผล

ในส่วนนี้ผู้วิจัยอภิปรายตามวัตถุประสงค์และผลทดสอบตามสมมุติฐานดังนี้

จากผลวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า ปัจจัยบริบทสภาพแวดล้อมเกี่ยวข้องกับสุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ ได้แก่ การจัดการสุขภาวะที่ดีต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน ประกอบด้วย 1) การดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว 2) การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต 3) ความภูมิใจที่ตนเองมีคุณค่าต่อครอบครัวและสังคม 4) การส่งเสริมความสุขในอยู่ร่วมกันของครอบครัว 5) การมีส่วนร่วมสร้างชุมชนมีสุข และปัจจัยทางจิตวิทยาเชิงบวก ประกอบด้วย ปัจจัยทางจิตวิทยาเชิงบวก 1) การรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน 2) การเปิดใจพูดคุยกัน 3) ความอดทน อดกลั้นต่อการแก้ปัญหาครอบครัว 4) ความรักและความเมตตาต่อกัน 5) การมีสติและความรอบคอบในการแก้ปัญหา จะเห็นได้ว่าสภาพของการอยู่ร่วมกันของครอบครัว เป็นภาวะที่สมาชิกของครอบครัว ได้แก่ คู่สมรส ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ สมาชิกในครอบครัวมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน และปัจจัยทางจิตวิทยาเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะองค์กรรวม คุณลักษณะด้านบวกของคู่สมรสที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีวิถีคิดและหลักปฏิบัติอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นวิถีคิดและหลักปฏิบัติในการดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว การรู้จักการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ทั้งดูแลตนเองและสมาชิกครอบครัว มีกิจกรรมร่วมกันการออกกำลังกาย การพักผ่อนหย่อนใจ การดูแลสุขภาพทางใจ การปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงการมีสุขภาวะองค์กรรวมของครอบครัวอยู่ในระดับดี อาจสืบเนื่องมาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักครั้งนี้ เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในอาคารชุดมากกว่า 10 ปี และมีอายุส่วนใหญ่มากกว่า 40 ปี ขึ้นไป ประกอบอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคง เช่น แพทย์ ทนาย เจ้าของธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น ประสบความสำเร็จในชีวิตในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก อาศัยอยู่ในอาคารชุดประเภทที่พักอยู่ในระดับดีในชุมชนเมือง โดยปัจจัยส่วนบุคคลเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาเชิงบวกและสุขภาวะองค์รวม เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้อค้นพบของ อังคินันท์ อินทรกำแหง และ ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล (อังคินันท์ อินทรกำแหง และ ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล, 2560) ที่พบว่า เจตคติที่ดีต่อสุขภาพ จึงส่งผลให้ปัจจัยจิตวิทยาเชิงบวกนั้นมีความเข้มแข็งขึ้นที่จะมีอิทธิพลต่อสุขภาวะครอบครัวที่วัดทั้งด้านกาย จิต สังคมและจิตวิญญาณในเชิงคุณธรรม 1) สุขภาวะด้านร่างกายและจิตใจของตนเองและคู่สมรส 2) ความยึดมั่นคุณธรรมของตนเองและคู่สมรส และ 3) สัมพันธภาพที่ดีระหว่างคู่สมรส นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก มีความความพอใจ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสุข มีส่วนร่วมในชุมชน ความรู้สึกภูมิใจ อบอุ่นใจที่อาศัยในชุมชน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและความ เป็นหนึ่งเดียวกัน เคารพกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน เคารพกฎเกณฑ์ข้อบังคับและดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม ประพฤติตนไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสังคม ร่วมกิจกรรมในอาคารชุด และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้สึกตนเองมีคุณค่าต่อสังคม สอดคล้องแนวคิดการสนับสนุนทางสังคม ที่อธิบายไว้ว่า การมีส่วนร่วมในสังคม และผูกพันเป็นส่วนร่วมซึ่งกันและกัน การผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social integration) เป็นการเปิดโอกาสที่บุคคลสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม มีโอกาสแข่งขันแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน รวมทั้งแสดงความห่วงใยเข้าใจต่อกันและหากขาดการสนับสนุนชนิดนี้ทำให้บุคคลรู้สึกโดดเดี่ยวจากสังคม กำลังใจที่มีคุณค่า อันเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในครอบครัว และสังคมถ้าขาดการสนับสนุนชนิดนี้จะทำให้บุคคลรู้สึกขาดความเชื่อมั่น หรือไร้ประโยชน์ ช่วงที่บุคคลเผชิญกับความเครียด หรือภาวะวิกฤตถ้าขาดการสนับสนุนชนิดนี้จะทำให้บุคคลรู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง (อังคินันท์ อินทรกำแหง, 2558)

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก มีปัจจัยทางจิตวิทยาเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะองค์รวม คุณลักษณะด้านบวกของคู่สมรสที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีวิถีคิดและหลักปฏิบัติอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้แก่ ความอดทน ให้ความรักและความเมตตา การรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน เปิดใจพูดคุยกัน มีความอดทนและมีสติรอบคอบในการดำเนินชีวิต เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทัศนะของอังคินันท์ อินทรกำแหง และ ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล (อังคินันท์ อินทรกำแหง และ ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล, 2560) ที่อธิบายไว้ว่า จิตวิทยาเชิงบวกนั้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงอยู่ร่วมกันของคู่สมรสที่จะนำพาให้ครอบครัวนั้นมีสุขภาวะที่ดีได้ เพราะ จิตวิทยาเชิงบวก เป็นการ

รับรู้ถึงความเชื่อมั่นในการพัฒนาสภาวะจิตใจทางบวกของบุคคล ที่มีความตั้งใจ มีแนวทางชัดเจนเพื่อไปสู่เป้าหมาย มองสถานการณ์ต่างๆ ในด้านดี มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถทำงานต่างๆ ให้สำเร็จได้ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ก็ตาม ซึ่งแนวคิดของทุนจิตวิทยาเชิงบวกนั้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ความหวัง การมองโลกในแง่ดี ความมั่นใจในความสามารถของตนเอง และความหย่อนตัว โดยทุกองค์ประกอบจะทำงานอย่างเป็นวงจรต่อเนื่องกันไป เกื้อหนุนการทำงานซึ่งกันและกัน

จากผลวิจัยทดสอบสมมุติฐานที่พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัวเป็นสุขมีความสัมพันธ์กับสภาวะองค์รวมแนวพุทธทุกด้าน และด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ ด้านสภาวะทางปัญญา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และพบว่าและพบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเป็นสุขกับสภาวะองค์รวมแนวพุทธทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสภาวะองค์รวมแนวพุทธทางสังคมมีความสัมพันธ์สูงที่สุดหมายความว่า ผู้อาศัยอาคารสูงที่ชุมชนเป็นสุขสูงจะมีสภาวะองค์รวมแนวพุทธทุกด้านสูง สำหรับจิตวิทยาเชิงบวก ด้านมองโลกในแง่ดี มีความสัมพันธ์กับครอบครัวเป็นสุข ชุมชนเป็นสุข และสภาวะองค์รวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในอาคารชุด จะมีคะแนนสภาวะองค์รวมแนวพุทธอยู่ในระดับดี ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่กล่าวว่า การไปทำบุญตามเทศกาลหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้มีโอกาสไปปฏิบัติธรรมต่างจังหวัดบ้าง เป็นการช่วยเติมพลังชีวิต ทำให้จิตใจสงบ ลดความฟุ้งซ่าน จากการใช้ชีวิตที่เร่งรีบจากการทำงาน ทำให้รู้จักวิธีเพิ่มความสงบในใจให้เกิดขึ้นได้ ทำให้ลดความโกรธลงไม่หงุดหงิดกับสิ่งต่างๆ ที่มากระทบ ประเด็นข้อค้นพบดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า การอยู่ร่วมกันของครอบครัวเป็นสุข เป็นสภาวะสภาวะของบุคคลที่แสดงออกถึงการรู้จักการดำเนินชีวิตแบบไม่ประมาท ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง มีใจสงบนิ่งยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิต และรับรู้สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง เมื่อปัญหาเข้ามาในชีวิต โดยจะเห็นได้ว่า การมองโลกในแง่ดี จะช่วยให้ครอบครัวเป็นสุข ชุมชนเป็นสุข และสภาวะองค์รวม

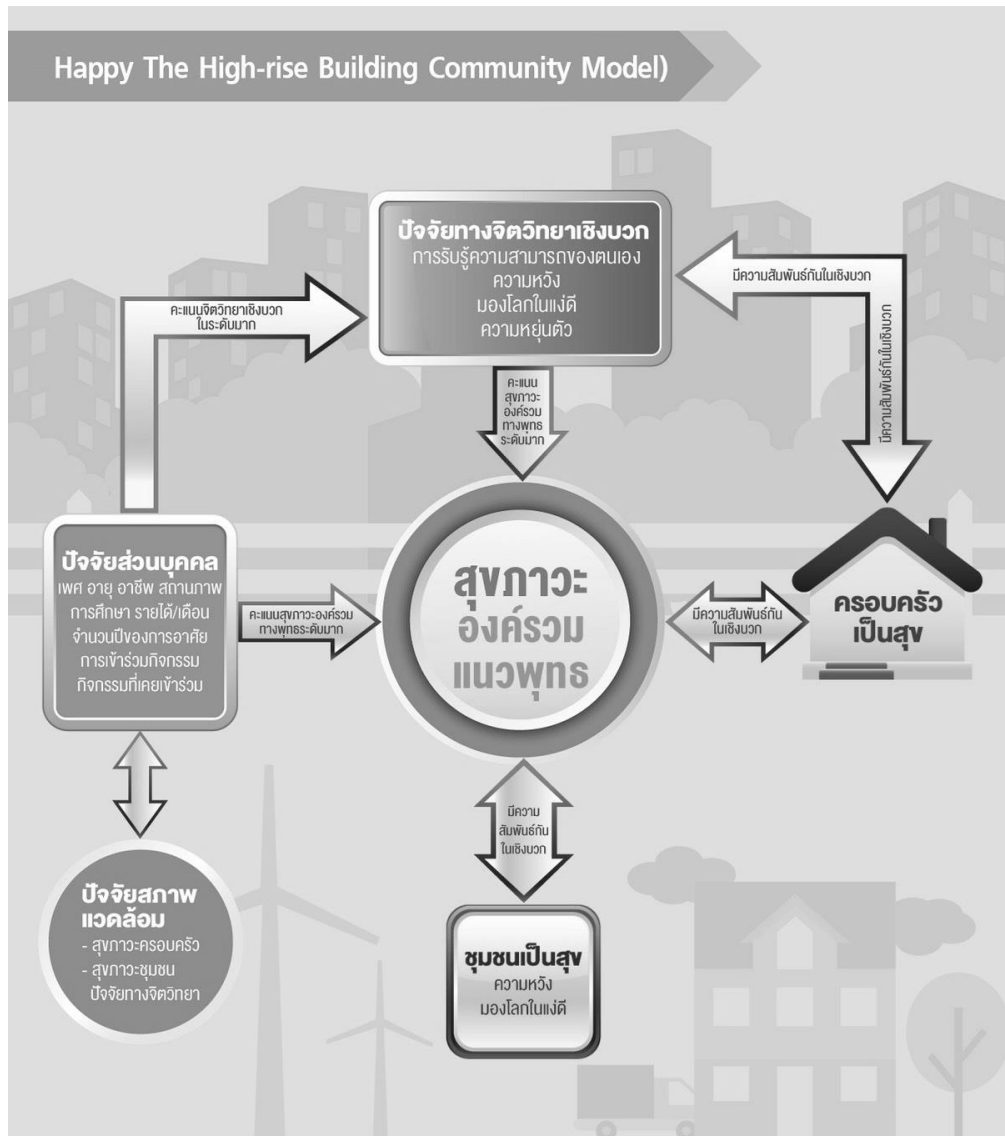
จากผลวิจัยที่พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัวในชุมชนอาคารสูงสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาการทำนายของตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว ได้แก่จิตวิทยาเชิงบวก

รายด้าน ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความหวัง มองโลกในแง่ดี ความหย่นตัว ตัวแปรรอบครัวเป็นสุข และตัวแปรชุมชนเป็นสุขพบว่า ตัวทำนายทั้ง 4 ตัว การรับรู้ความสามารถของตนเองความหย่นตัวตัวแปรรอบครัวเป็นสุข และตัวแปรชุมชนเป็นสุข ร่วมกันทำนายสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธโดยมีปริมาณการทำนายอยู่ระหว่างร้อยละ 64.00 ถึง ร้อยละ 75.40 มีตัวทำนายสำคัญ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองความหย่นตัว ตัวแปรรอบครัวเป็นสุข และตัวแปรชุมชนเป็นสุขนั้น แสดงให้สะท้อนให้เห็นว่า ถ้าบุคคลอาศัยใน บริบทสภาพแวดล้อมดี อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ สมาชิกในครอบครัวมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน มีการช่วยเหลือและมีกำลังใจให้แก่กันและกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ชุมชนเป็นสุข ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสุข มีส่วนร่วมในชุมชน ความรู้สึก ภูมิใจ อบอุนใจที่อาศัยในชุมชน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและความเป็นหนึ่งเดียวกันของ สมาชิกในชุมชน เป็นตัวทำนายให้สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธสูงตามด้วย ดังคำอธิบายของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541) ที่อธิบายว่า การพัฒนาจะเป็นไปพร้อมกันทั้ง 4 ด้าน คือ 1) พัฒนาด้านกาย เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมทางด้านวัตถุและเทคโนโลยี ให้สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกหรือพฤติกรรม ที่แสดงออกทางกายได้อย่างเหมาะสม 2) พัฒนาด้านพฤติกรรม(ศีล) หรือวิถีการใช้ชีวิต ตลอดจน การทำมาหาเลี้ยงชีพ เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาคนให้มีศีล คือ วินัย เพราะวินัย เป็นตัวการ จัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา 3) พัฒนาด้านจิตใจ (สมาธิ) เช่นพัฒนา คุณธรรม ความเข้มแข็ง มั่นคงของจิตใจและสภาพจิตที่ดีงาม รวมทั้งความสุข 4) พัฒนาด้าน ปัญญา(ปัญญา) คือความรู้ความเข้าใจต่างๆ รวมทั้งแนวความคิด ทศนคติ และค่านิยม ในการ ฝึกฝนหรือพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจ ทำได้โดยรู้จักไตร่ตรอง วินิจฉัย ตรวจสอบโดยอาศัย เหตุผล เพื่อให้เข้าใจความเป็นจริง การพัฒนาทั้ง 4 ด้านนี้จะต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งหาก พัฒนาได้ทั้ง 4 ด้านแล้วจะทำให้ชีวิตมีแต่ความดีงาม ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าถึงอิสรภาพและสันติ สุขที่แท้จริง ความมีอิสรภาพสามารถวัดได้ ฉะนั้น “การพัฒนาที่เดินไปสู่ความมีอิสรภาพ จะมี ลักษณะอย่างหนึ่ง คือ พึ่งตนเองได้มากขึ้น” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541)

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธของครอบครัวในชุมชนอาคารสูง (ชุมชนอาคารสูงต้นแบบมีสุข:Happy The High-rise Building Community Model)

Happy- Factor of Environment ปัจจัยบริบทสภาพแวดล้อม พบว่า ปัจจัยการจัดการสุขภาวะตนเองและครอบครัว ได้แก่ 1) การดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว 2) การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต 3) ความภูมิใจที่ตนเองมีคุณค่าต่อครอบครัวและสังคม 4) การส่งเสริมความสุขในอยู่ร่วมกันของครอบครัว ปัจจัยการจัดการสุขภาวะชุมชน 1) การมีส่วนร่วมในชุมชน 2) เคารพกฎเกณฑ์ข้อบังคับและดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม 3) ประพฤติตนไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสังคม 4) การช่วยเหลือและเกื้อกูลกัน 5) การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

Happy –Factor of Psychological well being ปัจจัยทางจิตวิทยาเชิงบวกของครอบครัว ประกอบด้วย 1) การรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน 2) การเปิดใจพูดคุยกัน 3) ความอดทน อดกลั้นต่อการแก้ปัญหาครอบครัว 4) ความรักและความเมตตาต่อกัน 5) การมีสติและความรอบคอบในการแก้ปัญหา

Happy -Family ประกอบด้วย ภาวะที่สมาชิกของครอบครัว ได้แก่ คู่สมรส ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ สมาชิกในครอบครัวมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มีการช่วยเหลือและมีกำลังใจให้แก่กันและกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

Happy -Community ประกอบด้วย ความพอใจที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสุข มีส่วนร่วมในชุมชน ความรู้สึกภูมิใจ อบอุ่นใจที่อาศัยในชุมชน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและความเป็นหนึ่งเดียวกันของสมาชิกในชุมชน

Happy –Activity ประกอบด้วย ความมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน สร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนบ้าน เข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกัน

จากข้อค้นพบดังกล่าว เป็นแนวทางการส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน ความเป็นน้ำหนึ่งเดียวกัน ผ่านกิจกรรมหลากหลาย โดยเฉพาะ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะสามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะองค์กรรวมของครอบครัวเพื่อนำไปสู่ความสุขยั่งยืนของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. จากผลวิจัยพบว่า ปัจจัยบริบทสภาพแวดล้อมและจิตวิทยาเชิงบวกมีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพองค์รวมแนวพุทธ ดังนั้นการส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน มีความเป็นน้ำหนึ่งเดียวกันผ่านกิจกรรมหลากหลาย โดยเฉพาะ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะสามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมของครอบครัวเพื่อนำไปสู่ความสุขยั่งยืนของชุมชนได้

2. นำชุดความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมตามแนวพุทธสำหรับครอบครัว หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้จัดการโครงการหรือนิติบุคคล โดยพัฒนาให้มีความรู้เรื่องสุขภาพที่ดีทั้ง 4 มิติ ได้แก่ กาย จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนอาคารสูงในแต่ละพื้นที่

3. จากผลการวิจัยพบว่า จิตวิทยาเชิงบวกมีความสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ ดังนั้น การจัดกิจกรรมให้เกิดคุณลักษณะทางด้านบวก ควบคู่กับการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของครอบครัวและชุมชน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมเชิงบูรณาการทุกภาคส่วน และสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธระหว่างภาครัฐ องค์กรเอกชน ชุมชน และประชาชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปสร้างชุดกิจกรรมโมเดลต้นแบบ ทดลองใช้กับพื้นที่ชุมชนอาคารสูงระดับต่างๆ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อหารูปแบบชุมชนอาคารสูงเป็นสุขต้นแบบ และสร้างเกณฑ์ตัวชี้วัดสุขภาวะองค์รวมตามแนวพุทธในเขตชุมชนเมือง เพื่อหาองค์ประกอบตัวชี้วัดสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ เป็นแนวทางในการออกแบบอาคารชุดและส่งเสริมกิจกรรมพื้นที่ส่วนกลางให้ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมกิจกรรมและมีจิตอาสาร่วมกันในพื้นที่ส่วนกลางเพื่อลดปัจจัยบุคคลในลักษณะต่างคนต่างอยู่ และเป็นแนวทางในการลดปัจจัยเสี่ยงด้านความเครียดและสุขภาพจิต

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวุฒิ อรินทร์. (2555). การศึกษาปัจจัยเหตุและผลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อสุขภาวะทางจิตและพฤติกรรม การปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบของของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปรินญาตฤณีบัณฑิต. สาขาวิจัยพฤติกรรมประยุกต์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บริษัท เอสเอ็มซี พร็อพเพอร์ตี้ชอปรต์ จำกัด. (2561). ข้อมูลการบริหารอสังหาริมทรัพย์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2541). ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (ม.ป.ป.). ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2560 จาก จังหวัดสุโขทัย: <http://www.sukhothai.go.th/mainredcross/7l.pdf>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (15 มิถุนายน 2560). สสส.จับมือ กทม.- แอล.พี.เอ็น. สร้างแกนนำสร้างสุขในชุมชนตึกสูง. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2560 จาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) : <http://www.thaihealth.or.th>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2560 จาก www.nesdb.go.th/ewt_w3c/more_news.php?cid=
- อมราพร สุรการ. (2558). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อความสุขที่แท้จริงและพฤติกรรม การเรียนของนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยภาครัฐ. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2558). การเตรียมพร้อมสู่การทำงานอาสาและพัฒนา รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการจัดการสุขภาวะตนเองที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอาสาของบุคลากรมหาวิทยาลัย. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง และ ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล. (2560). อิทธิพลของจิตวิทยาเชิงบวกและบรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพที่ดีและสุขภาวะ

ครอบครัวยโดยส่งผ่านความรอบรู้ด้านสุขภาพของครอบครัวยในชุมชนกึ่งเมือง : การวิจัย
ผลงานวิจัย. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรม ในสังคมไทย

An Analysis of the Buddhist Monks' Leadership Characters in Buddhist Propagation

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปณฺโญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษากระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย 2) พัฒนาการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย 3) นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม จำนวน 175 ชุด แบบสัมภาษณ์ จำนวน 26 รูป/คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ได้แก่ กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรม คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี และคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีตามทัศนะของพระสอนศีลธรรม ประเมินระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย และได้กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีตามหลักไตรสิกขา คือ 1) ศีล ความเข้มแข็งทางจิตใจ 2) สมาธิ ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 3) ปัญญา ส่งเสริมเยาวชนได้เรียนรู้หลักพุทธธรรม 4) บูรณาการพัฒนาจิตสำนึกที่ดี

คำสำคัญ : กระบวนการ, เสริมสร้างเยาวชน, พลเมืองดี, พระสอนศีลธรรม

Abstract

This research had the objectives that were 1) to study the process to promote and make the youth in the good citizenship by the Buddhist monks who taught some Buddhist principles in Thai society, 2) to develop it and 3) to present its models. This was the mixed method research by using the quantitative research with collecting the data and by using the questionnaires. This was the qualitative research with collecting the data by using the deep interview. Its tools consisted of the 175 pieces of questionnaires from the Buddhist monks and the key persons had the 26 persons by the specific selection. The used statistics in this research was the percentage, means and standard deviation.

The finding were as follows:

The process to promote and make the youth in the good citizenship by the Buddhist monks who taught some Buddhist principles in Thai society was in overview found that their opinions were at the high level order by order from the highest too low. The process of cultivating the common sense in the good citizenship and the good qualification of citizenship according to the opinion of Buddhist monks who taught the principles of Buddhism. In the overview and the depth interview, the promoting and cultivating process was managed by using the Trisikkha consisting of Sila, Samadhi and Panna to drive it. 1) Promoting and cultivating the strong mind, 2) cultivating the morality, 3) cultivating the youth to learn the principles of Buddhism, 4) developing the consciousness to develop oneself and society.

Keywords: Analysis, Characters, Leadership, Monks.

บทนำ

สืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นเหตุให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรภายในประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้สืบเนื่องมาจากประชาชนภายในประเทศ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเท่าที่ควร ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นทางออกที่ดีและสำคัญที่สุด นอกจากจะเป็นกระบวนการสร้างความรู้แล้ว ยังจะทำให้เกิดแนวคิด ค่านิยม ที่ถูกต้อง ซึ่งหนึ่งในนโยบายของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้นคือนโยบายปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงค่านิยมที่ถูกต้องในการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยกำหนดค่านิยมไว้ 12 ประการ เพื่อเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติในอนาคต ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความรัก จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อันเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสังคมที่ดี มีคุณภาพ รวมทั้งการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจให้แก่ เยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติได้รับรู้และเข้าใจกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทยและบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้เข้ามามีบทบาท มีส่วนในการพัฒนา ทั้งยังส่งผลให้ประชาชนมีการตื่นตัวมีส่วนร่วมกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดำเนิน การจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมีศึกษานิเทศก์ และสถานศึกษา / โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนฯ
3. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการ มาแต่เริ่มแรก

4. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนฯ ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน

5. ภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาคมีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดซึ่งปกครองดูแลพระสอนฯ ทั่วประเทศ

สืบเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาบริหารต่อจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้มีประกาศมหาวิทยาลัย แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการที่ปรึกษา 2) คณะกรรมการอำนวยการ 3) คณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนงานโครงการ ฯ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการ ฯ เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และเป็นการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพด้านการใช้สื่อ อุปกรณ์ช่วยสอนที่เหมาะสม ความสามารถที่จะใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนหลายวิธี ความสามารถในการจัดกิจกรรมเสริม ความสามารถที่จะใช้สื่อได้อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ซึ่งเป็นแนวทางการส่งเสริมให้เยาวชนได้ปฏิบัติตนเป็นเยาวชนต้นแบบหรือเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมไทย โดยได้รับการอบรมพร่ำสอนผ่านกระบวนการให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันตามความเหมาะสม และทักษะการใช้ชีวิตในสังคมได้ ซึ่งเป็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก หรือลงมือปฏิบัติตามคาดหวังของผู้อื่น ตามสถานภาพ และตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้นๆ การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวัง หรือตามหน้าที่แสดงจริง (ชนิษฐา วิเศษสาธร์ และมุกดา ศรียงค์, 2549), หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคน ซึ่งคนอื่นคาดคิดหรือคาดหวังว่าเขาจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง (ประภาพิศ สัตยชาติเจตน์, 2544), และการประพฤติปฏิบัติของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคม” (ประสพสุข พันธุ์ประยูร, 2555)

โดยสถานภาพและบทบาทเป็นหน่วยของระบบสังคมโดยยอมรับว่าสถานภาพและบทบาทเป็นคุณลักษณะของผู้แสดงในสังคมนั้นๆ คือการจัดระเบียบของผู้เริ่มแสดงเป็นการสร้างและกำหนดการมีส่วนร่วมของเขาในกระบวนการที่มีการกระทำร่วมกันซึ่งเป็นการร่วมความคาดหวังที่เกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่นที่เขามีความสัมพันธ์ด้วยส่วนสถานภาพคือ

ตำแหน่งของผู้แสดงภายในสถาบันเป็นตำแหน่งของผู้แสดงภายในระบบสังคมซึ่งอาศัยกลไกของสังคมเป็นตัวกำหนด (Parsons. Talcott, 1953) ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังต่อไปนี้ (Allport, Gordon W, 1937) 1) บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role expectation) 2) การรับรู้บทบาท (Role conception) 3) การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role acceptance) 4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role performance)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษากระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย
2. พัฒนาการกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย
3. นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ โดยมุ่งประเด็นที่จะศึกษากระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ได้แก่

- 1) เคารพกติกา
- 2) เคารพสิทธิผู้อื่น
- 3) รับผิดชอบต่อสังคม

ขอบเขตด้านพื้นที่ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล
- 2) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลโดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 รูป/คน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 26 รูป/คน จากกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา

ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 นักวิชาการอิสระ กลุ่มที่ 2 นักวิชาการสายการศึกษา กลุ่มที่ 3 นักวิชาการสายการปกครอง กลุ่มที่ 4 นักวิชาการสายจิตวิทยา กลุ่มที่ 5 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามแก่ ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน พระสอนศีลธรรม ตัวแทนคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ตัวแทนคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 รูป/คน

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่กลุ่มที่ 1 นักวิชาการอิสระ กลุ่มที่ 2 นักวิชาการสายการศึกษา กลุ่มที่ 3 นักวิชาการสายการปกครอง กลุ่มที่ 4 นักวิชาการสายจิตวิทยา กลุ่มที่ 5 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อจัดสัมภาษณ์ย่อย สรุปประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation),

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอ ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของ กระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแผนภาพดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงกระบวนการและความเชื่อมโยงของปัจจัยนำเข้า กิจกรรมส่งเสริมและกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทยโดยทั่วไป เพื่อนำไปสู่การเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะ

นำไปสู่ผลผลิตของรูปแบบกระบวนการและองค์ประกอบสำคัญ เพื่อพัฒนากระบวนการและความเชื่อมโยงของปัจจัยนำเข้ากิจกรรมส่งเสริมและกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนของพระสงฆ์เตรียมความพร้อมสู่การพัฒนาประสิทธิภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยกระบวนการเชิงนโยบายและกลไกสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชน รวมทั้งบทบาทของพระสงฆ์ที่สังกัดในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ผลการวิจัย

กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย เมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติการปฏิบัติตนและการทักษะการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นคุณลักษณะของเป็นบุคคลต้นแบบ ถือว่าเป็นกระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี เน้นการแสวงหาความรู้ มีความสามารถในการเลือกรูปแบบการวัดประเมินผลให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และความสามารถในการนำหลักธรรมมาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้ โดยบูรณาการเข้ากับกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการบันทึกกิจกรรมทำความดี โดยยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม ปฏิบัติตามกฎหมาย จะต้องมีการกระบวนการนำเข้า (Input) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิต เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตสำนึกที่ดี เพื่อพัฒนาตนและสังคม แล้วนำไปสู่กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมด้วยกระบวนการ (Process) ตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา จึงได้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพ (Output) คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีตามทศณะของพระสอนศีลธรรมด้านเคารพกติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย

กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย เป็นความคาดหวังของสังคมไทย ที่กำลังฝากความหวังไว้กับสถาบันศาสนาเข้ามามีบทบาทต่อการกล่อมเกลาจิตใจเยาวชน โดยทำหน้าที่เป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อยกระดับ

ความประพฤติและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศชาติให้เยาวชนมีพฤติกรรมในเชิงบวก หรือพัฒนาพฤติกรรมให้เป็นคนดีของสังคม ด้วยการฝึกอบรม พร่ำสอนและมีการจัดกิจกรรม เสริมแรงจูงใจเรื่องการเคารพกติกาให้เป็นคนมีระเบียบในตนเองก่อน จึงควรมีกระบวนการ เสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย และการมีส่วนร่วมในการ ป้องกัน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ทำงานร่วมกันเป็นคณะหรือเป็น ทีมงาน ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม ประกอบด้วยหลักการ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระยะดำเนินการเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระเบียบสังคม กฎหมาย และความคาดหวังของสังคม ดำเนินการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยใช้การ สื่อสารทางเทคโนโลยี การประเมินผล กิจกรรมจึงจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 2 ระยะที่เริ่มจัดกิจกรรม ทั้งกิจกรรมของโรงเรียน กิจกรรมการกุศล กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและให้ตระหนักถึงความต้องการของสังคม นอกจากนี้การดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน และยังเป็นการเผยแพร่บทบาท ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วย

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนานวัตกรรมหรือสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยยิ่งขึ้น สนองนโยบาย Thailand 4.0 เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหาร กลุ่มผู้เรียน และชุมชน ผู้ มีส่วนได้รับประโยชน์จากการพัฒนา โดยเริ่มดำเนินการตามแผนโครงการที่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน สังคมและชุมชน ควบคุมแผนการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และมีการขยายสู่เป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นบูรณาการ ในระยะนี้ เป็นการบูรณาการกิจกรรมกับหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา เป็นการจัดการความรับผิดชอบ ส่งเสริมความรับผิดชอบ ทำให้เด็กนักเรียนได้ เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคม เน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม และเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนการสอนและ บทบาทพระสอนศีลธรรมในการอบรมเยาวชนให้เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม

จากการศึกษากระบวนการ 4 ขั้นตอน อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองหรือปัญหาครอบครัว ล้วนแล้วแต่เป็น ส่วนที่สมาชิกในสังคมต้องเผชิญร่วมกัน เมื่อปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้น สมาชิกในสังคม จึงจำเป็นต้อง

มีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาร่วมกัน ปัญหาเหล่านี้จะลดลงได้ ก็ต่อเมื่อสมาชิกในสังคมกระทำตามกติกาทหรือระเบียบทางสังคม และการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข และปฏิบัติตนในกฎระเบียบกติกาทางสังคมอย่างเคร่งครัด ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ 1) กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย เรื่องเคารพกติกา 2) พัฒนาระบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทยความมีวินัย 3) เสนอรูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย โดยผ่านการพัฒนาทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ระยะดำเนินการ ขั้นตอนที่ 2 ระยะที่เริ่มจัดกิจกรรม ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนานวัตกรรม ขั้นตอนที่ 4 ขั้นและการบูรณาการในแต่ละขั้นตอนต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของแนวคิดการพัฒนาการเรียนการสอนและกิจกรรมสอดคล้องกับนโยบายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อสังคม โดยให้ทุกคนปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบ วินัย มีความเสียสละ และบำเพ็ญต่อสาธารณชน จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ควรพิจารณาระดับการพัฒนาการของโครงการพัฒนาสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถส่งพระสอนศีลธรรมออกปฏิบัติงานในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความคาดหวังของสังคมได้ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย” ผลการวิจัยได้พบว่า

1. กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทยสามารถบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขา คือ 1) ศีล ส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจ 2) สมาธิ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 3) ปัญญา ส่งเสริมเยาวชนได้เรียนรู้หลักพุทธธรรม 4) บูรณาการพัฒนาจิตสำนึกที่ดีมีความรู้ ความเข้าใจในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร และสามารถในการนำหลักธรรมมาพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนความสามารถในการเลือกรูปแบบการวัดประเมินผลให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม วางตนได้เหมาะสมกับ

สมณะสาธิต มีการแสวงหาความรู้ โดยผ่านกระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรม กำหนดแนวทาง ปรับปรุงเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เผยแพร่ อบรม แก่บุคคลในชุมชนให้ใช้หลักจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติ บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเชิงบวก ซึ่งเป็นคุณลักษณะของพระสอนศีลธรรมสอดคล้องกับงานวิจัย (พระสุรเชษฐ์ เจริญสุข, 2549) สรุปผลการวิจัยเรื่อง “เจตคติของผู้ปกครองต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดบ้านก้อง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองมีระดับเจตคติต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของครูพระสอนศีลธรรมด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคม วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม จะส่งผลต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะนักเรียน และนักศึกษา ร่วมกันรับผิดชอบ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ มีความคิดกว้างไกล สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น อย่างมีเหตุผล ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของสังคม ปฏิบัติตามกฎหมาย

2. พัฒนาระบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย เริ่มจากการสร้างความมีวินัยในตนเอง และส่งเสริมความมีระเบียบวินัยปลูกฝังให้กับเยาวชนให้เห็นความสำคัญ “คำว่าวินัย” มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตตนเองสังคมอย่างไร จึงจะทำให้สังคมได้รับผลการกระทำของตนเองในเชิงบวกและส่งผลต่อความสงบ ความเอื้ออาทรและความเมตตาต่อกันและกัน จะต้องมีการพัฒนาระบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของพระสอนศีลธรรม จะศึกษาค้นคว้าพัฒนาแนวทางส่งเสริมให้เยาวชนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนทั้ง 3 ด้าน 1) เคารพกติกา 2) เคารพสิทธิผู้อื่น 3) รับผิดชอบต่อสังคม โดยดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ เป็นแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติ ที่สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความสำคัญของสังคมที่เพิ่มมากขึ้น จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระยะดำเนินการเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระเบียบสังคม กฎหมาย และความคาดหวังของสังคม กิจกรรมการรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน ดำเนินการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาจิตสำนึกต่อการเคารพกติกาต่อสังคม

ขั้นตอนที่ 2 ระยะที่เริ่มจัดกิจกรรม ทั้งกิจกรรมของโรงเรียน กิจกรรมการกุศล กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและให้ตระหนักถึงสิทธิผู้อื่นและการทำงานร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนานวัตกรรมหรือสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยยิ่งขึ้น สนองนโยบาย Thailand 4.0 เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ผู้เรียน และชุมชน ผู้มีส่วนได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ควบคุมแผนการพัฒนามีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 4 ขึ้นบูรณาการขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 ในระยะนี้ เป็นการบูรณาการกิจกรรมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการจัดการความรับผิดชอบ ส่งเสริมความรับผิดชอบ ทำให้เด็กนักเรียนได้เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคม หลังจากเด็กนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม ได้รับการอบรมและเรียนรู้จากพระสอนศีลธรรม เป็นบทบาทที่มีความสำคัญต่อสังคมส่งเสริมความสันติสุข ความสงบ เน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม และเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัย (สิน งามประโคน และคณะ, 2550).

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนของครูสอน วิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา” ผลการศึกษา พบว่า

ครูร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ร้อยละ 90 ขึ้นไป นอกจากนั้น ยังมีครูจำนวนร้อยละ 40 ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการยกตัวอย่างเรื่องสามเณรบัณฑิต ประกอบการสอนและเรื่อนำรู้จากพระไตรปิฎก

ครูใช้วิธีการสอน ร้อยละ 80 ขึ้นไป ด้วยการอธิบายเนื้อหาสาระให้นักเรียนเข้าใจ และจัดกิจกรรมเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกใช้สภาพแวดล้อมในชุมชนและวัดใกล้โรงเรียน พร้อมกับการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนอย่างสนุกสนานและสร้างแรงจูงใจผู้เรียน

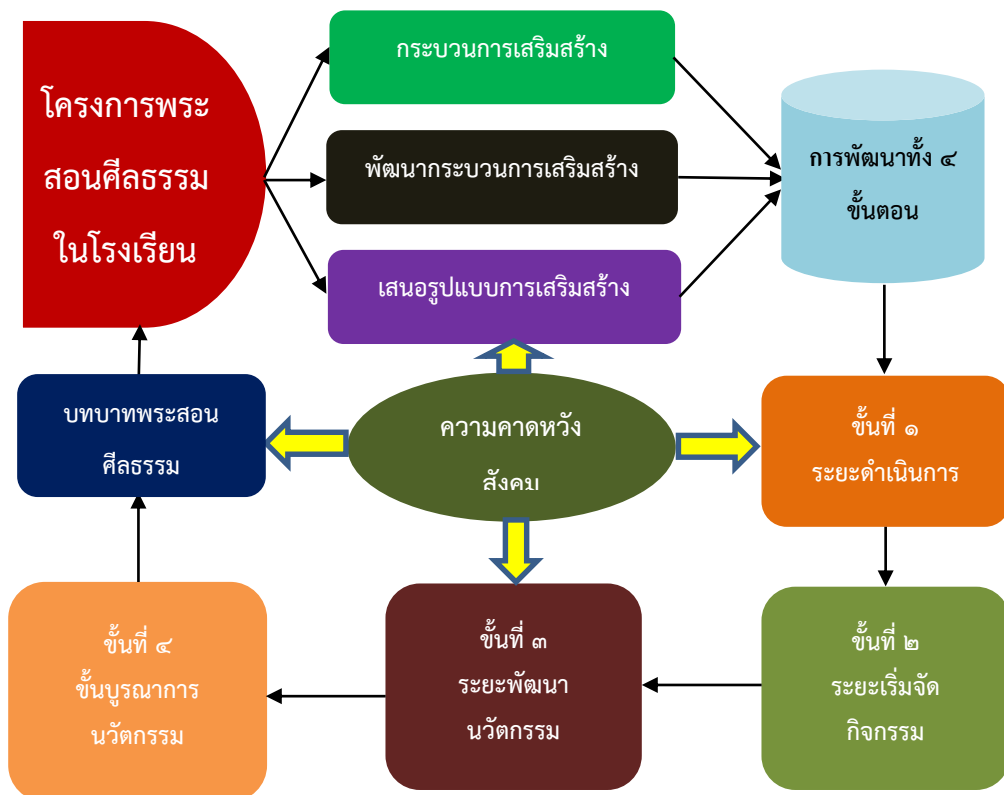
ครูใช้สื่อปฐมภูมิ ร้อยละ 90 ขึ้นไป คือ พระพุทธรูป พระภิกษุ โต๊ะหมู่บูชา วัด บ้าน และชุมชน

ครูใช้สื่อหัตถภูมิ ร้อยละ 80 ขึ้นไป แต่ยังพบว่า ครูจำนวนร้อยละ 35 ใช้สื่อการสอน โดยยกตัวอย่างเรื่องพระสารีบุตรโปรดมารดา สามเณรบัณฑิต และประวัติเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี ประกอบการสอน

3. รูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย โดยเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย จากด้านคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี เป็นกระบวนการนำเข้า (Input) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิต เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตสำนึกที่ดี เพื่อพัฒนาตนและสังคม แล้วนำไปสู่กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรม ด้วยกระบวนการ (Process) ตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา จึงได้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพ (Output) คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีตามทัศนะของพระสอนศีลธรรม ด้านเคารพกติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรม เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยผ่านพระสอนศีลธรรม และมีการติดตามประเมินประสิทธิภาพสอดคล้องกับ (บุญหนา จิมาโนงและฤดี แสงเดือนฉาย, 2551) ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9” ผลการวิจัย พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้ให้ความเห็นว่าพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมกับตัวแปรอิสระ พบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีอายุต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกันมีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สำหรับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากมีพระสอนศีลธรรมอยู่ในระดับดีเพียงร้อยละ 53.3 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนศีลธรรม พบว่า ระยะเวลาที่สอนระดับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน จำนวนชั่วโมงสอน จำนวนนักเรียนมี

ความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนในเชิงบวก จะได้รูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ได้รูปแบบการพัฒนาทั้ง 4 ขั้นตอน

แผนภาพ 1.2 การเชื่อมโยงการพัฒนาตามกระบวนการของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จากแผนภาพ 1.2 แสดงการเชื่อมโยงการพัฒนาตามกระบวนการของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยจากกระบวนการเสริมสร้าง พัฒนากระบวนการเสริมสร้าง และการเสนอรูปแบบการเสริมสร้างกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย เริ่มจากการพัฒนาทั้ง 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ระยะดำเนินการ ขั้นตอนที่ 2 ระยะเริ่มจัดกิจกรรม ขั้นตอนที่ 3 ระยะพัฒนา ขั้นตอนที่ 4 ซึ่งเป็นขั้นตอนการบูรณาการการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี ถ่ายทอดผ่านกระบวนการบทธาพระสอนศีลธรรมเป็นบุคคลที่มีบทบาทและเข้าถึงเยาวชน ชุมชนและสังคมจากการปฏิบัติงานในโรงเรียน

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทยสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1.3 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1.3 แสดงให้เห็นกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย สะท้อนให้เห็นคุณลักษณะและการเชื่อมโยงถึงกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ซึ่งเกิดจากจิตวิญญาณ อุดมคติ ความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติ พร้อมเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิต ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม และการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พัฒนาจิตอาสา เพื่อพัฒนาตนและ

สังคม มีทักษะการใช้ชีวิตในสังคม โดยบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงสะท้อนคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีตามทศณะของพระสอนศีลธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา วิเศษสาธิต และมุกดา ศรียงค์. (2549). *จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- บุญหนา จิมาโนงและฤดี แสงเดือนฉาย. (2551). *การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9*. รายงานการวิจัย สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- ประภาพิศ สัญชาติเจตน์. (2544). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ.
- ประสพสุข พันธุ์ประยูร. (2555). *บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระสุรเชษฐ์ เจริญสุข. (2549). *เจตคติของผู้ปกครองตอบบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดบ้านก้อง จังหวัดลำพูน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิน งามประโคน และคณะ. (2550). *ประสิทธิภาพการสอนของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Allport, Gordon W. (1937). *Personality: a psychological interpretation*. Oxford, England: Holt.
- Parsons. Talcott. (1953). *Working Paper Is the Theory of Action*. New York : Free Press.

กระบวนการเสริมสร้างภาวะพลัดพลังในผู้สูงอายุ

The Process of Promoting Elderly Active Ageing

พุทธชาติ แผนสมบุญ

กมลาศ ภูวนาธิพงศ์

อยุธยา งามชาติ

พระครูพิพิธปริยัติกิจ

สุวัฒน์ รักขันโท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โกศล จิ่งเสถียรทรัพย์

นักวิจัยอิสระ, สถาปนิกอิสระ

ธนวรรณ สารรัมย์

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ บริบท ครอบครัว และภาวะพลัดพลังของผู้สูงอายุ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะพลัดพลังในผู้สูงอายุ 3) เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเสริมสร้างภาวะพลัดพลังในผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้สูงอายุ 30 คน โดยใช้แบบวัดสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของผู้สูงอายุ และแบบวัดภาวะพลัดพลังของผู้สูงอายุ โดยวัด 3 ครั้ง คือ ก่อน-หลังการฝึกอบรม และระยะติดตามผล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรแบบวัดซ้ำ

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิถีชีวิตผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร เป็นชุมชนลาวครั้งมีศรัทธาความเชื่อผีปู่ตา เจ้าบ้าน นับเป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมายาวนาน และสืบทอดมาถึงทุกวันนี้
2. รูปแบบการเสริมสร้างภาวะพลัดพลัง มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1 “ทำความเข้าใจในตนเอง...กล้าก้าว” 2 “กระฉับกระเฉงทำกิจกรรมส่วนรวมเพื่อชุมชน” 3 “ขยายผลเพื่อความยั่งยืน”

3. ผลการเปลี่ยนแปลง 5 ด้าน คือ ก) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับภาวะพหุพลังก่อนหลัง และระยะติดตามผล ข) วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของค่าเฉลี่ยความรู้ก่อน หลังและระยะติดตามผล ค) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพรายด้านและองค์รวมก่อน หลังและระยะติดตามผล ง) พฤติกรรมสุขภาพด้านสังคม ปัญญาและสุขภาพองค์รวมคู่ที่แตกต่างกันระหว่างก่อนและหลัง และ จ) ความแตกต่างระหว่างก่อนและระยะติดตามผล โดยทั้ง 5 ด้านมีค่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยังพบผลการเปลี่ยนแปลงเชิงประจักษ์ เช่น มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม เกิดการรวมกลุ่มกันเองตามธรรมชาติ และมีความสดชื่นร่าเริงแจ่มใส

คำสำคัญ : การเสริมสร้างภาวะพหุพลัง, ผู้สูงอายุ, สภาพชีวิตความเป็นอยู่, บริบทครอบครัว

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the living condition, family context and status of active aging. 2) To develop a model for active aging empowerment. 3) To study the outcome of behavior changing according to the active aging empowerment model. Research sampling are 30 active ageing. Research tools are the Buddhist elderly holistic health evaluation and Active aging status evaluation. Measuring 3 times: before, after training and follow up period, then analyzing data by Repeated Measures ANOVA.

The research found that:

1. The lifestyle of the elderly is mostly farmers, a Laokhrang community which still have faith and believe in ancestry ghost (Phee Putachaobaan) until nowadays.

2. The model of active ageing empowerment consists of three steps: 1 “Self-understanding... Dare to step”, 2 “Doing the community activities energetically” 3 “Expanding outcome for sustainability”.

3. Outcome of behavior changing in 5 aspects are: a) the comparison of the average knowledge of the active aging according to the Buddhist psychology at the pre-training period, post-training and follow-up period. B) Analyzing by the Post Hoc comparison of knowledge among pre-post training and follow-up period. c) comparison of mean health behavior among pre-post training and follow-up period d) comparing the mean of the health behaviors mental, social, intellectual and holistic health behavior in pre and post training period, and e) in pre-training and follow-up period. In all 5 aspects come out with the significantly different at the level 0.05.

Moreover, there are also some empirical findings such as: There is much enthusiasm for participation to join the activities, Natural grouping, and with fresh and cheerfully participation.

Keywords: active aging, elderly, living condition, family context

บทนำ

ปัจจุบันโครงสร้างประชากรโลกมีการเปลี่ยนแปลงขนาด สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากร้อยละ 8 ในปี ค.ศ. 1950 เป็นร้อยละ 11 ในปี ค.ศ. 2009 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22 ตามลำดับ ในประเทศไทยนั้นประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเพิ่มเป็นร้อยละ 27.1 ใน ค.ศ. 2050 สำนักงานสถิติแห่งชาติทำการสำรวจสัดส่วนของประชากร พบว่า มีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง (รายงานคณะกรรมการปฏิรูประบบรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย, 2558) โดยในปี 2537 มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.4 ร้อยละ 10.7 ร้อยละ 12.2 ในปี 2545 2550 และ 2554 ตามลำดับ ผลการสำรวจปี 2557 พบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 14.9 ของประชากรทั้งหมด (ชายร้อยละ 13.8 และหญิงร้อยละ 16.1) จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 10,014,699 คน เป็นชาย 4,514,812 และ หญิง 5,499,887 คน หรือคิดเป็นชายร้อยละ 45.1 และหญิงร้อยละ 54.9 ของผู้สูงอายุทั้งหมด และ จากการสำรวจประชากรในปี 2558 พบว่ามีสัดส่วนผู้สูงอายุ

ร้อยละ 15.6 และคาดว่าในปี พ.ศ. 2569 มีจำนวนผู้สูงอายุร้อยละ 21.5 และในปี พ.ศ. 2576 มีผู้สูงอายุร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมด จึงทำให้สังคมมีความตื่นตัวมีการวางแผนและมาตรการรองรับการก้าวสู่ “สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)” ให้เพียงพอ และเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

จากแนวคิดพหุพลัง (Active Ageing) ขององค์การอนามัยโลก อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้สูงอายุที่มีพลัง ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) มีสุขภาพที่ดี (Healthy) 2) มีความมั่นคงหรือการมีหลักประกันในชีวิต (Security) และ 3) มีส่วนร่วม (Participation) โดยผู้สูงอายุ ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีพหุพลัง (Active Ageing) การพัฒนาการเรียนรู้ภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุจะทำให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคม เห็นคุณค่าของความเป็นผู้สูงอายุ สามารถทำประโยชน์แก่ครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไปได้ (ปาริชาติ ญาตินิยม, 2547) หากสามารถพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพหุพลังในผู้สูงอายุได้ จะเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ที่เกิดจากการพัฒนากระบวนการทัศนทางความคิดและการทำงานของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเสริมความเข้าใจในมิติของความเป็นมนุษย์ที่เข้าใจสังคม วัฒนธรรม ของบริบทที่ศึกษาได้อย่างครอบคลุม อันจะส่งผลโดยตรงต่อการนำเอาข้อมูลมาวางแผนในการดำเนินงานด้านการพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาแบบการเสริมสร้างพหุพลังในผู้สูงอายุ เพื่อการกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ บริบทครอบครัว และภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุ
- 2.เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะพหุพลังในผู้สูงอายุ
- 3.เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเข้าร่วมในกระบวนการการพัฒนาแบบเสริมสร้าง

ระเบียบวิธีวิจัย

โดยดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ด้วยการใช้วิธีเชิงปริมาณขยายผลเชิงคุณภาพ (Quantitative Method to Extend Qualitative Result) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental Research) ด้วยการใช้แนวคิดวิทยาการผู้สูงอายุด้านการศึกษา และการเรียนรู้จากประสบการณ์ และแนวคิดทางพระพุทธศาสนาบูรณาการเพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างพลังผู้สูงอายุโดย โดยในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ และภาวะพลังของผู้สูงอายุในพื้นที่บ้านหนองอีเปาะ หมู่ที่ 2 ตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

1. วิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาผ่านการสนทนาพูดคุยในพื้นที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถาม และแนวทางในการสัมภาษณ์ และนำแบบสอบถามไปใช้เพื่อทำการวิจัยเชิงปริมาณ

2. วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจระดับของสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ และวัดความรู้ด้านพลังของผู้สูงอายุ โดยการใช้แบบสอบถามวัดความรู้พลัง จำนวน 20 ข้อและแบบวัดสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ จำนวน 20 ข้อ แต่ละข้อมี Scale ให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ จากเห็นด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แจกแบบสอบถามโดยการสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถามแล้ว จึงนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน (ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปอร์เซ็นต์ไทล์)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างพลังในผู้สูงอายุ ตามแนวคิดวิทยาการผู้สูงอายุ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งขั้นตอนนี้ประกอบไปด้วยการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติจริง การศึกษาวิเคราะห์ การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาภาวะพลัง รวมทั้งข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

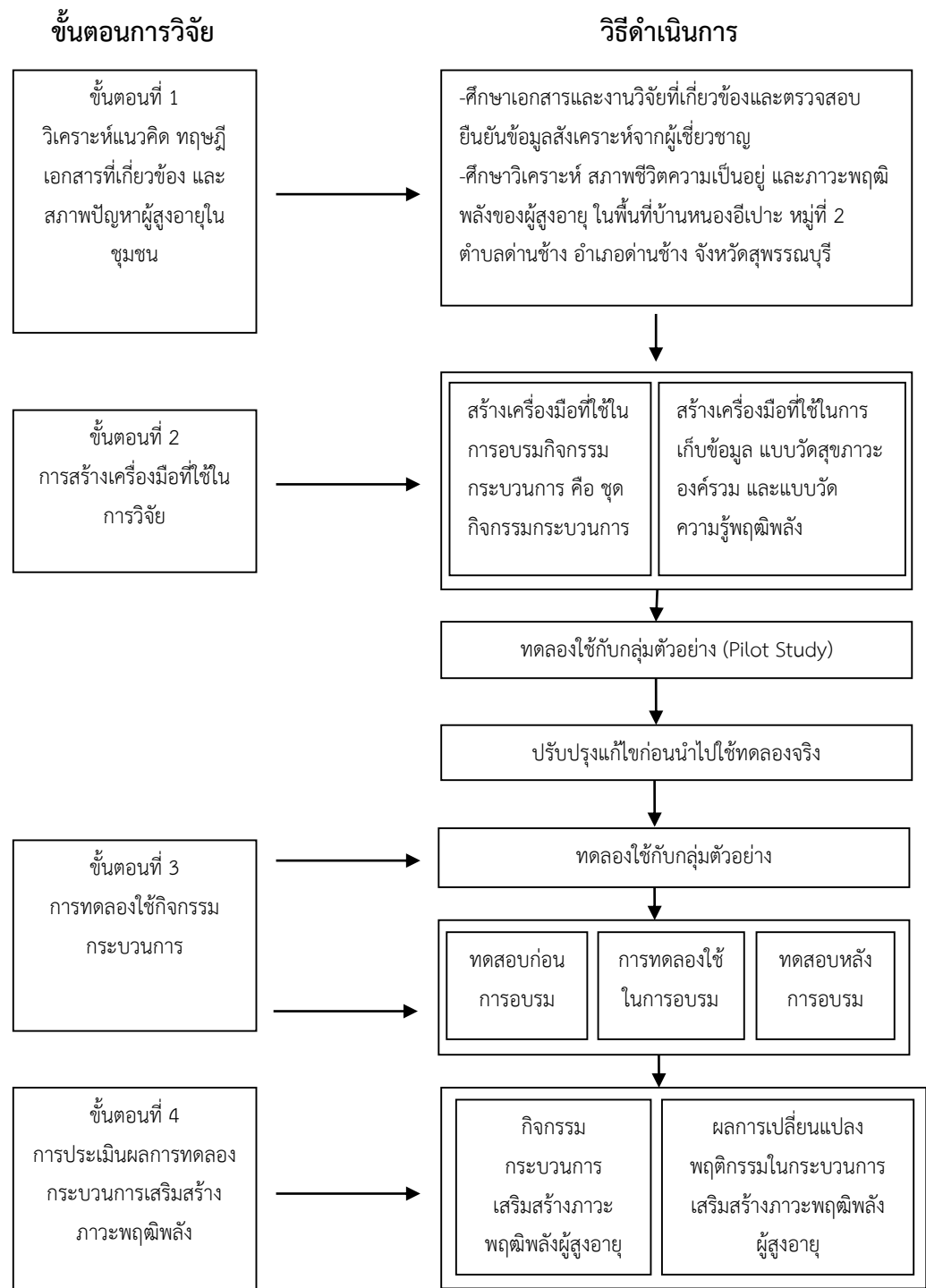

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างพหุพลังผู้สูงอายุ ตามแนวคิดวิทยาการผู้สูงอายุด้านการศึกษา การเรียนรู้จากประสบการณ์ การบูรณาการแนวคิดทางพระพุทธศาสนา และจากการลงสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยทำการคัดเลือกกลุ่มผู้สูงอายุเข้าร่วมโครงการตามเกณฑ์ในการคัดเลือก และสมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 15-20 คน นำกระบวนการที่สร้าง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 7 ท่านตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำไปทดลองและแก้ไขปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองกระบวนการเสริมสร้างพหุพลังผู้สูงอายุตามแนวคิดวิทยาการผู้สูงอายุด้านการศึกษา การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการบูรณาการแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

วิธีวิจัยกึ่งทดลอง (quasi Experimental Research) การทำกิจกรรมกระบวนการเสริมสร้างภาวะพหุพลังผู้สูง ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และวัดผลหลังการทดลองด้วยเครื่องมือวิจัยที่ได้สร้างขึ้นมา โดยจัดสภาพการทดลองเป็น 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เป็นการทดลองใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มจริง (Pilot Study) เพื่อนำผลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขชุดกิจกรรมและเครื่องมือวิจัย และครั้งที่ 2 นำชุดกิจกรรมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง พร้อมทั้งมีการติดตามผล โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานสำคัญ 4 ขั้นตอน ดังแผนภาพ ที่ 1

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในกระบวนการเสริมสร้างภาวะพหุพลังในผู้สูงอายุ ตามแนวคิดวิทยาการผู้สูงอายุด้านการศึกษา การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการบูรณาการแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

แผนภาพที่ 1 การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภาวะพฤฒิพลังผู้สูงอายุ ตามกระบวนการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานได้ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลแบบสอบถามเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง และใช้ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลที่ได้จากแบบแบบวัดทุกแบบวัด

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรแบบวัดซ้ำ (Repeated measures ANOVA)

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลคือ

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
2. การสัมภาษณ์

จากการรวบรวมตามขั้นตอนดังนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ในลักษณะจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ จัดลำดับความสำคัญของข้อมูล การเชื่อมโยงความสำคัญของข้อมูล วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของเนื้อหา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เพื่อประมวลประเด็นสำคัญของข้อมูลทั้งหมด และสร้างข้อสรุปในการนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษาดังตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ บริบทครอบครัว และภาวะพลพิลังของผู้สูงอายุหมู่ 2 บ้านหนองอีเปาะ สภาพวิถีชีวิตของส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ประกอบอาชีพทำไร่ทำนา รายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตร วิถีชุมชนบ้านหนองอีเปาะเป็นวิถีวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนที่อื่น กล่าวคือ คนที่นี่จะหยุดทำงานในทุกๆ วันพระ เนื่องจากว่าเป็นวิถีที่มีศรัทธาความในพระพุทธศาสนา และเชื่อผีปู่ตาเจ้าบ้าน ซึ่งตั้งอยู่ภายในป่าไผ่กรั๊มเป็นศาลเจ้า

เล็กๆ และพื้นที่ป่าแห่งนี้จะได้รับการสถาปนาให้เป็นศาลผีปู่ตา โดยมี “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” ทำหน้าที่เป็นคนกลางผู้ทำหน้าที่สื่อสารระหว่างผีปู่ตาเจ้าบ้านที่เป็นวิญญาณสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับผู้คนในชุมชน โดยปัจจุบันยังมีความเคารพผีปู่ตาเจ้าบ้าน โดยต้องประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาเจ้าบ้านในเดือน 7 แรม 1 ค่ำ ของทุกๆ ปี และจะไปทำบุญในทุกๆ วันพระ ซึ่งเป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมายาวนาน และยังมีความเข้มแข็งสืบทอดมาทุกวันนี้

ชุมชนหมู่ 2 บ้านหนองอีเปาะ เป็นชุมชนที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ มีลำคลองสาธารณะไหลผ่านท้ายหมู่บ้าน ทำให้ดินที่นี่อุดมสมบูรณ์สามารถปลูกพืชพันธุ์ต่างๆ ได้งอกงาม ด้วยวิถีชุมชนเป็นวิถีลาวครั้งที่อพยพมาจากประเทศลาว ยังเป็นวิถีการเคารพผีปู่ตาเจ้าบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่นั่น เป็นวิถีชีวิตที่พอเพียง ปลูกที่กิน และกินที่เรปลูก นอกจากนี้มีผู้สูงอายุอยู่ในชุมชน จำนวน 84 คน ซึ่งการพัฒนาผู้สูงอายุที่เสนอโดยองค์การอนามัยโลก ได้ระบุถึงองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการของการพัฒนาผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) การพัฒนาสุขภาพเพื่อการมีสุขภาพที่ดี (Health) 2) การส่งเสริมความมั่นคง ปลอดภัยหรือการมีหลักประกัน (Security) 3) การสร้างความมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม (Participation)

2. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะพลัดพลังในผู้สูงอายุ พบว่า การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภาวะพลัดพลังผู้สูงอายุ ได้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 “ทำความเข้าใจในตนเอง...กล้าก้าว” ขั้นตอนที่ 2 “กระฉับกระเฉงทำกิจกรรมส่วนรวมเพื่อชุมชน” ขั้นตอนที่ 3 “ขยายผลเพื่อความยั่งยืน” ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คือ “ทำความเข้าใจในตนเอง...กล้าก้าว” หมายถึง การเรียนรู้และทำความเข้าใจตนเองกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านร่างกายเข้าใจ และยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเข้าใจ ถูกต้อง เข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงร่างกายและจิตใจ มีความรู้เรื่องโภชนาการ อาหารการกิน การออกกำลังกาย ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงพฤติกรรมตนเองกับการดูแลสุขภาพ พร้อมทั้งเรียนรู้วิธีที่ทำให้ตนเองมีสุขภาพจิตที่ดี และรู้จักการสวดมนต์ภาวนาตามหลักพระพุทธศาสนา ทั้งนี้มีแรงจูงใจเป็นปัจจัยกระตุ้นการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยมีแรงเสริมเป็นตัวสนับสนุนให้มีการแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ จากเพื่อนผู้สูงอายุด้วยกัน และทีมงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 คือ “กระฉับกระเฉงทำกิจกรรมส่วนรวมเพื่อชุมชน” หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถที่จะสะท้อนภาพของชุมชนว่าแต่เดิมชุมชนของตนเป็นอย่างไร มีพัฒนาการในด้านใดบ้าง เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านประชากร เป็นต้น แม้ว่าความเจริญในชุมชนจะดำเนินไปค่อนข้างช้า แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าชุมชนจะแปลกแยกจากโลกสังคมปัจจุบัน ค้นหาปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุเมื่อได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านว่ามีนิยามว่าอย่างไรแล้วจากนั้นให้ร่วมกันค้นหาปราชญ์ชาวบ้านที่มีอยู่ในหมู่บ้านของเรา ผู้สูงอายุได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน พบว่าเมื่อเข้าใจในความหมายก็สามารถบอกได้ว่า ใคร เป็นปราชญ์ชาวบ้านในหมู่บ้าน เริ่มจากการมองภาพกว้างของหมู่บ้านก็พบว่าปราชญ์ชาวบ้านสาขาต่างๆ งานด้านจิตอาสา ผู้สูงอายุทำงานจิตอาสา ผ่านการเรียนรู้การทำดอกไม้จันทน์ เพื่อถวายแด่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ระหว่างทำผู้สูงอายุได้เรียนรู้กระบวนการทำดอกไม้จันทน์จากวิทยากร เมื่อสะท้อนกระบวนการที่เกิดขึ้นพบว่ามีความสนใจในการทำงาน และเกิดฉันทะในการทำงาน ทำให้สามารถทำดอกไม้จันทน์ได้จำนวนมาก ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถจำขั้นตอนกระบวนการทำได้ เกิดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนที่ยังไม่สามารถทำได้ให้สามารถทำได้ ฝึกการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีให้ในจำนวนจำกัด ฝึกความอดทนในการรอคอยอุปกรณ์ที่มีไม่มากนัก

ขั้นตอนที่ 3 “ขยายผลเพื่อความยั่งยืน” หมายถึง จากกระบวนการดูแลสุขภาพกายและใจของตนเอง มาสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนที่ต้องก้าวต่อไปด้วยใจศรัทธาจึงจะสามารถขับเคลื่อนงานเพื่อส่วนรวมได้ จากนั้นก็มาสู่หลักประกันความมั่นคง 2 ด้านด้วยกัน คือ 1) “ฉันจะปรับสภาพบ้านฉันอย่างไร” 2) เยาวชนคนรุ่นใหม่ในชุมชนร่วมดูแลเนื่องจากผู้สูงอายุและชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาทางด้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงจัดกิจกรรมเพื่อทำการเรียนรู้ และเข้าใจในการจัดและปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น การจัดข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ให้เกะกะในทางเดิน เพราะผู้สูงอายุอาจสะดุดหกล้มหรือเกิดอุบัติเหตุได้

สรุปผลการวิจัย

ผลการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการเสริมสร้างภาวะพลัดพลัดในผู้สูงอายุ

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณดังนี้

1) จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับภาวะพหุติพลังผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาระยะการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามในกลุ่มทดลอง มีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) พบว่า คู่ที่ต่างกัน คือ ค่าเฉลี่ยความรู้ก่อนทดลองแตกต่างจากค่าเฉลี่ยความรู้หลังการทดลอง และระยะติดตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) จากการศึกษาค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านจิตใจของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านจิตใจของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่หลังการทดลองและระยะติดตามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านสังคมของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านสังคมของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน แต่หลังการทดลองและระยะติดตามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านปัญญาของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านปัญญาของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่หลังการทดลองและระยะติดตามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่หลังการทดลองและระยะติดตามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพรายด้านและองค์รวมระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามในกลุ่มทดลอง พบว่าการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพระยะการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามในกลุ่มทดลอง

ด้านร่างกาย ไม่แตกต่างกัน แต่พฤติกรรมสุขภาพด้านจิตใจ สังคม ปัญญาและสุขภาพองค์รวม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ พฤติกรรมสุขภาพด้านจิตใจ คู่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ ระยะติดตามแตกต่างกับระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพฤติกรรมสุขภาพด้าน สังคม ปัญญาและสุขภาพองค์รวมคู่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระยะหลังการทดลองระยะติดตามแตกต่างกับระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพมีดังนี้จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาวะพฤติกรรมของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจสุขภาวะองค์รวม และภาวะพฤติกรรมมากยิ่งขึ้น โดยผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน และสมาชิกชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ ซึ่งสามารถสรุปผลการเปลี่ยนแปลงด้านความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ หรือความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการเสริมสร้างภาวะพฤติกรรมผู้สูงอายุ เป็นพฤติกรรมด้านการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่เห็นคุณค่าของการรวมกลุ่มทำกิจกรรมมากกว่าการอยู่บ้านเฉยๆ หรือการออกไปทำมาหากิน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านนี้เป็นปัจจัยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ เช่น การมีสมาธิในการร่วมเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม และ พบว่า ภาวะพฤติกรรมของผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งพบผลเชิงประจักษ์ 3 ด้าน คือ 1) มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม 2) เกิดการรวมกลุ่มกันเองตามธรรมชาติ 3) มีความสดชื่นร่าเริงแจ่มใส

สรุปผลการวิจัย

จากการผลวิจัยสามารถสรุปได้ว่าวิถีชีวิตผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีรายได้จากการเกษตร วิถีชุมชนเป็นชุมชนลาวครั้งมีศรัทธาความเชื่อผีปู่ตาเจ้าบ้าน นับเป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมายาวนาน และสืบทอดมาถึงทุกวันนี้ โดยมีรูปแบบการเสริมสร้างภาวะพฤติกรรมมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 “ทำความเข้าใจในตนเอง...กล้าก้าว” ขั้นตอนที่ 2 “กระฉับกระเฉงทำกิจกรรมส่วนรวมเพื่อชุมชน” ขั้นตอนที่ 3 “ขยายผลเพื่อความยั่งยืน” เมื่อพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลง พบว่าจากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับภาวะพฤติกรรมก่อน หลัง และระยะติดตามผลในกลุ่มทดลอง มีค่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.05 ซึ่งเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) พบว่าคู่ที่ต่างกัน คือ ค่าเฉลี่ยความรู้ก่อนแตกต่างจากค่าเฉลี่ยความรู้หลังและระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพรายด้านและองค์รวมก่อน หลัง และระยะติดตามผลในกลุ่มทดลอง พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านจิตใจ สังคม ปัญญาและสุขภาพองค์รวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ พฤติกรรมสุขภาพด้านจิตใจ คู่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ ระยะติดตามผลแตกต่างกับก่อน และหลังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพฤติกรรมสุขภาพด้านสังคม ปัญญา และสุขภาพองค์รวมคู่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ ก่อน และหลังแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และหลัง ระยะติดตามผลแตกต่างกับก่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการเสริมสร้างภาวะพหุพลังผู้สูงอายุ เกิดจาก 1) โครงการวิจัย 2) กิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำในกระบวนการ 3) คนในชุมชนทุกคนให้ความร่วมมือ 4) ปัจจัยที่สำเร็จที่ทำให้ผู้สูงอายุเปลี่ยน และสามารถขับเคลื่อนตนเองได้ เกิดจากปัจจัยภายนอก คือ มีนักวิจัย มีโครงการ แยกเป็น 2 ประเด็น 1) ปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จต่อกระบวนการเสริมสร้างภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) ลักษณะรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือการอบรม 2) ด้านเทคนิควิธีการสอนมีความหลากหลาย 3) ด้านสื่อการสอน 4) ด้านตัวผู้เรียน 5) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) ด้านเนื้อหาหลักสูตร และ 2) ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเสริมสร้างภาวะพหุพลังผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) วิถีชีวิตเกษตรกรรม 2) ข้อจำกัดของการติดต่อสื่อสารในพื้นที่

อภิปรายผล

1. จากผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับภาวะพหุพลังผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาระยะการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามในกลุ่มทดลอง มีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) พบว่าคู่ที่ต่างกัน คือค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับพหุพลังก่อนทดลอง แตกต่างจากค่าเฉลี่ยความรู้หลังการทดลอง และระยะติดตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. จากการศึกษาค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านจิตใจของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านจิตใจของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่หลังการทดลองและระยะติดตามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านสังคมของผู้สูงอายุ พบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านสังคมของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน แต่หลังการทดลองและระยะติดตามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านปัญญาของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพด้านปัญญาของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่หลังการทดลองและระยะติดตามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่หลังการทดลองและระยะติดตามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพรายด้านและองค์รวม พบว่าการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพระยะการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามในกลุ่มทดลอง ด้านร่างกาย ไม่แตกต่างกัน แต่พฤติกรรมสุขภาพด้านจิตใจ สังคม ปัญญาและสุขภาพองค์รวมแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่พฤติกรรมสุขภาพด้านจิตใจ คู่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ ระยะติดตามแตกต่างกับระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพฤติกรรมสุขภาพด้าน สังคม ปัญญาและสุขภาพองค์รวมคู่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระยะหลังการทดลองระยะติดตามแตกต่างกับระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าเมื่อวัดผลด้านความรู้ ผู้สูงอายุจะมีความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ นิสตารค์ ที่กล่าวว่า การส่งผ่านความรู้จึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการอบรม (generalization) และ

การรักษาความรู้และทักษะเพื่อใช้ในการทำงานหรือแก้ปัญหาในงาน (นิสตาร์ก เวชยานนท์, 2558) นอกจากนี้ยังพบว่า Blume และคณะ ให้ความหมายการถ่ายโอนความรู้ หมายถึง ความสามารถในการ ประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ได้รับในช่วงที่มีการอบรมไปสู่การ ปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุเมื่อเข้าสู่ขั้นตอนของกระบวนการอบรม ได้รับความรู้ และทักษะใน กระบวนการอบรมแล้ว ผู้สูงอายุสามารถถ่ายโอนความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง (Blume. B. D. Ford. J. K. Baldwin. T. T. & Huang. J. L, 2010)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขออภิปรายตามประเด็นข้อพบ ดังนี้

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจสุข ภาวะองค์รวม และภาวะพฤฒพลังมากยิ่งขึ้น โดยผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน และ สมาชิกชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ ซึ่งสามารถสรุปผลการเปลี่ยนแปลงด้านความ ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ หรือความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการเสริมสร้าง ภาวะพฤฒพลังผู้สูงอายุ เป็นพฤติกรรมด้านการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่เห็นคุณค่าของการ รวมกลุ่มทำกิจกรรมมากกว่าการอยู่บ้านเฉยๆ หรือการออกไปทำมาหากิน ซึ่งการเปลี่ยนแปลง ด้านนี้เป็นปัจจัยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ เช่น การมีสมาธิในการร่วมเรียนรู้ในแต่ละ กิจกรรม และพบว่าภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งพบผล เชิงประจักษ์ 3 ด้าน คือ 1) มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม 2) เกิดการรวมกลุ่ม กันเองตามธรรมชาติ 3) มีความสดชื่นร่าเริงแจ่มใส

โดยกระบวนการเสริมสร้างภาวะพฤฒพลังผู้สูงอายุที่เหมาะสมมี 3 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจในตนเอง....กล้าก้าว ขั้นตอนที่ 2 กระฉับกระเฉงทำกิจส่วนรวมเพื่อ ชุมชน และขั้นตอนที่ 3 พัฒนาชุมชนเพื่อความยั่งยืน

นอกจากการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการอบรมแล้ว ผู้สูงอายุยังเกิดการเปลี่ยน แปลงพฤติกรรมสุขภาพแบบองค์รวมเป็นไปในทางสร้างสรรค์ และแล้วมีภาวะพฤฒพลังเพิ่ม มากขึ้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า กิจกรรมกระบวนการที่ ผู้สูงอายุเข้าอบรมนั้น ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้การมีส่วนร่วมเพื่อชุมชน ผู้สูงอายุบางคนเกิดการ เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น สามารถเข้าใจในกฎของไตรลักษณ์ ที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมี การเปลี่ยนแปลงไม่สามารถทำให้คงที่ได้ บางคนเกิดความมั่นใจในศักยภาพของตัวเองมาก ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) การบริหารนโยบายภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุน การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้และเสริมสร้างภาวะพลัดพลังผู้สูงอายุ
- 2) ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหาแนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สู่ความยั่งยืนในการเสริมสร้างพลัดพลังในผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน
- 3) การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนและส่วนงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุหรือชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ เพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพร่างกาย ด้านการมีส่วนร่วม และด้านหลักประกันความมั่นคงในชีวิตสำหรับการพัฒนาภาวะพลัดพลังผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำวิจัยทั้งทดลองและพัฒนาชุดกิจกรรม เพื่อศึกษากลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพลัดพลังต่ำ เน้นการออกแบบกิจกรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้ ให้มีการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ให้เกิดกระบวนเปลี่ยนแปลงวิธีการคิด การควบคุมตนเอง และนำหลักธรรมมาปรับใช้กับกิจกรรมให้เกิดการตระหนักรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และศึกษาปัจจัยสาเหตุอื่นๆที่ส่งผลต่อภาวะพลัดพลัง
- 2) ควรทำการวิจัยพัฒนารูปแบบกระบวนการพัฒนาภาวะพลัดพลังในผู้สูงอายุ โดยปรับเปลี่ยนแนวคิดให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น จะเพิ่มความน่าสนใจให้กับงานวิจัย เช่น แนวคิดมโนธรรมสำนึกของ Paulo Freire และแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ของ Mezirow มาร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาภาวะพลัดพลัง

เอกสารอ้างอิง

- นิสดารก์ เวชยานนท์. (2558). *การประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม : กรณีศึกษาหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารระดับกลางของการปะปานครหลวง. วารสารการจัดการภาครัฐและเอกชน.*
- ปาริชาติ ญาตินิยม. (2547). *ลักษณะภาวะพฒพลัง : กรณีศึกษาผู้สูงอายุที่มีชื่อเสียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- รายงานคณะกรรมการปฏิรูประบรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. (2558).
- Blume. B. D. Ford. J. K. Baldwin. T. T. & Huang. J. L. (2010). *Transfer of training: A meta-analytic review. Journal of Management, 36(4), 1065-1105.*

การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม ในเขตพื้นที่อำเภอเทพา
อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
The Cohabitation of Musalim and Buddhist Communities,
in the Area of Tepa District, Sabayoi District, Natawe District,
and Chana District, Songkhla Province

พระครูปลัดไพรัช จันทโร (กาญจนแก้ว)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการวัดหงส์ประดิษฐาราม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาภูมิหลัง วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม 2) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนบนความแตกต่างของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม 3) เพื่อเสนอวิธีการการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในเขตพื้นที่ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยที่ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มาผสมผสานกันในการทำวิจัยเรื่องนี้

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภูมิหลัง วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนชาวไทยพุทธและมุสลิมในเขตพื้นที่อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา แม้มีวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และด้านความเชื่อแตกต่างกัน แต่ไม่นำไปสู่ความแตกแยก ครั้งอดีตการดำเนินชีวิต อัตลักษณ์บนความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ล้วนมีความราบรื่น ชนพื้นเมืองมีการไปมาหาสู่กัน แต่ปัจจุบันหลังจากที่ฝ่ายบ้านเมืองได้ร่วมแสดงเจตนารมณ์ ต้องการให้ทุกฝ่ายมีการปรองดองสมานฉันท์ ทั้งสองชุมชนชาวพุทธและมุสลิม เริ่มเปลี่ยนแปลงสร้างความเข้าใจร่วมกัน

2. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนบนความแตกต่างทางศาสนาในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมพบว่า กลุ่มตัวแปรในด้านความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธและมุสลิม มีความเห็นในการอยู่

ร่วมกันทั้งกลุ่มที่มีจุดยืนที่แตกต่างทางประเพณีและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีหลักความเชื่อที่แตกต่างแต่ไม่แตกแยกสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยอาศัยพบปะพูดคุยอาศัยความเป็นมิตรความเป็นเพื่อนและไม่นำหลักความเชื่อมาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. ข้อเสนอวิธีการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม พบว่า กลุ่มตัวแปรเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไป การอยู่ร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์ของชาวพุทธและมุสลิม และวิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมทั้ง 4 ด้านมีความผูกพันกันอย่างฉันพี่น้อง มีการพบปะพูดคุยเรียนรู้ซึ่งกันและกันและการพัฒนาร่วมกัน โดยเน้นคุณค่าของการวางแผนทุกคนมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรการฝึกอบรมที่เน้นให้ประชาชนสามารถดำเนินการพัฒนาตนเองด้วยตนเองได้ การแก้ปัญหาความต้องการพื้นฐานโดยอาศัยกลุ่มชนทั้งสองกลุ่มเป็นฐาน การช่วยเหลือซึ่งกันตามประเพณีดั้งเดิม การใช้ประเพณีและวัฒนธรรมและการสื่อสารที่สอดคล้องกับการพัฒนาสืบต่อไป

คำสำคัญ: การอยู่ร่วมกัน, ชุมชนชาวพุทธและมุสลิม

Abstract

The Objectives of this research is; 1) to study background, lifestyle and identity of the Buddhist and Muslim communities. 2) to study the interactions between people on the differences between the Buddhist and Muslim communities; 3) to propose the ways of cohabitation of the Buddhist and Muslim communities in Tepa District, Sabayoi District, Natawe District, and Chana District, Songkhla Province. Mixed Methods Research is the research that uses qualitative research and quantitative research techniques.

The results of research were found as follows:

1 . Background, lifestyle and identity of the Buddhist and Muslim communities in Tepa District, Sabayoi District, Natawe District, and Chana District, Songkhla Province. There are different ways of life, identity and belief. But do not lead to disorganized. In the past, the lifestyle, the identity on the cultural

differences are smooth and brotherly. Nowadays, after the government has shown the intention, to make everyone to be reconciled. Both Buddhist and Muslim communities, start changing, and make a mutual understanding.

2. The interaction between people on religious differences in the Buddhist and Muslim communities found that the variables in the relationship between Buddhists and Muslims, There is a consensus on how to live together in a group that has a different stance on tradition and culture. There are also different beliefs, but not divisibility, can live together. By living, talking, being friendly, being friends and do not bring faith to be concerned in daily life.

3. The proposed method of cohabitation of the Buddhist and Muslim communities was found to be a variable group when comparing opinions about the general condition. Cohabitation, the interaction of Buddhists and Muslims, and the way of life, traditions and cultures of the four aspects are brotherly, meeting, talking, learning, and developing together. By focusing on the value of planning everyone is involved. The use of technology and resources to train people can perform self-development. Solving the basic needs based on two groups of people, helping each other in the traditional way. The use of traditions, cultures and communication in accordance with the development to be continue.

Keywords: Cohabitation, Buddhist and Muslim communities

บทนำ

ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา คือ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาหวี และอำเภอจะนะนั้น ต่อมามีการขยายผลมายังอำเภอสะเดา และมาก่อเหตุที่มีผลกระทบสูงในอำเภอหาดใหญ่ ประมาณ 3-4 ครั้งแล้วนั้น จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน นับได้ว่าเข้าปีที่ 12 แล้ว สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทำลาย

บรรยากาศสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมแห่งนี้ และต่อเนื่อง ยึดเชื้อ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ประชาชนผู้บริสุทธิ์ ต้องมาสูญเสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก เศรษฐกิจในพื้นที่ตกต่ำ รายได้จากสวนยางพารา สวนผลไม้ ชบเซา และที่สำคัญที่สุด ในด้านของการท่องเที่ยวมีค่าเป็น ศูนย์ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนทั้ง 4 อำเภอ คือการอยู่ร่วมกันของชุมชนไทยพุทธ และไทยมุสลิม ต่างมีความหวาดระแวงความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน หากภาครัฐและชุมชน ไม่ร่วมด้วย ช่วยกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้ว ในอนาคตก็อาจนำไปสู่ความไม่เข้าใจกัน และนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงได้

แม้ว่าปัจจุบันนี้บรรยากาศในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาจะเต็มไปด้วยความรุนแรง ภาพของความสูญเสียของประชาชน ผู้บริสุทธิ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ที่มีความเห็นต่างจากผู้ก่อความไม่สงบ อีกทั้งยังเกิดความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งทั้ง 2 ชุมชนคือ ไทยพุทธ และมุสลิมจะปรับตัวอย่างไร จึงจะอยู่ร่วมกันได้บนจุดยืน “แตกต่าง แต่ไม่แตกแยกท่ามกลางวิถีการดำเนินชีวิตและ อัตลักษณ์ที่ต่างกัน ทั้งในด้าน ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรมก็ตาม แม้จะมีความแตกต่างกันทั้ง 2 ชุมชน แต่หากใช้ “ปัญญาในการแก้ปัญหา กล้าที่จะใช้ปัญญา กล้าที่จะทะเลาะลงปัญหาต่าง ๆ ด้วยสติปัญญา” (บุลยา, 2552) เมื่อปัญหาได้รับการแก้ไขในชุมชน ก็จะนำไปสู่การเข้าใจกันและสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ความสงบสุขก็จะเกิดขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธ และมุสลิม ในเขตพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ในประเด็นการศึกษาว่าทั้ง 2 ชุมชนจะอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขและยังคงมีปฏิสัมพันธ์อันดีดังเช่นในอดีต ถึงแม้ว่า ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรง อาจสร้างผลกระทบแก่ชุมชนบ้าง แต่ก็ไม่ได้ทำลายความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนทั้ง 2 ศาสนา จะมีแนวทางใดบ้างที่จะให้ชุมชนชาวไทยพุทธและมุสลิมได้ดำเนินความสัมพันธ์เหมือนเมื่อครั้งในอดีตที่ผ่านมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิหลังวิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างคน บนความแตกต่างทางศาสนาในชุมชนชาวพุทธและมุสลิม
3. เพื่อศึกษาวิธีการการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษา “การอยู่ร่วมกันของชุมชน ชาวพุทธและมุสลิม ในเขตพื้นที่ 4 อำเภอของ จังหวัดสงขลา” ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) โดยส่วนแรกจะ ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษา ในรายละเอียดที่สำคัญ และมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำการศึกษอย่างครบถ้วน จะทำให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก (In-Depth) ที่มีรายละเอียดชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิง ตรรกะ (Analysis) เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ในเชิงประจักษ์ข้อมูล และวิเคราะห์ให้ทราบถึง เหตุผลที่มีส่วนสัมพันธ์กับข้อมูลและนำข้อมูลการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพ มาอธิบายผลการวิจัยร่วมกัน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่

กลุ่มชุมชนชาวพุทธและชุมชนชาวมุสลิม ในเขตพื้นที่ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยสุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่

ศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม ในเขตพื้นที่ อำเภอเทพา อำเภอ สะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่

อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ ในเขตจังหวัดสงขลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิด ปลายเปิด (Structure In-Depth) จำนวน 1 ฉบับ โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน
2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ งานเขียนทางวิชาการต่าง

บทความทางวิชาการ ตลอดจนหนังสือวารสารนิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ในการนี้ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยงหรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระและกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทสัมภาษณ์

2. การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์พระสงฆ์ระดับชั้นปกครอง พระสงฆ์ระดับลูกวัด ผู้บริหารองค์กรพุทธศาสนิกชนและชาวไทยมุสลิมจำนวน 27 รูป/คน โดยคำถามที่จะใช้จะใช้เป็นเพียงแนวทางในการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางของการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในสี่อำเภอของจังหวัดสงขลาในการตอบแบบสอบถามนั้น ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทั้งหมดทำให้ทราบภาพสะท้อนข้อเท็จจริงตามกรอบแนวคิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้โดยทำพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งเมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้ว ไม่มีความชัดเจน ก็จะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันของชุมชนไทยพุทธและอิสลามในเขตพื้นที่อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ได้สรุปการวิจัยตามประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ภูมิหลัง วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนชาวไทยพุทธและมุสลิมในเขตพื้นที่อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัด

สงขลา แม้มีวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และด้านความเชื่อแตกต่างกัน แต่ไม่นำไปสู่ความแตกแยก ครั้งอดีตการดำเนินชีวิต อัตลักษณ์ บนความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ล้วนมีความราบรื่น ชนพื้นเมืองมีการไปมาหาสู่กัน แต่ปัจจุบันหลังจากที่ฝ่ายบ้านเมืองได้ร่วมแสดงเจตนารมณ์ ต้องการให้ทุกฝ่ายมีการปรองดองสมานฉันท์ ทั้งสองชุมชนชาวพุทธและมุสลิม เริ่มเปลี่ยนแปลงสร้างความเข้าใจร่วมกัน “ถึงแม้บริบททางสังคมจะเปลี่ยนไป แต่ความเชื่อใจยังเหมือนเดิม วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมที่มีอยู่ก่อนและสืบทอดมายาวนานสู่ลูกหลานนั้น ยังฝังลึกอยู่ในจิตสำนึก แม้ว่าในปัจจุบันสถานการณ์จะเปลี่ยนไปจากเดิมบ้าง แต่ก็ไม่สั่นคลอนความเป็นรากเหง้าเดิมของคนในชุมชนได้ ซึ่งดูเหมือนจะแตกแยก แต่ไม่แตกหัก ยังประคองกันได้อยู่ ดังนั้นทุกคนควรจะต้องเหนียวแน่น มองเห็นถึงความเป็นคนทั้ง 2 ชุมชน” (พระครูพิทักษ์นิมิต, 2558) เมื่อความเป็นไทยพุทธและไทยมุสลิมทั้ง 2 กลุ่มต่างก็มีอัตลักษณ์ที่เหมือนกัน แต่ภาษาเท่านั้นที่แตกต่าง ทั้งสองกลุ่มจึงไม่ควรมองข้าม แล้วมาเรียนรู้ร่วมกันกลุ่มมุสลิมก็ได้สูญเสียอัตลักษณ์ทางภาษามาลายู กลุ่มไทยพุทธก็ได้สูญเสียอัตลักษณ์ทางภาษาถิ่นใต้ ดังนั้นการใช้ภาษามาลายูและถิ่นใต้อยู่ด้วยกัน จึงเป็นการอยู่ร่วมกันที่จะลดความขัดแย้งในชุมชนได้ดี สามารถคลี่คลายบรรเทาความหวาดระแวงของกลุ่มทั้ง 2 ศาสนา ได้แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยพื้นที่และโอกาสที่เหมาะสมในการสื่อสารด้วย (ประเวศ อินทองปาน, พระครูประสุต โพธิคุณ, พระศิลา บุญทอง, 2559)

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนบนความแตกต่างทางศาสนาในชุมชนชาวพุทธและมุสลิม พบว่า กลุ่มตัวแปรในด้านความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธและมุสลิม มีความเห็นในการอยู่ร่วมกันทั้งกลุ่มที่มีจุดยืนที่แตกต่างทางประเพณีและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีหลักความเชื่อที่แตกต่างแต่ไม่แตกแยกสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยอาศัยพบปะพูดคุยอาศัยความเป็นมิตรความเป็นเพื่อนและไม่นำหลักความเชื่อมาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ข้อเสนอวิธีการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม พบว่า กลุ่มตัวแปรเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไป การอยู่ร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์ของชาวพุทธและมุสลิม และวิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมทั้ง 4 ด้าน มีความผูกพันกันอย่างฉันพี่น้อง มีการพบปะพูดคุยเรียนรู้ซึ่งกันและกันและการพัฒนาร่วมกัน โดยเน้นคุณค่าของการวางแผนทุกคนมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรการฝึกอบรมที่เน้นให้

ประชาชนสามารถดำเนินการพัฒนาตนเองด้วยตนเองได้ ผู้นำชุมชนทั้งไทยพุทธและอิสลามจะต้องเพิ่มบทบาทให้มากขึ้นในอันที่จะสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นผู้นำทั้งสองศาสนาต้องตระหนักถึงคำสอนที่ถูกต้องอย่านำศาสนามาเป็นเครื่องมือและนำคำสอนมาบิดเบือนจนทำให้เข้าใจผิดหลงผิด

นอกจากจะมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งแล้วตัวของผู้ที่อยู่ในชุมชนก็ต้องพลวัติพัฒนาตนเองโดยต้องใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาเพื่อเพิ่มสติปัญญาไม่ให้เกิดเป็นเครื่องมือของคนอื่นและไม่หลงเชื่อใครโดยง่าย และประพฤติปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างซึ่งเรื่องนี้ก็ไปสอดคล้องกับผู้นำชุมชนตามธรรมชาติที่บ้านโนนดออำเภอบ้านไผ่กล่าวว่า คนที่นี้มีการศึกษาเป็นส่วนใหญ่การอยู่ร่วมกันจึงมีความปรองดองชุมชนจึงมีความสงบ

อภิปรายผล

การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในเขตพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ดินแดนสีชมพูและต้องห้ามเขตพื้นที่ก่อความไม่สงบของกลุ่มทำลายประเทศไทยการสูญเสียที่เกิดขึ้นกับ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาประมาณไม่ได้ว่าอยู่ในระดับใดความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มากที่จะคำนวณนับว่า “ต้องสูญเสียรายได้” ไปปีละเท่าไร ไม่มีคำตอบโดยเฉพาะชีวิตของ “คน”

ทุก ๆ ปัญหาที่มีทางแก้ไขแต่ขึ้นอยู่กับความจริงที่ว่ารัฐจริงใจมากน้อยแค่ไหนกับการแก้ปัญหาจากปี 2547 ถึงปัจจุบัน ความสงบสุขอย่างเข้ามาไม่ทั่วถึงใน 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาการแก้ปัญหาต้องปล่อยให้เป็นที่ของชุมชนช่วยกันแก้ปัญหาแต่รัฐต้องสนับสนุนและต้องเฝ้าระวังให้คำปรึกษาเพราะชุมชนเขารู้กันเป็นอย่างดีว่าควรจะทำปัญหาในจุดใดเปรียบเสมือนหมอรักษาโรคถ้าวินิจฉัยโรคถูกวางยาถูก ผู้ป่วยจะหายจากโรคร้ายที่กำลังคร่าชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชน ชุมชนต้องรู้ว่าถ้าจะอยู่ร่วมกันอย่าคิดเอาแต่เปรียบ พวกตนต้องได้มากกว่าถ้าเป็นอย่างนี้ยิ่งแก่งแย่งเหมือนฝอยขัดหม้ออย่างแน่แท้ ไม่ต้องสงสัยการอยู่ร่วมกันต้องเสียสละอย่าคิดว่าควรได้มากได้น้อย คิดให้มากกว่าคิดที่จะรับเพราะการให้ทำให้รวมใจเป็นหนึ่งเดียว (สืบพงษ์ ธรรมชาติ, พระครูอรุณสิงหธรรม, 2558) ดังพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ร. 6 ว่า

“อันความกรุณาปราณี จะมีใครบังคับก็หาไม่ หลังมาเองดูจสายฝนอันชื่นใจ จาก ฟากฟ้าสุราลัยสู่แผ่นดิน”

พระราชนิพนธ์บทนี้ทรงสนับสนุนให้ทุกกลุ่มชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติถ้าหากชุมชนใน 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาปฏิบัติตามพระราชนิพนธ์ดังกล่าวนี้ในเลยเหตุการณ์ก่อความไม่สงบ จะเกิดขึ้นในดินแดนที่อำเภอของจังหวัดสงขลาความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของชุมชนปัญหาจึง ตามมา “ฟัง” แล้วขาดการพิจารณาไม่ใช้สติ-สัมปชัญญะใคร่ครวญ เมื่อขาดการใคร่ครวญ บทสรุปก็ต้องห้ามนักด้วยนานาอารยบุรุษโศภณและหลายชีวิตต้องดับสูญเร็วกว่าที่จะดูความ ศรีวิไลของโลกใบนี้

สรุป

การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม ในเขตพื้นที่อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เดิมทีเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ภาษา ที่แตกต่างกัน แต่ในอดีตทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมก็ยังสามารถอยู่ ร่วมกันได้ เพราะเคารพในความแตกต่างซึ่งกันและกัน แต่ปัจจุบันมีกลุ่มคนบางกลุ่มอาศัยความ แตกต่างนี้เอง มาเป็นเครื่องมือในการสร้างความแตกแยก ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกันเกิดขึ้น ดังนั้นการจะสร้างความเข้าใจ ภาครัฐ เอกชน และผู้นำชุมชน ต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการ สร้างความเข้าใจร่วมกัน หากคนในชุมชนได้รับความรู้ที่ถูกต้องมีความเข้มแข็งมีความเข้าใจ ตรงกันเหมือนดังญาติพี่น้อง ต่อให้มีใครมาอุบายก็ไม่สามารถทำอะไรได้เพราะเรามีความเข้าใจ กัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมในส่วนของผู้นำชุมชนจะต้องมีความเข้มแข็งมีความ จริ่งใจต่อกันมีการพบปะพูดคุยกันเพื่อสร้างความคุ้นเคยและมีความเป็นกันเองความ หวาดระแวงจะลดลงผู้นำทั้งชาวไทยพุทธและชาวมุสลิมจะต้องเป็นแบบอย่างในการใฝ่รู้ใฝ่ เรียนทั้งในเรื่องศาสนาและเรื่องทั่วไปเพื่อเสริมสร้างสติปัญญาจะได้ไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้อื่น อีกทั้งยังเพิ่มความเชื่อมั่นเชื่อถือศรัทธาทั้งในกลุ่มชาวพุทธและชาวมุสลิมด้วยเช่นกัน ประชาชน

ในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความร่วมมือในอันที่จะหาแนวทางที่จะรักษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้กลับมาเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมเหมือนเดิมดังเช่นอดีต

2. ภาครัฐต้องมีความจริงใจและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในเรื่องของการดูแลรักษาความปลอดภัยให้มีความเสมอภาคมีความยุติธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ภาครัฐควรแก้ปัญหาของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา อย่างจริงจังการทำงานของภาครัฐต้องทำให้คนในพื้นที่เกิดความศรัทธาและเกิดการยอมรับในการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมต้องมีความรวดเร็วในการตัดสินใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในเรื่องการเยียวยาการส่งเสริมอาชีพการแก้ปัญหาต้องแก้ให้ตรงจุดเพื่อให้สถานการณ์คลี่คลายสู่สภาวะปกติให้เร็วที่สุดประชาชนจะเกิดความมั่นใจและให้ความร่วมมือในอันที่จะแก้ปัญหาไปด้วยกัน

2. ภาครัฐต้องจัดให้มีแนวทางส่งเสริมความสามัคคีในอันที่จะสร้างความสามัคคีให้เกิดในหมู่คณะโดยรัฐต้องสนับสนุนงบประมาณในกิจกรรมที่มีให้กับท้องถิ่นมีการติดตามผลประเมินข้อดี-ข้อเสียปรับปรุงแก้ไขหาจุดบกพร่องความสามัคคี ความสามัคคีหากมีขึ้นในพื้นที่ชุมชนทั้งไทยพุทธและมุสลิมก็จะรู้สึกถึงความปลอดภัย รักษ์ท้องถิ่น มีพลังมีความหวังที่จะปกป้องท้องถิ่นของตัวเอง

เอกสารอ้างอิง

บุลยา. (2552). *บนรอยทางแห่งรอยธรรมจากพุทธทาสถึง ว.วชิรเมธี*. ใน สุขภาพใจ (บ.ก.).

กรุงเทพมหานคร.

ประเวศ อินทองปาน, พระครูประสุต โพธิคุณ, พระศิลา บัญทอง. (2 กรกฎาคม 2559). *การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขต ตำบลคลองหอยโข่ง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา*. มหาคุฬานาครทรรศ.

พระครูพิทักษ์นิมพเขต. (15 มกราคม 2558). *วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยพุทธและมุสลิม*. สงขลา.

สืบพงษ์ ธรรมชาติ, พระครู อรุณสิงหธรรม. (กรกฎาคม - ธันวาคม 2558). ศึกษาบทบาท
พระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประภาศรีธรรม
วิธาน (มิ่ง ปภัสโร). มหาจุฬานาครธรรม์(2).

อิทธิพลทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกต่อระดับจิตวิญญาณ
ของการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา
ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

The Effecting of the Positive Psychological Capital on the
Entrepreneurial Mind: A Case Study of the Vocational
Students in Mueang NongKhai District,
NongKhai Province, Thailand

Lan Tianyu

Nara Kittimettheekul

KhonKaen University, NongKhai Campus

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์หองค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก และวิเคราะห์ระดับอิทธิพลของจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาใน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

วิธีการวิจัย

การวิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ถูกพัฒนาขึ้นจากนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาทั้ง 4 แห่งใน อ.เมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายจำนวน 291 ตัวอย่าง และทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบของตัวแปรเพื่อจัดกลุ่มปัจจัยของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ ในขั้นตอนสุดท้ายทำการหาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง Partial Least Square Path Modeling (PLS-PM) แบบลำดับที่ 2

ผลการวิจัยพบว่า

ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกสามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบได้ 5 ปัจจัย คือ การจัดการทรัพยากร การพัฒนาตนเอง การมองโลกในแง่ดี ความสำเร็จ และการจัดการปัญหา ส่วนจิต

วิญญานของการเป็นผู้ประกอบการสามารถจัดองค์ประกอบได้ 4 ปัจจัย คือ ข้อมูลทางธุรกิจ ความคิดสร้างสรรค์ สารสนเทศ และการตั้งเป้าหมาย ในการวิเคราะห์อิทธิพลด้วยสมการโครงสร้าง และการวิเคราะห์อิทธิพล พบว่า ทู่นทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอิทธิพลต่อการเกิดจิตวิญญานของการเป็นผู้ประกอบการเป็นอย่างสูง

คำสำคัญ : ทู่นทางจิตวิทยาเชิงบวก, จิตวิญญานของการเป็นผู้ประกอบการ

Abstract

This research aimed to find the factors of positive psychology capital and affecting level positive psychology capital to the entrepreneurial mindset of vocational institute's students in Nong Khai Province.

Methodology

The research was carried out to 291 sample students of four vocational institutes in Nong Khai Province by a developed questionnaire, and analyzed the components of the variables to classify the factors of the positive and the spiritual entrepreneurship. In the last step, find the second order Partial Least Square Path Modeling (PLS-PM).

The founding of study

Positive psychological capital can be grouped into five components: resource management Personal Development Optimism, success, and problem management. The entrepreneurial mindset can be classified into four factors, business information, creativity, information and goal setting. The influence analysis deployed by the structural equation and influences reveals analysis that positive psychological capital highly influenced on the entrepreneurial spirit.

Keywords: positive psychological capital, entrepreneurial mindset

บทนำ

ในยุคแห่งอุตสาหกรรม 4.0 กล่าวได้ว่าเป็น “ยุคใหม่สำหรับการเป็นผู้ประกอบการ” มีผลทำให้เกิดธุรกิจใหม่ การสร้างธุรกิจด้วยนวัตกรรมนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการนี้ทำให้มีจำนวนเงินทุนที่พร้อมลงทุนในธุรกิจใหม่เพิ่มขึ้นจำนวนมาก สถานการณ์ดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นทั่วไปทำให้เกิดสภาวะการแข่งขันทางธุรกิจที่เพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการต้องเรียนรู้การพัฒนาศักยภาพของตนเองจากประสบการณ์และสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเพื่อให้เข้าใจจุดเด่นจุดอ่อน จนนำไปสู่ความสามารถของตนเอง และเรียนรู้วิธีการใช้จุดเด่นและจุดอ่อนให้เกิดประโยชน์ทางธุรกิจอย่างเต็มที่ วิธีการหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลเพื่อการพัฒนาทางธุรกิจนั้น เป็นแนวคิดการศึกษาและการอบรมเพื่อความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education) ระบุว่า จิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการไม่ได้เกิดจากธรรมชาติ หากแต่เกิดจากการพัฒนาขีดความสามารถของบุคคลผ่านการเรียนรู้ การอบรม และประสบการณ์ในอดีตเป็นฐานของการพัฒนา (Timmons J.A. & Spinelli, S., 2008)

ในการเป็นผู้ประกอบการมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ จิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ จากรายงานของ Enterprise and entrepreneurship education: Guidance for UK higher education providers โดย (The Quality Assurance Agency for Higher Education, 2012) และนักวิจัยหลายท่าน (Kelley, D.J., Singer, S., And Herrington, M., 2012) (สุชาติ ไตรภพสกุล และ สหทัยา ชูชาติพงษ์) เคยทำการศึกษาเกี่ยวกับการอบรมและการพัฒนาสำหรับจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการตามทฤษฎีของ Timmons ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ประสบการณ์ทำงาน ระดับการศึกษา และปัจจัยการผลิตทั้งก็เป็นปัจจัยภายนอกที่สามารถส่งผลให้ต่อการสร้างจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการในระดับปัจเจกบุคคล

(Shen, Z. & Wang P., 2013) ทำการการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การวิจัยด้านจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการโดยส่วนใหญ่เน้นไปยังปัจจัยภายนอกเพียงด้านเดียวยังขาดการให้ความสำคัญด้านปัจจัยภายใน ดังนั้น ทำการวิจัยเกี่ยวกับกลไกการตัดสินใจทางจิตวิทยาภายในของบุคคลเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในต้องมีความสัมพันธ์และ

ปฏิสัมพันธ์กัน จึงเป็นระบบสมบูรณที่ไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้ ทั้งหมดนี้ จึงเป็นภาพสะท้อนกระบวนการทางความคิด และสภาพจิตใจของผู้ประกอบการของบุคคล

จิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกิดจากความรู้และประสบการณ์ต่อตนเองที่ได้มาจากการเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ทั้งจากภายในและภายนอก มีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการใช้การรับรู้ทางจิตวิทยาเชิงบวกเพื่อการตัดสินใจในการดำเนินงานธุรกิจ (Shen, Z. & Wang P., 2013) แม้ว่ามีผลการวิจัยเคยสรุปไปแล้วว่า ทูทางจิตวิทยาเชิงบวกจะส่งผลให้ต่อการวิจัยสำหรับการเป็นผู้ประกอบการ (Jensen, S.M. & Luthans, F., 2006) และมีการวิจัยเชิงประจักษ์ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทูทางจิตวิทยาเชิงบวกและการตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ (Wang, J, 2014) แต่ยังไม่มีการวิจัยสำหรับผลกระทบต่อจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการจากทูทางจิตวิทยาเชิงบวก

ในประเทศไทยได้มีนโยบายการส่งเสริมผู้ประกอบการรายใหม่ในระดับเยาวชนและในสถานศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันศุกร์ที่ 12 กันยายน 2557, 2557) หรือที่เรียกว่า Thailand Start Up โดยเฉพาะในสถาบันอาชีวศึกษาที่เน้นเรื่องการเรียนรู้เพื่อประกอบการชีพและการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งในการวิจัยที่ผ่านมายังไม่เคยทำการศึกษาในรูปแบบของความสัมพันธ์ของทูทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลต่อระดับจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ ทั้งนี้ การสร้างผู้ประกอบการต้องเกิดจากหลายปัจจัยในเวลาเดียวกันเพื่อให้พัฒนาคนเป็นไปอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

จังหวัดหนองคาย เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความต้องการในการสร้างผู้ประกอบการ เนื่องจากเป็นพื้นที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภายใต้การประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ปี 2558 เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ สถาบันอาชีวศึกษาในจังหวัดหนองคาย จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ในตอบสนองต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และนโยบายของประเทศไทยเกี่ยวกับ Thailand Start-Up

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบของทูทางจิตวิทยาเชิงบวก และจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาใน อ.เมืองหนองคาย จ.หนองคาย

2. เพื่อการวิเคราะห์อิทธิพลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อระดับจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาใน อ.เมืองหนองคาย จ.หนองคาย

การทบทวนวรรณกรรม

การเป็นผู้ประกอบการ ได้มีผู้ทำการอธิบายมาหลายครั้ง ตามความหมายต่างๆ จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปได้ว่า การเป็นผู้ประกอบการ คือ กระบวนการคิดในการใช้เหตุผลของบุคคลภายใต้ข้อจำกัดของโอกาสต่างๆ และลักษณะของคน เช่น ภาวะผู้นำ การใช้เทคโนโลยี และจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ มาเป็นวิธีการดำเนินการเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ทั้งหมดนี้เป็นความสามารถระดับบุคคลที่จำเป็นของแต่ละองค์กรที่ต้องการอันเป็นคุณสมบัติที่น่าพองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

จิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Mindset) ได้ถูกเสนอมาเป็นครั้งแรกในหนังสือ New venture creation: entrepreneurship of the 21st century 1st edition (Timmons, J.A., 1977) สามารถสรุปได้ว่า จิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ เป็นลักษณะทางจิตวิทยาของคนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้ประกอบการ ทั้งจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการไม่ได้เกิดโดยธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว แต่เกิดได้โดยการได้ด้วยการอบรม การเรียนรู้ และการให้กำลังใจจากบุคคลรอบข้างในอดีต เป็นสารสนเทศระดับบุคคลที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการ และความสามารถตัดสินใจ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ คือ ทักษะคิด พฤติกรรม ความสามารถในการจัดการ และใช้ประสบการณ์ของตนเอง

ดังนั้น จิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการมีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความผูกพันของผู้ประกอบการ 2) ความกล้าในการทำสิ่งใหม่ 3) ภาวะผู้นำ 4) กระตือรือร้นแสวงหาโอกาสทางธุรกิจ 5) ความสามารถในการปรับตัวขณะที่เผชิญกับความเสี่ยง ความคลุมเครือ หรือความไม่แน่นอน 6) ความคิดสร้างสรรค์ ความมั่นใจในตนเอง และ 7) แรงบันดาลใจ

(McGrath, R.G. & MacMillan, I.C., 2000) ได้ให้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแสวงหาโอกาสในมุมมองของจิตวิญญาณของผู้ประกอบการว่า คนที่มีศักยภาพเป็นผู้ประกอบการต้องมีพฤติกรรมทางจิตวิทยา 5 ปัจจัยดังต่อไปนี้ 1) ความกระตือรือร้นในการแสวงหาโอกาสใหม่ๆ 2) การสามารถแสวงหาโอกาสทางธุรกิจ 3) การเรียนรู้การเลือกโอกาสทางธุรกิจที่สอดคล้องกับ

เป้าหมาย 4) การใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อการตอบสนองโอกาสใหม่ 5) การสร้างแรงบันดาลใจต่อผู้มีส่วนร่วมเพื่อสร้างเป้าหมายเดียวกัน

ในความหมายของจิตวิทยาของการเป็นผู้ประกอบการยังมีลักษณะเป็นนามธรรม ดังนั้น (Shen, Z. & Wang P., 2013) ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมจากทฤษฎีของ (Timmons J.A. & Spinelli, S., 2008) และ (McGrath, R.G. & MacMillan, I.C., 2000) เพื่อสร้างแบบสอบถามในการวัดเพื่อวัดระดับจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา ในรูปแบบของตัวแปรย่อยๆ ที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวแปรของ Entrepreneurial Mindset

ชื่อย่อ	ความหมาย
CM1	มีวิธีการเพิ่มพูนความรู้
CM2	มีข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบาย
CM3	มีวิธีการเข้าถึงแหล่งเงินทุน
CM4	มีความเข้าใจด้านการตลาด
AD1	ความเข้าใจความเสี่ยง
AD2	ความเข้าใจเทคโนโลยี
AD3	ความสามารถปรับตัว
LD1	ความสามารถการรับรู้ลักษณะงาน
LD2	ความสามารถการรวบรวมข้อมูล
LD3	ความสามารถในการจัดงาน
LD4	การมีจริยธรรมทางธุรกิจ
OP1	การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเอง
OP2	การติดตามข่าวสารทางธุรกิจ
MO1	เพื่อการพัฒนาศักยภาพ
MO2	เพื่อความท้าทายต่อชีวิต
MO3	เพื่อความเป็นอิสระ
MO4	เพื่อการสร้างงาน
CR1	การมีความคิดสร้างสรรค์
CO1	กล้าทำสิ่งใหม่

จิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ได้ถูกกล่าวถึงครั้งแรกโดยการกล่าวสุนทรพจน์ของ Martin Seligman ในการประชุมวิชาการประจำปี 1998 ของสมาคมจิตวิทยาแห่งอเมริกัน ซึ่งเป็นประธานของสมาคมจิตวิทยาอเมริกันในขณะนั้น เสนอว่า การพัฒนาของจิตวิทยาในช่วงศตวรรษที่ 20 มุ่งเน้นทางด้านจิตวิทยาเชิงลบหรือความผิดปกติทางจิตวิทยาเป็นหลัก ในขณะที่นักวิจัยให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาเชิงบวกน้อยมาก (Seligman, M., 2002)

(Luthans, F., Luthans, K.W., & Luthans, B.C., 2004) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิทยาเชิงบวกและพฤติกรรมองค์กรในเชิงบวก (Positive Organizational Behavior: POB) ภายใต้แนวคิด "เป็นองค์กรที่ประกอบด้วย คนในองค์กรต้องมั่นใจในตัวเอง มีความหวังในการพัฒนาในสิ่งที่ดีกว่า ต้องมีความอดทน และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดี สามารถวัดได้ ทำการพัฒนาและการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อทำการปรับปรุงให้แก่การทำงานวันนี้ได้รับประสิทธิภาพมากขึ้น" ในการศึกษาครั้งนั้นเป็นการ เสนอแนวคิดใหม่ที่เน้นแรงขับเคลื่อนของจิตเชิงบวกของมนุษย์เป็นหลัก และตั้งชื่อว่า "ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก (Psychological Capital: PsyCap)" ประเด็นที่น่าสนใจของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก คือ แนวคิดนี้สามารถประยุกต์ใช้กับบุคคลทั่วไปที่ไม่จำกัดเพียงในกลุ่มผู้ป่วยหรือบุคคลที่มีพยาธิสภาพทางจิตเท่านั้น

นอกจากนั้น Luthans ยังได้อธิบายว่า จิตวิทยาเชิงบวกนี้ประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะตัว คือ เป็นคุณลักษณะที่สามารถวัดแบบสภาวะ (State-Like) ได้ เป็นสภาวะจิตใจเชิงบวกที่สามารถเรียนรู้ ปรับปรุง และพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นได้ สามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมได้ และสามารถจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้ (Nelson, D., & Cooper, C. L., 2007) (Turner, N., Barling, J., and Zaharatos, A., 2002) ซึ่งประกอบด้วย 4 ปัจจัยได้แก่ 1) การรับรู้ความสามารถของตน (PA) 2) ความหวัง (OT) 3) การมองโลกในแง่ดี (HP) และ 4) การฟื้นฟูกำลังใจ (RE) โดยสามารถแสดงเป็นตัวแปรย่อยได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ตัวแปรของ Psychological Capital

ชื่อย่อ	ความหมาย
PA1	เชื่อว่าสามารถหาทางออกระยะยาว
PA2	เชื่อว่าสามารถประสานงานกับบุคคลอื่น ๆ
PA3	เชื่อว่าสามารถทำงานใหม่ ๆ ได้
PA4	เชื่อว่าสามารถรับแรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย
PA5	เชื่อว่าสามารถบรรลุเป้าหมายของตนเองได้
PA6	เชื่อว่าสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ
OT1	การเป็นคนมองโลกในแง่ดี
OT2	เชื่อว่าทุกปัญหามีทางออก
OT3	การมองโลกในแง่บวก
OT4	เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น
OT5	เชื่อว่าประสบความสำเร็จในอนาคต
OT6	สามารถจัดการเรื่องต่าง ๆ
HP1	สามารถสร้างพลังใจในตนเอง
HP2	สามารถสร้างทางเลือก
HP3	สามารถทำการพัฒนา
HP4	มีความมุ่งมั่น
HP5	มีความหวัง
RE1	สามารถจัดการปัญหายาก ๆ
RE2	เผชิญความตึงเครียด
RE3	มีความพยายามใหม่
RE4	มีความสามารถทำให้สำเร็จ
RE5	เผชิญหน้าความยากลำบาก
RE6	เผชิญความผิดหวัง

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของตัวแปร ซึ่งมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

การกำหนดประชากรเป้าหมายและขนาดตัวอย่าง

ใน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีสถาบันที่สอนระดับอาชีวศึกษาของรัฐ ที่ต้องดำเนินการอยู่ภายใต้นโยบายเดียวกันจากกรมอาชีวศึกษาจำนวน 3 แห่ง คือ วิทยาลัยอาชีวศึกษาหนองคาย วิทยาลัยอู่ต่อเรือ จังหวัดหนองคาย และ วิทยาลัยเทคนิคหนองคายเปิดการเรียนการสอนอยู่ในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง การวิจัยในครั้งนี้กำหนดเป้าหมายการวิจัยที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เนื่องจากเป็นระดับที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงานและมีประสบการณ์ในการเรียนรู้การทำงาน

การกำหนดขนาดตัวอย่าง ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างแบ่งได้ตามชั้นปีการศึกษา 2 ชั้นปี เพื่อให้จำนวนตัวอย่างที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลตามกฎหัวแม่มือ (Rule of Thumb) ให้เพียงพอในการวิเคราะห์ซึ่งที่เป็น 300 ตัวอย่างขึ้นไป การเก็บตัวอย่างโดยทั่วถึงปีการศึกษาแต่ละชั้นได้รับความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นต่อผลการวิจัย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ จึงทำการสุ่มตัวอย่างขั้นต่ำของแต่ละปีการศึกษา เป็น 300 ตัวอย่าง ดังนี้

ชั้นปีที่ 1 = 150 ตัวอย่าง

ชั้นปีที่ 2 = 150 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัย การตรวจสอบความเที่ยงตรงการใช้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนให้ความคิดเห็นและปรับปรุงคำถามให้เป็นภาษาไทยที่สร้างความเข้าใจต่อกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุดเพื่อนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามที่เหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ใช้แบบสอบถามปลายปิดเป็นแบบ Rating Scale เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการประยุกต์แบบประเมินต้นทุนทางจิตวิทยา (PCQ) ของ (Luthans, F., & Youssef, C.M., 2007)) ที่รวมทั้งหมด 4 องค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยา และแบบประเมินจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการของ Shen (2013) ที่รวมทั้งหมด 7 องค์ประกอบ แบบสอบถามได้ทำการทดสอบค่าความเชื่อมั่น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์

Cronbach's alpha พบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.592 จนถึง 1.000 แสดงว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยทางด้านจิตวิญญาณการเป็นผู้ประกอบการและปัจจัยทางด้านจิตวิทยาเชิงบวก เพื่อตรวจสอบการจัดกลุ่มปัจจัย เนื่องจากการทดสอบนี้ ยังมีหลักฐานทางการศึกษาอยู่น้อยเกี่ยวกับการยืนยันองค์ประกอบของทั้ง 2 ปัจจัย จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างแบบลำดับที่ 2 (Second Order) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้ง 2 กลุ่ม

การวิเคราะห์องค์ประกอบ

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นการใช้เทคนิคการหมุนแกน Orthogonal แบบ Verimax เพื่อให้ได้ค่าที่เหมาะสมกับข้อมูล โดยเริ่มต้นจากการพิจารณาความพอเพียงของจำนวนแบบสอบถาม ที่ได้รับกลับคืนและเป็นแบบสอบถามที่ให้ข้อมูลสมบูรณ์จากกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 291 ชุด และทำการจัดกลุ่มตัวแปรใหม่ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้เครื่องมือทางสถิติ ซึ่งจำนวนตัวอย่างเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือจากค่า $KMO=0.882$ มากกว่า 0.600 แล้วจึงใช้วิธีการตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ก่อนการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

การอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการวิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model) ด้วยวิธีการ Partial Least Square Path Modeling (PLS-PM) โปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ในการคำนวณครั้งนี้ คือ WrapPLS 6.0 เพื่อทำการวิเคราะห์ในความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ

ผลการวิจัย

วิเคราะห์องค์ประกอบ โดยการพิจารณาค่า Eigen Value ด้วยวิธีการหมุนแกนแบบ Varimax พบว่า เมื่อพิจารณาค่า Eigen Value ที่มากกว่า 1.00 ทูทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอยู่ 5 ค่า ดังตารางที่ 3 แสดงว่าสามารถจัดกลุ่มปัจจัยต่างๆ ได้ 5 ปัจจัย

ตารางที่ 3 Initial Eigen values ของทูทางจิตวิทยาเชิงบวก

	Initial Eigen Values		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	6.672	29.010	29.010
2	1.669	7.255	36.265
3	1.514	6.581	42.846
4	1.325	5.760	48.606
5	1.092	4.748	53.354
6	0.999	4.345	57.699
7	0.864	3.755	61.453

ส่วนจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการมีเป็น 4 ค่า ดังตารางที่ 4 แสดงว่าสามารถจัดกลุ่มได้ 4 ปัจจัย

ตารางที่ 4 Initial Eigen values ของจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ

	Initial Eigen Values		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	6.206	32.665	32.665
2	2.251	11.847	44.513
3	1.283	6.751	51.264
4	1.008	5.305	56.569
5	0.816	4.297	60.866
6	0.801	4.213	65.080

จากนั้น จึงพิจารณาค่า Loading ของแต่ละตัวแปรที่มีต่อปัจจัยต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงระดับความสำคัญของตัวแปรที่มีต่อแต่ละปัจจัย มีเกณฑ์การพิจารณาค่า Loading ของตัวแปรที่มีค่ามากที่สุดเมื่อเทียบกับทุกปัจจัย โดยต้องมีค่า Loading มากกว่า 0.400 เพื่อแสดงถึงการจัดเข้าปัจจัยของตัวแปรดังตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6

ตารางที่ 5 การจัดกลุ่มตัวแปรของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก

ตัวแปร	ปัจจัย				
	1	2	3	4	5
PA1	.773	.129	.015	.093	.079
PA2	.674	.222	.174	.100	-.090
PA3	.669	.260	.162	.018	.006
PA4	.615	-.056	.105	.247	.164
PA5	.460	.338	.365	.102	-.018
HP4	.031	.701	.175	.263	.083
HP3	.202	.623	.082	.310	.058
HP2	.314	.565	.231	-.019	.069
HP1	.282	.510	.255	-.011	.255
PA6	.273	.480	.374	.179	.082
OT2	.031	.125	.732	.091	-.089
OT5	-.007	.312	.644	.177	-.013
OT4	.184	.082	.565	.090	.271
OT3	.150	.062	.532	.098	-.126
OT1	.254	.171	.523	.230	.038
HP5	.056	.483	.487	.101	.027
RE4	.121	.332	.056	.742	-.016
RE3	-.035	.243	.157	.674	.076
RE5	.231	.048	.341	.609	.030
RE6	.245	-.262	.250	.552	.286
OT6	.376	.384	.100	.466	.039
RE2	-.063	.019	-.024	.074	.830
RE1	.170	.280	-.065	.085	.746

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยที่ 1 ของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก ประกอบด้วย ตัวแปร PA1 PA2 PA3 PA4 และ PA5 ปัจจัยที่ 2 ประกอบด้วยตัวแปร HP4 HP3 HP2 HP1 และ PA6 ปัจจัยที่ 3 ประกอบด้วยตัวแปร OT5 OT4 OT3 OT1 และ HP5 ปัจจัยที่ 4 ประกอบด้วยตัวแปร RE4 RE3 RE5 RE6 และ OT6 ปัจจัยที่ 5 ประกอบด้วยตัวแปร RE2 และ RE1

ตารางที่ 6 การจัดกลุ่มตัวแปรของจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ

ตัวแปร	ปัจจัย			
	1	2	3	4
LD1	.684	.263	.200	.155
OP1	.643	.102	-.046	.371
AD1	.614	.383	.191	.010
OP2	.547	-.056	.340	.249
AD2	.512	.227	.233	.102
CO1	.494	.150	.259	.186
AD3	.172	.786	.131	.006
LD4	-.006	.726	.081	.349
CR1	.155	.676	-.029	.241
LD3	.232	.625	.259	.183
CM2	.370	.554	-.026	.290
CM1	.167	.070	.817	.011
CM3	.073	.189	.771	.123
CM4	.386	.028	.702	-.071
MO3	.502	.037	.559	.060
MO2	.161	.174	-.091	.783
MO1	-.009	.235	.320	.675
MO4	.317	.157	.102	.639
LD2	.238	.222	-.031	.593

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยที่ 1 ของจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ตัวแปร LD1 OP1 AD1 OP2 AD2 และ CO1 ปัจจัยที่ 2 ประกอบด้วยตัวแปร AD3 LD4 CR1 LD3 และ CM2 ปัจจัยที่ 3 ประกอบด้วยตัวแปร CM1 CM3 CM4 และ MO3 ปัจจัยที่ 4 ประกอบด้วยตัวแปร MO2 MO1 MO4 และ LD2

หลังจากการจัดกลุ่มตัวแปรทั้งสองปัจจัยแล้ว ยังต้องทำการปรับปรุงสมการด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป Wrap PLS 6.0 ไปด้วยเพื่อการตั้งชื่อปัจจัยใหม่ให้เป็นการสะท้อนถึงความหมายโดยรวมของตัวแปรที่เข้ากลุ่มได้จริง จนได้สมการโครงสร้างที่เหมาะสมซึ่งการตั้งชื่อใหม่ดังต่อไปนี้

ปัจจัยด้านทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก

ปัจจัยที่ 1 ตั้งชื่อได้ว่า การมองโลกในแง่ดี (Optimism) ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ

- 1) เชื่อว่าทุกปัญหามีทางออก (OT2)
- 2) เชื่อว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (OT4)
- 3) เชื่อว่าจะประสบความสำเร็จในอนาคต (OT5)

ซึ่งการมองโลกในแง่ดี หมายถึง การที่บุคคลมีความเชื่อว่า ทุกอย่างสามารถมีทางออกได้ในอนาคตและจะมีการเปลี่ยนในทางที่ดีขึ้น จนนำไปสู่ความสำเร็จตามที่ต้องการ

ปัจจัยที่ 2 ตั้งชื่อได้ว่าการจัดการทรัพยากร (Resource management) ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ

- 1) เชื่อว่าสามารถหาทางออกระยะยาว (PA1)
- 2) เชื่อว่าสามารถประสานงานกับบุคคลอื่นๆ (PA2)

ซึ่งการจัดการทรัพยากร หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ รวมการใช้สัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อการหาทางออกของปัญหาในระยะยาว

ปัจจัยที่ 3 ตั้งชื่อได้ว่าการพัฒนาตนเอง (Self-development) ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ

- 1) สามารถทำการพัฒนา (HP3)
- 2) มีความมุ่งมั่น (HP4)

การพัฒนาตนเอง หมายถึง การพัฒนาตนเองอย่างมุ่งมั่น และต่อเนื่องให้มีความสามารถด้านต่าง ๆ

ปัจจัยที่ 4 ตั้งชื่อได้ว่าความสำเร็จ (Successfulness) ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ

- 1) มีความพยายามใหม่ (RE3)
- 2) มีความสามารถให้สำเร็จ (RE4)

ซึ่งความสำเร็จหมายถึง ความพยายามของบุคคลที่จะนำไปความสำเร็จ แม้จะต้องเริ่มต้นดำเนินการใหม่ก็ก็ตาม

ปัจจัยที่ 5 ตั้งชื่อได้ว่าการจัดการปัญหา (Problem Solving) ประกอบด้วย

- 1) สามารถจัดการปัญหาที่ยุ่งยาก (RE1)
- 2) เผชิญหน้าความตึงเครียด (RE2)

ซึ่ง การจัดการปัญหา หมายถึง มีความเชื่อมั่นว่า มีความสามารถในการจัดการทางอารมณ์ และความเครียดในขณะที่ต้องเผชิญความท้าทาย หรือปัญหาที่ต้องใช้ความพยายามในการจัดการ

ปัจจัยด้านจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ

ปัจจัยที่ 1 ตั้งชื่อได้ว่าข้อมูลทางธุรกิจ (Business Information) ประกอบด้วย 1 ตัวแปร คือ ความสามารถรวบรวมข้อมูล (LD2) ซึ่งข้อมูลทางธุรกิจ หมายถึง มีความสามารถในการทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำธุรกิจ

ปัจจัยที่ 2 ตั้งชื่อได้ว่าความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ

- 1) ความสามารถปรับตัว (AD3)
- 2) การทำสิ่งใหม่ (CO1)

หมายถึง มีความกล้าที่ทำอะไรใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่ 3 ตั้งชื่อได้ว่าการตั้งเป้าหมาย (Goal Setting) ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ

- 1) เพื่อความท้าทายต่อชีวิต (MO2)

2) เพื่อความเป็นอิสระ (MO3)

หมายถึง การทำธุรกิจเพราะมีความกล้าในการตั้งเป้าหมายของตนเอง ที่เป็นอิสระทางความคิดไม่ยึดติดกับสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายของตนเอง

ปัจจัยที่ 4 ตั้งชื่อได้ว่าสารสนเทศ (Information) ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ

1) มีวิธีเพิ่มพูนความรู้ (CM1)

2) มีข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบาย (CM2)

หมายถึง การเรียนรู้วิธีใหม่เพิ่มพูนความรู้ของตนเองในด้านต่างๆ ตลอดจนการติดตามข้อมูลทางด้านการเมืองและกฎหมาย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตัวแบบเชิงโครงสร้างแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่มีอิทธิพลต่อจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ สมการโครงสร้างนี้เป็นสมการโครงสร้างอันดับที่ 2 (Second Order) ที่เป็นสมการเส้นตรง

ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของสมการโครงสร้างมีค่าทางสถิติที่แสดงความเที่ยงตรงของมาตรวัดในสมการ คือ

Average path coefficient (APC) = 0.458, $P < 0.001$ แสดงให้เห็นระดับอิทธิพลโดยเฉลี่ยของสมการและมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่า 0.05

Average R-squared (ARS) = 0.487, $P < 0.001$ แสดงให้เห็นระดับความสามารถในการอธิบายตัวแปร Intent เฉลี่ยของสมการ ซึ่งมากกว่า 0.20 อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่า 0.05

Average block VIF (AVIF) = 1.287 มีค่าน้อยกว่า 3.3

Average full collinearity VIF (AFVIF0) = 3.254 มีค่าน้อยกว่า 3.3

Tenenhaus GoF (GoF) = 0.589 มีค่าเกินกว่า 0.36 แสดงว่าตัวแบบมีคุณภาพ

Nonlinear bivariate causality direction ratio (NLBCDR) = 1.000 สูงกว่าเกณฑ์ที่ 0.7

จากค่าสถิติต่าง ๆ สรุปได้ว่า สมการโครงสร้างในภาพรวมนั้นมีความเที่ยงตรงในมาตรวัดเพื่อแสดงรายละเอียดของสมการได้ดังตาราง ที่ 7 และตารางที่ 8

ตารางที่ 7 โครงสร้างสมการและสัมประสิทธิ์ของสมการโครงสร้าง

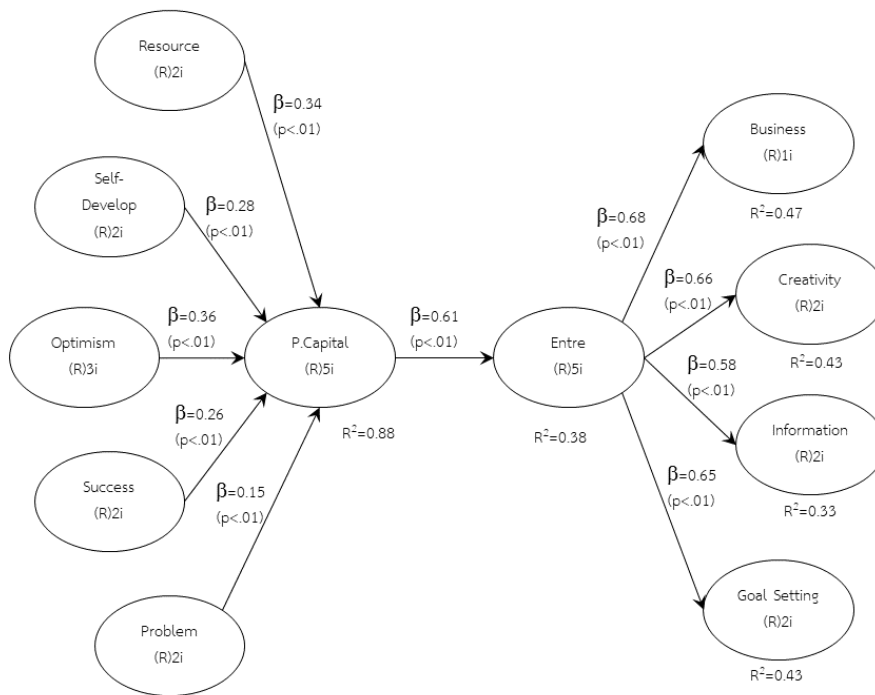
	Resource	Self-De	Optimism	Success	Problem	Business	Creativity	Informa	Goal-S	*P.Capital	*Entre
Resource											
Self-De											
Optimism											
Success											
Problem											
Business											0.684 (<0.00)
Creativity											0.658 (<0.00)
Informa-											0.577 (<0.00)
Goal-S											0.652 (<0.00)
P.Capital	0.341 (<0.001)	0.277 (<0.00)	0.365 (<0.00)	0.260 (<0.00)	0.152 (0.004)						
Entre										0.615 (<0.00)	

ตารางที่ 8 ค่าสถิติต่าง ๆ ของสมการโครงสร้าง

	Resource	Self-De	Optimism	Success	Problem	Business	Creativity	Informa	Goal-S	*P. Capital	*Entre
R ²						0.468	0.433	0.333	0.425	0.885	0.378
Adjusted R ²						0.466	0.431	0.331	0.423	0.883	0.376
CR											
Composite reliab.	0.857	0.846	0.797	0.850	0.830	1.000	0.853	0.865	0.836	0.841	0.852
AVE	0.750	0.733	0.567	0.740	0.710	1.000	0.744	0.762	0.718	0.529	0.593
Full Collin. VIFs	2.269	0.262	2.450	2.063	1.348	2.181	2.259	1.872	2.105	9.719	7.272

สามารถแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สมการโครงสร้างความสัมพันธ์

สรุปและอภิปรายผล

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงสมการโครงสร้างที่แสดงถึงอิทธิพลของปัจจัยด้านทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา อ.เมือง จ.หนองคายพบว่า มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการอยู่ 5 ปัจจัย เรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์จะเป็น 1) การมองโลกในแง่ดี ที่มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.36 2) การจัดการทรัพยากร ที่มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.34 3) การพัฒนาตนเอง ที่มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.28 4) ความสำเร็จ ที่มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.26 และ 5) การจัดการปัญหา ที่มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.15 ทั้ง 5 ปัจจัยนี้ถือเป็นองค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงให้เห็นได้ชัดว่า ปัจจัยที่สร้างความเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดหนองคาย คือ การสร้างให้นักศึกษารู้จักการจัดการ และการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ของตนเอง อันเป็นการสร้างความมั่นใจในการดำเนินการเรื่อง

ต่างๆ และที่น่าสนใจในผลการศึกษา คือ การมองโลกในแง่ดี มีอิทธิพลต่อจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ อันเนื่องมาจากการผู้ประกอบการโดยปกติแล้วจะต้องเผชิญกับความผิดหวังหรือความล้มเหลวในการทำงาน ทั้งนี้จากสาเหตุนานาประการ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการเป็นผู้ที่แสวงหาความสำเร็จอยู่ตลอดเวลา การที่มีจิตใจที่เข้มแข็งด้วยการมองโลกในแง่บวก จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ

ในอีกทางหนึ่ง องค์ประกอบของจิตวิญญาณของผู้ประกอบการก็ได้รับอิทธิพลจากทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกเป็น 4 ปัจจัย เรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์จะเป็น 1) ข้อมูลทางธุรกิจ ที่มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.68 2) ความคิดสร้างสรรค์ ที่มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.66 3) การตั้งเป้าหมาย ที่มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.65 และ 4) สารสนเทศ ที่มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.58

ส่วนอิทธิพลจากทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกต่อจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.61

ดังนั้น โดยสรุปจากสมการโครงสร้างได้ว่า การพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก สามารถทำให้ระดับจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาได้เพิ่มมากขึ้น

อีกประเด็นที่น่าสนใจจากการวิจัยครั้งนี้ คือ ทุนทางจิตวิทยาทางบวก (Luthans, F., & Youssef, C.M., 2017) ซึ่งเสนอเรื่องการ หมวดเป็น 4 ด้าน คือ การรับรู้ความสามารถของตน ความหวังการมองโลกในแง่ดี และการฟื้นฟูกำลังใจ แต่นอกจากการมองโลกในแง่ดีที่เป็นปัจจัยเพิ่มเติมเข้ามาในสมการแล้วนั้น ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่มีอยู่สำหรับนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา อ.เมือง จ.หนองคาย ยังประกอบด้วยการจัดการทรัพยากรการพัฒนาตนเอง ความสำเร็จ และอีก การจัดการปัญหาแล้วหันมาพิจารณาจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ (Shen, 2013) ได้มีการเสนอเรื่องการจัดหมวดหมู่เป็น 7 ด้าน คือความผูกพันต่อองค์กรของผู้ประกอบการ ความสามารถในการปรับตัวตอนที่เผชิญกับความเสี่ยง กระตือรือร้นแสวงหาโอกาสทางธุรกิจ ภาวะผู้นำ แรงจูงใจที่เกิดเพราะต้องการเหนือกว่าคนอื่น ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการปรับตัวและความกล้าในการทำสิ่งใหม่ใหม่ แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ปัจจัยด้านจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการเหลือ เพียง 4 ด้าน นอกจากความคิดสร้างสรรค์ยังเป็นปัจจัยที่ยังคงอยู่ ข้อมูลทางธุรกิจการตั้งเป้าหมาย และสารสนเทศทั้งก็เป็นปัจจัยใหม่ ๆ ที่ได้พบจากการวิจัยสำหรับนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา อ.เมือง จ.

หนองคาย ดังนั้นจึงสามารถเห็นได้ว่า ความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ประสบการณ์ทำงาน ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่สามารถส่งผลให้ต่อทัศนคติพฤติกรรม ความสามารถในการจัดการ และการใช้ประสบการณ์ของตนเองของนักศึกษาให้ต่างกับคนที่ทำงานไปแล้ว แล้วก็จะทำให้องค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก และจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการของบุคคลแต่ละระดับไม่เท่ากัน ตอนที่ทำการปรับปรุง ก็ต้องปรับปรุง ด้วยทิศทางที่แตกต่างกัน

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า ในปัจจัยที่จะส่งผลให้ต่อจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาประเด็นการมองโลกในแง่ดีจะเป็นลำดับที่ 1 หลังจากนั้นเป็นประเด็นความสามารถในการจัดการทรัพยากร ส่วนประเด็นการพัฒนาดตนเอง และความสำเร็จถือเป็นลำดับที่ 3 และลำดับที่ 4 สำหรับสถานการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ที่สนใจทำการพัฒนาจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการให้นักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ต้องพิจารณาถึงประเด็นที่ดังกล่าวแล้วตามลำดับ

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ 1) การสร้างสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการของบุคคลที่มีฐานะแตกต่างกับนักศึกษาอาชีวศึกษา เช่นนักศึกษาอุดมศึกษา เป็นต้น เพื่อตรวจสอบว่าองค์ประกอบของแต่ละปัจจัยสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันจะมีความแตกต่างจริงหรือไม่ และ 2) ทำการเปรียบเทียบสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มเป้าหมายที่ไม่เหมือนกันเพื่อหาความแตกต่างและทำการวิเคราะห์ต่อไปเพื่อหาวิธีที่แตกต่างกันสำหรับการพัฒนาจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันศุกร์ที่ 12 กันยายน 2557. (12 กันยายน 2557). ราชกิจจานุเบกษา.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร,ป.ธ.9). (2545). *โลกที่ปณี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า .
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชาติ ไตรภพสกุล และ สหทัยา ชูชาติพงษ์. (ม.ป.ป.). *แบบจำลองการพัฒนาสังคมความเป็นผู้ประกอบการและนวัตกรรมในประเทศไทย*. วารสารนักบริหาร, 34(2), 26-36.
- Jensen, S.M. & Luthans, F. (2006). *Relationship between entrepreneurs' psychological capital and their authentic leadership*. Journal of Manageria, 18(2), 254-273.
- Kelley, D.J., Singer, S., and Herrington, M. (2012). *The global entrepreneurship monitors*. Global Report, GEM 2011.
- Luthans, F., & Youssef, C.M. (2007). *Emerging positive organizational behavior*. Journal of Management(3), 321-349.
- Luthans, F., & Youssef, C.M. (2017). *Psychological capital: an evidence-based positive approach*. Annual review of organizational psychology and organizational behavior. 4.
- Luthans, F., Luthans, K.W., & Luthans, B.C. (2004). *Positive psychological capital beyond human and social capital*. Business horizons, 47(1), 45-50.
- McGrath, R.G. & MacMillan, I.C. (2000). *In The entrepreneurial mindset: strategies for continuously creating opportunity in an age of uncertainty* (p. 284). Working paper series (Snider entrepreneurial center).
- Nelson, D., & Cooper, C. L. (2007). *Positive organizational behavior accentuating the positive at work*. Thousand Oaks, CA Sage.
- Seligman, M. (2002). *Authentic Happiness: Using the New Positive Psychology to Realize Your Potential for Lasting Fulfillment*. NY: Free Press.
- Shen, Z. & Wang P. (2013). *The advance in the studies of the mental mechanisms of entrepreneurship and the entrepreneurial mental model's structure*.

Journal of shanghai normal university (philosophy & social sciences edition), 42(1), 83-90.

The Quality Assurance Agency for Higher Education. (2012). *Enterprise and entrepreneurship education: Guidance for UK higher education providers*. Retrieved May 25, 2017, from www.qaa.ac.uk

Timmons J.A. & Spinelli, S. (2008). *In New venture creation, entrepreneurship for the 21st century, 8th edition*. McGraw-Hill higher education.

Timmons, J.A. (1977). *New venture creation: entrepreneurship of the 21st century*, 8th edition, McGraw-Hill higher education.

Turner, N., Barling, J., and Zaharatos, A. (2002). *Positive psychology at work*. In Snyder C. R. & Lopez S. (Eds.). *In Handbook of positive psychology* (pp. 715-728).

Wang, J. (2014). *The study about the relationship between college students' psychological capital and entrepreneurship*. Intension china university of geosciences (Beijing).

แนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล
ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคใต้
The Ways to Promote on Morality, Ethics and Good
Governance Principles in Work Performance of Personnel
in local Administrative Organization Southern Region

เดชชาติ ตรีทรัพย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยสรุปว่า เพื่อวิเคราะห์ค้นหาแนวทางการส่งเสริมการนำหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ไปใช้ในการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาสามปีแล้วสร้างเป็นรูปแบบและการจัดทำเป็นคู่มือในการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ต่อไป

เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ คณะผู้วิจัยจึงกำหนดระเบียบวิธีวิจัยด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั่วไปที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิและจากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดจำนวน 396 ตัวอย่างโดยมาจากบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้กับข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารส่วนบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 26 คน ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวจะเป็นคำถามที่มีโครงสร้างของคำถามกำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้วสุดท้ายรวบรวมข้อมูลจากวิธีการสนทนากลุ่มย่อยของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 26 คนพร้อมกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นอย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการ

ผลจากการวิจัยพบว่า

บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ส่วนใหญ่ได้นำรูปแบบการส่งเสริมหลักคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทั้งนี้เพราะได้รับรู้ในเรื่องดังกล่าวผ่านกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาต่างๆที่ปรากฏในยุทธศาสตร์แผนพัฒนาสามปีที่ผ่านมาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆพร้อมกับมีแนวคิดให้แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ส่งเสริมในรูปแบบต่างๆให้มากยิ่งขึ้นเนื่องจากประโยชน์ของการมีหลักคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมาภิบาลในจิตสำนึกของแต่ละบุคคลจะนำไปสู่การประพฤติที่ดีงาม ถูกต้อง และมีความยุติธรรมแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับข้อเสนอแนะจากผลของการวิจัยที่สำคัญคือการนำรายละเอียดหลักการสำคัญของหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลไปขยายเนื้อหาให้เกิดความสัมพันธ์กับกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาต่างๆของยุทธศาสตร์แผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆควบคู่กับการทำวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติตามกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาต่างๆของยุทธศาสตร์แผนพัฒนาสามปีโดยเน้นไปที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล, การปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ภาคใต้

Abstract

In the study of the model in morality promotion, ethics and good governance in the performance of personnel of Southern local administration organizations, the purpose of this research is to conclude analyzing the patterns of promoting ethics, morals and good governance, to be used in the implementation of the three-year development strategy, and to create a model and guidance to promote morality, ethics and good governance of the personnel of the local government organization in the south. To fulfill this purpose,

The researcher set up a method by gathering data from secondary data and questionnaires from 396 sample questionnaires from the personnel of the local government organization in the south from Provincial Administrative Organization, city Municipal, Municipality, municipal district, Sub-district Administration Organization in 14 provinces in the south, and interviewed personnel related to personal administration in 19 local administrative organizations. Clearly, the data were collected from a subgroup discussion methodology of 26 individuals involved in local government organizations, with the systematic analysis and synthesis of those data in academic terms.

As of result, the study showed most of the personnel of the southern local administration had a high level of morality, and good governance in their works. The development projects that appear in the three-year development plan of the local administration together with the idea that each local government organization promotes more forms of virtue in virtue of the moral, ethical, and good governance in individual consciousness that leads to good behavior, accurate and fair, it will benefit self, society and better performance effectively.

For feedback, the key findings of the study are the introduction of key principles of morality, ethics, and good governance to expand the content of the relationship with the activities or development projects of the organization's three-year development strategy. The local government, along with research on the implementation of ethics, ethics and good governance, followed the activities or development projects of the three-year development strategy, focused on the infrastructure development strategy.

Key words: The Ways to Promote on Morality, Ethics and Good Governance, Performance of Personnel in local Administrative Organization, Southern Region

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ได้เปิดเชื่อมโลกทั้งใบให้เป็นโลกใบเดียวกัน ทำให้สภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม มีความเชื่อมโยงกัน ด้วยความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยเฉพาะสารสนเทศที่สามารถเชื่อมโยงโลกให้เล็กลงเหมือนกับเป็นหมู่บ้าน แห่ง “ผืนพิภพ” (global village) (จิรโชค วีระสัย, 2548) จากสภาพดังกล่าวทำให้เกิดปัญหา การพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา ดังจะเห็น ได้จากการรวมตัวกันต่อต้านการประชุมขององค์การการค้าโลกที่เมืองซีแอตเติล เป็นผลทำให้ ธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้เสนอฉันทานุมัติที่เรียกว่า “The Post Washington Consensus-PWC” ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับการเปิดเสรี (liberalization) การลดกฎระเบียบราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าและการลงทุน (deregulation) และการ แปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นของเอกชน (privatization) โดยที่ PWC นั้นมีจุดเน้นอยู่ที่ “การ ปกครองที่ดี” (good governance) (วรารักษ์ เกลิมพันธ์ศักดิ์, 2548) แนวคิดนี้สอดคล้องกับ แนวความคิดขององค์การระหว่างประเทศที่มีบทบาทในเรื่องการเงินและการพัฒนา คือ องค์กร เพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) และ องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA)

จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้นำมาสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในส่วนต่างๆ ของประเทศ ไทยโดยเฉพาะได้มีการกำหนดแนวทางไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดในการ ปกครองประเทศ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 สำระสำคัญของ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็คือ การสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) สำหรับสังคมไทยโดยเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจของภาครัฐมากขึ้น ภาครัฐมีการบริหารการปกครองที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบโดย ประชาชนได้มากขึ้น ระบบราชการถือเป็นส่วนที่มีหน้าที่สำคัญในการที่จะนำนโยบายของ รัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ ด้วยจุดมุ่งหมายดังกล่าวจึงทำให้รัฐบาลมุ่งที่จะให้มีการปฏิรูประบบ ราชการอย่างจริงจัง เพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ และให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการบริหารราชการและการปฏิบัติ หน้าที่ของส่วนราชการจึงต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้การบริหารราชการ แผ่นดินเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพ

เกิดความคุ้มค่าในเชิงภาครัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็นและที่สำคัญ คือ ประชาชนจะต้องได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบได้ ในขณะเดียวกัน ความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ภายใต้ระเบียบเศรษฐกิจใหม่ของโลก ได้กดดันให้มีการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและการเมืองในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการในภาครัฐ ภาคการเมือง และภาคธุรกิจเอกชนให้เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ อีกทั้งทิศทางการพัฒนาของสังคมโลกที่หันมาผสมผสานภาคธุรกิจเอกชนให้เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ อีกทั้งทิศทางการพัฒนาของสังคมโลกที่หันมาผสมผสานยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เน้นการพึ่งพาตนเอง ควบคู่ไปกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบหลัก ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาท้องถิ่นและการกระจายอำนาจอย่างกว้างขวางทั่วโลก ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพ.ศ.2550 และฉบับพ.ศ.2560 ยังคงให้ความสำคัญกับหลักการบริหารราชการที่มีคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล อย่างเด่นชัด

การแก้ไขวิกฤตและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องแก้ปัญหาพื้นฐานของการบริหารจัดการที่ด้อยประสิทธิภาพ โดยอาศัยสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยทั้งภายในและภายนอก เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี มีระบบตรวจสอบที่โปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับบทบาทภาครัฐและลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน พัฒนาระบบข้อมูลและเสริมสร้างขีดความสามารถในการวางแผนและวิเคราะห์ควบคู่กับการกระจายภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจเอกชน เพื่อวางรากฐานระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เข้มแข็ง สนับสนุนภาคการผลิตให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพอันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและเป็นการวางรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทยในระยะยาว

ในการวางแผนปฏิรูประบบราชการเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2545 ได้มีการวางกรอบหรือแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินไว้อย่างชัดเจน ดังปรากฏอยู่ในมาตรา 3/1 ของพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 รวมทั้งได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการหรือ “ก.พ.ร.” ขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพดูแล ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการ ก.พ.ร. ได้ดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การ

พัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ.2546-พ.ศ.2550 เพื่อเป็นกรอบทิศทางและแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และได้มีการกำหนดกติกาใหม่ของการบริหารราชการแผ่นดิน โดยการประกาศให้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2546 เพื่อเป็นการสร้างแรงผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถิต่าง และวัฒนธรรมการทำงานอย่างจริงจัง รวมไปถึงมาตรการสร้างแรงจูงใจ (incentives) เพื่อเสริมสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีการกำหนดหลักการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีนั้นมีความประสงค์จะให้ใช้บังคับกับส่วนราชการในทุกกระทรวง ทบวง กรม ทั้งที่เป็นราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค รวมทั้งหน่วยงานอื่นที่อยู่ในกำกับของราชการฝ่ายบริหารที่มีการจัดตั้งขึ้นและมีการปฏิบัติราชการเช่นเดียวกับกระทรวง ทบวง กรม

สำหรับรัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งปกติตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรเหล่านี้ จะให้อำนาจอิสระในการบริหารงานขององค์กร จึงไม่อาจนำพระราชกฤษฎีกานี้ไปใช้บังคับกับองค์กรเหล่านั้นทันทีได้ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากการปฏิบัติงานขององค์กรเหล่านั้นมีส่วนใกล้ชิดต่อการให้บริการประชาชนโดยตรง ในการปฏิบัติภารกิจจึงควรนำหลักการตามพระราชกฤษฎีกานี้ไปใช้ด้วย (สุเทพ เชาวลิศ, 2548) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและการบริหารงานภาครัฐเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ในพระราชกฤษฎีกานี้จึงกำหนดให้องค์กรเหล่านั้นต้องไปกำหนดหลักเกณฑ์ของแต่ละองค์กรขึ้น โดยให้มีแนวทางสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามพระราชกฤษฎีกานี้ โดยให้มีหน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแลองค์กรเหล่านั้น ตามกฎหมายมีหน้าที่ดูแลให้มีการกำหนดแนวทาง การบริหารงานให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกานี้ด้วย

เนื่องจากหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกเป็นการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะผ่านเกณฑ์การให้คะแนนตามเกณฑ์ชี้วัดได้จะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ทุกอย่างโดยมี ผู้ว่าหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานทำการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดและมีกรรมการอีกอย่างน้อย 8 คน เพื่อประเมินให้คะแนน และยังมีคณะกรรมการส่วนกลาง นักวิชาการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ผู้แทนอื่นๆ เข้าดำเนินการคัดเลือก จึงทำให้การที่จะได้มาซึ่งรางวัลดังกล่าวเป็นการประสบความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบลในการที่จะนำนโยบายการบริหารจัดการบ้านเมืองที่

ดีไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ผลที่ตามมาคือ การลดปัญหาความไม่โปร่งใส การทุจริต การคอร์รัปชันภายในองค์กรหรือทำให้การคิดที่จะกระทำดังกล่าวเป็นไปได้โดยยากขึ้น

จากคณะกรรมการดังกล่าวจะพบว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการแต่ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนภูมิภาค ส่วนกรรมการอื่นๆ ส่วนใหญ่จะมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนั้นๆ ทั้งจากเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล จึงทำให้อำนาจที่แท้จริงในการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นหรือการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีมาตรฐานขึ้นอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนั้นๆ เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามกิจกรรมการบริหารงานที่มาจากหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล จะต้องมีการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนการปฏิบัติจริงและมีคุณภาพของแต่ละบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขึ้นอยู่กับกำกับการของผู้บังคับบัญชาแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยแนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ นั้นจึงครอบคลุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบตั้งแต่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของทุกจังหวัดทั้ง 14 จังหวัดในภาคใต้เพื่อจะได้มีหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี นำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังซึ่งจะทำให้องค์กรมีความโปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และในขณะเดียวกัน ระบบการบริหารงานบุคคลอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งมีทิศทางยังไม่ชัดเจนแน่นอน ประกอบกับมีผลกระทบจากปัจจัยภายนอกต่างๆ จึงส่งผลให้ข้าราชการขาดความเชื่อมั่นในระบบการบริหารงานบุคคล ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้มีข้าราชการบางส่วนยังประสบกับปัญหาหนี้สินและปัญหาส่วนตัวอื่นๆ รวมทั้งมีการปฏิบัติงานอยู่ในที่เดิมเป็นเวลานานๆ จึงทำให้มีข้าราชการบางส่วนละเลยในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม กล่าวคือมีพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่ไม่ยึดมั่นในผลประโยชน์ของแผ่นดินหรือประชาชนส่วนรวม ไม่ทุ่มเทอย่างจริงจังในการปฏิบัติหน้าที่ แต่อย่างไรก็ตามความต้องการของข้าราชการส่วนใหญ่ ยังต้องการมีความสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรีได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมและเป็นธรรม คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษานวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์การ

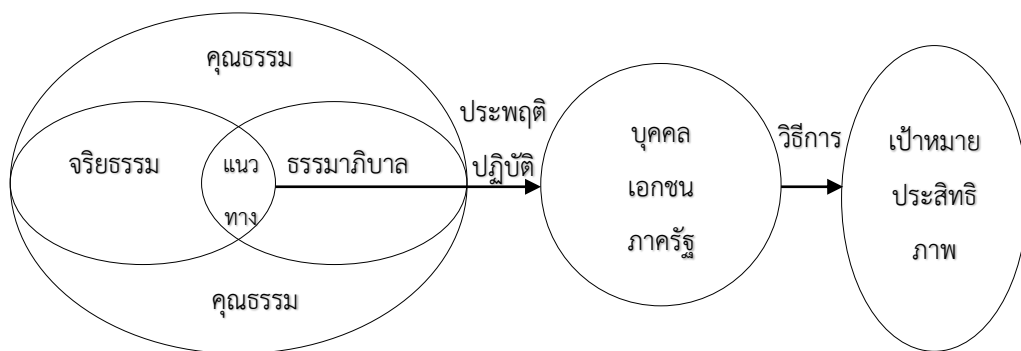

บริหารส่วนจังหวัด 14 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดชุมพร กระบี่ นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ระนอง สตูล สงขลา สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการไม่มีหลักการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักคุณธรรมจริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้
2. เพื่อค้นหาแนวทางการปฏิบัติงานตามหลักคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้
3. เพื่อสร้างรูปแบบและทดลองใช้ประเมินผลการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้
4. เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม สำหรับบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ของ 14 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดชุมพร กระบี่ สุราษฎร์ธานี ระนอง พังงา ภูเก็ต นครศรีธรรมราช ตรัง สงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา และจังหวัดนราธิวาส มีประชากรรวมทั้งสิ้น 51,876 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้ทั้งหมด โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ตามสูตรของยามาเน ที่ระดับความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ร้อยละ 5 ด้วยวิธีการสุ่มตามลำดับชั้น (Stratified Random Sampling) แบบสัดส่วนแล้วเทียบบัญญัติไตรยางศ์ จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน

ผู้วิจัยได้คำนวณตามวิธีการ คือ นำจำนวนกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้หาขนาดไว้แล้วจำนวน 370 คน คูณกับจำนวนพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้แต่ละจังหวัด เช่น จังหวัดกระบี่ มีพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 2,666 คน แล้วทำการหารด้วยจำนวนพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด คือ 51,876 คน จึงได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง 19 คน โดยทำอย่างนี้ทั้ง 14 จังหวัด จะได้กลุ่มตัวอย่าง 370 คน ต่อจากนั้นจะใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (Probability Sampling) ด้วยการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตารางเลขสุ่มและดำเนินการสุ่มตัวเลขตามตารางเลขสุ่มให้ได้ครบตามจำนวน คือ 19 คน เมื่อสุ่มเลขใดได้ก็ทำการจดบันทึกในบัญชีรายชื่อของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาลงทะเบียนประชุม ซึ่งจะทำเช่นนี้ทุกจังหวัดจนครบ 14 จังหวัด แต่เมื่อได้มีการสุ่มตัวอย่างจริงในภาคสนามบางครั้งพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคนที่จับหมายเลขได้ไม่ได้มาประชุมและบางคนไม่มีเวลาตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงเปลี่ยนเป็นลำดับหมายเลขอื่นแทน พร้อมกับเพิ่มเติมกลุ่มตัวอย่างเป็น 396 คน หรือเพิ่มจากเดิมอีก 26 ตัวอย่างจึงทำให้ความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นกว่าที่กำหนดไว้เดิม

ส่วนวิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างที่จะนำมาสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามตำแหน่งหน้าที่ของพนักงาน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ หัวหน้าฝ่ายบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ทั้ง 14 จังหวัด รวมเป็น 14 คน แต่บางจังหวัดมีพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ฝ่ายบุคคลมากกว่าหนึ่งคน ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นอีก 5 คน รวมเป็น 19 คน และในการสนทนากลุ่มได้คัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่เป็นฆราวาสและบรรพชิตที่มีความรู้ความเข้าใจ หรือเป็นนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ หรือนักการเมืองท้องถิ่นหรือบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 26 คน เมื่อวันอาทิตย์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560 ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ในส่วนที่เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามผลของการศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบบสอบถามจะมี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ใน 5 ประการคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และหน่วยงานที่สังกัด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีจำนวน 40 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ด้วยการแบ่งระดับความคิดเห็นของการวัดออกเป็น 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อคิดเห็นทั่วไปซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้อย่างอิสระ แต่ในจำนวน 396 ตัวอย่างนั้นไม่มีกลุ่มตัวอย่างคนใดตอบเลย

2. ในส่วนที่เป็นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่เขียนโครงสร้างของคำสัมภาษณ์ไว้อย่างชัดเจน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน กล่าวคือ

ตอนที่ 1 เป็นคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ใน 5 ประการ เหมือนแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างของคำถามอย่างชัดเจน โดยเป็นคำสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ สามารถให้ความคิดเห็นได้อย่างอิสระโดยมีจำนวน 4 ข้อ

3. การจัดประชุมทางวิชาการด้วยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups) นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นตามหัวข้อของการวิจัย คือ เรื่องแนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มาจากตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งจากอบต. เทศบาล และอบจ. พร้อมกับพระสงฆ์ ข้าราชการ ตำรวจและผู้นำจิตอาสา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560 จำนวน 26 คน ได้แสดงทัศนะอย่างเป็นอิสระพร้อมกับการหาข้อสรุปแต่ละประเด็นที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนั้นเป็นประมาณค่า (Rating Scale) ผู้วิจัยได้นำไปเข้าโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อประมวลด้วยคอมพิวเตอร์แล้วหาค่าจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมกับการแปลผลเกี่ยวกับทัศนะของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้

2. ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร วารสาร งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมประเด็นสำคัญของเนื้อหาแต่ละข้อ แต่ละประเด็นที่มีความใกล้เคียงกัน หรือเหมือนกันแล้วจำแนกเป็นกลุ่มความคิดแต่ละเรื่อง แล้วนำไปตีความและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการอื่นๆ ที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อหาข้อสรุปหรือข้อค้นพบตามที่วัตถุประสงค์ได้กำหนดไว้

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารส่วนบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 19 คน ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวจะเป็นคำถามที่มีโครงสร้างของคำถามกำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้วสุดท้ายรวบรวมข้อมูลจากวิธีการสนทนากลุ่มย่อยของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 26 คนพร้อมกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นอย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการ

ผลจากการวิจัย

หลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายคล้ายกันหรือเหมือนกันจนอาจกล่าวได้ว่า สามารถเขียนควบรวมกันเป็น “คุณธรรมจริยธรรม” เพราะหมายถึง สภาพคุณงามความดี หรือกรอบของการประพฤติที่ดีงาม ถูกต้อง และมีความยุติธรรมซึ่งเมื่อได้นำไปเป็นหลักในการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจะเกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้อง “ปลูก” และ “ปลุก” จิตสำนึกให้เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละคนอยู่เสมอ ส่วนหลักธรรมาภิบาลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของหลักในการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมของคุณธรรม จริยธรรม และเป็นหลักการที่เป็นสากล จนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป 6 ประการ คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักสำนึกรับผิดชอบ และ ด้านหลักความคุ้มค่า

โดยแต่ละด้านจะมีรายละเอียดแต่ละประเด็นที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้อย่างสม่ำเสมอ เพราะฉะนั้นบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ทั้ง 14 จังหวัด ตั้งแต่องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จึงเป็นผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ตัวอย่างจำนวน 396 ตัวอย่าง ตามแบบโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมือนกันซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ฝ่ายบริหารหรือนายกองการฯ ฝ่ายนิติบัญญัติ หรือสภานิติบัญญัติ และฝ่ายปลัดองค์การฯ หรือสำนักงานปลัดองค์การบริหารข้าราชการประจำ ลูกจ้างที่เป็นบุคลากรนำนโยบายหรือกิจกรรมต่างๆ จากฝ่ายบริหารและอนุมัติงบประมาณจากฝ่ายสภานิติบัญญัติ ไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละโครงการตามลำดับยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสามปีของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกองค์กรตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา จนกระทั่งปัจจุบัน

ส่วนข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถามนั้นมีจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 396 ตัวอย่าง มาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ร้อยละ 15.2 หรือ 60 คน เทศบาลตำบล/เมือง/นคร ร้อยละ 16.4 หรือ จำนวน 65 คน และ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ร้อยละ 68.4 หรือ จำนวน 271 คน และเมื่อจำแนกตามเพศพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เกินกึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง รองลงมาร้อยละ 31.6 เป็นเพศชาย และมีอายุระหว่าง 36-40 ปี มากที่สุดร้อยละ 24.5 รองลงมา มีอายุระหว่าง 31-35 ปี ร้อยละ 21.5 และน้อยที่สุดมีอายุไม่เกิน 20 ปี ซึ่งไม่มีเลย นอกจากนั้นเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า

ร้อยละ 86.4 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี-โท-เอก ซึ่งมากที่สุดและระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่ามีน้อยที่สุดคือร้อยละ 1.0 หรือกรณีจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 26.0 มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี รองลงมา ร้อยละ 23.5 มีประสบการณ์ในการทำงาน 11-15 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 5.1 มีประสบการณ์ในการทำงาน 26-30 ปี และ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน

ในส่วนรูปแบบการปฏิบัติที่เป็นการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม ตามกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของยุทธศาสตร์แผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้ ที่ผ่านมามีพบว่า ผลรวมค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรมหรือทุกโครงการอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก หรือมีค่าเฉลี่ย 3.88 แต่ที่เห็นด้วยปานกลางมีค่าเฉลี่ย 3.26 3.38 3.38 และ 3.39 จำนวน 4 กิจกรรมหรือโครงการตามลำดับ คือ

1. การส่งเสริมให้รางวัลแก่พนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ได้สมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ และผลงาน ($\bar{x} = 3.26$)
2. การส่งเสริมให้มีการประเมินผลเป็นระยะๆ โดยจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจากชุมชน ($\bar{x} = 3.38$)
3. การส่งเสริมให้มีการหมุนเวียนการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 3.38$)
4. การส่งเสริมให้โอกาสพนักงานไปศึกษาดูงาน ($\bar{x} = 3.39$)

อย่างไรก็ตามในระดับที่เห็นด้วยมาก พบว่า กิจกรรมหนึ่งโครงการต่างๆ ที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ระดับ 4 ขึ้นไปมีมากถึง 11 กิจกรรม โดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก ดังนี้

1. การส่งเสริมให้มีการปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานและความคุ้มค่า ($\bar{x} = 4.0$)
2. การส่งเสริมการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน แผนการ และมอบหน้าที่ชัดเจน ($\bar{x} = 4.02$)
3. การส่งเสริมให้มีการบริหารด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัยไมตรี และตรงต่อเวลา ($\bar{x} = 4.06$)
4. การไม่ส่งเสริมให้ใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ($\bar{x} = 4.07$)

5. การไม่ส่งเสริมให้นาอูปกรณ์ เครื่องใช้ของราชการไปใช้เป็นทรัพย์สินส่วนตัว ($\bar{x} = 4.07$)

6. การส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการต่างๆ ($\bar{x} = 4.10$)

7. การส่งเสริมให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ($\bar{x} = 4.11$)

8. การส่งเสริมให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 4.19$)

9. การส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่อย่างเปิดเผย โปร่งใส พร้อมให้ตรวจสอบ ($\bar{x} = 4.19$)

10. การส่งเสริมให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและการปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{x} = 4.22$)

11. การส่งเสริมให้ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดถือระเบียบ กฎหมาย หนังสือสั่งการ มติ ครม. หรือวิชาชีพ ($\bar{x} = 4.30$)

สำหรับรูปแบบการปฏิบัติที่เป็นการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลตามโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้ที่ผ่านมา พบว่า ผลรวมค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรมหรือทุกโครงการอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทั้งหมดหรือมีค่าเฉลี่ย 3.87 แต่ที่มีค่าเฉลี่ยระดับ 4 ขึ้นไปมีเพียงกิจกรรมหรือโครงการเดียว คือ การส่งเสริมให้มีหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส และตรวจสอบได้ ($\bar{x} = 4.01$)

ส่วนข้อสรุปจากคำสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างของคำถามอย่างชัดเจน ซึ่งมีจำนวน 9 คำถาม และสัมภาษณ์ระดับหัวหน้าฝ่ายบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้ง 14 จังหวัด จำนวน 19 คน ซึ่งมาจากองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน เทศบาลตำบล/ เมือง/ นคร รวม 2 คนและอบจ. 15 คน พบว่า เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.6 และเพศชาย ร้อยละ 47.4 มีอายุระหว่าง 46-50 ปี และ 51-55 ปี ร้อยละ 26.3 มากที่สุด และน้อยที่สุด คือ ไม่มีเลย ที่บุคลากรระดับหัวหน้าฝ่ายบริหารงานบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 20-30 ปี แต่ระดับรองลงมามีอายุระหว่าง 41-45 ปี ร้อยละ 15.8 นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับระดับการศึกษาซึ่งหัวหน้าฝ่ายบุคคลทั้งหมดมีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปทั้งหมด

พร้อมทั้งมีประสบการณ์สูงสุด 21-25 ปี ร้อยละ 36.5 รองลงมามีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ 26-30 ปี ร้อยละ 15.8 และน้อยที่สุดคือไม่มีเลย ในกลุ่มที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี เป็นต้น

ดังนั้นข้อสรุปคำสัมภาษณ์ที่เป็นหลักการสำคัญของหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ที่คณะผู้วิจัยได้ตีความและจำแนกเนื้อหาออกเป็นประเด็น ดังนี้

1. การพัฒนาจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ทำด้วยกระบวนการฝึกอบรม

2. สร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน โดยใช้ผลตอบแทนเป็นสิ่งจูงใจหรือเป็นการเชิดชูเกียรติต่อบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละและตามระเบียบแบบแผนขององค์กร

3. การปฏิบัติงานที่ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต หรือใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

4. การสอบคัดเลือกบุคลากรควรใช้ระบบคุณธรรมเพื่อให้ได้คนดีมีความรู้ความสามารถเข้ามาในองค์กร

5. ควรจัดประชุมบุคลากรในองค์กรให้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมทั้งความเข้าใจในการปฏิบัติงานที่ยึดหลักธรรมาภิบาล

6. มีการทำงานเป็นทีมด้วยการช่วยกันคิด ช่วยกันทำและส่งเสริมหลักจริยธรรมในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะบุคลากรที่คิดดี ทำดี ยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรมและถูกกฎหมาย

7. สร้างค่านิยมขององค์กรในการส่งเสริมยกย่องและสร้างแบบอย่างที่ดียึดถือปฏิบัติจนเกิดความเคยชินและกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร

8. สนับสนุนภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมโดยร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ พร้อมทั้งส่งเสริมคนดีให้มีที่ยืนในสังคม

9. จัดทำมาตรการในการควบคุมป้องกันการทุจริตและมีบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนหลักคุณธรรม จริยธรรมของหน่วยงาน

สำหรับประเด็นของการรวบรวมข้อมูลวิธีสุดท้ายคือการสนทนากลุ่มย่อย ซึ่งมีผู้เข้าร่วมที่ประกอบด้วยบุคคลที่มาจากหลายสาขาอาชีพ จำนวน 26 คน สรุปความสำคัญของเนื้อหาได้ว่า

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นประกอบด้วย โครงสร้างขององค์กร 3 ส่วน คือ ฝ่ายบริหาร หรือนายกองค์การฯ ฝ่ายนิติบัญญัติหรือสภานิติบัญญัติ และฝ่ายสำนักปลัดองค์การหรือหน่วยงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่นำนโยบายโครงการหรือกิจกรรมที่ได้รับอนุมัติงบประมาณจากสภานิติบัญญัติแล้วไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งมักจะปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาสามปีขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแบบหรือทุกชนิดที่มีอยู่ในภาคใต้

2. ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลที่ประกอบด้วย 6 ประการ คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบและด้านหลักความคุ้มค่า

3. ได้เสนอแนะให้บุคลากรแต่ละส่วนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายสำนักปลัดองค์การต้องปฏิบัติตนให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งอย่างชัดเจน

4. ควรจัดอบรมบุคลากรในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอในด้านคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล

5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละองค์กรควรยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเน้นการเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรนั้นทุกขั้นตอนและต่อเนื่อง

6. ผู้บริหารควรยึดหลักความยุติธรรมในการขึ้นเงินเดือนและกระจายการพัฒนาไปสู่ทุกพื้นที่ที่รับผิดชอบแต่ไม่ควรพัฒนาอยู่เพียงพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดเป็นการเฉพาะ

ส่วนประเด็นของการสร้างรูปแบบและทดลองใช้ประเมินผลการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้นั้น คณะผู้วิจัยได้นำประเด็นที่เป็นคู่มือแนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล มาสร้างเป็นรูปแบบ และทดลองใช้ประเมินผลโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มาจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 59 ตัวอย่าง โดยเป็นการวัดระดับความคิดเห็นว่า เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือไม่มีความเห็นด้วยในสาระสำคัญที่เป็น

แนวทางดังกล่าว ในที่สุดพบว่า รูปแบบที่ทดลองใช้ประเมินผลการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานนั้น

ด้านหลักคุณธรรม จริยธรรม เรียงลำดับร้อยละมากที่สุด – น้อยที่สุด 5 ลำดับ ดังนี้

ข้อ 6. หากองค์กรของท่านส่งเสริมให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรับผิดชอบโดยให้ยึดถือระเบียบ กฎหมาย หนังสือสั่งการ มติกรม. หรือ วิชาชีพท่านมีความคิดเห็นอย่างไรร้อยละ 98.3 (ลำดับที่ 1)

ข้อ 9. หากองค์กรของท่านส่งเสริมการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน แผนการ และระยะเวลาในการปฏิบัติงานพร้อมกับมอบหน้าที่ให้ชัดเจนแล้ว แจ้งให้ ประชาชนทราบโดยผู้บังคับบัญชาต้องติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ท่านมี ความเห็นอย่างไรร้อยละ 98.3 (ลำดับที่ 1)

ข้อ 10. หากองค์กรของท่านส่งเสริมให้มีการบริหารด้วยความรวดเร็วด้วย ระบบ One Stop Service อย่างเสมอภาค มีอธยาศัยไมตรีและตรงต่อเวลา ท่านมี ความเห็นอย่างไรร้อยละ 98.3 (ลำดับที่ 1)

ข้อ 11. หากองค์กรของท่านส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อลดขั้นตอนในการทำงานพร้อมก็นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาให้โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ ของงานและความคุ้มค่า ท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 98.3 (ลำดับที่ 1)

ข้อ 14. หากองค์กรของท่านส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นได้พัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถให้ทันสมัยอยู่เสมอ ด้วยการหมุนเวียน การปฏิบัติหน้าที่เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพและการให้โอกาสไปศึกษาดูงานที่ หลากหลายท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 98.3 (ลำดับที่ 1)

ข้อ 15. หากองค์กรของท่านส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นได้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพพร้อมกัน การตั้งมั่นอยู่ ในศีลธรรมอย่างสม่ำเสมอท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 96.6 (ลำดับที่ 2)

ข้อ 8. หากองค์กรของท่านส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่อย่างเปิดเผย โปร่งใส พร้อมให้ตรวจสอบด้วย การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ข้อมูล ข่าวสารแล้วประชาชนสัมพันธ์การปฏิบัติงานแต่ละกิจกรรมหรือโครงการให้ประชาชน

ทราบทุกขั้นตอน พร้อมกับการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและจริงจัง ท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 93.2 (ลำดับที่ 3)

ข้อ 12. หากองค์กรของท่านส่งเสริมให้มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน และเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่ได้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายสมควรให้รางวัลแก่พนักงานคนนั้นๆ ท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 93.2 (ลำดับที่ 3)

ข้อ 13. หากองค์กรของท่านส่งเสริมให้มีการประเมินผลโครงการทั้งก่อนและหลังเป็นระยะๆ จากคณะกรรมการที่มาจากชุมชน ท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 93.2 (ลำดับที่ 3)

ข้อ 7. หากองค์กรของท่านไม่ส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบและนำอุปกรณ์เครื่องใช้ของราชการไปใช้เป็นทรัพย์สินส่วนตัว ท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 72.9 (ลำดับที่ 4) เป็นลำดับสุดท้าย

ด้านหลักธรรมาภิบาล เรียงลำดับร้อยละมากที่สุด – น้อยที่สุด 5 ลำดับ ดังนี้

การส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล

ข้อ 16. หากองค์กรของท่านส่งเสริมให้มีการนำเอาหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรม หรือโครงการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี แต่ละยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 96.6 (ลำดับที่ 1)

ข้อ 19. หากองค์กรของท่านสนับสนุนภาคประชาชนสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ตามยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี ที่ได้รับอนุมัติงบประมาณจากสภานิติบัญญัติแล้ว โดยให้เข้ามาร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ พร้อมกับการส่งเสริมคนดีให้มีที่ยืนในสังคม ท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 96.6 (ลำดับที่ 1)

ข้อ 18. หากองค์กรของท่านส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกส่วน คือฝ่ายบริหารหรือนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฝ่ายนิติบัญญัติ หรือสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและฝ่ายปฏิบัติการหรือนโยบายไปปฏิบัติคือบุคลากรในสำนักงานปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องปฏิบัติตนให้เห็นเป็นรูปธรรมในด้านคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล โดยยึดหลักกฎหมายระเบียบ คำสั่ง อย่างชัดเจน และสม่ำเสมอแล้วท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 94.9 (ลำดับที่ 2)

ข้อ 20. หากองค์กรของท่านจัดทำมาตรฐานในการควบคุมการป้องกันการทุจริต พร้อมกับบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนหลักคุณธรรม จริยธรรมของหน่วยงานให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 94.9(ลำดับที่ 2)

ข้อ 17. หากองค์กรของท่านส่งเสริมการสร้างค่านิยมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละองค์กรให้มีการยกย่องบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดี จนเกิดเป็นความเคยชิน และกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ท่านมีความเห็นอย่างไรร้อยละ 93.2 (ลำดับที่ 3)

สุดท้ายที่ค้นพบ คือคู่มือแนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ นั้น มาจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 396 ตัวอย่าง จากการสัมภาษณ์หัวหน้าหรือผู้แทนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 19 ตัวอย่าง และจากการสนทนากลุ่มย่อยของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 26 คน ซึ่งคณะวิจัยได้สรุปความสำคัญพอสังเขป ดังนี้

แนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรมจริยธรรม

แนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ นั้น มาจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 396 ตัวอย่าง จากการสัมภาษณ์หัวหน้าหรือผู้แทนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 19 ตัวอย่าง และจากการสนทนากลุ่มย่อยของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 26 คน ซึ่งคณะวิจัยได้สรุปความสำคัญพอสังเขป ดังนี้

1. ควรส่งเสริมให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรับผิดชอบโดยให้ยึดถือระเบียบ กฎหมาย หนังสือสั่งการ มติครม.หรือวิชาชีพ

2. ไม่ควรส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบและนำอุปกรณ์เครื่องใช้ของราชการไปใช้เป็นทรัพย์สินส่วนตัว
3. ควรส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่อย่างเปิดเผย โปร่งใส พร้อมให้ตรวจสอบด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร แล้วประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานแต่ละกิจกรรมหรือโครงการให้ประชาชนทราบทุกขั้นตอนพร้อมกับการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและจริงจัง
4. ควรส่งเสริมการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน แผนการและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พร้อมกับมอบหน้าที่ให้ชัดเจนแล้วแจ้งให้ประชาชนทราบโดยผู้บังคับบัญชาต้องติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
5. ควรส่งเสริมให้มีการบริหารด้วยความรวดเร็ว ด้วยระบบ One Stop Service อย่างเสมอภาค มีอริยาไยไมตรีและตรงต่อเวลา
6. ควรส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจเพื่อลดขั้นตอนในการทำงานพร้อมกับการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานและความคุ้มค่า
7. ควรส่งเสริมให้มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานให้ชัดเจนและเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่ได้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ควรให้รางวัลแก่พนักงานคนนั้นๆ
8. ควรส่งเสริมให้มีการประเมินผลโครงการทั้งก่อนและหลังเป็นระยะๆ จากคณะกรรมการที่มาจากชุมชน
9. ควรส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถให้ทันสมัยอยู่เสมอ ด้วยการหมุนเวียนการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพและการให้โอกาสไปศึกษาดูงานที่หลากหลาย
10. ควรส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ พร้อมกับการตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอย่างสม่ำเสมอ

แนวทางการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล

1. ควรส่งเสริมให้มีการนำเอาหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและด้านหลักความคุ้มค่า ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาสามปีแต่ละยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง
2. ควรสร้างค่านิยมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละองค์กรให้มีการยกย่องบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดี จนเกิดเป็นความเคยชินและกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร
3. ควรให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกส่วน คือ ฝ่ายบริหารหรือนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฝ่ายนิติบัญญัติหรือสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและฝ่ายปฏิบัติการหรือนำนโยบายไปปฏิบัติคือบุคลากรในสำนักปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องปฏิบัติตนให้เห็นเป็นรูปธรรมทำในด้านคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล โดยยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งอย่างชัดเจนและสม่ำเสมอ
4. สนับสนุนภาคประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาสามปี ที่ได้รับอนุมัติงบประมาณจากสภานิติบัญญัติแล้ว โดยให้เข้ามาร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ พร้อมกับการส่งเสริมคนดีให้มีที่ยืนในสังคม
5. จัดทำมาตรการในการควบคุม การป้องกันการทุจริต พร้อมกับบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนหลักคุณธรรม จริยธรรม ของหน่วยงานให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

อภิปรายผล

จากผลสรุปข้อมูลที่ได้ศึกษาและรวบรวมมาด้วยกันวิธีคือ ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และเอกสารต่างๆ ได้ข้อค้นพบตรงกันว่า บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 14 จังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจต่อหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากทั้งนี้เพราะมีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าวผ่านแต่ละกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปีที่ผ่านมาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ พร้อมกับมีแนวคิดให้แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ส่งเสริมในรูปแบบต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากประโยชน์ของการมีหลักคุณธรรม จริยธรรม

และหลักธรรมาภิบาลในจิตสำนึกของแต่ละบุคคลนั้นจะนำไปสู่กรอบการประพฤติที่พึงาม ถูกต้องและมีความยุติธรรม จึงจะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และการปฏิบัติงานที่มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความตั้งใจในการปฏิบัติอย่างจริงจัง เป็นรูปธรรม และเป็นตัวอย่างหรือต้นแบบในกลุ่มผู้บริหารองค์กร หรือฝ่ายบริหารองค์กร กลุ่มฝ่ายนิติ บัญญัติขององค์กร และกลุ่มฝ่ายการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติหรือฝ่ายสำนักปลัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ

นอกจากนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของพระปิยะวัฒน์ ปิยสีโล (พระปิยะวัฒน์ ปิยสีโล, 2554) สุเมธ แสงนิมนวล (สุเมธ แสงนิมนวล, 2552) ธนภรณ์ บัวคำภา (ธนภรณ์ บัว คำภา, 2553) บุญฤทธิ์ เกตุจำนง (บุญฤทธิ์ เกตุจำนง, 2549) ประวิช นิลวัชรมณี (ประวิช นิล วัชรมณี, 2556) สุทัศน์ เพ็ชรนนท์ (สุทัศน์ เพ็ชรนนท์, 2553) ปรีชา เฟื่องภู (ปรีชา เฟื่องภู, 2553) ช่อทิพย์ เกสรทอง (ช่อทิพย์ เกสรทอง, 2553) ส่วนใหญ่มีการนำหลักธรรมาภิบาลไปสู่การ ปฏิบัติในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อยถึงระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะระบบธรร มาภิบาลยังไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากนัก ขณะเดียวกันคำว่า ธรรมาภิบาล เริ่มนำมาใช้ในรัฐธรรมนูญของประเทศไทยในปี พ.ศ.2540 ดังนั้นกว่าที่จะผลักดัน หรือขยายประเด็นสำคัญให้นำไปสู่การปฏิบัติในองค์กรภาครัฐต่างๆ ยังไม่กว้างขวางมากนัก ตรงกันข้ามในการศึกษาของ พระมหาชินวัฒน์ ธมฺมเสฏฺฐ (พระมหาชินวัฒน์ธมฺมเสฏฺฐ, 2558) และตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาสามปี (2560-2562) ของแต่ละองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้ โดยเฉพาะในส่วนของ การสรุปประเมินผลย้อนหลังของแผนพัฒนาสามปี ระหว่าง พ.ศ.2558-2562 โดยเน้นในปี 2558 ซึ่งทุกยุทธศาสตร์การพัฒนาได้มีกิจกรรม หรือ โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ได้นำไปสู่การปฏิบัติ ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นผลของการประเมินจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองและจากการวิจัย ดังกล่าวข้างต้นจึงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าในอดีต หลายปีที่ผ่านมาด้วยเหตุนี้ตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาสามปี (พ.ศ.2560-2562) ความรู้ ความเข้าใจ และการส่งเสริมการจะนำ หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นจะเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้มากยิ่งขึ้น

การสรุป

แนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ นั้นมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 396 ตัวอย่าง จากการสัมภาษณ์หัวหน้าหรือผู้แทนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 19 ตัวอย่าง และจากการสนทนากลุ่มย่อยของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 26 คน

ข้อเสนอแนะ

จากผลของการวิจัยครั้งนี้

1. ควรนำรายละเอียดหลักการสำคัญๆ ของหลักคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมาภิบาลไปขยายเนื้อหาให้เกิดความสัมพันธ์กับกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาต่างๆ ของยุทธศาสตร์แผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าบุคลากรในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำไปสู่การปฏิบัติในระดับใด
2. ผู้นำฝ่ายบริหารหรือนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำฝ่ายนิติบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำฝ่ายการนโยบายนโยบายไปปฏิบัติหรือสำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้นำหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับใด

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะทำวิจัยเรื่อง การนำหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลไปสู่การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2560-2562) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณียุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
2. ควรจะทำวิจัยเรื่อง การนำหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลไปสู่การปฏิบัติของฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และสำนักปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปตามยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2560-2562) : ศึกษาเฉพาะกรณียุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- จิระโชค วีระสัย. (2548). กระแสโลกาภิวัตน์ในกระแสโลกศึกษา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ช่อทิพย์ เกสรทอง. (2553). แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอขามเฒ่าลักษ์ณบุรี จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ธนภรณ์ บัวคำภา. (2553). การนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณีเทศบาลตำบลคั้งตะเกา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญฤทธิ์ เกตุจำนง. (2549). ปัญหาพิเศษการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลนครนนทบุรี. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประวิช นิลวัชรเมณี. (2556). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- ปรีชา เพ็งภู. (2553). แนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- พระปิยะวัฒน์ ปิยสีโล. (2554). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาชินวัฒน์ธมมเสฏฐ. (2558). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วรารัก เฉลิมพันธ์ศักดิ์. (2548). แนวคิดเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ ในแนวคิดทางการเมืองและสังคม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- สุทัศน์ เพชรนนท์. (2553). *แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของ
องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหม่อน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น*. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุเทพ เชาวลิต. (2548). *การบริหารการจัดการภาครัฐแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมา
ธรรม.
- สุเมธ แสงนิมนวล. (2552). *ต้นแบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน
ประเทศไทย*. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.

รูปแบบการพัฒนาและเสริมสร้างองค์กรธุรกิจ

เพื่อสังคมอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

The Model of Development and Promotion for Sustainability of Social Enterprises in Thailand

ทรงศักดิ์ ใจกล้า

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทั่วไปขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสริมสร้างความยั่งยืนทางสังคมขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย และเพื่อเสนอแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ จากองค์กรขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ที่เป็นองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในการบริหารองค์กรจนสามารถบรรลุความสำเร็จเป็นองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่มีความยั่งยืน และสังคมให้การยอมรับว่ามีบทบาทในการทำประโยชน์เพื่อสังคมตามหลักการของธุรกิจเพื่อสังคม

มีผลการศึกษาวิจัย

1. สภาพปัญหาทั่วไปขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ในด้านการบริหารจัดการ องค์กรธุรกิจเพื่อสังคม มีการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อสังคม วางโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร มีแผนการบริหารจัดการความเสี่ยง วิเคราะห์ขนาดขององค์กรต่อโอกาสทางธุรกิจ และมีการวางแผนในเชิงยุทธศาสตร์เชิงรุก
2. ปัจจัยเสริมสร้างความยั่งยืนทางสังคมขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย มีการกำหนดนโยบายขององค์กรอย่างชัดเจน ขับเคลื่อนกลไกทางเศรษฐกิจ ผสานกับนโยบายการส่งเสริมของภาครัฐ และประยุกต์หลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเติบโตก้าวหน้าอย่างมั่นคงยั่งยืน

3. แนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย พบว่า แนวปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ขึ้นอยู่ปัจจัยหลัก 3 ส่วน คือ ส่วนขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคม ส่วนของภาคประชาคม และส่วนของภาคประชารัฐ ซึ่งทุกภาคส่วนต้องประสานการทำงานในแนวทางเดียวกัน โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ตลอดจนมีธรรมาภิบาลเพื่อเป็นเครื่องกำกับให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ

คำสำคัญ : องค์กรธุรกิจ, องค์กรธุรกิจเพื่อสังคม, ผู้ประกอบการ, ความยั่งยืน,

Abstract

Article entitled “The Model of Development and Promotion for Sustainability of Social Enterprises in Thailand” has the objective of research is to study states of general problems of social enterprises in Thailand, to analyze factors for promoting sustainability of social enterprises in Thailand and to present ways to perform for development of sustainability of social enterprises in Thailand The dissertation was employed by the qualitative research methodology collecting data by in-depth interviewing 2 groups of key informants: executives and operators from large, medium and small organizations that are successful social enterprises, can achieve success as a sustainable social enterprise, and society is acknowledging that they play an important role in contributing to society in accordance with the principles of social business.

The research result is found that

1. As for states of general problems of social enterprises in Thailand, it has been found that in aspect of management: the social enterprises has made plan for society, layout Management of organization and a risk management plan, analyze size of organization for business opportunities as well as proactive strategic plan

2. As for factors for promoting sustainability of social enterprises in Thailand, it has been found that organization's policies are clearly defined including driving economic mechanism, encouraging government policies and applying philosophy of Sufficiency Economy with the aim for sustainable business,

3. As for ways to perform for development of sustainability of social enterprises in Thailand found that it depends on three main factors: part of social enterprise, community and public sector. All sectors need to coordinate in the same way with regard to economic stakeholders, society and environment with integrity and ethics as well as good governance to monitor the activities to be honest.

Keywords: Business, Social Enterprises, Entrepreneur, Sustainability

บทนำ

กิจการเพื่อสังคม เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่หวังผลกำไร แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดคืนกลับภาคประชาชน ชุมชนและสังคม แต่เป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อหวังให้เกิดประโยชน์สูงสุดคืนกลับภาคประชาชน ชุมชน และสังคม ซึ่งถือเป็นความพยายามที่จะต่อสู้กับผลกระทบด้านลบของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั่วโลก ได้ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของผลกระทบด้านลบต่อสังคมด้วย ซึ่งในอดีตอันยาวนานนั้น มักจะแก้ปัญหาโดยการย้ายสถานที่จากที่เดิมไปสู่ที่ใหม่ ที่ไม่มีผู้ร้องเรียน ซึ่งจะเป็นเพียงการเปลี่ยนผู้ได้รับผลกระทบ เช่น การย้ายฐานการผลิตของอุตสาหกรรมจากยุโรป และสหรัฐอเมริกาไปสู่ภูมิภาคอื่นหรือการย้ายมาสู่อาเซียน

แนวความคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อองค์กรที่มีต่อสังคม (Corporate Social Responsibility หรือ CSR) นั้น ถูกนำเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารการพัฒนา ที่กระทำกันอยู่ในขณะนี้ ให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) เป็นสภาพที่เราได้ประจักษ์แล้วว่าเหตุการณ์หรืออุบัติภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ภาวะโลกร้อน หรือน้ำท่วม ล้วนแต่เป็นผลจากการกระทำของมนุษย์ ผลก็คือชาวโลกต่างก็ได้รับผลกระทบจากการกระทำเหล่านั้น

โดยมีความรุนแรงมากน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมของแต่ละสถานที่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการและความร่วมมือร่วมใจในอันที่จะสร้างสรรค์ และกระทำสิ่งดีๆ ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโลก นั่นคือ การผนวกจุดแข็งระหว่างภาคประชาสังคมกับความมีประสิทธิภาพของภาคธุรกิจที่จะสร้างประโยชน์สูงสุดแก่สังคมโดยที่ผู้ประกอบการสามารถอยู่รอดได้ด้วยการพึ่งพาการดำเนินงานด้วยตนเอง โดยไม่ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐ หรือ แหล่งทุนภายนอก ไม่ต้องรับการอุดหนุนเงินจากภาษีของประชาชน หรือเรียกว่า เป็นองค์กรที่แสวงหากำไรเพื่อสังคม (Social Profit Organization) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ผู้ประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneur)”

กิจการเพื่อสังคมเกิดจากแนวคิดประเภทของ CSR as Process เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร (None Profit Organization) เกิดจากแนวคิดนักพัฒนาสังคมกับการบริหารจัดการแบบผู้ประกอบการ หรือเรียกว่าผู้ประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneurship) หากแต่ว่าการดำเนินการทางสังคมทั้งหมดไม่ได้เป็นตัวชี้วัดว่าเป็นการประกอบการ ตัวอย่างเช่น การแบ่งรายได้จากองค์กรมาเพื่อทำงานเพื่อสังคม โดยตัวมันเองไม่ถือเป็นกิจกรรมของการประกอบการ ซึ่งเป็นสิ่งเดียวกับที่องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรใช้เป็นแนวทางในการทำงาน

แนวคิดเรื่องการหาผลประโยชน์ต่อสังคมนี้เอง เป็นคำถามว่าทำอย่างไร ภาคประชาชน ชุมชนถึงจะได้ประโยชน์สูงสุด นั่นคือ การผนวกจุดแข็งระหว่างภาคประชาสังคมกับความมีประสิทธิภาพของภาคธุรกิจที่จะสร้างประโยชน์สูงสุดแก่สังคมซึ่งผู้ประกอบการต้องอยู่รอดได้ด้วยการพึ่งพาการดำเนินงานด้วยตนเอง แทนการสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอกหรือรับการอุดหนุนจากภาษีของประชาชน หรือเรียกว่า เป็นองค์กรที่หากำไรให้แก่สังคม (Social Profit Organization) เจ้าของธุรกิจดังกล่าวมักเรียกตัวเองว่า ผู้ประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneur)

ด้วยเหตุที่องค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในไทยยังเป็นรูปแบบที่ค่อนข้างใหม่ ทำให้กลไกการสนับสนุนทั้งจากภาคประชาสังคม และจากภาครัฐยังขาดกลไกที่ดีพอ โดยเฉพาะกฎระเบียบที่อนุญาตให้ภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุน ตลอดจนเงื่อนไขการเตรียมตัวเป็นผู้รับการสนับสนุน นั่นคือความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อการนี้โดยเฉพาะเริ่มต้นจากการตั้งคณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม พร้อมร่างกฎหมาย สถาปนา

แห่งชาติ (สปช.) ซึ่งได้ดำเนินการแล้วเสร็จเสนอต่อที่ประชุม สปช.ให้มีการพิจารณา นับว่าเป็นการสร้างความคิดในการวางนโยบาย หรือแนวทางส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีคุณภาพว่าต้องผลักดันนโยบายและมาตรการเชิงยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ การสอนเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคมในทุกระดับชั้น 2. ต้องนำการวิจัยและนวัตกรรมใหม่มาปรับใช้ 3. รัฐต้องสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในระยะเริ่มต้น 4. เปิดโอกาสให้จดทะเบียนรับรองสถานะเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม 5. สร้างระบบการจดทะเบียนพาณิชย์ สำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคม ที่ไม่ได้มุ่งแสวงผลกำไรมาแบ่งปันกัน 6. ต้องมีระบบกองทุนสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม 7. สร้างระบบจัดซื้อจัดจ้างที่ยั่งยืน 8. สร้างระบบยกเว้นหรือลดภาษีสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคม และ 9. สร้างกลไกในทุกระดับทั้งภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งสภาปฏิรูปแห่งชาติ เห็นชอบกับรายงานและข้อเสนอของคณะกรรมการฯ เห็นชอบกับร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม และให้ส่งรายงานพร้อมร่าง พ.ร.บ. ให้คณะรัฐมนตรีและสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อดำเนินการต่อไป

ความจำเป็นอีกประการหนึ่งของการทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ ปัจจุบันยังไม่มีกรรวบรวมข้อมูลเชิงหลักการและเชิงปฏิบัติการที่เป็นข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ตรงขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมของคนไทยที่เป็นองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่มีรูปแบบค่อนข้างใหม่ จึงได้ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทั่วไปขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสริมสร้างความยั่งยืนทางสังคมขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาและเสริมสร้างองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจงซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับผู้บริหาร และ 2) ระดับปฏิบัติการ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากองค์กรขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ที่เป็น

องค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในการบริหารองค์กรจนสามารถบรรลุความสำเร็จเป็นองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่มีความยั่งยืน และสังคมให้การยอมรับว่ามีบทบาทในการทำประโยชน์เพื่อสังคมตามหลักการของธุรกิจเพื่อสังคม ที่สามารถผ่านเกณฑ์การประเมินของทางราชการหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ประเมินติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 ปี เพื่อให้ครอบคลุมประชากรอย่างทั่วถึง จึงคัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจากองค์กรขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก อย่างละ 1 แห่ง ขนาดใหญ่ ได้แก่ บริษัท ไมเนอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) จังหวัดกรุงเทพมหานคร ขนาดกลาง ได้แก่ วงษ์พาณิชย์ จังหวัดพิษณุโลก และขนาดเล็ก ได้แก่ โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาและเสริมสร้างองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาทั่วไปขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย

ปัญหาที่ต้องการทราบคือ สภาพปัญหาทั่วไปขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยเป็นอย่างไร และมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาทั่วไปขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย สรุปผลได้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจเพื่อสังคม

การบริหารจัดการองค์กรให้สามารถอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง โดยรวบรวมเอากลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และความประหยัด ซึ่งการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ตลอดจนมีธรรมาภิบาลเพื่อเป็นเครื่องกำกับให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใสและยุติธรรม มีความตระหนักถึงผลกระทบทางลบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยพร้อมจะแก้ไขเพื่อลด

ผลกระทบดังกล่าว กับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการให้เกิด การดำเนินกิจการเป็นการสร้างความสำเร็จและประโยชน์สุข อีกทั้งเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันทุกเวทีการค้า ซึ่งจะเป็นผลดีต่อความยั่งยืนของกิจการ ต่อไป

ปัญหาขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคม

ปัญหาและอุปสรรคสำคัญขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคม คือ การเกิดปัญหา สภาพคล่อง โดยเฉพาะเงินทุนก้อนแรกที่ใช้ในการก่อตั้งกิจการ เป็นการยากมากที่จะ หาผู้ร่วมทุน หรือกู้ยืม หรือกระทั่งเงินช่วยเหลือจากองค์กรที่มักจะสนับสนุนการ ทำงานของ NGOs การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญ การขาดแคลนความเป็นมืออาชีพในการ บริหารจัดการเชิงธุรกิจ การขาดแคลนนวัตกรรมที่จะเข้ามาแก้ปัญหาสังคม และ สุดท้ายคือ การขาดแคลนการแข่งขันกับองค์กรเชิงพาณิชย์โดยทั่วไป ดังนั้นรัฐบาลจึง ควรเข้ามาสร้างมาตรฐานรวมถึงการสนับสนุนกิจการเพื่อสังคม เพื่อให้กิจการเพื่อ สังคมสามารถเป็นกิจการเพื่อสังคมที่สมบูรณ์แบบได้ คือ สามารถเป็นกิจการที่ทำกำไร ได้ ใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมได้ และมีจุดยืนที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งแตกต่างจากธุรกิจ โดยทั่วไป และมีทรัพยากรทุนจากสังคม และสุดท้ายคือเกิดเครือข่ายการทำงาน

2. ปัจจัยเสริมสร้างความยั่งยืนทางสังคมขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย

ปัญหาที่ต้องการทราบคือ ปัจจัยเสริมสร้างความยั่งยืนทางสังคมขององค์กรธุรกิจเพื่อ สังคมในประเทศไทย และมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสริมสร้างความยั่งยืน ทางสังคมขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย สรุปผลได้ดังนี้

ปัจจัยสร้างความยั่งยืนที่เกี่ยวกับนโยบายขององค์กร

การกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Policy) ขึ้น โดยนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจให้เติบโต ก้าวหน้าอย่างมั่นคงยั่งยืนใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำ แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้ามาเป็นแกนหลักในการดำเนินงานทุกขั้นตอนอย่าง เป็นรูปธรรม โดยมีโครงสร้างการบริหารงานด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นฟันเฟือง

หลักในการขับเคลื่อน เพื่อให้ธนาคารสามารถถ่ายทอดเป้าหมายในด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนสู่การปฏิบัติการในสายงานต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง และช่วยบูรณาการแผนการปฏิบัติงานให้มีความเชื่อมโยงกัน สร้างสัมฤทธิ์ผลแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืน และอำนวยความสะดวกสูงสุดให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม

ปัจจัยเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับกลไกทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ ทุน ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ ผู้ประกอบการ และเทคโนโลยี

ทุน (Capital) ทุนถือเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นกุญแจนำไปสู่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สิ่งสำคัญของการพัฒนาก็คือ การกระจายการลงทุนไปให้กว้างและ เป็นไปอย่างเพียงพอ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมีประโยชน์ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ที่ดิน แร่ธาตุ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยมนุษย์ใช้ทรัพยากรเหล่านี้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ หากประเทศใดมีทรัพยากรมาก จะทำให้ประเทศนั้นๆ มีโอกาสพัฒนาได้มาก แต่ก็ต้องรู้จักใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเพียงพอ นำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการพัฒนาที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องจะทำให้ประเทศนั้นๆ สามารถมีทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

ทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศโดยเน้นให้เห็นถึง ประสิทธิภาพ และคุณค่าของประชากร เป็นหลักการศึกษาประชากร ครอบคลุมไปถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา สภาพการทำงาน ภาวะเจริญพันธุ์ อัตราการเกิด อัตราการตาย และอัตราการย้ายถิ่น เป็นต้น คุณภาพของประชาชน เป็นหน่วยผลิตที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ และพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

ผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ถือเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการผลิตภาพและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการจึงมีหน้าที่ และบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างแท้จริงหน้าที่ เป็นผู้ตัดสินใจเลือกการผลิตสินค้า

และบริการว่าจะผลิตอะไร จำนวนเท่าไร จะเลือกปัจจัยในการผลิต เป็นผู้เลือก เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต การขยายตลาดสินค้าและการบริการ เป็นผู้รับภาระความเสี่ยง และความไม่แน่นอนต่างๆที่เกิดขึ้นจากการลงทุน ผู้ประกอบการมีหน้าที่ดังกล่าวเพื่อให้ธุรกิจดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพการผลิตสินค้า และการบริการเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจ้างงาน การกระจายรายได้ โครงสร้างตลาด การค้าและการลงทุน ซึ่งทำให้เศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลง เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการพัฒนาเศรษฐกิจจะดำเนินไปอย่างรวดเร็ว รวดเร็วหรือล่าช้าอย่างไร ยังต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ซึ่งมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ทักษะคนของประชากร ศาสนาและวัฒนธรรม ระบบครอบครัว ระบบการเมืองการปกครอง ตลอดจนกฎหมายต่างๆ ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่มิอาจหลีกเลี่ยงต่อการดำเนินชีวิตของประชากรในสังคมทั้งสิ้น

ปัจจัยเสริมสร้างความยั่งยืนที่เกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมของภาครัฐ

นโยบายการส่งเสริมของภาครัฐในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาธุรกิจ ควรจะมีลักษณะเช่นเดียวกันกับการที่พ่อแม่สนับสนุนและเลี้ยงดูบุตร วิชาของตน โดยให้การสนับสนุนที่แตกต่างไปตามพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย มีเป้าหมายให้ลูกเติบโตใหญ่ เลี้ยงดูตนเองได้ และยังสามารถกลับมาเกื้อกูลพ่อแม่ (ภาครัฐ) ในตอนท้ายได้อีกด้วย

นโยบายสนับสนุนภาคธุรกิจที่เหมาะสมจึงควรจะมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาแบบเป็นขั้นบันได (multi-stage upgrading roadmap) โดยผู้กระตือรือร้นช่วยเหลือหรือการส่งเสริมภาครัฐเข้ากับระดับการพัฒนาและเรียนรู้ของภาคธุรกิจ ธุรกิจที่สามารถที่จะแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาในแต่ละขั้นตอน ควรที่จะได้รับการส่งเสริมในขั้นต่อไป ในขณะที่ธุรกิจที่ไม่สามารถที่จะแสดงให้เห็นพัฒนาการตามเป้าหมายก็ไม่ควรที่จะได้รับการส่งเสริมต่อบริบทแห่งการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่รวดเร็วและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ภาครัฐจำเป็นต้องกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ แข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ และสร้าง

ฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทันควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย ตลอดจนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน

ปัจจัยเสริมสร้างความยั่งยืนที่เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินกิจการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะคำนึงถึงทางสายกลาง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนไม่แสวงหาผลกำไรจนเกินระดับความยั่งยืน ไม่เอาัดเอาเปรียบหรือใช้ผลประโยชน์จากสังคมอย่างไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอันดีที่อาจก่อให้เกิดวิกฤติตามมา นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและคุณภาพทำให้เป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชาติให้มีความสมดุล มั่นคงและยั่งยืน

3. แนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย

ปัญหาที่ต้องการทราบคือ แนวปฏิบัติเพื่อเป็นองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่มีความยั่งยืนทางสังคมขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยเป็นอย่างไร และมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อเสนอแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยสรุปผลได้ดังนี้

แนวปฏิบัติขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคม

1) การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร องค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่ต้องการพัฒนาตัวเองไปสู่ความยั่งยืนทางธุรกิจนั้นจะต้องมุ่งมั่นและเอาจริงนับตั้งแต่เริ่มต้น ด้วยการกำหนดความคิดของตนให้อยู่ในแนวทางธุรกิจเพื่อสังคมอย่างมั่นคง เข้มแข็ง กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรให้เป็นเข็มทิศชี้ทางเดินที่ถูกต้องไว้แต่ต้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าแนวปฏิบัติขั้นต่อไปจะอยู่ในแนวทางที่เป็นธุรกิจเพื่อสังคมที่ยั่งยืนได้จริง

2) การกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กร เป็นการสร้างความชัดเจนของวัตถุประสงค์ขององค์กรแล้ววางแผนทางที่จะไปสู่จุดนั้นซึ่งผ่านการศึกษาวิเคราะห์แล้วเป็นอย่างดีว่าเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมภายนอกที่องค์กรดำรงอยู่ และสอดคล้องกับความเข้มแข็งหรืออ่อนแอขององค์กร

3) การกำหนดกรอบในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรม เป็นการจัดหาเครื่องมือที่จะนำพาขับเคลื่อนแผนกลยุทธ์ไปสู่ภาคปฏิบัติโดยกำหนดให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบันนั้นๆ ไม่ให้เล็กหรือใหญ่เกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่ความสูญเสียได้ทั้งสองทาง จึงจำเป็นต้องกำหนดกรอบไว้แล้วดำเนินการตามนั้นให้สำเร็จ

4) การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ เป็นเทคนิควิธีทางการตลาดทั่วไปของธุรกิจทุกประเภทจำเป็นต้องมี แตกต่างกันไปแต่สำหรับองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมจะต้องเข้มงวดเรื่องการสร้างเครือข่ายอย่างมีคุณธรรมสูงกว่าธุรกิจทั่วไป เพราะคุณธรรมจะเป็นสิ่งผูกมัดให้เครือข่ายที่สร้างขึ้นสำเร็งนั้นมีความยั่งยืนที่จะส่งผลต่อความยั่งยืนขององค์กรด้วย

5) การสร้างกระบวนการบริหารจัดการภายใน เป็นกลไกสำคัญที่สุดที่จะชี้ขาดความสำเร็จในการสร้างความยั่งยืนของทุกองค์กร เปรียบเสมือนการจัดทรัพยากรทุกชนิด ทั้งวัตถุดิบ เครื่องมือ เงินทุน และที่สำคัญที่สุดคือทรัพยากรบุคคลที่ไม่เพียงแต่ต้องมีให้เพียงพอเท่านั้น แต่ต้องผ่านกรรมฝึกฝนขัดเกลาให้สามารถขับเคลื่อนกระบวนการภายในทุกองคาพยพไปพร้อมๆ กันได้

6) การกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์เพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ขององค์กร อย่างน้อย 4 ด้าน คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านสังคม ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต และด้านความยั่งยืนทางธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อทราบคุณภาพของผลงานที่ได้รับ และแสวงหาจุดบกพร่องของกระบวนการทำงานเพื่อแก้ไขต่อไป

แนวปฏิบัติของภาคประชาคม

1) การรับรู้ของประชาคมต่อองค์กร การรับรู้เรื่องราวกิจกรรมขององค์กรโดยประชาคมย่อมส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีมากกว่าผลลบ และแม้บางสถานการณ์ที่เป็นผลลบ การรับรู้อย่างต่อเนื่องก็สามารถยับยั้งปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ง่าย การรับรู้จึงเป็นสิ่งที่เราจำเป็นต้องดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง

2) การมีจิตสำนึกเป็นเจ้าขององค์กร จิตสำนึกเป็นเจ้าของจะเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกก่อนจนเกิดความรู้สึกผูกพัน เห็นคุณค่าการมีอยู่ขององค์กรคู่กับประชาคม ดังนั้น ธุรกิจเพื่อสังคมเท่านั้นที่จะสร้างแนวทางนี้ได้สำเร็จ

3) การสนับสนุนสินค้าหรือบริการขององค์กร แนวปฏิบัตินี้จะเป็นผลสืบเนื่องจากแนวปฏิบัติที่ 1. และ 2. สิ่งสำคัญคือองค์กรต้องรักษาภาพที่เป็นคุณนี้ไว้ให้ยั่งยืนให้ได้ ด้วยการเอาใจใส่ต่อคุณภาพของสินค้าหรือบริการ รวมถึงการเฝ้าระวังผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดแก่ชุมชนต้องได้รับการแก้ไขและสื่อสารโดยเร็ว

4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร การมีส่วนร่วมของประชาคมต่อองค์กรจะเป็นดัชนีชี้วัดความยั่งยืนขององค์กรที่ดีที่สุดที่จะทำให้องค์กรได้รับรู้ความรู้สึกของชุมชนและประชาคม การที่มีผู้ถอยห่างออกไปจากการมีส่วนร่วมจะเป็นสิ่งบอกเหตุให้องค์กรต้องเร่งสำรวจข้อบกพร่องของตัวเองและรีบแก้ไข

5) การเข้ามาเป็นหุ้นส่วนขององค์กร สิ่งยึดเหนี่ยวระหว่างองค์กรกับชุมชนหรือประชาคมที่แนบแน่นที่สุดคือการมีส่วนร่วมกันในการได้รับผลประโยชน์จากธุรกิจขององค์กร การมีโอกาสดำเนินการเป็นหุ้นส่วนของสมาชิกในชุมชน หรือประชาคมย่อมแสดงถึงคุณค่าแห่งความยั่งยืนขององค์กร

6) การประเมินผลกระทบจากองค์กรที่มีต่อประชาคม ถ้าประชาคมมีส่วนในการประเมินผลกระทบจากองค์กรต่อชุมชนด้วย ก็จะทำให้เกิดความไว้วางใจระหว่างกัน

แนวปฏิบัติของภาครัฐ

- 1) การกำหนดการส่งเสริมเชิงนโยบาย
- 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารและพัฒนาองค์ความรู้
- 3) การสร้างจิตสำนึกในการเป็นองค์กรธุรกิจเพื่อสังคม
- 4) การสนับสนุนให้มีการพัฒนารูปแบบธุรกิจที่เป็นองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่สมบูรณ์
- 5) การส่งเสริมการลงทุน
- 6) การสนับสนุนการทำกิจกรรม
- 7) การส่งเสริมด้วยมาตรการทางภาษี

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ จะกล่าวถึง รูปแบบการพัฒนาและเสริมสร้างองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนในประเทศไทย โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ และนำมาอภิปรายผล ดังนี้

สภาพปัญหาทั่วไปขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การบริหารจัดการองค์กรธุรกิจเพื่อสังคม

จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานองค์กรมีองค์ประกอบสำคัญที่นักบริหารงานควรคำนึงเพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วย เงิน (money) วัตถุดิบ (materials) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (machine or equipment) และแรงงาน หรือคน (man) องค์ความรู้ในการบริหารงาน สมัยใหม่จะต้องคิดถึงองค์ประกอบสำคัญดังกล่าว เพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายขององค์กร ว่าจะมีทิศทางหรือแนวทางในการบริหารองค์กรอย่างไร แต่ต่อมาได้มีการพัฒนาระบบการบริหารงาน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรตามโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง จึงมีการสร้างระบบการบริหารงานที่เน้นคนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้น จึงได้มีแนวความคิดในการบริหารคนหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของตน เพื่อความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร จุ้ยใจงาม ที่พบว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนการบริหารงานขององค์กร จะสามารถช่วยให้การบริหารจัดการองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมให้ยืนได้ด้วยตัวเองในสภาวะการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เพราะเนื่องจากประเทศไทยต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญของสังคมไทย หรือองค์กรต้องให้ความสนใจ เพราะว่าการบริหารจัดการจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รศ.พรชัย เทพปัญญาที่กล่าวถึงโลกในอนาคตเป็นโลกที่ทำงานในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพลวัตมากขึ้น การแข่งขันจะมีอัตราที่สูงขึ้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความคาดหวังทางสังคมเพิ่มขึ้น และจะกดดันเรียกร้องในองค์กร มีการปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการพยายามให้เกิด “ การมีส่วนร่วม (Participation) ” มากขึ้น “ การให้อำนาจ (Empowerment) ” “ การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ” “ การทำงานเป็นทีม

(Teamwork) ” ทั้งหมดจะต้องพัฒนา ไปพร้อม ๆ กัน โดยผ่านกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นใจจาก องค์ประกอบสำคัญข้างต้น คือ บุคคล (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (materials) และ การจัดการ (management) หรือกระบวนการทางบริหาร (Administration)

2. ปัญหาขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคม

จากผลการวิจัยพบว่า แม้ธุรกิจเพื่อสังคมจะมีความเหมือนธุรกิจปกติทั่วไป ในแง่ของการที่กิจการอยู่ได้ด้วยการแสวงหากำไร แต่ธุรกิจเพื่อสังคมมีความต่างจากธุรกิจทั่วไปในหลายประการ เริ่มตั้งแต่ผลิตภัณฑ์และการบริการของธุรกิจเพื่อสังคม จะไม่ใช่สินค้าตลาดทั่วไป ที่มุ่งสนองความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ แต่จะถูกผลิตหรือออกแบบให้ใช้งานเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาสังคมหรือสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อภิญาเอียดยุ, 2555) ที่พบว่ากระบวนการดำเนินงานของธุรกิจเพื่อสังคม ก็เป็นไปเพื่อส่งมอบประโยชน์ให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งผู้ส่งมอบ ผู้จัดจำหน่าย ผู้ประกอบการรายย่อย และพนักงาน ตลอดจนห่วงโซ่คุณค่าอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ซึ่งแตกต่างจากธุรกิจปกติ ที่คำนึงถึงการส่งมอบประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้นเป็นสำคัญ ผู้ประกอบธุรกิจเพื่อสังคม ต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการเงินลงทุนที่ได้รับโดยไม่ให้ขาดทุน (Non-loss) สร้างเป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดรายได้เพียงพอที่จะหล่อเลี้ยงกิจการ โดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาคหรือเงินอุดหนุนจากภายนอก เรียกได้ว่าเป็นธุรกิจที่มุ่งสร้างคุณค่าสูงสุด (Maximize Value) ให้แก่สังคม

ปัจจัยเสริมสร้างความยั่งยืนทางสังคมขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เสริมสร้างความยั่งยืนทางสังคมขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย มี 8 ประการ ได้แก่ 1. บุคลากร เจ้าหน้าที่ทุกคนขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคม จะต้องมุ่งมั่น ทุ่มีเท และเสียสละกับการทำงานด้วยจิตกุศลและเป็นจิตสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของสังคม องค์กร และประเทศชาติ 2. องค์กรที่มีการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพระยะยาวของทั้งองค์กรเอง ควบคู่ไปกับของผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่องจะสามารถเติบโตได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน 3. ปัจจัยอื่นที่สำคัญสำหรับการดำเนินงานด้านความยั่งยืน ได้แก่ ค่านิยมองค์กร กลยุทธ์ทางธุรกิจ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย แนวทางสู่การพัฒนาอย่าง

ยั่งยืน และแผนกลยุทธ์การพัฒนายั่งยืน 4. สิ่งที่ทำหายในการสร้างการพัฒนายั่งยืนในปัจจุบัน คือ การทำให้คนในองค์กรเข้าใจว่าการพัฒนายั่งยืนไม่ใช่การทำการกุศล แต่เป็นการสร้างสำนึกที่ดีอยู่ในกระบวนการพัฒนา อุปสรรคที่เด่นที่สุด คือ ความยากในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความเข้าใจจนยอมรับกระบวนการทำงาน การสร้างแรงจูงใจ ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะทำให้ทุกคนในองค์กรขนาดใหญ่พูดและเข้าใจไปในแนวเดียวกัน แต่ต้องใช้หลักค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใจร้อน เพราะเป็นเป็นเรื่องที่ต้องเต็มใจเปลี่ยนแปลง 5. ปัจจัยเสริมเชิงนโยบายในการสร้างการพัฒนายั่งยืนนั้นควรมีจัดการผลกำไรโดยให้มีการแบ่งปันคืนสู่สังคม การสร้างสถานะมั่นคงทางการเงินโดยยึดหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงและประหยัด จัดการการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การจัดการความรับผิดชอบต่อคุณค่าสินค้าด้วยการผลิตสินค้าคุณธรรมหรือสินค้าไร้พิษ การจัดการความยั่งยืนขององค์กรด้วยทุกคนต้องยึดหลักธรรมะ “ซื่อสัตย์” ร่วมกัน และการบรรเทาปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยไม่สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมโดยสิ้นเชิง 6. ควรกำหนดนโยบายที่ทำให้สังคมได้รับความช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม คือ นำผลกำไรจากธุรกิจมาช่วยเหลือสังคม และเอื้อให้ประชาชนเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้สะดวกมากขึ้น 7. ควรมีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอของการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการดำเนินการและด้านบริการ และ 8. การกำหนดนโยบายเพื่อผลักดันไปสู่ภาคปฏิบัตินั้นย่อมมีปัญหา ที่ผู้ปฏิบัติต้องปรับแก้ตามสถานการณ์จริงเมื่อนำไปปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (มาลัยแก้ว รังสิสุริยนต์, 2542) ที่กล่าวถึงกิจการเพื่อสังคมยังสามารถพิจารณาและปรับเปลี่ยนรูปแบบทางธุรกิจที่ดำเนินอยู่ หรือจัดตั้งธุรกิจใหม่ โดยมีพันธกิจในการดำเนินงานที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมเป็นที่ตั้ง ในลักษณะวิสาหกิจเพื่อสังคม (social enterprise : SE) หรือในรูปแบบที่เรียกว่า ธุรกิจเพื่อสังคม (social business : SB) ความยั่งยืนในกรณีนี้จะเกิดขึ้นจากการที่องค์กรมีความมุ่งประสงค์ที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อมโดยตรง มิใช่การหวังผลกำไรในทางธุรกิจเป็นหลัก แต่เป็นการดำเนินธุรกิจเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม ด้วยวิถีทางที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้

แนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรมย่อมก่อให้เกิดความเชื่อมั่นกับผู้เกี่ยวข้อง อันจะส่งผลดีต่อกิจการในระยะยาว ทั้งนี้ ธุรกิจควรถือปฏิบัติตามแนวทาง

เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการดำเนินธุรกิจ โดยไม่เห็นแก่ผลประโยชน์อื่นที่อาจได้มาจากการดำเนินงานที่ไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ดังนี้

แนวปฏิบัติขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคม

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร องค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่ต้องการพัฒนาตัวเองไปสู่ความยั่งยืนทางธุรกิจนั้นจะต้องมุ่งมั่นและเอาจริงนับตั้งแต่เริ่มต้น ด้วยการกำหนดความคิดของตนให้อยู่ในแนวทางธุรกิจเพื่อสังคมอย่างมั่นคง เข้มแข็ง กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรให้เป็นเข็มทิศชี้ทางเดินที่ถูกต้องไว้แต่ต้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าแนวปฏิบัติขั้นตอนต่อไปจะอยู่ในแนวทางที่เป็นธุรกิจเพื่อสังคมที่ยั่งยืนได้จริง

2. การกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กร เป็นการสร้างความชัดเจนของวัตถุประสงค์ขององค์กรแล้ววางแนวทางที่จะไปสู่จุดนั้นซึ่งผ่านการศึกษาวิเคราะห์แล้วเป็นอย่างดีว่าเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมภายนอกที่องค์กรดำรงอยู่ และสอดคล้องกับความเข้มแข็งหรืออ่อนแอขององค์กร

3. การกำหนดกรอบในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรม เป็นการจัดหาเครื่องมือที่จะนำพาขับเคลื่อนแผนกลยุทธ์ไปสู่ภาคปฏิบัติโดยกำหนดให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบันนั้นๆ ไม่ให้เล็กหรือใหญ่เกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่ความสูญเสียได้ทั้งสองทาง จึงจำเป็นต้องกำหนดกรอบไว้แล้วดำเนินการตามนั้นให้สำเร็จ

4. การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ เป็นเทคนิควิธีการตลาดทั่วไปของธุรกิจทุกประเภทจำเป็นต้องมี แตกต่างกันแต่สำหรับองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมจะต้องเข้มงวดเรื่องการสร้างเครือข่ายอย่างมีคุณธรรมสูงกว่าธุรกิจทั่วไป เพราะคุณธรรมจะเป็นสิ่งผูกมัดให้เครือข่ายที่สร้างขึ้นสำเร็งนั้นมีความยั่งยืนที่จะส่งผลต่อความยั่งยืนขององค์กรด้วย

5. การสร้างกระบวนการบริหารจัดการภายใน เป็นกลไกสำคัญที่สุดที่จะชี้ขาดความสำเร็จในการสร้างความยั่งยืนของทุกองค์กร เปรียบเสมือนการจัดทรัพยากรทุกชนิด ทั้ง วัตถุดิบ เครื่องมือ เงินทุน และที่สำคัญที่สุดคือทรัพยากรบุคคลที่ไม่เพียงแต่ต้องมีให้เพียงพอเท่านั้น แต่ต้องผ่านการฝึกฝนขัดเกลาให้สามารถขับเคลื่อนกระบวนการภายในทุกองคาพยพไปพร้อมๆ กันได้

6. การกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์เพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ขององค์กร อย่างน้อย 4 ด้าน คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านสังคม ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต และ ด้านความยั่งยืน

ทางธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อทราบคุณภาพของผลงานที่ได้รับ และแสวงหาจุดบกพร่องของกระบวนการทำงานเพื่อแก้ไขต่อไป

ซึ่งสอดคล้องกับบทความงานวิจัยของ (Diochon, M. & Anderson, A. R, 2009) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีส่วนต่อความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคมคือกิจกรรมสนับสนุนในกระบวนการดำเนินงานภายในขององค์กร โดยถึงแม้ว่ากิจการเพื่อสังคมจะมีกระบวนการดำเนินงานจากกิจกรรมหลักที่มีประสิทธิภาพและครบถ้วนแค่ไหน แต่ถ้าหากขาดกระบวนการดำเนินงานจากกิจกรรมสนับสนุนภายในองค์กร ผลลัพธ์ของกิจการเพื่อสังคมนั้นๆ ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ และคณะ, 2552) ที่กล่าวถึงการกำกับดูแลกิจการ และบริหารจัดการด้วยความโปร่งใส เราจะดำเนินกิจกรรมซีเอสอาร์ เพื่อสร้างสรรค์สนับสนุนสังคม สร้างความแข็งแกร่งให้กับ ปรัชญาองค์กร พันธกิจ องค์กร และแนวทางการปฏิบัติงาน องค์กร กำกับดูแลและบริหารจัดการองค์กรด้วยความโปร่งใส รักษาความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจต่อองค์กรเป็นสำคัญ การเสริมสร้างให้เกิดความยั่งยืนของกิจการ การดำเนินธุรกิจที่สร้างความสำเร็จร่วมกันอย่างยั่งยืน ตั้งแต่ผู้บริโภค พนักงาน เกษตรกร ชาวประมง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนในห่วงโซ่อุปทานธุรกิจ ซึ่งทั้งหมดถือเป็นหุ้นส่วนที่ต้องเดินไปด้วยกันบนวิถีความยั่งยืน เช่น ปลาที่ใช้ในกระบวนการผลิตต้องได้มาจากการทำประมงที่ยั่งยืน สิ่งเหล่านี้เป็นกลไกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาได้ เช่น การสร้างเงื่อนไขในการทำธุรกิจ การให้ความรู้ การปลูกฝังจิตสำนึก เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับทุกภาคส่วนสังคม

แนวปฏิบัติของภาคประชาคม

1. การรับรู้ของประชาคมต่อองค์กร การรับรู้เรื่องราวกิจกรรมขององค์กรโดยประชาคมย่อมส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีมากกว่าผลลบ และแม้บางสถานการณ์ที่เป็นผลลบ การรับรู้อย่างต่อเนื่องก็สามารถยับยั้งปรับเปลี่ยนได้ง่าย การรับรู้จึงเป็นสิ่งเราจำเป็นต้องดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง

2. การมีจิตสำนึกเป็นเจ้าขององค์กร จิตสำนึกเป็นเจ้าของจะเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกก่อนจนเกิดความรู้สึกผูกพัน เห็นคุณค่าการมีอยู่ขององค์กรคู่กับประชาคม ดังนั้น ธุรกิจเพื่อสังคมเท่านั้นที่จะสร้างแนวทางนี้ได้สำเร็จ

3. การสนับสนุนสินค้าหรือบริการขององค์กร แนวปฏิบัตินี้จะเป็นผลสืบเนื่องจากแนวปฏิบัติที่ 1. และ 2. สิ่งสำคัญคือองค์กรต้องรักษาภาพที่เป็นคุณนี้ไว้ให้ยั่งยืนให้ได้ ด้วยการเอาใจใส่ต่อคุณภาพของสินค้าหรือบริการ รวมถึงการเฝ้าระวังผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดแก่ชุมชน ต้องได้รับการแก้ไขและสื่อสารโดยเร็ว

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร การมีส่วนร่วมของประชาคมต่อองค์กรจะเป็นดัชนีชี้วัดความยั่งยืนขององค์กรที่ดีที่สุดที่จะทำให้องค์กรได้รับรู้ความรู้สึกของชุมชนและประชาคม การที่มีผู้ถอยห่างออกไปจากการมีส่วนร่วมจะเป็นสิ่งบอกเหตุให้องค์กรต้องเร่งสำรวจข้อบกพร่องของตัวเองและรีบแก้ไข

5. การเข้ามาเป็นหุ้นส่วนขององค์กร สิ่งยึดเหนี่ยวระหว่างองค์กรกับชุมชนหรือประชาคมที่แนบแน่นที่สุดคือการมีส่วนร่วมกันในการได้รับผลประโยชน์จากธุรกิจขององค์กร การมีโอกาสได้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนของสมาชิกในชุมชน หรือประชาคมย่อมแสดงถึงคุณค่าแห่งความยั่งยืนขององค์กร

6. การประเมินผลกระทบจากองค์กรที่มีต่อประชาคม ถ้าประชาคมมีส่วนในการประเมินผลกระทบจากองค์กรต่อชุมชนด้วย ก็จะทำให้เกิดความไว้วางใจระหว่างกัน

ภาคประชาสังคม คือการสร้างสังคมและชุมชนที่เข้มแข็งหรือส่วนของสังคมที่มีประชาชนเป็นผู้แสดงบทบาทหลัก พื้นที่ดังกล่าวจึงไม่ใช่ภาครัฐ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่โดยมีกฎหมายรองรับ และภาคธุรกิจเอกชนที่เน้นดำเนินงานโดยมุ่งแสวงหาผลกำไรในพื้นที่ประชาสังคม ประชาชนทั่วไปเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการที่เป็นอิสระจากภาครัฐ และอยู่นอกบริบทการแข่งขันทางการเมือง ซึ่งกลุ่มและผู้กระทำการทางสังคม อาจมีวัฒนธรรม วิถีชีวิต วิธีคิดอันหลากหลายมาร่วมกันในกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิด สร้างเอกลักษณ์และความเห็นร่วมกัน รวมถึงต้องมีจุดมุ่งหมายร่วมในการพิทักษ์หรือเพิ่มพูนผลประโยชน์สาธารณะบางประการให้กับสังคม โดยลักษณะของพื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้าไปปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ทางการเมือง และทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจระหว่างสามพื้นที่ดังกล่าวนี้ด้วย ขณะที่ภาคธุรกิจชั้นนำในระดับโลกเขาจะหาเชิงรุกเพื่อจะช่วยให้สังคมดีขึ้นอย่างไรที่จะมองเรื่อง “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” หรือ Sustainability เป็นสำคัญ ด้วยความคิดที่ว่า “ทำให้ธุรกิจของคุณแตกต่างจากคู่แข่งให้ได้” ซึ่งหากเราไม่สามารถตอบโจทย์ก่อนคู่แข่ง เมื่อถึงเวลาที่เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจจะส่งผลเสียต่อ

ธุรกิจของเรามากกว่า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ และคณะ, 2552) ที่กล่าวถึงความยั่งยืนคือ หัวใจสำคัญของการจัดการความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ทางธุรกิจ ส่วนการยกระดับคุณภาพสังคม เราต้องมองย้อนไปถึงแก่นขององค์กรว่า เราได้ทำความดี หรือมีความรับผิดชอบต่อสังคมจริงหรือไม่ ซึ่งผู้บริหารระดับสูงต้องมองถึงการคิดเชิงกลยุทธ์ การบริหารจัดการในการลงทุน โดยต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและบทบาทที่จะมีส่วนร่วมในการยกระดับคุณภาพสังคม ดังนั้น แนวคิดแบบเดิมเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม หรือ CSR เราเห็นจากหลายบริษัทที่ทำกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม เช่น สนับสนุนโครงการปลูกป่า สร้างฝายชะลอน้ำ หรืออื่นๆ แต่ก็ไม่สามารถเทียบได้กับการมีธุรกิจที่ใช้จ่ายมาแมลงและส่งเสริมให้ใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย รวมถึงไม่ไปทำลายสิ่งแวดล้อม การเผาป่า และบุกรุกพื้นที่ในการทำธุรกิจ

ดังนั้นเราต้องกลับมาถามตัวเองเรื่องแก่นของธุรกิจว่าเรามีส่วนในการส่งเสริมความดีหลักหรือไม่ หากสามารถทำได้ก็จะมีส่วนในการยกระดับในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากบริษัทต้องการมีความยั่งยืนต่อไปในอนาคตข้างหน้าและนำหน้ากว่าบริษัทอื่นๆ การดำเนินธุรกิจในกลุ่มธุรกิจเชิงรุกรวมถึงการสร้างนวัตกรรมเพื่อมารองรับในการปฏิบัติจะเป็นส่วนช่วยให้บริษัทเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน บริหารความเสี่ยงในระยะยาว และช่วยยกระดับคุณภาพสังคมได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อภิญา เอียดจัญ, 2555) ที่ให้ความสำคัญกับภาคประชาชนทั่วไป ที่เราจะต้องมองย้อนกลับมาถามตัวเองว่าการใช้ชีวิตหลักๆ ของเรามีส่วนในการเข้าเติมปัญหาในสังคมมันรุนแรงขึ้นหรือไม่ ตั้งแต่การเลือกใช้สินค้าในฐานะผู้บริโภค การเลือกลงทุนหรือมีทรัพยากรส่วนเกิน เช่น เวลา เงิน และความคิด มาช่วยกับสังคมได้อย่างไรบ้าง

แนวปฏิบัติของภาครัฐ

1. การกำหนดการส่งเสริมเชิงนโยบาย
2. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารและพัฒนาองค์ความรู้
3. การสร้างจิตสำนึกในการเป็นองค์กรธุรกิจเพื่อสังคม
4. การสนับสนุนให้มีการพัฒนารูปแบบธุรกิจที่เป็นองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่

สมบูรณ์

5. การส่งเสริมการลงทุน

6. การสนับสนุนการทำกิจกรรม

7. การส่งเสริมด้วยมาตรการทางภาษี

ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่จัดตั้งขึ้นโดยผู้ประกอบการรายใหม่ (New social entrepreneurs) ซึ่งเป็นองค์กรที่ประเทศไทยควรให้การสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากปัจจุบันไทยกำลังตื่นตัวกับกระแสการสร้างผู้ประกอบการใหม่เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่สนใจจัดตั้งธุรกิจที่นอกจากจะสร้างผลกำไรแล้วยังมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม และ/หรือสิ่งแวดล้อม อีกด้วยว่าองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่จัดตั้งขึ้นโดยผู้ประกอบการใหม่มักจะประสบปัญหาทางด้านเงินทุนเป็นอย่างมากทั้งในการระดมเงินทุนเริ่มต้นกิจการและเงินทุนในการขยายกิจการ เพราะองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมนั้นมักมีผลตอบแทนด้านการเงินต่ำ ทำให้การเข้าถึงเงินทุนเชิงพาณิชย์จากแหล่งอื่น เช่น การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน หรือการระดมจากตลาดทุนแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย นอกจากนี้การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจก็เป็นอีกหนึ่งความท้าทายสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ลำสัน เลิศกุลประหยัด, 2555) ที่กล่าวถึงองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมประเภทนี้ จะมีความตั้งใจเข้ามาทำกิจกรรมเชิงธุรกิจเพื่อสังคมแต่อาจขาดประสบการณ์และขาดทักษะการบริหารจัดการเชิงธุรกิจที่เหมาะสม ดังนั้น แหล่งเงินทุนที่เหมาะสมสำหรับกิจการในกลุ่มนี้มากที่สุดควรจะเป็นกองทุนร่วมลงทุนในลักษณะของธุรกิจเงินร่วมลงทุนเพื่อสังคม (Venture Philanthropy) เป็นหลัก ทั้งนี้มีเหตุผลสนับสนุนหลายประการ อาทิเช่น มูลนิธิต่างๆ มักมีนโยบายให้การสนับสนุนเป็นรายโครงการมากกว่าการเข้ามาช่วยกิจการทั้งบริษัท การบริจาคขององค์กรการกุศลต่างๆ มักมีข้อจำกัดเรื่องของงบประมาณที่ไม่เพียงพอมูลนิธิหลายแห่งมักเน้นการจัดสรรเงินทุนโดยคำนึงถึงความต้องการใช้เงินทุนของโครงการมากกว่าผลประกอบการที่ผ่านมาของวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือการที่มูลนิธิส่วนมากจะไม่เข้ายุ่งเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคมทำให้ธุรกิจเงินร่วมลงทุนในลักษณะ Venture Philanthropy น่าจะเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมประเภทนี้ในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณาและประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทาง รูปแบบการบริการจัดการและพัฒนาองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมด้วยการเพิ่มระดับความเข้มข้นของการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทั้งเพื่อการสร้างการรับรู้ทางเทคนิค ความเข้าใจในกระบวนการ และ ทราบช่องทางการเข้าถึงมาตรการต่างๆขององค์กรเหล่านั้น

2. ภาครัฐต้องทุ่มเทในการรณรงค์และส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคมให้มากกว่าการจัดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะส่งผลต่อสังคมแบบไม่ยั่งยืน

3. องค์กรธุรกิจเพื่อสังคมรายใหม่ส่วนใหญ่จะขาดปัจจัยสำคัญในการทำธุรกิจ นั่นคือ ความเชี่ยวชาญด้านการตลาด ดังนั้นการส่งเสริมให้ธุรกิจเกิดได้ไม่สำคัญเท่ากับการช่วยเหลือด้านการตลาดให้ธุรกิจดำรงอยู่ได้

4. ปัจจุบันกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ในประเทศไทยยังไม่ได้เป็นที่รู้จักมากนัก ส่วนใหญ่มักทับซ้อน และถูกเข้าใจไปในเรื่องของกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility - CSR) อีกด้วยดังนั้น สิ่งที่ควรส่งเสริม คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ทั้งกับผู้ประกอบการหรือบุคคลทั่วไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการวิจัยที่พบว่าปัญหาที่ทุกองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมประสบอยู่คือการผลักดันนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติ จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ทุกตัวอย่างสามารถแก้ปัญหานี้ได้ตามสถานการณ์ แต่ไม่ใช่เรื่องยืนยันว่าทุกองค์กรจะสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองเสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรที่เกิดขึ้นใหม่ ยังขาดประสบการณ์ อาจไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง และย่อมมีเป็นจำนวนมากด้วย ดังนั้น ภาครัฐ จึงควรแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาทักษะและกระบวนการนี้แก่ผู้ประกอบการรายใหม่อย่างต่อเนื่องด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ทั้งเกษตรโดยตรงและการแปรรูป ในอนาคตจึง

เห็นสมควรให้มีการทำการวิจัยหัวข้อนี้กับภาคเกษตรเพิ่มเติม เพื่อแสวงหาแนวทางการส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนในภาคเกษตรกรรม

2. ควรมีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมในเชิงการตลาดโดยเฉพาะ เป็นการศึกษาสภาพปัญหาที่แท้จริงเกี่ยวกับช่องทางในการแก้ปัญหาการแข่งขันเสรีที่เป็นอุปสรรคของการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมที่สำคัญ

3. จากการที่กิจการเพื่อสังคมเป็นการดำเนินธุรกิจที่มีคุณธรรมเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการและสร้างความยั่งยืนให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องแต่ในประเทศไทยยังไม่เป็นที่รับรู้กันในวงกว้าง จึงยังมีการศึกษาในเรื่องดังกล่าวไม่มาก ผู้วิจัยมีความเห็นว่าน่าจะมีการส่งเสริมเผยแพร่ลักษณะการประกอบการดังกล่าวให้กว้างขวาง และทำการศึกษาถอดแบบความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในประเทศออกมาให้เป็นความรู้ เผยแพร่สู่สาธารณะ เพื่อที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้สนใจต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ และคณะ. (2552). *การวิจัยเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน ภาคธุรกิจ ระยะที่ 1 : การพัฒนาเครื่องมือสำหรับกรวางแผน และการกำหนดกลยุทธ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)).
- มาลัยแก้ว รังสิริยันต์. (2542). *ทัศนคติของพนักงานบริษัทในเครือปิ่นทองที่มีต่อมาตรการด้านการบริหารงานบุคคลในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ*. วิทยานิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ล่าสัน เลิศกุลประหยัด. (2555). *ธุรกิจเพื่อสังคม แนวโน้มระบอบทุนนิยมสมัยใหม่*. วารสารเศรษฐกิจและนโยบายสาธารณะ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อภิญา เอียดจ้อย. (2555). *การบริหารธุรกิจภายใต้รูปแบบกิจการเพื่อสังคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Diochon, M. & Anderson, A. R. (2009). Social enterprise and effectiveness: a process typology . *Social Enterprise Journal*, 5(1), 7-29.

รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน

ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

A Model for Development of Thammatipati Community

leaders in the Area of Muang District,

Nakhon Si Thammarat Province

พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภณ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

สามารถ บุญรัตน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะความเป็นธรรมาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา 2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ระเบียบวิธีวิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการวิจัย 2 เทคนิค ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 รูป/คน และการจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูป/คน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการจำแนก จัดระเบียบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะความเป็นธรรมาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า ความเป็นธรรมาธิปไตยเป็นลักษณะของผู้นำชุมชนที่ยึดถือหลักการที่ถูกมากกว่ายึดหลักของคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องยึดหลักเหตุผล ยึดหลักความจริง ยึดหลักความถูกต้อง ยึดความเป็นธรรม ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม และ การไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม

2. กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ผู้นำมีความความพร้อม ความจริงใจ แรงจูงใจ และประสบการณ์ผ่านผลงานในอดีต 2. ปัจจัยเชิงกระบวนการ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความร่วมมือ ขั้นตอนที่ 3 การเป็นแบบอย่าง ขั้นตอนที่ 4 การสร้างการยอมรับจากประชาชน ขั้นตอนที่ 5 การสร้างอุดมการณ์ และขั้นที่ 6 การสื่อสาร และ 3. ปัจจัยเชิงผลลัพธ์ ได้แก่ การทำหน้าที่ของผู้นำชุมชนเพื่อการพัฒนาธรรมาธิปไตยของตนเองอย่างมีความสมบูรณ์มากที่สุด

3. รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอ เมืองจังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า 1. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านจริยธรรมการปกครอง (Good Governance) ปัจจัยด้านการการ กำหนดนโยบาย (Policy) ปัจจัยการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน (Supporting) และ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชุมชน (Participation) 2. องค์ประกอบและคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน พบว่า มีองค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการแสดงออกของผู้นำชุมชน (Leadership) องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านประสบการณ์ (Experience) องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการศึกษา (Education) และ องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านเครือข่ายทางสังคมและองค์กร (Networking) ทั้งนี้ สามารถแสดงรูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ดังนี้

$$TCL = GPSP + LEEN$$

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนา, ธรรมาธิปไตย, ผู้นำชุมชน,

Abstract

This research was composed of three objectives as following: 1) to study the characters of Thammatipati performance according to Buddhism. 2) to study the process of Thammatipati performance development for community leaders in Muang district, Nakhon Si Thammarat province and 3) to study the model for development of Thammatipati community leaders in the area of Muang district, Nakhon Si Thammarat province. Qualitative research was used for this study. The

techniques were composed of two type's i.e. in-depth interview with purposive sampling for 12 persons and focus group discussion for 9 persons, data analysis data classification, organize information and description.

The findings were as follows:

1. The character of Thammatipati performance according to Buddhism found that, the Thammatipati performance would belong to community leaders which are regarded on the right than wrong voting, regarding on reason, regarding on the truth, regarding on right, regarding on virtue, regarding on community interest and no regarding on voting which are not being on righteousness.

2. The process of Thammatipati performance development of community leaders in the area of Muang district, Nakhon Si Thammarat province found that, 1) Input factor i.e. ready leader, sincere, motivation and the past experience. 2) Process factor was composed of six steps i.e. 1. To make a ready, 2.co-operative making, 3.sampleship, 4.to be admired from people, 5. Ideology making and 6. Communication and 3) output factor i.e. to be on duty of community leaders for Thammatipati performance development under themselves as the most completion.

3. A model Thammatipati performance development of community leaders in the area of Muang district, Nakhon Si Thammarat province found that, 1) the factors which are impacted to model for Thammatipati performance development of community leaders which are composed of good governance factor, polity making factor, community supporting factor and participation factor. 2) The component and character of Thammatipati performance development of community leaders found that, they were leadership aspect, experience aspect, educational aspect and social networking on society and organization. Thus, a model for development of Thammatipati community leaders in the area of Muang district, Nakhon Si Thammarat are following: $TCL = GPSP + LEEN$

Keywords: Development Model, Thammatipati, Community Leader

บทนำ

คุณลักษณะการปกครองทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ธรรมาธิปไตยถือธรรมเป็นใหญ่ มากกว่าเสียงส่วนใหญ่ปรารภความถูกต้อง มีเหตุผล มีความจริง ดังนั้น ลักษณะของผู้นำที่ดีพึงยึดหลักธรรมาธิปไตย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เพื่อมุ่งบำเพ็ญประโยชน์สุขและก่อให้เกิดมีแก่มวลชน สังคมประเทศชาติอย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไปที่มีคุณลักษณะของผู้นำชุมชนแบบประชาธิปไตยจะมีลักษณะเด่นได้แก่ ยึดถือหลักการที่ถูกมากกว่ายึดหลักคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ยึดหลักเหตุผลที่ประกอบด้วยความดีงามรอบด้าน ยึดหลักความจริง ยึดหลักความถูกต้อง ยึดความเป็นธรรม ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม และไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม แต่ปัญหาของภาวะผู้นำที่มักเจอปัญหา ก็คือประเด็นคุณภาพและคุณสมบัติของผู้นำชุมชนที่ขาดความรู้ ความสามารถในการบริหารงาน และการปกครองคน มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกทำให้ขาดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งรวมทั้งการจัดการปัญหาต่าง ๆ (สมคิด เลิศไพฑูรย์ และมารุต วันทนาก, 2556)

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้นำชุมชนที่พัฒนาและบริหารชุมชนที่มุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมร่วมกันบนพื้นฐานของค่านิยมร่วม โดยมีหลักการในการบริหารจัดการชุมชนที่ดีอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นศักยภาพภายใน ภายใต้หลักการ 5 องค์ประกอบ คือ การจัดการชุมชนที่ดี มีคณะผู้นำที่เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและมีการสืบทอด มีแผนแม่บทชุมชนที่ตนเองที่มีคุณภาพ มีการจัดการความรู้ชุมชน (KM) ชุมชนมีองค์กรการเงินชุมชน และมีการสร้างเครือข่ายทางสังคม จังหวัดนครศรีธรรมราชมีส่วนราชการส่วนภูมิภาค จำนวน 34 ส่วนราชการ และอำเภอ 23 อำเภอ ส่วนราชการส่วนกลาง 96 หน่วยงานและปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 185 แห่ง มีจำนวนประชากรในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช 266,668 คน มีกำนันผู้ใหญ่บ้านจำนวน 110 คน (สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2558)

จากการสำรวจสถิติทางด้านอาชญากรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ผ่านมา พบว่าสถิติการรับแจ้งและจับกุมกลุ่มคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ที่เป็นคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ คดีทำร้ายร่างกายและความผิดทางเพศ และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ มีคดีจำนวนมาก ทำให้เห็นว่า ผู้นำชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีผู้ใหญ่มากันทั้งหมดจำนวน 110 คน

(ไม่นับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 185 แห่ง (ไม่นับสมาชิก) ยังขาดศักยภาพและพลังในการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่และปลอดภัย ทั้งนี้ เพราะขาดคุณลักษณะความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนบางส่วนหรือไม่ จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะธรรมาธิปไตยทางพระพุทธศาสนา กระบวนการและรูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะ กระบวนการ และรูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนและนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสังคมหรือท้องถิ่นของผู้นำชุมชนให้เกิดความดีงามและสร้างชุมชนสันติสุขเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นธรรมาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยทบทวนเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิด การบริหารและการพัฒนา ทฤษฎีภาวะผู้นำ และคุณลักษณะธรรมาธิปไตยทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการคัดเลือกผู้นำชุมชนผู้นำศาสนาแบบเจาะจงรวมทั้งหมด 12 รูป/คน และการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูป/คนในพื้นที่ของผู้นำชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยระยะเวลาในการศึกษาวิจัยตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2558-ตุลาคม 2559

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรูปการวิจัย ประกอบด้วย 2 เทคนิค ได้แก่ 1. เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 12 รูป/คน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และ 2. เทคนิคการวิจัยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูป/คน โดยใช้การสนทนากลุ่มเดียวทั้งหมดซึ่ง มีการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ขั้นตอนที่ 2. การพัฒนาคุณภาพและการสร้างเครื่องมือการวิจัย ขั้นตอนที่ 3. ติดต่อประสานงานผู้ให้การสัมภาษณ์และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อให้ข้อมูลการวิจัยและขั้นตอนที่ 4. เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2559 ถึงเดือนกันยายน 2560 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสรุปประเด็นแล้วนำไปแยกแยะวิเคราะห์ จัดกลุ่มข้อมูลตามวัตถุประสงค์ว่าตรงกับความเป็นจริงมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย มากน้อยเพียงใดและใช้เทคนิคการจำแนก จัดระเบียบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา เสนอต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาตรวจอ่านและให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข และจัดทำเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์นำเสนอผลการวิจัยที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัย

1. ลักษณะความเป็นธรรมาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า ความเป็นธรรมาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนามีลักษณะ 7 ประการ ได้แก่ 1. ยึดถือหลักการที่ถูกมากกว่ายึดหลักคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง 2. ยึดหลักเหตุผลที่ประกอบด้วยความดีงามรอบด้าน 3. ยึดหลักความจริง โดยเฉพาะคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่พูดอย่างตรงไปตรงมา รักษาความจริง ไม่บิดเบือน 4. ยึดหลักความถูกต้อง 5. ยึดความเป็นธรรม 6. ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม และ 7. การไม่ยึดกระแสเสียงของคนส่วนใหญ่ที่ไม่เป็นธรรม

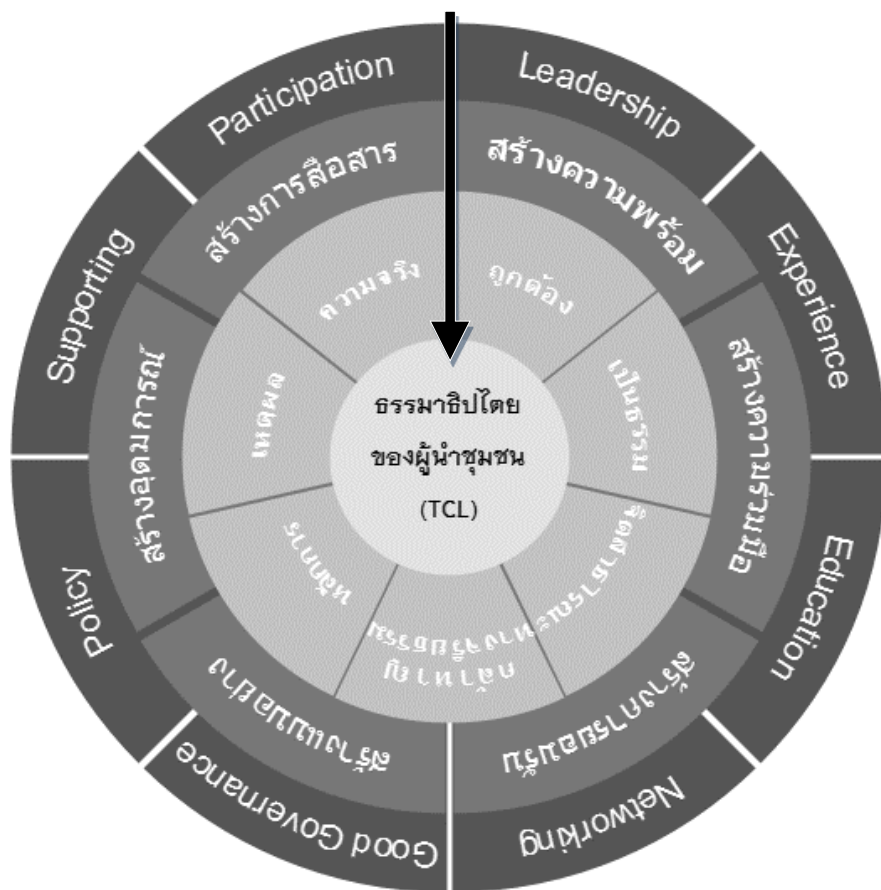
2. กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ความพร้อม ความจริงใจ แรงจูงใจ และประสบการณ์ที่ผ่านผลงานในอดีต 2. ปัจจัยเชิงกระบวนการ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1) การสร้างความพร้อม ขั้นตอนที่ 2) การสร้างความร่วมมือ ขั้นตอนที่ 3) การเป็นแบบอย่าง ขั้นตอนที่ 4) การสร้างการยอมรับจากประชาชน ขั้นตอนที่ 5) การสร้างอุดมการณ์ ขั้นที่ 6 การสื่อสาร และ 3. ปัจจัยเชิงผลลัพธ์ ได้แก่ การทำหน้าที่ของผู้นำชุมชนเพื่อการพัฒนาธรรมาธิปไตยของตนเองอย่างมีความสมบูรณ์มากที่สุด

3. รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (Thammatipati Community Leaders : TCL) พบว่า 1. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน พบว่า ประกอบด้วย 1) ปัจจัยทางด้านจริยธรรมการปกครอง (Good Governance) ได้แก่ ความยุติธรรม ความจริง ความเมตตา และความถูกต้อง 2) ปัจจัยด้านการกำหนดนโยบาย (Policy) ได้แก่ แผน แผนงาน โครงการ และงบประมาณ 3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน (Supporting) ได้แก่ ความร่วมมือ ความเข้าใจชุมชน การแลกเปลี่ยน และสัมพันธภาพที่ดี และ 4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) 2. องค์ประกอบและคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน พบว่า 1). องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการแสดงออกของผู้นำชุมชน (Leadership) ได้แก่ ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความยุติธรรม ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความจริงใจ จริงจัง ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงพรหมวิหารธรรม ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความเป็นคนดี และคนเก่ง ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความไม่เห็นแก่ตัว ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงจริยวัตรที่งดงาม ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความยึดมั่นในศีลธรรม 2). องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านประสบการณ์ (Experience) ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่ผ่านการทำงานมานานหรือผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่จะต้องมีความรู้ความสามารถในยุคสมัยใหม่ เป็นนักคิด และผู้นำชุมชนปัจจุบัน ต้องมีความจริงใจ ซื่อสัตย์ ความกล้า และการยอมรับจากประชาชน 3). องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการศึกษา (Education) ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับบัญชาผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จะต้องเร่งสร้างโรงเรียนหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรรัฐศาสตร์ สร้างโรงเรียนหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรศาสนา ศาสตร์ สร้างโรงเรียนหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรนิติศาสตร์ และสร้างโรงเรียนหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาชุมชน และ 4). องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมและองค์กร (Networking) ได้แก่ การวางแผนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการปกครองระดับชุมชน

การวางแผนร่วมกับหน่วยงานรัฐอื่นๆ ที่เชื่อมโยงในลักษณะของการพัฒนาชุมชน การวางแผนร่วมกับภาคเอกชน และการวางแผนร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่และใกล้เคียงในระดับตั้งแต่อนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัย จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถแสดงรูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ดังนี้ $TCL = GPSP + LEEN$ และสามารถแสดงเป็นรูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนตามแผนภูมิ ดังนี้

แผนภูมิ รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

อภิปรายผล

ลักษณะความเป็นธรรมาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำ และหลักธรรมาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาทำให้เห็นประเด็นของการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตย ที่ผูกโยงด้วยแนวทางของอุดมการณ์ของการยึดถือหลักการ และหลักปฏิบัติอย่างถูกต้องซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธานินทร์ อาทิตวโร.ดร. (พระมหาธานินทร์ อาทิตวโร.ดร., 2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอธิปไตยในพระพุทธศาสนา” พบว่า พระองค์ทรงยึดเอาความถูกต้อง หรือยึดเอาธรรมเป็นหลัก เพราะฉะนั้น การที่ผู้นำชุมชนยึดถือความถูกต้อง เป็นธรรม ยึดความดี ยึดความจริง ถือเสียงส่วนใหญ่ที่ไม่ชอบธรรม จะช่วยให้ชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีแบบอย่างที่ดีและเป็นการปกครองแบบธรรมาธิปไตย

กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า ความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนซึ่งประกอบด้วยเรื่องของความพร้อม ความจริงใจ แรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2557) วิจัยเรื่อง “อารยสามัคคี: พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” พบว่า การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้เกิดความเจริญก้าวหน้า แม้จะความสามัคคีจะเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ทุกคนต่างยอมรับ แต่ความสามัคคีที่แท้จริงที่จะมีพลังสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและคุณูปการแก่สังคมการอยู่ร่วมกันของมนุษย์นั้น จึงเป็นความสามัคคีบนฐานความดี ความงาม และความจริง และปัจจัยที่ 2 ปัจจัยเชิงกระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความร่วมมือ ขั้นตอนที่ 3 การเป็นแบบอย่าง ขั้นตอนที่ 4 การสร้างการยอมรับจากประชาชน ขั้นตอนที่ 5 การสร้างอุดมการณ์ และขั้นที่ 6 การสื่อสาร ที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุดม คุณา (อุดม คุณา, 2555) วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” พบว่า หากผู้นำชุมชนมีคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติและความรู้ความสามารถที่ดีจะเป็นคุณสมบัติที่สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผ่านสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชน 3 ปัจจัยเชิงผลลัพธ์ ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ของผู้นำชุมชนเพื่อการพัฒนา

ธรรมาธิปไตยของตนเองอย่างมีความสมบูรณ์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุดม คุมา (อุดม คุมา , 2555) เช่นกัน รูปแบบเครือข่ายโครงสร้างทางสังคมพบว่า พัฒนามาจากระบบเครือญาติในชุมชนเป็นส่วนเกาะเกี่ยวแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเป็นไปในลักษณะเป็นการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยเอื้อเฟื้อต่อกัน ความช่วยเหลือเกื้อกูลและการตอบแทนที่เราเรียกว่า “บุญคุณ”

รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจริยธรรมการปกครอง ด้านการกำหนดนโยบาย และด้านการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของวิศาล ศรีมหาวโร (วิศาล ศรีมหาวโร, 2554) วิจัยเรื่อง “การเมืองไทยระบอบหรือคน : การพัฒนาวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน” พบว่า ยุทธศาสตร์พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะต้องมีการกิจกรรมหรือโครงการ ที่เป็นการเมืองแนวใหม่ สร้างวิทยากรแกนนำในพื้นที่ และกิจกรรมสร้างจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชน ส่วนองค์ประกอบและคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน พบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบและคุณลักษณะ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสดงออกของผู้นำ และด้านประสบการณ์จะต้องสะท้อนผ่านผลงานที่ปรากฏออกมาในรูปของการทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์มากที่สุดและประชาชนพึงพอใจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2557) วิจัยเรื่อง “อารยสามัคคี: พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” พบว่า การแสดงออกถึงพลังสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและคุณูปการแก่สังคมการอยู่ร่วมกันของมนุษย์นั้น ต้องเป็นความสามัคคีบนฐานความดี ความงาม และความจริง ยึดผลประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมเป็นสรณะประสานการทำงานร่วมกัน ทำงานเป็นทีมอย่างมีเอกภาพ มีจิตใจทุ่มเทเสียสละ ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพราะฉะนั้น รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องประกอบด้วย ปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยทางด้านจริยธรรมการปกครอง (Good Governance) 2) ปัจจัยด้านการกำหนดนโยบาย (Policy) 3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน (Supporting) และ 4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) นอกจากนี้ ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหรือคุณลักษณะ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการแสดงออกของผู้นำชุมชน (Leadership) 2) ด้าน

ประสบการณ์ (Experience) 3) ด้านการศึกษา (Education) และ 4) ด้านเครือข่ายทางสังคม และองค์กร (Networking)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลผู้นำชุมชนจะต้องกำหนดนโยบายการจัดตั้งโรงเรียนผู้นำชุมชนธรรมาธิปไตยหรือศูนย์ฝึกฝนอบรมผู้นำชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยคัดเลือกจากผู้นำชุมชนที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพในการทำหน้าที่ได้มากยิ่งขึ้นด้วยการคัดเลือกผู้นำชุมชนด้วยความสมัครใจ แต่สำหรับผู้นำชุมชนที่แต่งตั้งยังไม่ถึง 10 ปี ให้กำหนดภาคบังคับที่จะต้องผ่านการประเมินผลทางการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนดขึ้นมาอาจจะแยกเป็น 4 หลักสูตร คือ หลักสูตรรัฐศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตร์ และหลักสูตรการพัฒนาชุมชน ซึ่งหลักสูตรทั้งหมดควรมีเนื้อที่ผสมผสานร่วมกับหลักการธรรมาธิปไตยและควรมีระยะการศึกษาน้อยที่สุด 3 ปี จึงจะจบหลักโรงเรียนผู้นำชุมชนและให้มีวุฒิบัตรรับรองจากหน่วยงานต้นสังกัด และเทียบเท่ากับวุฒิการศึกษานั้นๆ หากยังไม่จบมัธยมศึกษาที่ 6 ควรมีการปรับเนื้อหาที่เหมาะสมและสอดคล้องผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ หากจบมัธยมศึกษาที่ 6 แล้วให้เทียบเท่าวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล และบังคับบัญชาผู้นำชุมชน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีแผนงบประมาณ แผนปฏิบัติการต่างๆ ในการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนผู้นำชุมชนธรรมาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เป็นจังหวัดนาร่องของการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักการปกครองแบบธรรมาธิปไตยรุ่นละประมาณไม่เกินจำนวน 15 คน อาจจะใช้เวลาในการศึกษาตามอธยาศัยประมาณ 2-3 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา หากมีผู้นำชุมชนใดไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตยถือว่าไม่จบการศึกษาและจะต้องลงทะเบียนใหม่เพื่อรองรับและการันตีให้กับประชาชนในชุมชนนั้น

2.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล และบังคับบัญชาผู้นำชุมชน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างระบบและกลไกเพื่อการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยตามกระบวนการพัฒนาทั้ง 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 การสร้าง

ความร่วมมือ ขั้นตอนที่ 3 การเป็นแบบอย่าง ขั้นตอนที่ 4 การสร้างการยอมรับจากประชาชน
ขั้นตอนที่ 5 การสร้างอุดมการณ์ และขั้นที่ 6 การสื่อสาร

2.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล และบังคับบัญชาผู้นำชุมชน รวมทั้ง
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำรูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขต
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบท
ผู้นำชุมชนของตนเองให้มากที่สุด

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 โอกาสและศักยภาพการสร้างสังคมสันติสุขของผู้นำชุมชนแบบ
ธรรมาธิปไตยในศตวรรษที่ 21

3.2 การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากของจังหวัด
นครศรีธรรมราชบนพื้นฐานการบริหารแบบธรรมาธิปไตยโดยผู้นำชุมชน

3.3 การสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งตามนโยบายไทยนิยมยั่งยืนของผู้นำ
ชุมชนธรรมาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2557). อารยสามัคคี: พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความ
จริง. วารสารสถาบันพระปกเกล้า.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ .

กรุงเทพมหานคร: : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร,ป.ธ.9). (2545). โลกที่ปณี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอก
หญ้า .

พระมหาธานินทร์ อาทิตวโร,ดร. (2558). การบริหารงานตามหลักอริยปไตในพระพุทธศาสนา.

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 การพัฒนางานวิจัย รักษานความสำคัญของไทย
ก้าวไกลสู่เวทีสากล. ภูเก็ต: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิศาล ศรีมหาวโร. (2554). การเมืองไทยระบบหรือคน. วารสารสถาบันพระปกเกล้า.

สมคิด เลิศไพฑูรย์ และมารุต วันทนาก. (2556). แนวคิดว่าด้วยฝ่ายบริหารเข้มแข็งกับการ
เลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรงในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช. (13 กรกฎาคม 2558). ทำเนียบกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัด
นครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช.

อุดม คุมา. (2555). ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วารสารมหาวิทยาลัย
ราชภัฏลำปาง.

การแก้ปัญหาโรคความเครียดด้วยพุทธปรัชญาว่าด้วยมหาสติปัฏฐาน 4

Solving the Problem of Chronic stress through the Buddhist philosophy on Four Foundations of Mindfulness

พระครูปลัดไพรัช จนทสโร (กาญจนแก้ว)

สวสดี อโณทัย

สมบุญ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุของโรคความเครียดและส่งผลกระทบต่อบุคคล และสังคม 2) เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยมหาสติปัฏฐาน 4 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการเจริญสติในพุทธปรัชญากับการแก้ปัญหาโรคความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบของการเยียวยาโรคด้วยหลักพุทธธรรม วิธีการวิจัย (Metrology) เป็นการวิจัยเอกสาร(document) เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สาเหตุของความเครียดเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาในการทำงาน ปัญหาครอบครัว ปัญหาเรื่องความรัก ปัญหาเรื่องการเรียนรู้ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความวิตกกังวล ปัญหาความหงุดหงิด ปัญหาตณหา มานะ ทิฐิ ปัญหาความโกรธ ปัญหาถูกโลกธรรมครอบงำ ปัญหาความล้มเหลวในชีวิต ปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดความเครียด

2. หลักการของพุทธปรัชญาในแง่ของการรักษาโรค คือ การดูแลทั้งร่างกายและจิตใจอย่างสมดุล นั่นคือ การปฏิบัติตามทางสายกลาง ให้ความสำคัญทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสติปัฏฐาน 4 ที่สอนวิธีปฏิบัติต่อกาย เรียกว่า กายานุปัสสนา ปฏิบัติต่ออารมณ์ ความรู้สึก เรียกว่า เวทนานุปัสสนา ปฏิบัติต่อจิต เรียกว่า จิตตานุปัสสนา ปฏิบัติต่อเรื่องที่เกิดขึ้นหรือต่อความจริงที่ปรากฏ เรียกว่า ธัมมานุปัสสนา

3. หลักการและวิธีการเจริญสติในพุทธปรัชญากับการแก้ปัญหาโรคความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจหลักการของการฝึกสติ สามารถใช้ได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การเดินจงกรม การกำหนดลมหายใจเข้าลมหายใจออก การนับแบบต่างๆ การเจริญกรรมฐาน การเพ่งกสิณ การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน วิธีการเหล่านี้ใช้ในการฝึกสมาธิเจริญสติได้

4. องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบของการเยียวยาโรคด้วยหลักพุทธธรรม ได้รูปแบบที่นำไปสู่การเจริญมหาสติปัฏฐาน 4 ดังนี้ 1) หลักศรัทธา ผู้ปฏิบัติต้องมีความเชื่อความศรัทธาต่อหลักมหาสติปัฏฐาน 4 ว่า สามารถบำบัดความเครียดได้ 2) หลักวิริยะ หรือ ความเพียร ต้องลงมือปฏิบัติด้วยความเพียรเอาจริงเอาจัง 3) หลักปัญญา คือ ความรู้รอบในเรื่องที่กำลังปฏิบัติ เช่น ปฏิบัติเรื่องอานาปานสติ ต้องรู้วิธีการกำหนดลมหายใจเข้า-ลมหายใจออกตามแบบที่กำหนด เป็นต้น

คำสำคัญ : มหาสติปัฏฐาน 4, โรคความเครียด, พุทธปรัชญา

Abstracts

The objectives of this Research are as follows: 1) to study the causes of Chronic stress and affect to people and society; 2) to study the Buddhist philosophy of Four Foundations of Mindfulness; 4) To apply the principles and methods of mindfulness in Buddhist philosophy and solve the problem of Chronic stress more effectively. 4) To create new knowledge and patterns of healing by the Buddhist principles. Metrology is a document that focuses on qualitative research.

The results of research were found as follows:

1. The cause of stress is caused by several factors such as poverty. Problems at work, Family problems, Love problems, Learning problems, Unemployment problems, anxiety problems, Problems of irritability, problems of craving, conceit, problems of anger, the problem is overwhelmed by worldly

conditions. Life failure problem. These problems cause stress.

2. The principle of Buddhist philosophy in terms of healing is to balance the body and mind, that is to follow the middle way, focus on the body and mind, which is in accordance with the Four Foundations of Mindfulness, which teaches the practice of the body called contemplation of the body (Kayanupassana), to practice of the emotion called contemplation of feelings (Vedananupatsana), to practice of the mind called contemplation of mind (Cittanupatsana), to practice of the thing occurs or the truth appears called Dhammanupatsana.

3. The Principle and Method of Mindfulness in Buddhist Philosophy and Problem Solving in Stress, it makes the researcher understands the principles of mindfulness practice. It can be used in a variety of ways such as walking, determining the breath in-breath out, Counting, the development of meditation, focus on meditation devices, the development of insight meditation. These methods are used to practice meditation.

4. New knowledge and patterns of disease healing by Buddhist Philosophy get the patterns leads to the development of Four Foundations of Mindfulness as follows: 1) the principle of faith, the practitioner must have belief in the faith of the Four Foundations of Mindfulness that can cure stress. 2) The principle of effort or perseverance must be practiced with perseverance in earnest. 3. The principle of wisdom is the knowledge around the subject, such as practice the mindfulness of breathing (Anapanasati). And know how to determine the breath in – breath out as prescribed.

Keywords: Four Foundations of Mindfulness, Chronic stress, Buddhist philosophy

บทนำ

ปัจจุบัน คนกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาใหญ่ ๆ อยู่ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 ปัญหาทางร่างกาย ทุกวันนี้ คนเจ็บป่วยกันมาก เช่น โรคเส้นเลือดหัวใจและสมองตีบ โรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคกระเพาะอาหาร โรคข้อและกระดูกเสื่อม โรคหอบหืด โรคติดเชื้อต่าง ๆ ซึ่งโรคเหล่านี้เป็นโรคเรื้อรังที่เกิดจากความเสื่อมของร่างกาย (Chronic degenerative disease) ซึ่งโรคเหล่านี้ เกิดจากสาเหตุหลาย ๆ อย่างรวมกัน (multifaceted chronic condition) เป็นผลจากการดำเนินชีวิต ในยุคปัจจุบันซึ่งมีความเร่งรีบ มีการแข่งขันสูง มีความเครียดสูง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีมลภาวะเป็นพิษมากขึ้น ทั้งอากาศ อาหาร มีการบริโภคเนื้อสัตว์มากขึ้น รับประทานผักผลไม้ไม่ค่อย มีเวลาออกกำลังกายน้อยลง ประการที่ 2 ปัญหาทางจิต คนในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหาของความเครียดกันอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น จากปัญหาในการทำงาน ปัญหาในครอบครัว ปัญหาเรื่องความรัก ปัญหาเรื่องการเงิน ปัญหาเรื่องหนี้สิน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ปัญหาเหล่านี้นำมาซึ่งความทุกข์ ความเดือดร้อนใจ เกิดความเครียด ความซึมเศร้า

การที่บุคคลต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายในชีวิต ชีวิตที่เต็มไปด้วยปัญหา เป็นสาเหตุของโรคความเครียดได้ง่าย หากบุคคลไม่สามารถรับมือกับปัญหาได้ ความสมดุลของชีวิตย่อมสูญเสียไป คุณภาพชีวิตย่อมไม่มี การดำเนินชีวิตไม่มีทางที่จะมีความสุขในชีวิต เมื่อตนเองไม่มีความสุข บุคคลรอบข้างที่เกี่ยวข้องย่อมเกิดปัญหาตามไปด้วย การปล่อยให้ความเครียดเกิดขึ้นและดำรงอยู่นาน ทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บอย่างอื่นตามมา ถามว่า ทำไม บุคคลปล่อยให้ความเครียดเกาะกุมอยู่นาน ? เพราะพวกเขาไม่ทราบว่าการกระทำเช่นนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ความเลวร้ายต่าง ๆ เข้ามาสู่ชีวิตได้ง่าย เหมือนเป็นการเปิดประตูเชิญหรือต้อนรับความเดือดร้อนมาสู่ตน หรือบางคนทราบว่า การทำเช่นนั้น เป็นเรื่องไม่ถูกต้อง แต่ไม่มีปัญญาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงปล่อยให้ปัญหาขยายวงกว้างออกไป การศึกษาปัญหาจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่ลงมือแก้ปัญหาก็จำเป็นต้องมีความเข้าใจปัญหาก่อน การวิเคราะห์แยกแยะปัญหาเป็นหน้าที่ของผู้วิจัย ถามว่า อะไร คือ ปัญหาที่บุคคลหรือสังคมกำลังเผชิญอยู่ ปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความเครียด เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาในการทำงาน ปัญหาในครอบครัว ปัญหาเรื่องความรัก ปัญหาเรื่องการเงิน ปัญหาการว่างงาน ความวิตกกังวล ความหงุดหงิด ฟุ้งซ่านรำคาญ เป็นที่มาของปัญหาความเครียด

เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยวางกรอบการอภิปรายทางพุทธปรัชญาให้แคบลงในประเด็น กระบวนการเข้าถึงความจริงและคุณค่าของการเข้าถึงความจริงตามหลักสติปัฏฐาน 4 ได้แก่ “พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ การก่อกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้ 1 พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ การก่อกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้ 1 พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ การก่อกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้ 1 พิจารณาเห็นธรรมในธรรมอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ การก่อกำจัดอภิชฌา และโทมนัสในโลกเสียได้ 1” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทั้งนี้ เพราะหลักสติปัฏฐานเป็นการเจริญวิปัสสนาที่เป็นทางสายเอก ที่จะทำให้หลุดพ้นจากกิเลสและการวิปัสสนาเป็นหลักธรรมที่จะพิจารณา “สภาวะธรรม” ที่เกิดขึ้นในจิตใจที่สามารถแก้ปัญหาทุกอย่างได้ แคบลงมาเฉพาะส่วนบุคคลที่เผชิญกับโรคเครียด ซึ่งเป็นโรคที่ก่อให้เกิดทุกขเวทนา สติปัฏฐาน 4 เป็นแนวทางการเจริญวิปัสสนาเป็นการแก้ไข ปัญหาทางจิตและอารมณ์ ในที่สุดไปสู่การแก้ไขปัญหาทางกายได้ การเจริญวิปัสสนาจาก จุดเริ่มต้นที่การพิจารณาโรค ในที่สุด พิจารณาเห็นความสมมติและเข้าใจสภาวะของสรรพสิ่ง เป็นสิ่งที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นของกระบวนการทางจิต

การรักษาโดยใช้หลักพุทธธรรมควบคู่กับการรักษาด้วยแพทย์สมัยใหม่ได้รับการนิยมน มากขึ้น และมีงานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นผลของการรักษาด้วยวิธีการดังกล่าวว่า เป็นการ รักษาที่ได้ผล สามารถวัดได้เชิงประจักษ์ โดยเฉพาะการรักษาด้านทางใจที่เกิดจากผลของการ เป็นโรคเครียดนั้น ได้แก่ ความเจ็บปวด ความวิตกกังวล ความซึมเศร้า การสับกระส่าย และ ความเครียด ผลการวิจัยส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นการทำสมาธิส่งผลด้านบวกต่อจิตใจ คือ การคลาย วิตกกังวล เกิดความสงบภายในส่งผลต่อการร่างกาย คือ ความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานลดลง (พระพลกฤษณ์ โชติศิริรัตน์, 2554)

การศึกษาเกี่ยวกับการเจริญสติในการรักษาค่อนข้างมีงานจำนวนมากและองค์ความรู้ ตกผลึกแล้ว แต่ในกรอบความหมายนี้ กระบวนการเจริญสติที่กระทำกันอย่างเป็นธรรมเนียมก็ เป็นวาทกรรมการสร้างความจริงนั้นเป็นประเด็นของทั้งผลการปฏิบัติและองค์ความรู้เชิงบูรณา การ ในแง่ของปัจเจก การเจริญสติมีเป้าหมายของการเข้าใจปรากฏการณ์ไม่เพียงสังคม แต่เป็น กระแสการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งเพื่อจะหลุดออกจากวาทกรรมนั้นด้วย ประเด็นน่าสนใจ คือ การนำแนวคิดเชิงกระบวนการทรรศน์ที่มาจากตะวันตกที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่สังคมมีความ

สลับซับซ้อนที่สิ่งต่าง ๆ อันเป็นนามธรรมล้วนถูกผลิตขึ้น การนำแนวคิดปรัชญากระบวนการ
ธรรม์มาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมโดยเฉพาะสังคมตะวันตกทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ทาง
สังคมและเข้าใจปัญหาของสังคมได้ชัดมากขึ้น การนำแนวคิดดังกล่าวซึ่งไม่น่าจะเข้ากันได้กับ
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่คล้ายคลึงกับหลักการทางวิทยาศาสตร์มาเป็นกรอบในการ
อธิบายสังคมไทยที่มีแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะ
หลักธรรมอันเป็นแก่นทางพระพุทธศาสนา คือสติปัฏฐาน 4 ในการรักษาโรคเครียดอย่างเป็น
องค์รวมตามหลักสุขภาวะเชิงพุทธ จะมีบางส่วนที่คล้ายคลึงกันในแง่หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะสติปัฏฐาน 4 ซึ่งอยู่นอกเหนือการนิยามตามหลักวิทยาศาสตร์ในแง่
เป้าหมายของสติปัฏฐาน 4 คือ เข้าใจเงื่อนไขว่า สรรพสิ่งโดยพื้นฐานไม่มีสาระแก่นสารเป็น
เพียงการปรากฏตัวขององค์ประกอบเท่านั้น คือ การปรากฏของวาตกรรมเท่านั้น จึงน่าสนใจ
ว่า แนวคิดเชิงกระบวนการธรรม์มีกระบวนการสอดคล้องและแตกต่างจากสติปัฏฐาน 4 อย่างไร
เมื่อเน้นไปที่ปรากฏการณ์การรักษาโรคความเครียด ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจการกระบวนการคิด
เชิงกระบวนการธรรม์และการพิจารณาสติปัฏฐาน 4 ได้ดีและนำไปสู่การพิจารณาสติปัฏฐานต่อ
การรักษาโรคเครียดได้ชัดเจนขึ้น (พระสาโรจน์ ธรรมสโร (แซ่ฮั่ว), 2559) จึงเป็นที่มาของการวิจัย
ครั้งนี้ ปัจจุบัน วิทยาการสมัยใหม่ได้เจริญก้าวหน้าล้ำความเจริญทางด้านจิตใจ เพราะมีการ
เพิ่มขึ้นของประชากรอย่างมากมาย ทำให้สังคมขยายขึ้น ทุกคนต่างแก่งแย่งกันเพื่อความอยู่
รอด จึงมีการแข่งขันกันมากขึ้น ผนวกกับการบีบคั้นทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้สุขภาพจิต
ของคนไทยเสื่อมลง ผู้คนมีแต่ความเครียด จึงเกิดปัญหาขึ้นมากมาย ปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้เกิด
ความเครียด เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาในการทำงาน ปัญหาในครอบครัว ปัญหาเรื่อง
ความรัก ปัญหาเรื่องการเรียนรู้ ปัญหาเรื่องหนี้สิน ปัญหาการว่างงาน ความวิตกกังวล ความ
หงุดหงิด พุ่งชานรำคาญ เป็นที่มาของปัญหาความเครียด ผู้วิจัยจึงสนใจปัญหาเหล่านี้จึงยกขึ้น
มาวิเคราะห์และมองเห็นความสำคัญของปัญหาเพื่อต้องการแสวงหาคำตอบ และเพื่อนำไปสู่
โจทย์การวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของโรคความเครียดและส่งผลกระทบต่อบุคคล และสังคม
2. เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาวาดด้วยมหาสติปัฏฐาน 4

3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการเจริญสติในพุทธปรัชญากับการแก้ปัญหาโรคความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบของการเยียวยาโรคด้วยหลักพุทธธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตการวิจัย ผู้วิจัยสรุปขอบเขตไว้ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านข้อมูล** ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ 1) แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสติปัฏฐาน 4 ในพระไตรปิฎก โดยเฉพาะในพระสูตรตันตปิฎก 2) ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ 1) แหล่งข้อมูลสติปัฏฐาน 4 จากหนังสืออรรถกถาและงานวิจัยที่ศึกษาการนำหลักสติปัฏฐาน 4 ไปใช้ในการรักษาโรคเครียด 2) แหล่งข้อมูลจากงานที่นำแนวคิดดังกล่าวอภิปรายและนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย

2) **ขอบเขตของเนื้อหา** เนื้อหาหลักธรรม คือ สติปัฏฐาน 4 ได้แก่ 1) กายานุปัสสนา พิจารณากายในแง่ของการเคลื่อนไหวของการปรากฏของกายที่เป็นอสุภะ 2) เวทนานุปัสสนา พิจารณาความสุข ความทุกข์และเฉยๆที่เกิดขึ้นทางกายและใจ 3) จิตตานุปัสสนา พิจารณาสภาวะทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับใจ เช่น อารมณ์ขุ่นมัว ความสงบ เป็นต้น 4) ธรรมานุปัสสนา พิจารณาสรรพสิ่งรวมทั้ง ข้อ 1-3 ตามสภาพความเป็นจริงตามหลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ความไม่แน่นอน ความเปลี่ยนแปลง ทุกขัง ภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมมิได้ อนัตตา ภาวะที่ไม่มีตัวตน การเป็นองค์ประกอบเงื่อนไขที่ยังดำรงอยู่ลำพังไม่ได้ การยอมรับหลักการและวิธีการที่หลากหลายมาปรับใช้กับการบำบัดและรักษาโรคความเครียด เช่น การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา การพักผ่อน การบริหารจัดการ การอ่านหนังสือที่ชอบ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การชื่นชมธรรมชาติ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) นำข้อมูลที่ได้มาพรรณนาในเชิงการชี้ให้เห็นความเป็นเหตุเป็นผลในเชิงปรัชญาและหาข้อสรุปที่สามารถยอมรับได้ในเชิงวิชาการด้านศาสนาและปรัชญา

3) **ขอบเขตของระยะเวลา** ปีการศึกษา 2561

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. สาเหตุของโรคความเครียดและผลกระทบที่เกิดจากโรคความเครียด เกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาในการทำงาน ปัญหาครอบครัว ปัญหาเรื่องความรัก ปัญหาเรื่องการเรียนรู้ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความวิตกกังวล ปัญหาความหงุดหงิด ปัญหาตัณหา มานะ ทิฐิ ปัญหาความโกรธ ปัญหาถูกโลกธรรมครอบงำ ปัญหาความล้มเหลวในชีวิต ปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดความเครียด และผลกระทบที่เกิดจากโรคความเครียดย่อมเกิดแก่ตนเอง บุคคลและสังคมแสดงออกมาในหลากหลายรูปแบบ เช่น ความเครียดทำให้เกิดโรค เช่น นอนไม่หลับ รับประทานอาหารไม่ได้ ควบคุมตนไม่ได้ อารมณ์ฉุนเฉียว ฟุ้งซ่าน โกรธง่าย กล้ามเนื้อตึงตัว เป็นโรคกระเพาะอาหาร ไม่ชอบเข้าสังคม ปลีกตนเองจากสังคม เป็นโรคซึมเศร้า เป็นทั้งโรคทางกายและโรคทางใจ คุณภาพชีวิตลดลง หรือ ไม่มีคุณภาพชีวิต

2. หลักการและแนวคิดของพุทธปรัชญาว่าด้วยหลักสติปัฏฐาน 4 ในแง่ของการใช้รักษาโรคความเครียด คือ การดูแลทั้งร่างกายและจิตใจอย่างสมดุล นั่นคือ การปฏิบัติตามทางสายกลาง ให้ความสำคัญทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสติปัฏฐาน 4 ที่สอนวิธีปฏิบัติต่อกาย เรียกว่า กายานุปัสสนา ปฏิบัติต่ออารมณ์ ความรู้สึก เรียกว่า เวทนานุปัสสนา ปฏิบัติต่อจิต เรียกว่า จิตตานุปัสสนา ปฏิบัติต่อเรื่องที่เกิดขึ้นหรือต่อความจริงที่ปรากฏ เรียกว่า ธัมมานุปัสสนา

3. วิธีการประยุกต์เจริญสติในพุทธปรัชญาในการรักษาโรคเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้นมีหลักในการนำมาประยุกต์ใช้ สรุปได้ดังนี้

1) หลักการปฏิบัติกายานุปัสสนามาใช้ประโยชน์ คือ การพิจารณาการเคลื่อนไหวของกายอยู่ตลอดเวลาทำให้จิตจดจ่อการเคลื่อนไหว การเคลื่อนไหวอย่างมีสติทำให้ไม่มีความเหนื่อยเป็นการออกกำลังอย่างหนึ่งแต่มีสติกำกับ มีผลทำให้จิตใจสงบ เกิดสมาธิและรู้เห็นตามความเป็นจริง เกิดปัญญา

2) การนำเวทนานุปัสสนามาใช้ประโยชน์ คือ การปฏิบัติตามหลักเวทนานุปัสสนา การพิจารณาเวทนา ได้แก่ ความทุกข์ ความสุขและเฉยๆ มาเป็นจุดในการพิจารณาโดยใช้สติรู้เท่าทัน การพิจารณาเห็นตามความเป็นจริงว่า “ทุกข์เวทนา” เกิดขึ้น แล้วพิจารณาตามหลักธรรมว่า เป็นอารมณ์ชนิดหนึ่ง เป็นไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขังและอนัตตา

3) การนำจิตตานุปัสสนามาใช้ประโยชน์ จิตตานุปัสสนาเป็นการพิจารณาสภาพอารมณ์ทุกประเภทที่เกิดขึ้นในใจ ทั้งเกิดขึ้นจากการสัมผัสทางกาย เกิดขึ้นจากการได้ยิน เกิดขึ้นจากการได้สัมผัส เกิดขึ้นจากตมกลิ่นและเกิดขึ้นจากการคิด จินตนาการ ตลอดเวลา ผู้ป่วยจะมีความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งมากกว่าคนทั่วไป เช่น รู้สึกทางด้านลบ หดหู่ ซึมเศร้า วิตกกังวล

4) หลักการปฏิบัติธัมมานุปัสสนามีความสำคัญที่สุด ซึ่งเป็นการนำมาใช้ประโยชน์ในการรักษาโรคความเครียด มีหลักการนำมาใช้จึงอธิบายละเอียด ดังนี้

4.1 หลักการพิจารณาธรรมภายนอกเชื่อมโยงกับธรรมภายใน การพิจารณาหลักธรรมคือการพิจารณาตามหลักชั้น 5 ไตรลักษณ์ ตามความเป็นจริงหรือตามธรรม

4.2 พิจารณาเห็นสรรพสิ่ง รวมทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง (กายนุปัสสนา เวทนานุปัสสนาและจิตตานุปัสสนา) รวมทั้งพิจารณาธรรมในธรรม กล่าวคือสิ่งที่เกิดขึ้น รวมรู้สึก เวทนาเป็นสภาวะธรรมอย่างหนึ่ง พิจารณาตามกฎไตรลักษณ์

4.3 การพิจารณาดังกล่าวจะเกิดความเบื่อหน่าย วางเฉย การเป็นโรคความเครียดเป็นเพียงโรคที่เกิดได้ทั้งกายและใจ

4. องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบของการเยียวยาโรคด้วยหลักพุทธธรรม ทำให้ผู้วิจัยได้ องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการเยียวยาบำบัดโรคความเครียดด้วยหลักพุทธธรรม สรุปได้ดังนี้

1) องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ หลักศรัทธาต่อมहाสติปัฏฐาน 4 ด้วยเหตุผลที่ว่า แม้พุทธปรัชญาจะสอนให้ชาวพุทธใช้ปัญญาที่จริงอยู่ แต่มักใช้ศรัทธาคู่กับปัญญาเสมอ และหลักศรัทธามักมาก่อนหลักปัญญา เช่น หลักพละ 4 พละ 5 หลักอินทรีย์ 5 หลักสัมปรายิกัตถะ 4 แม้หลักมหาสติปัฏฐาน 4 ไม่มีหลักศรัทธาปรากฏอยู่ในหัวข้อธรรมนี้ แต่ผู้ปฏิบัติต้องมีความเชื่อความศรัทธาต่อหลักมหาสติปัฏฐาน 4 ว่า เมื่อปฏิบัติตามด้วยความตั้งใจด้วยความมุ่งมั่น เราต้องสามารถบำบัดความเครียดได้ ปฏิบัติโดยปราศจากความสงสัย

2) หลักวิริยะ หรือ ความเพียร ปฏิบัติไม่ใช่สักกว่าปฏิบัติ แต่ลงมือปฏิบัติด้วยความเพียร และต่อเนื่องเป็นลำดับจะ เอาจริงเอาจัง ผู้ไม่มีความเพียรพยายาม ยากที่จะเห็นผลของการปฏิบัติ

3) หลักปัญญา คือ ความรู้รอบในเรื่องที่กำลังปฏิบัติ เช่น ปฏิบัติเรื่องอานาปานสติ ต้องรู้วิธีการกำหนดลมหายใจเข้า-ลมหายใจออกตามแบบที่กำหนด ไม่กำหนดแบบสะเปะสะปะ รู้การเคลื่อนไหวทุกระยะของลมหายใจ ยาว สั้น หยาบ ละเอียด กระทบส่วนใดของร่างกาย หรือ จุดตั้งต้นของลมหายใจ หรือ จุดสุดท้ายของลมหายใจเข้า-ลมหายใจออก วิธีการนับ ก็เช่นเดียวกันนับแบบไหนเหมาะกับตนเอง หรือไม่เหมาะกับตนเอง ใช้ปัญญาเลือกรูปแบบนั้น เนื่องจากบางคนอาจไม่เหมาะกับการนับซ้ำ หรือ การนับแบบปฏิโลม แต่เหมาะกับการนับแบบอนุโลม หรือบางคนอาจเหมาะกับการนับแบบคู่ ปัญญาในการเลือกจำต้องมี

อภิปรายผล

จากการที่ผู้วิจัยได้ตั้งโจทย์การวิจัยไว้ว่า เมื่อความเครียดเกิดขึ้นในชีวิตมาจากสาเหตุที่หลากหลาย หลักมหาสติปัฏฐาน 4 สามารถนำมาประยุกต์ในการแก้ปัญหาที่เป็นโรคเครียด และสาเหตุของความเครียดได้อย่างไร จากการศึกษาวิเคราะห์หลักมหาสติปัฏฐาน 4 ปรากฏชัดเจนว่า หลักมหาสติปัฏฐาน 4 เป็นหลักพุทธปรัชญาที่มีความเหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้กับการบำบัดหรือในการแก้ปัญหาโรคความเครียด ทั้งความเครียดทางร่างกายและจิตใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จรัสแสง ผิวอ่อน, 2554) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความหมายของการเยียวยาตนเองด้วยสมาธิเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) สมาธิเป็นธรรมโอสถ 2) สมาธิเป็นพลังที่ช่วยให้ร่างกายสร้างภูมิต้านทานและซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ 3) สมาธิเป็นตัวช่วยปรับสมดุลของร่างกายและจิตใจ และ 4) สมาธิเป็นวิธีการที่ช่วยให้เกิดปัญญารับรู้ตามความเป็นจริงไม่ปรุงแต่ง ชนิดของสมาธิที่ผู้ให้ข้อมูลใช้มี 2 แบบคือ การเจริญสติ และสมาธิตั้งพลัง โดยผู้ให้ข้อมูลรับรู้ผลของการใช้สมาธิต่อด้านร่างกายคือ 1) หายจากโรคร้าย 2) ลด/บรรเทาความทรมานทางกายนอกจากนั้นยังมีผลให้กระดูกและกล้ามเนื้อแข็งแรง และช่วยให้นอนหลับได้ง่าย ส่วนผลของการใช้สมาธิต่อด้านจิตใจและจิตวิญญาณ คือ อยู่กับโรคเครียดได้ และมีการดำเนินชีวิตดีขึ้น และสอดคล้องกับพระคัมภีร์ของ (พระพุทธวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), 2549) กล่าวว่า ความเครียด คือ การที่ร่างกายหรือจิตใจ หรือทั้งสองอย่างเกิดความเคร่งเครียดขึ้นเพราะเหตุแห่งปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีลักษณะเศร้าซึม ท้อแท้ หรือไม่สบายใจถึงกับฟุ้งซ่าน ทำให้กินไม่ได้ นอนไม่หลับ บางคนถึงกับรำคาญ หงุดหงิดและโกรธง่าย หรือทำให้บางคนชอบเก็บตัว ไม่อยากพูดจากับใคร...ถ้าความเครียด

เป็นอยู่นานไม่ได้ลดลงและกลับเพิ่มมากขึ้น จะเป็นผลร้ายต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตอย่างยิ่ง

จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อ 4.1 เพื่อศึกษาสาเหตุของโรคความเครียดและส่งผลกระทบต่อบุคคล และสังคม จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยวางไว้ในประเด็นนี้ ทำให้ผู้วิจัยรู้สาเหตุของโรคความเครียด สรุปได้ดังนี้

1. ความยากจน คนส่วนใหญ่ของประเทศล้นยากจน คนส่วนใหญ่กลายเป็นชนชั้นที่เสียเปรียบทางเศรษฐกิจ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย สุขภาพไม่ดี สุขภาพจิตก็แย่ มีความกดดัน ต้องหมกมุ่นอยู่กับสุรา การพนัน เพื่อเป็นทางออกให้ตนเอง ชีวิตจึงเป็นสาเหตุของความเครียด

2. การทำงาน บุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ มักมีปัญหากับเพื่อนร่วมงานบ้าง มีปัญหากับงานบ้าง มีปัญหากับเจ้านายหรือผู้บังคับบัญชาบ้าง บุคลากรหลายคนถูกกดดันในการปฏิบัติหน้าที่ จนเป็นเหตุให้เกิดความเครียด

3. ครอบครัว ครอบครัวหลายครอบครัวเป็นแหล่งปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาการทะเลาะของบุคคลในครอบครัว เช่น พ่อแม่ทะเลาะกัน พี่ น้อง ทะเลาะกัน ปัญหาบุคคลในครอบครัวติดการพนัน ติดยาเสพติด บุคคลในครอบครัว เป็นโรคเรื้อรังและขาดแคลนเงินค่ารักษา ปัญหาเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดโรคเครียดได้ง่าย

4. เรื่องความรัก บุคคลที่ผิดหวังในความรัก ถูกคนรักทอดทิ้ง มักมีความขมขื่น เคียดแค้น เมื่อความเคียดแค้นสะสมมากขึ้น อาจจะหันมาทำร้ายตนเอง หรือ ทำร้ายคนรักนั่นเอง เรื่องอย่างนี้มีปรากฏบ่อยครั้ง ดังในกรณี ฝ่ายชายไปขอคืนดีกับภรรยา แต่ถูกภรรยาปฏิเสธ จึงยิงภรรยาของตนเองตายและยิงตนเองตายตาม การฆ่ากันส่วนมากเกิดจากความเครียดในเรื่องความรักที่สูญเสียไป

5. เรื่องการเรียน ในระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ ต้องยอมรับว่า ได้เพิ่มความเครียดให้ผู้เรียน ตัวอย่าง การโดดตึกฆ่าตัวตายของนักศึกษาเมื่อหลายปีก่อน เมื่อทราบว่าผลการเรียนของตนตกต่ำ ไม่ได้เกรด 3 ในบางรายวิชา เพราะนักศึกษาคนนี้ตั้งความหวังไว้สูงว่า ตนเองเมื่อสำเร็จการศึกษาต้องเกียรตินิยมเหรียญทอง แต่เมื่อพลาดไปในบางรายวิชา จึงโดดตึกฆ่าตัวตาย การเรียนจึงเป็นสาเหตุของความเครียด

6. เรื่องหนี้สิน ภาวะหนี้สินในครัวเรือนในสังคมไทยที่สูง เป็นภาวะบีบคั้น บีบรัด เกาะกุม ทำให้คนไทยได้รับแรงกระแทก ถูกกระทำจากเจ้าหนี้ ชีวิตดิ้นรนเพื่อหาทางออก จนกลายเป็นความเครียดและเมื่อความเครียดสะสมมากขึ้น คนเหล่านั้นกลายเป็นคนว้าวุ่น วุ่นวาย สับสนในชีวิต สมองเครียดมินชา หาทางออกไม่ได้ ผลจากความเครียดนำไปสู่ชะตากรรม ทั้งของตนเองและครอบครัว

7. การว่างงาน คนไทยส่งลูกเรียน แต่เมื่อลูกสำเร็จการศึกษาแล้ว กลับเป็นคนว่างงาน สภาพการณ์อย่างนี้ไม่เพียงก่อปัญหาให้กับครอบครัว ยังสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับผู้ไม่มีงานทำด้วย ใครก็ตามที่อยู่ในภาวะว่างงาน ทำให้สูญเสียสุขภาพจิต ไม่อยากไปพบใคร ขาดความเชื่อมั่นตนเอง กลายเป็นคนคิดมาก เสมือนหนึ่งว่า ตนเองมีปมด้อย ไม่มีเกียรติ กลายเป็นคนเก็บกด เมื่อเก็บกดมาก ๆ สุขภาพจิตยิ่งเสื่อมเพราะมีความเครียดเนื่องจากไม่มีงานทำ

8. โลกธรรมครอบงำ โลกธรรม คือ สิ่งที่ชาวโลกตกอยู่ภายใต้อำนาจ มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ มีสุข มีทุกข์ มีนินทา มีสรรเสริญ คนส่วนใหญ่หลงไปตามอำนาจของโลกธรรมทั้งฝ่ายดีและฝ่ายไม่ดีเล่นงานอยู่ตลอดเวลา ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายไม่ดี สองส่วนนี้ มีส่วนอย่างมากในการทำให้คนมีความเครียด

9. ความวิตกกังวล เป็นสาเหตุสำคัญของความเครียด เมื่อยังไม่สามารถจัดการเรื่องความวิตกกังวลได้ มนุษย์ยังต้องเผชิญกับความเครียด ความวิตกกังวล เป็นภาวะทางอารมณ์ที่ร้อนใจเมื่อคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามที่ตนเองคิดคาดหมาย ทั้ง ๆ ที่เรื่องนั้นยังไม่เกิดขึ้น รู้ว่า มีเหตุการณ์อะไร แต่ไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร คำว่า “เป็นอย่างไร” กลายเป็นข้อวิตกที่ผู้คิด คิดไปต่าง ๆ นานา เช่น เมื่อตึกดินแล้ว แต่ลูกยังไม่กลับบ้าน คนเป็นพ่อแม่เกิดความกังวลว่า มีอะไรเกิดขึ้นกับลูกของตนหรือไม่ ทำไมยังไม่กลับ มีปัญหาอะไรหรือไม่ การวิตกกังวลทำให้นอนไม่หลับ เหตุที่นอนไม่หลับเพราะเครียด

จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อ 4.2 เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยมหาสติปัฏฐาน 4 จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยวางไว้ในประเด็นนี้ ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจหลักพุทธปรัชญาว่าด้วยมหาสติปัฏฐาน 4 สรุปได้ดังนี้

1. กายานุปัสสนา หมายถึง การตามพิจารณากายและสิ่งที่สัมพันธ์กับกาย เช่น อากาโร 32 (ทรวดตึงสากการ) อิริยาบถทั้ง 4 คือ ยืน เดิน นั่ง นอน การพิจารณาลมหายใจเข้า ลมหายใจออก (อานาปานสติ)

2. เวทนานุปัสสนา คือ การตามพิจารณาอารมณ์ความรู้สึก คือ สุขเวทนา ทุกขเวทนา อทุกขมสุขเวทนา

3. จิตตานุปัสสนา คือ การตามพิจารณาจิต ใฝ่ดูจิตและสิ่งที่เกิดขึ้นกับจิต (เจตสิก) เช่น จิตมีความโลภ จิตมีความโกรธ จิตมีความหลงมกมายหรือไม่ จิตนิ่งหรือ จิตสงบ

4. ธัมมานุปัสสนา คือ การตามพิจารณาธรรมหรือความจริงของชีวิตว่าเป็นอย่างไร เป็นไปตามกฎของไตรลักษณ์หรือไม่ หากดำเนินไปตามกฎของไตรลักษณ์ ควรหรือไม่ที่จะยึดติด ยึดมั่นถือมั่น ทำอย่างไรจึงจะถอนออกมาจากความยึดมั่นให้ได้ ทำอย่างไรจึงจะพิจารณาเห็นความเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตาของชีวิต พิจารณาให้เห็นสัจธรรมของชีวิตตามแนวทางของอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อ 4.3 เพื่อประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการเจริญสติในพุทธปรัชญากับการแก้ปัญหาโรคความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจวิธีการประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการเจริญสติในพุทธปรัชญากับการแก้ปัญหาโรคความเครียด

หลักมหาสติปัฏฐาน 4 เกี่ยวกับโรคความเครียด หมายถึงการแก้ปัญหาโดยอาศัยหลักธรรมสำคัญของพุทธปรัชญา ถ้ามองว่า มหาสติปัฏฐาน 4 ช่วยได้อย่างไร สติช่วยให้สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ช่วยให้เห็นหนทางแก้ไขปัญหา เมื่อใจสงบ จะพบทางออกเสมอ หลักมหาสติปัฏฐาน 4 คือ

หลักกายานุปัสสนา ช่วยแก้ปัญหาคความเครียดทางกาย ทำให้ร่างกายผ่อนคลาย โดยการปรับเปลี่ยนอิริยาบถในการเคลื่อนไหวช่วยให้เกิดการรับรู้จังหวะก้าวของตนเอง เกิดการกำหนดรู้ด้วยสติที่เกิดขึ้นตลอดเวลา เมื่อมีสติกำหนดรู้อย่างต่อเนื่อง ใจกำหนดรู้ รู้ตัวอยู่ตลอดเวลา ใจที่มีสติกำหนดรู้อิริยาบถ ไม่แผ่สยไปทีใด แม้ว่า บางครั้ง อาจเผลอเผลอไปบ้าง แต่เมื่อมีสติดึงกลับมา ความฟุ้งซ่านก็หายไป ทำให้อาการเครียดคลี่คลายลงไป กายานุปัสสนา ช่วยบำบัดทั้งความเครียดที่เกิดขึ้นกับร่างกาย และใจไปพร้อม ๆ กัน

หลักเวทนานุปัสสนา สนับสนุนให้พิจารณาความรู้สึกอยู่เสมอ คนที่มีความเครียดเพราะเกิดความรู้สึกรุนแรงและหักห้ามใจยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อารมณ์เดือดจัดหรือโกรธมาก จะสังเกตได้ง่าย เพราะอารมณ์ชนิดนี้จะบั่นทอนกำลังกาย กำลังใจ ได้ในเวลาอันรวดเร็ว เกิดความเครียดได้ง่าย หากไม่หมั่นพิจารณา ฝึกฝนให้รู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึก

โกรธจะพอกพูนขึ้นเรื่อย ๆ กลายเป็นคนเจ้าอารมณ์ แต่หากฝึกู้ทันอารมณ์โกรธที่เกิดขึ้น หัดพิจารณาทุกครั้งที่เกิดความโกรธ จะค่อย ๆ พัฒนาสติขึ้นมา สติจะค่อย ๆ ครอบอารมณ์โกรธ จะยับยั้งอารมณ์โกรธนั้นได้

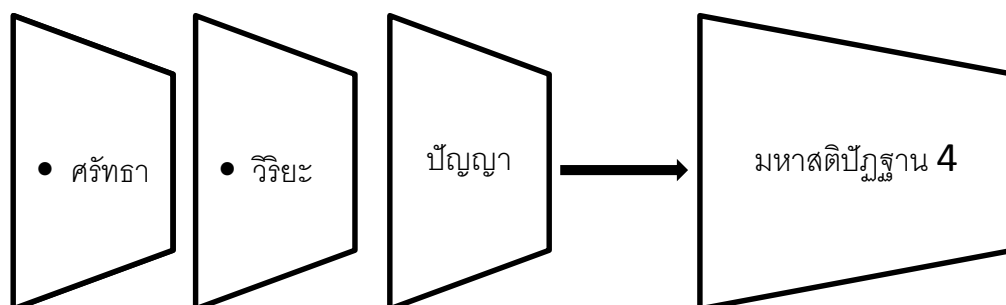
หลักจิตตานุปัสสนา เน้นที่การพิจารณาตามดูสิ่งที่เกิดกับจิต สิ่งที่เกิดกับจิต คือ อะไร สิ่งที่เกิดกับจิต คือ อารมณ์ ความรู้สึก สิ่งที่เป็นกุศล สิ่งที่เป็นอกุศล หรือ สิ่งที่เป็นกิเลส หรือ สิ่งที่มีไขกิเลส ไม่ว่าสิ่งใดเกิดกับจิต หน้าที่ของผู้เฝ้ามอง หรือตามดู พิจารณาว่าสิ่งใดกำลังเกิดขึ้นกับจิต ใครเป็นผู้รู้? ผู้รู้ คือ ผู้เฝ้ามอง จะพูดว่า จิตมองจิต จิตรู้สิ่งที่เกิดกับจิตก็ได้ หากไม่รู้ ไม่เฝ้ามอง จะเกิดความเครียดได้

หลักธัมมานุปัสสนา การพิจารณาธรรมะ หรือ ความจริง เป็นเรื่องสำคัญ หากไม่มีการพิจารณาธรรมะ มนุษย์ย่อมไม่เห็นความจริง ไม่เข้าใจจริง ๆ ผู้หมั่นพิจารณาธรรมะ ย่อมเข้าใจลึกซึ้ง จนมองเห็นความจริงได้ด้วยตนเอง

จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อ 4.4 เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบของการเยียวยาโรคด้วยหลักพุทธธรรม ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการเยียวยาบำบัดโรคความเครียดด้วยหลักพุทธธรรม สรุปได้ดังนี้

ดังนั้น องค์ความรู้และรูปแบบของการเยียวยาบำบัดโรคความเครียดด้วยหลักพุทธธรรม ได้รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่นำไปสู่การเจริญมหาสติปัฏฐาน 4

1. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ หลักศรัทธาต่อมหาสติปัฏฐาน 4 ด้วยเหตุผลที่ว่า แม้พุทธปรัชญาจะสอนให้ชาวพุทธใช้ปัญญาที่จริงอยู่ แต่มักใช้ศรัทธาควบคู่กับปัญญาเสมอ และหลักศรัทธามักมาก่อนหลักปัญญา เช่น หลักพละ 4 พละ 5 หลักอินทรีย์ 5 หลักสัมปรายิกัตตะ 4 แม้หลักมหาสติปัฏฐาน 4 ไม่มีหลักศรัทธาปรากฏอยู่ในหัวข้อธรรมนี้ แต่ผู้ปฏิบัติต้องมีความเชื่อความศรัทธาต่อหลักมหาสติปัฏฐาน 4 ว่าเมื่อปฏิบัติตามด้วยความตั้งใจ ด้วยความมุ่งมั่น เราต้องสามารถบำบัดความเครียดได้ ปฏิบัติโดยปราศจากความสงสัย

2. หลักวิริยะ หรือ ความเพียร ปฏิบัติไม่ใช่สักกว่าปฏิบัติ แต่ลงมือปฏิบัติด้วยความเพียร และต่อเนื่องเป็นลำดับจะ เอาจริงเอาจัง ผู้ไม่มีความเพียรพยายาม ยากที่จะเห็นผลของการปฏิบัติ

3. หลักปัญญา คือ ความรู้รอบในสิ่งที่กำลังปฏิบัติ เช่น ปฏิบัติเรื่องอานาปานสติ ต้องรู้วิธีการกำหนดลมหายใจเข้า-ลมหายใจออกตามแบบที่กำหนด ไม่กำหนดแบบสะเปะสะปะ รู้การเคลื่อนไหวทุกระยะของลมหายใจ ยาว สั้น หยาบ ละเอียด กระทบส่วนใดของร่างกาย หรือ จุดตั้งต้นของลมหายใจ หรือ จุดสุดท้ายของลมหายใจ เข้า-ลมหายใจออก เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

หลักมหาสติปัฏฐาน 4 เป็นหลักธรรมะปฏิบัติ เพื่อการพ้นทุกข์ เป็นเอกายนมรรค เป็นหนทางสายตรงมุ่งสู่การดับทุกข์ ที่สามารถพิสูจน์ได้ เป็นธรรมะโอสธที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับผลที่ตนมุ่งหวัง ผู้ที่มีความเครียด ผู้มีความทุกข์ เมื่อลงมือปฏิบัติตามแนวทางมหาสติปัฏฐาน 4 ย่อมได้รับผลที่พึงปรารถนาทั้งทางกายและจิต ไม่เคยมีผู้ปฏิบัติตามหลักมหาสติปัฏฐาน 4 และได้ปฏิเสธว่า ไม่ได้ผล เช่น การเดินจงกรม การนับเลขตามระบบการนับ หรือ การนับด้วยวิธีอื่น ล้วนให้ผลที่ดี การกำหนดลมหายใจเข้า ลมหายใจออกตามหลักอานาปานสติ ที่ชาวพุทธนิยมปฏิบัติก็สามารถบำบัดความเครียดได้ดีทั้งนั้น ผู้วิจัยจึงไม่แปลกใจว่าทำไม มหาสติปัฏฐาน 4 จึงเป็นธรรมโอสธพิเศษที่สามารถนำมาปรับใช้กับการบำบัดรักษาโรคความเครียดได้

ข้อวิจารณ์ของผู้วิจัย

การค้นคว้าวิจัยที่เป็นผลงานจนออกมาเป็นบทสรุป ได้องค์ความรู้ในการปฏิบัติธรรม เพื่อการบำบัดรักษาโรคความเครียด ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมบริโภคที่กำลังเป็นไปอย่างอย่างรวดเร็ว จนประชาชนตามไม่ทันในการสนองตอบความต้องการของตนเองในทุก ๆ ด้านจนเกิดภาวะเครียด กลายเป็นโรคความเครียดที่เข้ามามีบทบาทจนจิตใจ กระทั่งต่อหน้าที่การงาน ชีวิตความเป็นอยู่ ทำให้คุณภาพเสียไป ผู้วิจัยได้แสวงหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจนมั่นใจในระดับหนึ่งว่า หลักสติปัฏฐาน 4 น่าจะเป็นตัวเลือกสำหรับคำตอบต่อโจทย์การวิจัยที่ผู้วิจัยวางไว้ เมื่อวิจัยลงไป พบว่า หลักมหาสติปัฏฐาน 4 มีหลักปฏิบัติมากมายที่จะเป็นประโยชน์ต่อการบำบัดรักษาโรคความเครียด มีตัวเลือกมีวิธีการหลายอย่างที่ปรากฏในหลักมหาสติปัฏฐาน 4 แต่ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทั้งหมด เพราะหากกระทำเช่นนั้นจริง ๆ เวลาคงมีเวลาไม่พอ จึงจำเป็นต้องเน้นเฉพาะลงไปเป็นหลักใหญ่ของมหาสติปัฏฐาน 4 คือ กาย เวทนา จิตและธรรม มหาสติปัฏฐาน 4 เป็นทั้งทฤษฎี และหลักปฏิบัติ หากศึกษาแล้วไม่ปฏิบัติตาม จะเกิดประโยชน์น้อย ประการสำคัญมหาสติปัฏฐานมีหลักให้ปฏิบัติตามที่ชัดเจน ทุกคนสามารถปฏิบัติตามได้ทุกที่ทุกเวลา ปฏิบัติเมื่อไหร่ เห็นผลเมื่อนั้น ทดสอบ พิสูจน์ด้วยตนเองได้ ไม่มีใครปฏิบัติแทนได้ ต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหาโรคความเครียดหลักพุทธธรรมล้วนเป็นโอสภเพื่อบำบัดรักษากายและใจยามเมื่อประสบกับความทุกข์กายและใจ ผู้ที่สนใจหลักพุทธธรรมต้องลงมือปฏิบัติ ทดสอบ ทดลองด้วยตนเอง จะได้เกิดประสบการณ์ตรง ไม่จำเป็นต้องเชื่อสิ่งที่คนอื่นนำมาบอกเล่า เพราะสิ่งที่คนอื่นนำมาบอกเล่า ไม่เท่ากับได้ทดลองเอง หรือลงมือปฏิบัติเอง การลงมือปฏิบัติเป็นการพิสูจน์หลักพุทธธรรม เป็นการทำความเข้าใจความสงสัยที่มี ปฏิบัติเอง เห็นเอง รู้เอง เป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ เรื่องมหาสติปัฏฐาน 4 เป็นทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การศึกษาเพื่อรู้ว่ามีหลักอะไรบ้าง มีประโยชน์บ้างเพียงเล็กน้อย แต่จะเกิดประโยชน์มากเมื่อนำหลักการที่รู้แล้ว ไปฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จุดอ่อนของการการศึกษาพุทธธรรมของผู้สนใจทั่วไป คือ ขาดการลงมือปฏิบัติ ทำ

อย่างไรจึงจะมีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากที่เป็นอยู่ในเวลานี้ อย่างโรคความเครียดที่หลายคนประสบ
อยู่ในเวลานี้

เอกสารอ้างอิง

จรัสแสง ผิวอ่อน. (2554). การจัดการเพื่อดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายแบบองค์รวม.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ). (2549). การบริหารจิต. กรุงเทพมหานคร: เซเวนกรุ๊ป
จำกัด.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร,ป.ธ.9). (2545). *โลกที่ปณี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอก
หญ้า .

พระพลกฤษณ์ โชติศิริรัตน์. (2554). การศึกษาเชิงวิเคราะห์การรักษาโรคด้วยวิปัสสนา
กัมมัฏฐานตามแนวทางของพระธรรมสิงหบุราจารย์. ใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย (บ.ก.).

พระสาโรจน์ ธมมสโร (แช่อู้). (2559). การนำอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการเรียนของนักเรียน
โรงเรียนพึ่งตนเอง . จังหวัดนครศรีธรรมราช: วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). ใน *พระไตรปิฎกภาษาไทย*.
กรุงเทพมหานคร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย* . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี
Educational Quality Development System in Small Schools
under the office of Pathumthani Primary Educational
Service area

ทวี วาจาสัตย์
มหาวิทยาลัยปทุมธานี

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี 2) เพื่อพัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี 3) เพื่อประเมินระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ให้สมบูรณ์โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มประชากรได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 43 คน และครูโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 292 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 ชนิด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบบันทึกข้อมูล และ แบบประเมินความสำเร็จของพัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลวิจัยพบว่า

1. ผลของการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึกข้อมูล พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กบางโรงเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และที่ผ่านมาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามสภาพศักยภาพ ความสามารถ บุคลิกภาพ แนวความคิดและความถนัดส่วนตัวของผู้อำนวยการโรงเรียน และครู ซึ่งยังไม่มีแนวทางปฏิบัติเป็นระบบอย่างชัดเจน

2. ผลการพัฒนากระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มีองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ตัวป้อน ได้แก่ ทรัพยากรการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า พระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนศาสนา ประชาชนชาวบ้าน นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา

2.2 กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี แบบ SPEAK PLACE Process ประกอบด้วย 1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 2. การวางแผน 3. การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 3.1 ด้านวิชาการ 3.2 ด้านงบประมาณ 3.3 ด้านการบริหารงานบุคคล 3.4 ด้านการบริหารทั่วไป 4. การจัดกระบวนการเรียนรู้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 4.1 หลักสูตร 4.2 กระบวนการคิดและการจัดการ 4.3 การจัดกิจกรรมเรียนรู้ 4.4 การจัดสภาพแวดล้อม 4.5 การจัดสื่อการเรียนรู้ 4.6 การอำนวยการจัดการเรียนรู้ 4.7 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 5. การจัดองค์ความรู้ 5 ด้าน ได้แก่ 5.1 ด้านตนเอง 5.2 ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 5.3. ด้านคุณธรรม 5.4 ด้านทักษะคณิตศาสตร์ 5.5 ด้านทักษะภาษา 6. การปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ 7. การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ 8. การสร้างเสริมการมีส่วนร่วม 9. การสร้างเสริมโอกาสการศึกษาต่อ 10. การประเมินผล

2.3 ผลลัพธ์ ได้แก่ 1. ผลสำเร็จการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสูงขึ้น สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในโรงเรียนขนาด

เล็กสูงขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.4 ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ การสะท้อนผลการพัฒนาแต่ละองค์ประกอบของระบบที่ยังบกพร่องผิดพลาดนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์แก้ไขใหม่ให้สมบูรณ์ก่อนนำระบบไปใช้ในวงรอบต่อไป

3. ผลการประเมินระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จากผู้เชี่ยวชาญโดยรวมมีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จและความสมบูรณ์ของระบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$)

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

Abstract

The research on Educational Quality Development in Small Schools under the office of Pathumthani Primary Educational Service area. The objectives of the research were 1) to study current situation and problems the Educational Quality Development System in Small Schools under the office of Pathumthani Primary Educational Service area. 2) To develop the Educational Quality Development System in Small Schools under the office of Pathumthani Primary Educational Service area. 3) To evaluate the system of Educational Quality Development System in Small Schools under the office of Pathumthani Primary Educational Service area. To complete the research and development process, which is quantitative research and qualitative research. Population: There are 56 small school administrators and 297 small school teachers under the Office of Pathum Thani Primary Education. There are three types of data collection tools: structured interviews. Data collection and evaluation form of the success of Educational Quality Development System in Small Schools under the office of Pathumthani Primary Educational Service area. The researcher presented the

results by descriptive analysis. Statistics used to analyze data using mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.).

The results of the research found that.

1. Results of current study Educational Quality Development System in Small Schools under the office of Pathumthani Primary Educational Service area by synthetic analysis on structured interviews and record data found that, the learning achievement of the students in some small schools w a relatively low level. The development of quality of education is based on the ability, personality, concept and personal aptitude of the school director and teacher.

2. The results of the system development found that Educational Quality Development System in Small Schools under the office of Pathumthani Primary Educational Service area had the following components:

2.1 Input is the educational management resource. Had the following components: 1. School administrators 2. Teachers 3. Student's parent 4. Community organization 5. Local government organization 6. Alumni 7. Monk or religious representative 8. Philosopher 9. Student 10. School committee.

2.2 Educational Quality Development Process in Small Schools under the office of Pathumthani Primary Educational Service area SPEAK PLACE Process had the following components: 1. Study of current conditions and problems 2. Planning 3. Educational Administration Development System: 3.1 Academic 3.2 Budgeting 3.3 Personnel management 3.4 General administration, 4. Action learning Process: 4.1 Curriculum 4.2 Thought process and management 4.3 Learning activities 4.4 Environment 4.5 Organizing learning media 4.6 Learning Directing 4.7 Participatory learning, 5. Knowledge Management: 5.1 Myself 5.2 Science and Technology 5.3 Morals and ethics 5.4 mathematics skills 5.5 Language

skills, 6. Process learning Improvement 7. Learning place Resources 8. Advocating participation 9. Continuing Education Service 10. Evaluation

2.3 The results include: 1) the achievement of educational administration in small schools was higher according the standard of basic education. 2) The achievement of students in small schools was higher according the educational objectives. As a result, students had Curriculum Knowledge, morals and ethics and Live in society happily.

2.4. The feedback data is the reflection of the development of each component of the fault system, which is analyzed and Revise to be used in the next cycle.

3. The results of the evaluation Educational Quality Development Process in Small Schools under the office of Pathumthani Primary Educational Service area on the experts, the overall level of opinion on the success and integrity of the system was at the highest level ($\bar{x} = 4.65$).

Keyword: Educational Quality Development in Small Schools, The office of Pathumthani Primary Educational Service area.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ถึง มาตรา 30 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬาภูมิปัญญาไทย และการ

ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทย อย่างถูกต้อง ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การจัด กระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ จัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงแบบบูรณาการ และส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของ ผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไป ในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ ให้คณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมือง ที่ดีของชาติ หลักสูตรการศึกษาในระดับต่างๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ให้สถานศึกษาร่วมกับ บุคคล ครอบครัว ชุมชนองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน, 2551). มีโรงเรียนในสังกัดกระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ในจำนวนนี้มีโรงเรียนที่ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กรวมอยู่ด้วย และโรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาทุก ด้าน เช่น ขาดแคลนอัตราากำลังครู มีครูไม่ครบชั้นและไม่ครบสาระวิชา ขาดแคลนงบประมาณ และมีอุปสรรคในด้านการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน ครูผู้สอนขาด ขวัญและกำลังใจ ผู้ปกครองขาดความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาของบุตรหลาน ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กต่ำ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) กลุ่มงานวิจัยและ พัฒนา สำนักนโยบายและแผน ได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพ ปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ 1) ปัญหาด้านวิชาการ เช่น ขาดแคลนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ขาดแคลนหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ ครูขาดประสบการณ์ใน การสร้างและใช้สื่อการเรียนการสอน ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อเทคโนโลยี หรือ นวัตกรรม นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักเรียนมีปัญหาการคิดวิเคราะห์และการคิด

คำนวณ นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน และพื้นฐานความรู้ของนักเรียนแตกต่างกันทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูมีความยุ่งยาก 2) ปัญหาด้านบุคลากร เช่น บุคลากรและครูไม่ตรงกับสาขาวิชาเอกหรือวิชาที่ถนัด ครูต้องรับภาระหนัก ครูขาดขวัญและกำลังใจ บุคลากรมีการย้ายบ่อย ขาดบุคลากรสายสนับสนุนการสอน บุคลากรบางส่วนเป็นครูอัตราจ้างซึ่งระยะเวลาที่ทำการจ้างสั้น ปัญหาการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และปัญหาด้านสวัสดิการต่างๆ 3) ปัญหาด้านอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ และสื่อวัสดุอุปกรณ์ เช่น สภาพอาคารเก่าชำรุดทรุดโทรม อาคารเรียน อาคารประกอบไม่เพียงพอกับความต้องการ ขาดห้องปฏิบัติการสถานที่ออกกำลังกายสำหรับเด็ก ขาดวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็น ขาดเครื่องมือสื่อสาร โทรศัพท์ เครื่องถ่ายเอกสาร ที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน 4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เช่น จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ โรงเรียนบางแห่งตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชน ทำให้เกิดปัญหาการเดินทางมาเรียนของนักเรียน ค่าพาหนะนักเรียนมีจำกัด ชุมชน ผู้ปกครอง มีฐานะยากจนไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การอพยพเคลื่อนย้ายของประชากรวัยเรียนที่ผู้ปกครองย้ายไปรับจ้างงานต่างพื้นที่ ขาดการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องหรือที่อื่น ๆ ที่เข้ามาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน ขาดงบประมาณสนับสนุน การดำเนินงานด้านอื่นๆของโรงเรียน ขาดการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของผู้บริหารสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต และหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จึงจำเป็นต้องศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและพัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ให้เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กนำไปใช้บริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

2. เพื่อพัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

3. เพื่อศึกษาผลการประเมินระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านประชากร** ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 29 โรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 14 โรงเรียน รวมจำนวน 43 โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 43 คน และครู จำนวน 292 คน (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2: 2558)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 ทฤษฎีระบบ (วิโรจน์ สารัตนะ, 2545)

2.2 พ.ร.บ.พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 ถึง มาตรา 30 และหมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ มาตรา 39 ดังนี้

2.2.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา

2.2.2 การวางแผน

2.2.3 การจัดการศึกษาให้ผู้เรียน

2.2.4 การจัดกระบวนการเรียนรู้

2.2.5 พัฒนากระบวนการเรียนการสอน

2.2.6 การจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้

2.2.7 การประเมินผล

2.2.8 การสร้างเสริมโอกาสการเข้าศึกษาต่อ

2.2.9 การสร้างเสริมการมีส่วนร่วม

2.2.10 การบริหารและการจัดการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

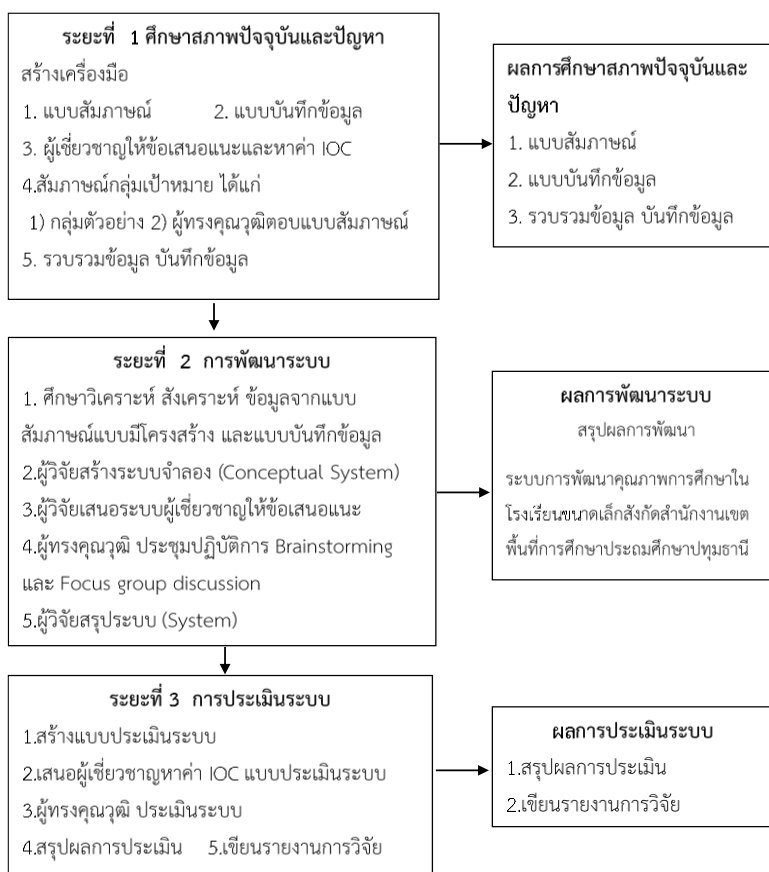
การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหากระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

ระยะที่ 2 พัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

ระยะที่ 3 การประเมินระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 แสดงกระบวนการและขั้นตอนการวิจัย

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาวิจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ได้ข้อค้นพบ ดังนี้

1. ผลของการศึกษาสภาพปัจจุบัน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึกข้อมูล พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีระบบการปฏิบัติงานตามกรอบและขอบข่ายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีการกระจายอำนาจการบริหารราชการออกเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และควรจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีรูปแบบที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับ เทพนม เมืองแมน และสวีน สุวรรณ (เทพนม เมืองแมน และสวีน สุวรรณ , 2529) กล่าวว่า การพัฒนาองค์กรเป็นวิธีการใหม่ของการจัดการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยมีการวางแผน (Planned Change) เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบเบ็ดเสร็จ (Comprehensive Change) และสอดคล้องกับ คัทลียา วสุธาดา (คัทลียา วสุธาดา, 2543) กล่าวว่า การพัฒนาระบบเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน โดยมีการนำเทคนิคการพัฒนาองค์กรมาใช้ มุ่งเน้นการปรับปรุงองค์กรในด้านระบบโครงสร้าง และพฤติกรรมของบุคคลให้ดีขึ้น เพื่อให้ได้มาและดำรงไว้ซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน สอดคล้องกับ ทวี วาจาสัตย์ (ทวี วาจาสัตย์, 2553) กล่าวว่า ระบบการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กต้องมีกระบวนการ กรอบแนวคิดและการประเมินผลสำเร็จอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับ Wachasataya T. (Wachasataya, T, 2013) กล่าวว่า การจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กต้องจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม มุ่งเน้นสู่คุณภาพผู้เรียน มุ่งเน้นสู่มาตรฐานการศึกษา

ผลของการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึกข้อมูล พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กบางโรงเรียนในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และที่ผ่านมามีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามสภาพศักยภาพ ความสามารถ บุคลิกภาพ แนวความคิดและความถนัดส่วนตัวของผู้อำนวยการโรงเรียน และครู ซึ่งยังไม่มีแนวทางปฏิบัติเป็นระบบอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ ธรรมรส โชติบุญช. (ธรรมรส โชติบุญช., 2540) พบว่าสาเหตุ ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ และความจำเป็นของการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เนื่องจากเห็นว่าตนเองเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในสถานศึกษา และสอดคล้องกับ Wachasataya, T. Butdisuwan, S. Chamraspun, U. (Wachasataya, T. Butdisuwan, S. and Chamraspun, U., 2012) : กล่าวว่าผู้บริหารและครูโรงเรียนขนาดเล็กยังไม่มีระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างชัดเจน แต่ละคนมีทักษะการทำงานแตกต่างกันไปตามความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคล

2. ผลการพัฒนาระบบ พบว่า ระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ทรัพยากรการบริหารการศึกษา กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี แบบ SPEAK PLACE Process ประกอบด้วย 1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 2. การวางแผน 3. การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา 4. การจัดกระบวนการเรียนรู้ 5. การจัดองค์ความรู้ 6. การปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ 7. การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ 8. การสร้างเสริมการมีส่วนร่วม 9. การสร้างเสริมโอกาสการศึกษาต่อ 10. การประเมินผล ผลลัพธ์ ได้แก่ ผลสำเร็จของการจัดการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ การสะท้อนผลการพัฒนาแต่ละองค์ประกอบของระบบ สอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตน์ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2545) กล่าวว่าระบบประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input) กระบวนการ (Process) ผลงาน (Output) หรือ ผลิตภัณฑ์ (Product) และสิ่งที่ช่วยให้องค์การสามารถตรวจสอบว่ากิจกรรมต่าง ๆ นั้นบรรลุวัตถุประสงค์ หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุง จึงต้องอาศัย ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)

3. ผลการประเมินระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จากผู้เชี่ยวชาญโดยรวมมีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จและความสมบูรณ์ของระบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$)

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลจากการศึกษาวิจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ได้ข้อค้นพบ ดังนี้

1. ผลของการศึกษาสภาพปัจจุบัน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึกข้อมูล พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีระบบการปฏิบัติงานตามกรอบและขอบข่ายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีการกระจายอำนาจการบริหารราชการออกเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และยังไม่มีระบบหรือรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กที่ชัดเจน

ผลของการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึกข้อมูล พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กบางโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และที่ผ่านมาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามสภาพศักยภาพ ความสามารถ บุคลิกภาพ แนวความคิดและความถนัดส่วนตัวของผู้อำนวยการโรงเรียน และครู ซึ่งยังไม่มีแนวทางปฏิบัติเป็นระบบอย่างชัดเจน

2. ผลการพัฒนาระบบ พบว่า ระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ตัวป้อน ได้แก่ ทรัพยากรการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า พระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนศาสนา ประชาชนชาวบ้าน นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา

2.2 กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี แบบ SPEAK PLACE Process ประกอบด้วย 1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 2. การวางแผน 3. การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 3.1 ด้านวิชาการ 3.2 ด้านงบประมาณ 3.3 ด้านการบริหารงานบุคคล 3.4 ด้านการบริหารทั่วไป 4. การจัดกระบวนการเรียนรู้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 4.1 หลักสูตร 4.2 กระบวนการคิดและการ

จัดการ 4.3 การจัดกิจกรรมเรียนรู้ 4.4 การจัดสภาพแวดล้อม 4.5 การจัดสื่อการเรียน
4.6 การอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ 4.7 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 5. การจัดองค์ความรู้
5 ด้าน ได้แก่ 5.1 ด้านตนเอง 5.2 ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 5.3. ด้านคุณธรรม
5.4 ด้านทักษะคณิตศาสตร์ 5.5 ด้านทักษะภาษา 6. การปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้
7. การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ 8. การสร้างเสริมการมีส่วนร่วม 9. การสร้างเสริมโอกาส
การศึกษาต่อ 10. การประเมินผล

2.3 ผลลัพธ์ ได้แก่ 1. ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก
สูงขึ้นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในโรงเรียน
ขนาดเล็กสูงขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง
คนดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

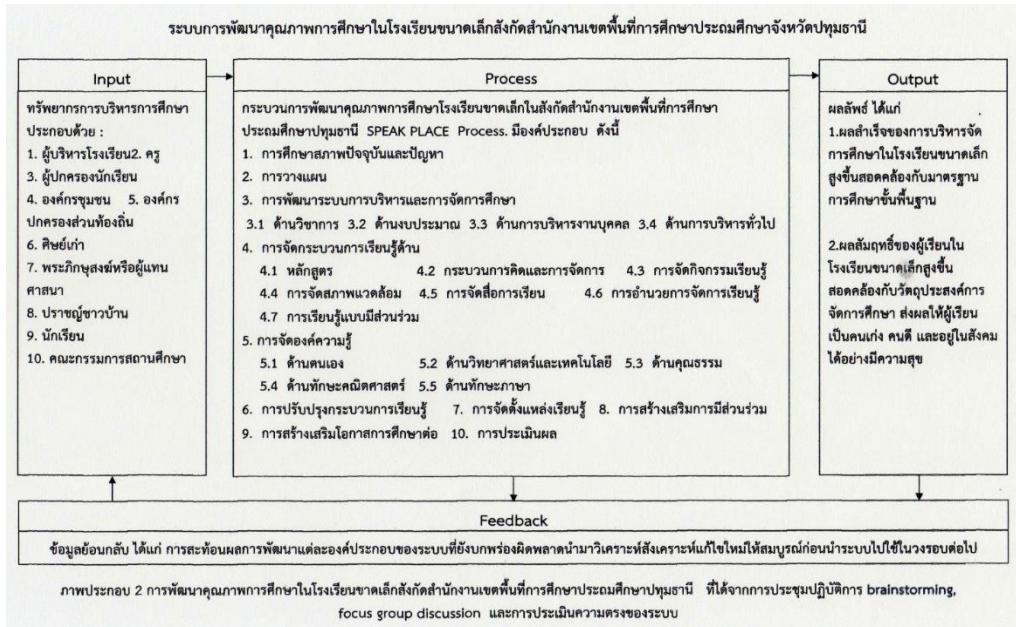
2.4 ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ การสะท้อนผลการพัฒนาแต่ละองค์ประกอบของ
ระบบที่ยังบกพร่องผิดพลาดนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์แก้ไขใหม่ให้สมบูรณ์ก่อนนำ
ระบบไปใช้ในวงรอบต่อไป

3. ผลการประเมินระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จากผู้เชี่ยวชาญโดยรวมมีระดับ
ความคิดเห็นต่อความสำเร็จและความสมบูรณ์ของระบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$)

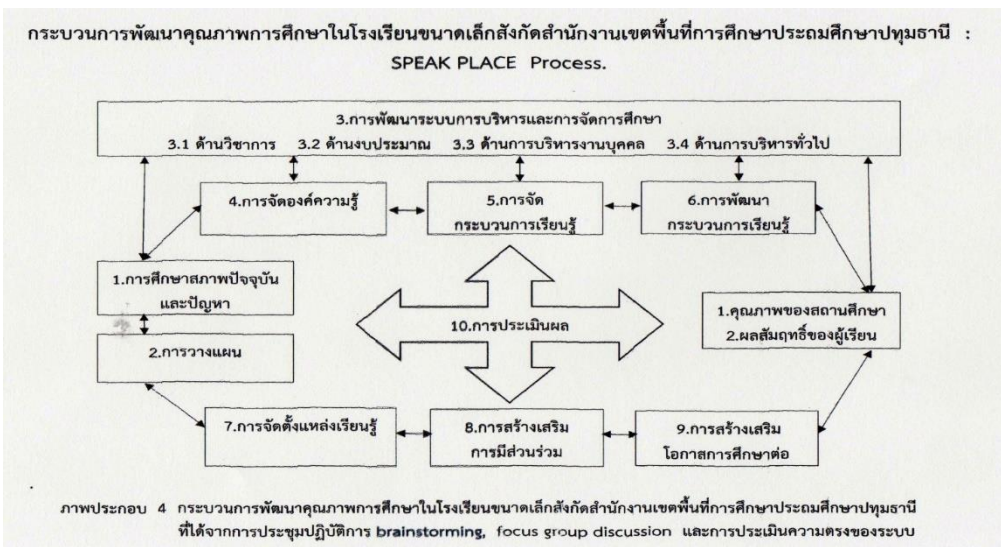
สรุประบบ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

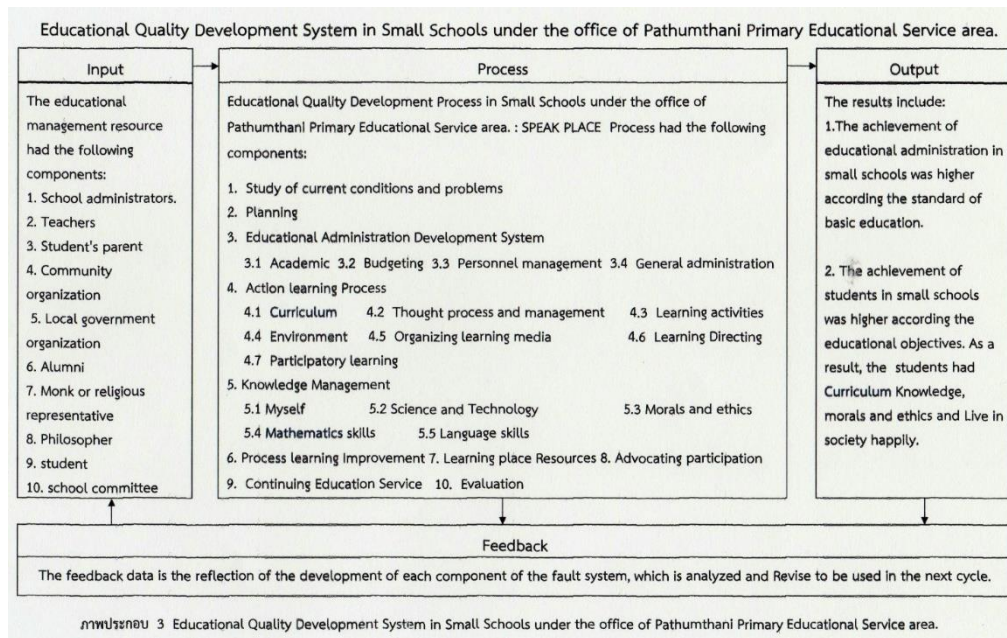
ระบบย่อย (กระบวนการ)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

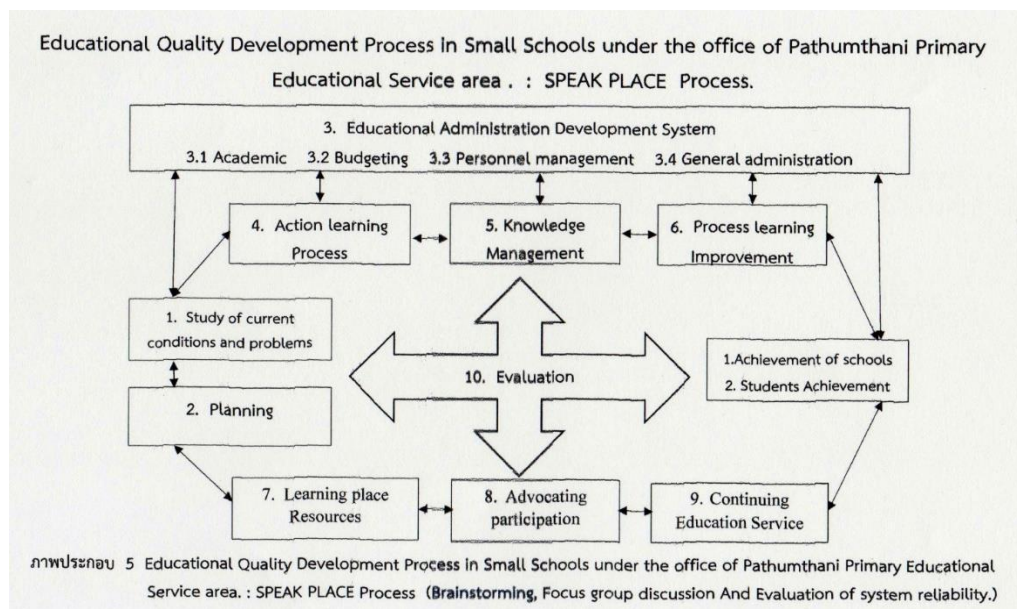

System: Educational Quality Development System in Small Schools under the office of Pathumthani Primary Educational Service area.

Sub-System: SPEAK PLACE Process

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะกรณีนำระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ไปใช้

1.1 การนำระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ไปใช้ ควรมีการประชุมปฏิบัติการผู้ร่วมพัฒนาการบริหารการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจระบบให้เข้าใจถึงกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการ

1.2 โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสารสนเทศและเครือข่ายวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือแก้ไขข้อขัดข้องร่วมกันเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนาการมีส่วนร่วมจากชุมชนทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กที่หลากหลายรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- คัทลียา วสุธาดา. (2543). การพัฒนารูปแบบการให้บริการผู้ป่วยวัณโรคโรงพยาบาลชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวี วาจาสัตย์. (2553). การพัฒนาระบบการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 . รายงานผลการวิจัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2.
- เทพนม เมืองแมน และสรวง สุวรรณ . (2529). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธรรมรส โชติคุณุชร. (2540). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2) . นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545). การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์ องค์การศึกษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3) . กรุงเทพฯ: พิมพ์พิสุทธิ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ปี 2551-2553 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). การพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- Wachasataya, T. (2013). The Development International Supervision Model in School under the Sakonnakorn Educational Primary Service Area 2. The Sixth SNRU International Conference on Cooperation for Development on the East – West Economic Corridor : Strategic Development for ASEAN Community. 30 August 2013, Sakon Nakhon Rajabhat University , (หน้า 32-46).
- Wachasataya, T. Butdisuwan, S. and Chamraspun, U. (2012). The Development of Educational Quality by Stakeholders' Participation in Small Sized Schools. International Journal of Asian Social Science Vol.2, No.4 , 611-617.

การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน
: กรณีศึกษาชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

A Study of Behavior in Applying the principles of
Tithadhammikatttha for Solving the Economic Problem in
Community: A case study of Mamuang Plai Khaen
Community, Tambon tha ngio, Amphoe mueang,
Nakhon Si thammarat province

สร้อยญา แสงอัมพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคราช

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน เพื่อสร้างความเข้าใจการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน และเพื่อศึกษาแนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน วิธีดำเนินการวิจัย เป็นแบบผสมผสาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ประชากรในชุมชนมะม่วงปลายแขน 1,200 คน กลุ่มตัวอย่าง 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t, และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูป/ คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) อธิบายในรูปของความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ชุมชนมะม่วงปลายแขน ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ
- 2) ความเข้าใจของชุมชนมะม่วงปลายแขนต่อหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ด้านอุฏฐานสัมปทา

ความมั่นคง ด้านอารักขสัมปทา การรักษา ด้านกัลยาณมิตตตา มีมิตรดี อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ3) แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแสน ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ ช่วยเหลือแนะนำวิธีการในการแก้ปัญหา ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการจัดทำบัญชีรายรับ- รายจ่ายของครัวเรือน ควรส่งเสริมให้มีเครือข่ายความร่วมมือด้านต่างๆ ในระดับหมู่บ้าน และควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

คำสำคัญ : หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ, การฟื้นฟู, เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

The objectives of this research were as follows; to study the background of economic problem within MamuangPlaiKhaen community. To get understanding in application of Tithadhammikattha principle for Solving of MamuangPlaiKhaen community economy. And to study the guideline of Tithadhammikattha principle for Solving of MamuangPlaiKhaen community economy. This research is the mixed methodology. The population are 1,200 persons, the samples are 291 persons. The instrument for data collection was questionnaire and interview form. The statistics were used as follows: - frequency, arithmetic mean, standard deviation, t-test, F-test (One-way ANOVA), and for qualitative research by in-depth interview from ten key informants and content analysis as descriptive explanation.

The research found that:

1) Mostly in MamuangPlaiKhaen community lack of knowledge and understanding of Tithadhammikattha principle. 2) The understanding of people in MamuangPlaiKhaen, for application of Tithadhammikattha principle for Solving

of community economy by overview found that the aspect of utthana- sampada (effort), arakkha-sampada (watchfulness), kalyanamittata (good friendship), There were at more level. The comparative result on application of Tithadhammikattha principle for Solving of community economic in MamuangPlaiKhaen community, in term of sexes, ages, degrees of education, occupations and monthly incomes, there were different as statistically significance at .05 and 3) The guideline for application of Tithadhammikattha principle for Solving of community economy in MamuangPlaiKhaen community, found that ; there should co-operate with others organization Practice on Knowledge and helping, there should promote people on saving with arrangement of payment and receiving list for family, there should promote people on networking co-operation in many ways for village, and to promote people in community to know about way of living as sufficiency economy.

Keywords: Tithadhammikattha principle, Solving, Community Economy

บทนำ

ทฤษฎีธรรมมีกัตตะเป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง บ้างเรียกว่าหัวใจเศรษฐี "อุ อา กะ สะ" หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบันที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไมตรี เป็นต้น ทฤษฎีธรรมมีกัตตะประกอบด้วยธรรม 4 ประการ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบการทำงาน ให้สามารถทำได้สำเร็จ 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ 3) กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว 4) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง เลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่สุรุ่ยสุร่ายนัก ไม่ฟุ้งเคื่องนั้ โดยสรุป หลักทฤษฎีธรรมมีกัตตะ หมายถึงหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้นอันได้แก่ อุฏฐานสัมปทา คือถึงพร้อมด้วยความหมั่นความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาอุปายสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี อารักขสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยการรักษารูจักคุ้มครอง

เก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย กัลยาณมิตตตา คือ การคบคนดีเป็นมิตร รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมี ศรัทธา ศีลจาคะ ปัญญา 4) สมชีวิตา คือ ความเป็นอยู่เหมาะสมคือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดีมิให้ผิดเคื่องพุ่มพวย หารายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้หลักธรรมหมวดนี้เรียกกันสั้นๆว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ (พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปญโญ), 2557)

เศรษฐกิจ หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต (Production) การบริโภค (Consumption) และการกระจายผลผลิตหรือการซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิต (Distribution) ดังนั้นเศรษฐกิจชุมชน จึงหมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต ของครอบครัวต่างๆ จะเป็นเรื่องของการประกอบอาชีพ การทำมาหากิน การจับจ่ายใช้สอย และการซื้อขายข้าวของ เครื่องใช้ต่างๆ ของผู้คน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันนั่นเอง เศรษฐกิจชุมชน จะเป็นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน เพื่อปรับปรุงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จะต้องจัดการโดยชุมชน ในทุกขั้นตอนการผลิตโดยเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน มาผสมผสานกับความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ การจัดการต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีความแตกต่าง และมีนวัตกรรมที่เหมาะสม เพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นกิจกรรม ทางเศรษฐกิจที่เน้นความสัมพันธ์ในท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้นจึงสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาทั้ง 2 ด้าน คือ ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาชุมชน ไปพร้อม ๆ กัน (ประเวศ วะสี, 2560)

เศรษฐกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนา เพราะถ้าหากเศรษฐกิจชุมชนมีความมั่นคง แข็งแรงก็จะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของทั้งประเทศ มีความมั่นคง แข็งแรงตามไปด้วย เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ การพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะสม ควรมุ่งเน้นการพัฒนาและการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง จนสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน ในปัจจุบันแผนการพัฒนาประเทศได้เปลี่ยนมาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแต่ก็ยังเน้นภาคอุตสาหกรรมอยู่และต่อมาก็ได้มีการปรับเปลี่ยนมาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาตามแผนดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลก และแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนโดยการนำ

หลักธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ เป็นการ บูรณาการหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ กับกระบวนการลงสู่พื้นที่ชุมชน ปฏิบัติการร่วมกับชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดในลักษณะการบริการวิชาการที่เหมาะสม ให้ชุมชนมีส่วนร่วมศึกษา ร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ โดยให้ความสำคัญกับความร่วมมือเพื่อเสริมเติมเต็มของชุมชนทำให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและถาวรตลอดไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ายังขาดความรู้ ความเข้าใจการนำหลักธรรมเพื่อใช้แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลัก “ทฤษฎีธัมมิกัตถะ” ที่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้หลัก ทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเหมาะสมต่อการดำรงชีวิต และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันก็จะทำให้ชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน มีความสงบสุขเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของชุมชน เมื่อเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขนซึ่งเป็นหน่วยเศรษฐกิจย่อยของประเทศ ได้รับการฟื้นฟูจนมีความเข้มแข็งและมั่นคงแล้วเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ก็จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ จนทำให้ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป ทั้งยังเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอื่น ๆ ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

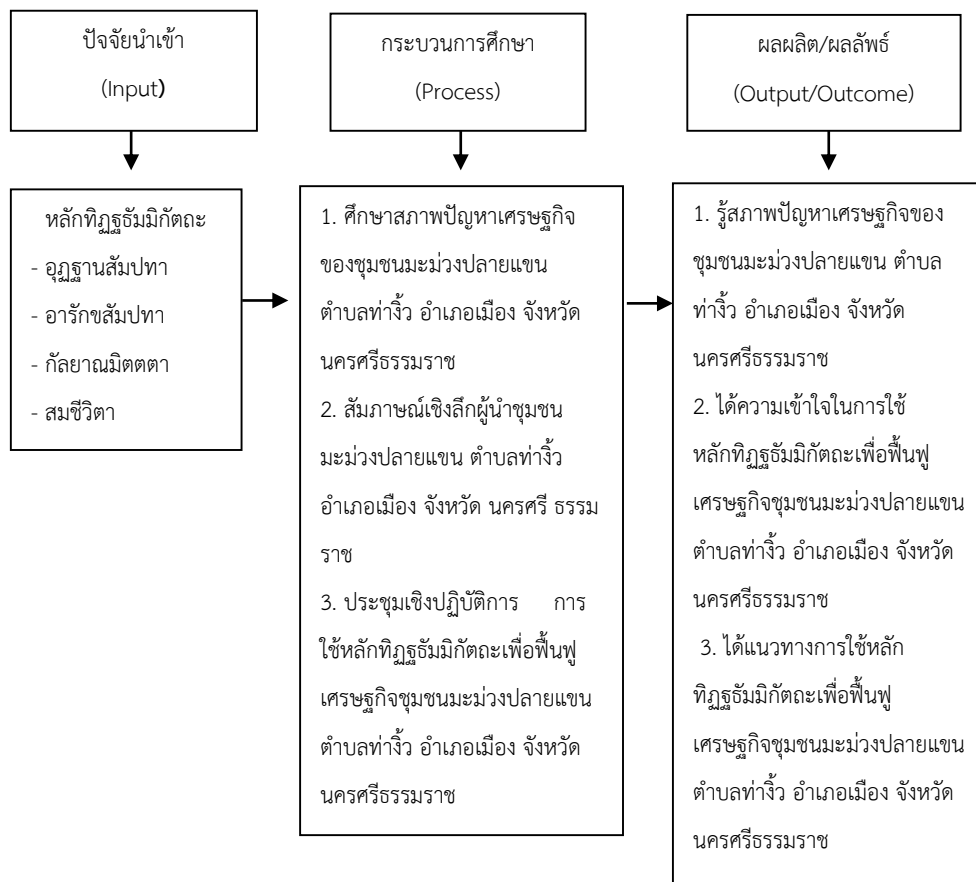
1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเศรษฐกิจภายในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อสร้างความเข้าใจการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวความคิดการวิจัย

โดยสรุปจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ผู้วิจัยใช้ปัจจัยนำเข้า(Input) คือ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ อนุฐานสัมปทา,อารักขสัมปทา,กัลยาณมิตตตา,สมชิวิตา กระบวนการศึกษา (Process) คือ 1.ศึกษาสภาพปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบล ท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3. ประชุมเชิงปฏิบัติการ การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่วอำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Output/Outcome) คือ 1. รู้สภาพปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2. ได้ความเข้าใจในการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วง ปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3. ได้แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methodology) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้นำชุมชน เรื่องการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 รูป/คน คือ 1) พระธรรมกิตติเมธี (เกษม สญญโต)เจ้าคณะภาค 16-17-18 ธรรมยุต 2) พระเทพวินยาภรณ์ (สมปอง ปญญาทีโป) รองเจ้าคณะภาค 16-17-18 ธรรมยุต 3) พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ. ดร.(ธรรมรัต อริยธัมโม) ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช 4) ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 (มะม่วงปลายแขน) ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1 คน 5) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1 คน 6) ผู้อำนวยการโรงเรียนเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1 คน 7) ผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มทอผ้าฝ้ายก มะม่วงปลายแขน กลุ่มผลิตภัณฑ์ ข้าวสังหยด กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มเรียนรู้ชุมชนจำนวน 4 คน

ภาพประกอบที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นคำถามปลายเปิด

ภาพประกอบที่ 3 สอบถามประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบล ท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบล ท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,200 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 291 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย จากผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช และนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ไปสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่กำหนดไว้จำนวน 10 รูป/คน
2. ผู้วิจัยกราบขอสัมภาษณ์ พระธรรมกิตติเมธี (เกษม สณฺญโต) เจ้าคณะภาค 16-17-18 ธรรมยุต พระเทพวินยาภรณ์ (สมปอง ปญฺญาทีโป) รองเจ้าคณะภาค 16-17-18 ธรรมยุต

และพระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.ดร.(ธรรมรัต อริยธมโม) ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

3. ผู้วิจัยลงพื้นที่ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มทอดฝ้ายมะม่วงปลายแขน กลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าว ส้มหยด กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มศูนย์เรียนรู้ชุมชน จำนวน 4 คน ลงพื้นที่โรงเรียนเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งอยู่ในเขตชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน และลงพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าจั่วเพื่อสัมภาษณ์ปลัดเทศบาล ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมขอข้อมูลแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปร่วมในการประชุมประจำเดือนของชุมชน ทุกวันที่ 10 ของเดือน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ และขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ที่กำหนดไว้ จำนวน 291 คน

5. นำแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบเรียบร้อยแล้ว 291 ชุด มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งจุดเด่นของงานวิจัยจะอยู่ที่เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์การวิจัย สัมภาษณ์พระเถระ 3 รูป เพื่อคุณภาพของการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะและสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน 7 คนเพื่อคุณภาพของข้อมูลเศรษฐกิจชุมชน หลังจากนั้นจึงใช้แบบสอบถามที่สอดคล้องกับแบบสัมภาษณ์มาทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการใช้เครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์การวิจัย ที่มีทั้งหมด 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ ตอนที่ 2. รายการสัมภาษณ์ แนวคิดเกี่ยวกับการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟู

เศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 4 ด้าน คือ 1. ด้าน ฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น 2. ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา 3. ด้านกลยาณมิตตทา ความเป็นผู้มีมิตรดี 4. ด้านสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้ว ใช้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนมะม่วงปลายแชน 10 รูป/คน มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นข้อความบรรยายแบบเรียงความ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์การวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้ง 10รูป/คน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช หลังจากสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้ง 10รูป/คน ครบเรียบร้อยแล้ว ก็นำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด มาประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในแต่ละด้านของหลักทฤษฎีมิกัตตะ ทั้ง 4 ด้านคือ 1. ด้านฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น 2. ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา 3. ด้านกลยาณมิตตทา ความเป็นผู้มีมิตรดี 4. ด้านสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม ด้วยการบรรยายเป็นความเรียงทั้งหมด

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำหลักสถิติประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับ พฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีมิกัตตะเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดค่าคะแนนแบบสอบถามตามเกณฑ์

- 3.การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีมิกัตตะเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ของกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ รายได้และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ใช้แบบทดสอบด้วย t-test

4. เมื่อทดสอบสมมติฐานแล้ว หากพบว่า โดยรวมแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้ศึกษาจะทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยวิธีของ Scheffe'

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าบ่อท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการสรุปประเด็นนำแจกแจงความถี่ในแต่ละประเด็น แล้วนำเสนอด้วยการพรรณนาความ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้นำชุมชนทั้ง 10 รูป/คน เรื่องการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างได้ให้สัมภาษณ์ ในแนวทางเดียวกันว่าการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความถึงพร้อมด้วยความหมั่น(อุฏฐานสัมปทา) ด้านความถึงพร้อมด้วยการรักษา (อารักขสัมปทา) ด้านความเป็นผู้มีมิตติ (กัลยาณมิตตตา) ด้านความเป็นอยู่เหมาะสม (สมชีวิตา) มีความเหมาะสม มีประโยชน์และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การหาค่าความเชื่อมั่นหรือความเชื่อถือของแบบสอบถาม รายด้านและทั้งฉบับโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach)
2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test และ F-test

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปและอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย ข้อมูลทั่วไปด้านสภาพปัญหาเศรษฐกิจภายในชุมชนมะม่วงปลายแขวน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 291 คน พบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 176 คน เป็นเพศชาย จำนวน 115 คน อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 63 คน อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 58 คน อายุ 51 - 60 ปี จำนวน 50 คน อายุ 20 - 30 ปี จำนวน 48 คน อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 38 คน และอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 34 คน มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 175 คน ระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่า จำนวน 116 คน มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 116 คน อาชีพรับจ้าง/ นักศึกษา จำนวน 66 คน อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 61 คน อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 48 คน มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 135 คน มีรายได้ต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 91 คน มีรายได้ต่อเดือน 10,000 บาทขึ้นไป จำนวน 65 คน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเข้าใจการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเข้าใจการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน โดยภาพรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านมาตรฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา ด้านกัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี ส่วนด้าน สมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ด้านที่		การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ	ระดับการปฏิบัติ n = 291			
			$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.	1	ด้านอุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น	3.70	0.47	มาก	2
2.	2	ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา	3.73	0.54	มาก	1
3.	3	ด้านกัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี	3.56	0.57	มาก	3
4.	4	ด้านสมชิวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม	3.50	0.52	ปานกลาง	4
ภาพรวม			3.62	0.45	มาก	

ตารางที่ 1 ความเข้าใจของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน

แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

1. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพศชาย มีการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน มากกว่าเพศหญิง ทุกด้าน

2. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ด้าน อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น และด้านสมชิวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา และด้านกัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่า มีการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมากกว่าระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ทุกด้าน

4. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผู้วิจัยได้นำประเด็นแต่ละด้านจากประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มาสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านอุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ด้านอุฏฐานสัมปทา คือ ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีธัมมิกัตถะว่า เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือเพื่อสร้างฐานะของตนให้มีความสุขขั้นต้น ได้แก่ อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบตรา หาคูบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา สร้อยฟ้า (สุกัญญา สร้อยฟ้า, 2556) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะไปใช้ในการ

ดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขนที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน มะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ งานวิจัยของ (สุธา ทองบุตร, 2558) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ให้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์หมายถึงธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมไทยเริ่มจากการปัญหาความยากจน ต้องมีความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา) รู้จักการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ไม่ใช่เกินฐานะของตัวเอง ไม่เป็นคนมีหนี้สินรุงรัง ปัญหาต่างๆ ก็จะหมดไป

3. ด้านกัลยาณมิตรตา ความเป็นผู้มีมิตรดี

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ด้านกัลยาณมิตรตา ความเป็นผู้มีมิตรดี อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอาทรพนกิจ (อนาลโย/ฉันทสิริกุล) (พระครูอาทรพนกิจ (อนาลโย/ฉันทสิริกุล), 2558). ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ คือ การนำหลักกัลยาณมิตรตามาแก้ปัญหาชีวิต ความมีกัลยาณมิตร คือมีผู้แนะนำสั่งสอน มีที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้ แวดล้อมที่ดี สมาชิกในครอบครัวต้องปฏิบัติตามหลักการบริหารครอบครัว ๆ จึงจะดำรงชีวิตอยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข

4. ด้านสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสมชีวิตา ความ

เป็นอยู่เหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง เพราะว่า ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังไม่รู้จักรบบการบริหารระบบการเงิน ขาดการออม มีการใช้จ่ายเกินความจำเป็นตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ เพราะยังยึดติดอยู่กับวัตถุมากจนเกินไป จนทำให้เป็นหนี้สิน ทำให้ความเป็นอยู่มีความลำบากมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโพธิธรรมานุกุล (พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุติน), 2554) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ หลักประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ การนำหลักสมชีวิตมาแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ คือ การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตนเองนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นจะต้องรู้จักประหยัดทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตามสมควร แก่อัตภาพของตนเองและครอบครัว

แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

1. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายมีการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน มากกว่าเพศหญิงทุกด้าน เพราะว่า ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวมีหน้าที่ในการรายได้เพื่อมาเลี้ยงครอบครัว ในแต่ละวันต้องเผชิญกับปัญหาในการทำงาน จึงมีการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะมาใช้ในการทำงานมากกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงจะเป็นแม่บ้านเป็นส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยเห็นปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุกัญญา สร้อยฟ้า, 2556) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานีที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน แตกต่างกันโดยภาพรวม

2. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลาย แชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลาย แชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่างก็ตระหนักถึงการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนเหมือนกัน โดยมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานในหน้าที่ของตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อมาพัฒนากิจการงานอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบในหน้าที่การทำงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค จึงทำให้เกิดการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพจนทำให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูจันทสารสุตกิจ (พระครูจันทสารสุตกิจ (สำราญ ดวงเจริญ), 2559) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านอุฏฐานสัมปทา (ขยันหมั่นเพียร) ผู้บริหารและครูกล่าวยกย่องนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติดีให้ได้ทราบเพื่อเป็นแบบอย่าง ด้านอารักขสัมปทา (การรักษา) ผู้บริหารและครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักประหยัดรักษาทรัพย์ ด้านกัลยาณมิตตตา (คบคนดี) ผู้บริหารและครูส่งเสริมให้นักเรียนเลือกคบมิตรเทียมมากมิตรแท้ ด้านสมชีวิตา (เป็นอยู่เหมาะสม) ผู้บริหารและครูส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยเคารพกฎของโรงเรียน รู้จักหน้าที่ของตน เคารพสิทธิของบุคคลอื่น และมีความจริงใจต่อกัน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามหลัก ทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา ควรปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีทุกครั้ง 2) อารักขสัมปทา ควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการออมทรัพย์และฝึกการใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์ 3) กัลยาณมิตตตา ควรส่งเสริมแนะนำให้นักเรียนเลือกคบมิตรดี 4) สมชีวิตา ควรส่งเสริมให้นักเรียน ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักประมาณตนและไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย

3. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลาย แชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลาย แชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่ามีการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน มากกว่าระดับการศึกษาต่ำปริญญาตรี เพราะว่า ประชาชนที่ระดับการศึกษาต่างกัน ต่างก็ได้รับความรู้และมี

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต่างกัน ทำให้คนที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ ความคิด รู้จักวิธีการ แก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่า และสามารถแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจชุมชน โดยการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ดีขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุ ภัฏญา สร้อยฟ้า, 2556). ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล นาเยีย อำเภอ นาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัด อุบลราชธานี ทั้ง 4 ด้าน คือ มาตรฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี สมชีวิตา ความเป็นอยู่ เหมาะสม โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอ นาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันโดย ภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอ นาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามอายุ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมาตรฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อม ด้วยการรักษา และด้านสมชีวิตา ไม่แตกต่างกัน ด้านกัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

4. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนมะม่วง ปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะว่า ประชาชนในชุมชน มะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีอาชีพต่างกัน ต่างก็มี พฤติกรรมต่างกันออกไป เพราะประชาชนแต่ละอาชีพ ต่างก็มีภาระหน้าที่ที่ไม่เหมือน การ ดำรงชีวิตก็แตกต่างกันออกไป การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะมาใช้ก็จะแตกต่างกันไป สอดคล้อง กับงานวิจัยของ (นันทนา วรรณคำ, 2558) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ สังวัตตนิกรมของข้าราชการในศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการมี

การปฏิบัติงานตามหลัก ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรมทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยในรายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจาก มากไปหาน้อย คือ ด้านกัลยาณมิตตตา (กัลยาณมิตร) ด้านอุฏฐานสัมปทา (การขยันหา) ด้านอารักขสัมปทา (รักษาดี)และด้านสมาชีวิตา (ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง) ตามลำดับ มีแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรม คือ 1) ด้านขยันหา ควรจัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาการเพิ่มศักยภาพเจ้าหน้าที่ที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการรักษาดี ควรสร้างจิตสำนึกให้กับข้าราชการในการช่วยกันดูแล รักษาทรัพย์สินของทางราชการ และใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ 3) ด้านกัลยาณมิตรควรคำนึงถึงการทำงานเป็นทีมมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการให้บริการและการประสานงาน 4) ด้านดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ควรที่จะให้คำแนะนำ โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติและปรับใช้ในการดำรงชีวิต

5. แนวทางการใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะว่า ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน ต่างก็มีการใช้ชีวิตประจำวันที่แตกต่างกันออกไป คนที่มีรายได้มากก็เลยจะไม่มีความลำบาก คิดจะทำอะไรก็ได้ ส่วนคนที่รายได้น้อยก็อาจจะมีความเดือดร้อนในเรื่องค่าครองชีพ จึงเห็นว่าการนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถะมาใช้ในการดำเนินชีวิตจะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาในการเลี้ยงชีพได้ โดยการขยันหมั่นเพียรในการทำงาน รู้จักรักษาทรัพย์สินเงินทองที่มีมาได้ รู้จักใช้อย่างมีเหตุผล รู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้น้ำสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของเรา พยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะกับรายได้ของตนเอง จึงทำให้มีความสุขได้ตามสมควรแก่สภาพของตนเองและครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วรจารย์, 2551) ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์มาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีการประยุกต์หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์น้อย ในข้ออุฏฐานสัมปทาและอารักขสัมปทา ไปปฏิบัติบ่อย ข้อกัลยาณมิตตตา ปฏิบัติค่อนข้างบ่อย และข้อสมาชีวิตา ปฏิบัติได้ไม่มาก ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์น้อย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนมีปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัย

สนับสนุนที่แตกต่างกัน มีการประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาใช้ในการดำเนินชีวิตต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านอุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น

ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความขยันหมั่นเพียรในการกิจการงาน มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน รู้จักการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุ ควรให้หน่วยงานทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ ช่วยเหลือแนะนำวิธีการในการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจชุมชนให้ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรจัดกิจกรรมให้ประชาชนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี รู้จักการแบ่งปัน มีน้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญเพื่อพัฒนา ศักยภาพในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา

ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รู้จักรักษาทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้ รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล การเก็บเล็กผสมน้อยจากการทำงานยังไม่สามารถปฏิบัติได้ทุกควรเรือน ยังต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน และควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รู้จักรักษาสมบัติของส่วนรวม

3. ด้านกัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี

ในชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรส่งเสริมให้มีเครือข่ายความร่วมมือด้านต่างๆ ในระดับหมู่บ้าน ตำบลหรือระดับอำเภอ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะคนในปัจจุบันมีทั้งคนดีและไม่ดี ไม่สามารถรู้ได้ว่าใครเป็นคนดีบ้าง จึงต้องมีการเลือกคบคน ควรส่งเสริมการมีน้ำใจต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจ และปรารถนาดี และควรส่งเสริมแนะนำให้เลือกคบคนดี มีศีลธรรมเป็นมิตร

4.ด้านสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม

ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการใช้จ่ายทรัพย์แต่พอดีกับกำลังทรัพย์ที่หามาได้ จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รู้จักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักประมาณตน ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยรู้จักการใช้จ่ายทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ ไม่ใช่จ่ายแบบสุรุ่ยสุร่าย และควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รู้จักการบริหารจัดการเงินที่หามาได้เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- นันทนา วรรณคำ. (2558). การปฏิบัติงานตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรรมของข้าราชการในศาลากลางจังหวัดขอนแก่น. . วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1.
- ประเวศ วะสี. (2560). แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในประเทศไทย. วารสารบัณฑิตพัฒนสาร ปีที่ 4 ฉบับที่ 2, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พระครูจันทสารสุตกิจ (สำราญ ดวงเจริญ). (2559). การจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วรจารย์. (2551). การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง.สถาบันวิจัยญาณสังวร . วารสารวิชาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2557).
- พระครูโพธิธรรมมานุกุล (บรรเทา ชุติน). (2554). ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช.
- พระครูอาทรวงกิจ (อนาลโย/ฉันทสิริกุล). (2558). การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับการแก้ปัญหาสังคมไทย. ปริญญาพุทธ

ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปญโญ). (2557). การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน. วารสารช่อพะยอม ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 34). ซีเอ็ดการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564.). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุกัญญา สร้อยฟ้า. (2556). การศึกษาพฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุธา ทองบุตร. (2558). การประยุกต์ให้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง

The Success of Community in Protection and Solution of
Problem of Youth Risking to Drug Addition in Angthong
Province

เอกรัตน์ หามนตรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนในจังหวัดอ่างทอง 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง 3) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผลการวิจัยพบว่า

1. จากการวิเคราะห์สถานการณ์พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนในจังหวัดอ่างทอง พบว่า อายุเฉลี่ยของเยาวชนน้อยลง ระหว่าง 12-15 ปี มีแนวโน้มสูงขึ้น ยาเสพติดที่ระบาด คือ ยาบ้า กัญชา ยาไอซ์ และยาเสพติดประเภทใหม่ที่แพร่หลาย โดยใช้ยาแก้ปวดผสมเครื่องดื่มทำให้เกิดอาการมึนเมา

2. จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ เยาวชน ครอบครัว ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น องค์กรภายในชุมชน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ เครือข่ายชุมชนยาเสพติด องค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

3. แนวทางในการดำเนินงานของชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตาม ประเมินผล

คำสำคัญ : ความสำเร็จของชุมชน ป้องกันแก้ไขปัญหาเยาวชนติดยาเสพติด จังหวัดอ่างทอง

Abstract

This research has 3 objectives as follows. The first objective is to analyze of risk behaviors to drug addicts among youth in Ang-Thong Province. The second aim is to examine the factors that are affected to success in the community for preventing and solving problem of youth who are risk behaviors in drug addiction in Ang-thong Province. The third objective is lead to the success community for preventing and solving the problem of youth who are risk behaviors to drug addiction in the Ang-Thong province. This study is to present the mixed methodology research, which are consisted of a qualitative and quantitative method

The results showed that

1. From analysis of the youth situation to drug dependency in Ang-thong Province, the average age that aged around 12-15 years tend to increase. The drugs that are circulating in Ang-thong province included of amphetamines, marijuana, ice and new types of drugs. Using analgesic mixed with soft drinks cause intoxication.

2. The study of factors that are affected to success the community for preventing and solving the problem of youths who have risk behaviors in drug addiction in Ang-thong Province is composed of internal factors such as youth,

family, community, local leaders. Moreover, the external factors included of the drug community network, and organization of Drug Related offices.

3. Recommendations for success community to preventing and solving youth risk at drug addiction in Ang-thong Province by using principle of participation in making decision, plan, procedure, benefit cooperation, and follow up assessment Furthermore.

Keywords: The Success Community, Protection and Solution, Youth Drug Addiction. Problem, Ang -Thong province.

บทนำ

ยาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมไทยและประเทศชาติอย่างยิ่ง เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างก่อให้เกิดปัญหาสังคม มีผลเสียต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของประชากร สถาบันทางสังคมและความมั่นคงของชาติอีกด้วย การแพร่ระบาดของยาเสพติดมีความรุนแรงและขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกเพศทุกวัย การแพร่ระบาดของปัญหายาเสพติดมีความรุนแรงมีการเพิ่มขึ้นอย่างมากของปริมาณการผลิต การค้าและการจำหน่าย (Supply) รวมทั้งมีการพัฒนาด้วยยาส่วนผสมของยาเสพติดรูปแบบใหม่เพื่อให้บริการและตอบสนองความต้องการของผู้เสพแต่ละประเภท (Demand) มีจำนวนและสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) มีสถิติการจับกุมในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2548 – 2552 มีแนวโน้มสูงขึ้น กล่าวคือ 71,539 คดี, 82,864 คดี, 106,599 คดี, 115,013 คดี และ 140,567 คดีตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีผู้กระทำความผิดด้านยาเสพติดเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ และแสดงให้เห็นว่าการปราบปรามจับกุมหรือใช้ขบวนการทางกฎหมายอย่างเดียวไม่สามารถลดการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2553)

เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศไทยที่มีมานาน ลักษณะและความรุนแรงของปัญหาเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งต่างก็เอื้อให้ปัญหายาเสพติดทวีความรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาในกลุ่มผู้เสพและผู้ค้ายาเสพติดที่เป็นเด็กและเยาวชน

ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชน และตนเอง เช่น การสูญเสียโอกาสในการศึกษา สุขภาพร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม การสูญเสียอิสรภาพเนื่องจากกระทำ ความผิด ความสัมพันธ์ใน ครอบครัวถูกทำลาย ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หรือผลกระทบในระดับประเทศคือ การสูญเสียด้านงบประมาณในการปราบปรามจับกุมคุมขัง รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟูซึ่งนำมาสู่การสูญเสียที่สำคัญคือ การสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีค่าอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต สอดคล้องกับข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ระหว่างปี 2552 ถึงปี 2557 พบว่าปัญหาของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ในปี 2552 มีจำนวน 12,352 คน ปี 2553 มีจำนวน 14,695 คน ปี 2554 มี จำนวน 13,845 คน ปี 2555 มีจำนวน 14,773 คน ปี 2556 มีจำนวน 15,530 คน และปี 2557 มีจำนวน 16,679 คน สะท้อนให้เห็นว่าจำนวนเด็กและเยาวชนที่ทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษมีสัดส่วนที่สูงขึ้นทุกๆ ปี (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, ม.ป.ป.)

โดยเฉพาะแนวโน้มสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดอ่างทองจากสถิติข้อมูลและผลการดำเนินการตั้งแต่ปี 2558 ถึงปัจจุบันเป็นต้นมา ทำให้คาดว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในจังหวัดอ่างทองเพิ่มมากขึ้น กลุ่มเป้าหมายที่ต้องให้ความสนใจ ยังคงเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษาที่มีอายุ ระหว่าง 15 – 20 ปี มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มผู้เสพยาเร่ร่อนที่มีแนวโน้มกลับมาเสพติดเพิ่มมากขึ้นและพื้นที่ที่ต้องเฝ้าระวัง คือพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดมาก ได้แก่ อำเภอเมือง (ชุมชนโรงถ่าน ชุมชน ในเขตเทศบาลเมือง และตำบลรอบๆ เขตเมือง) อำเภอวิเศษชัยชาญ (ตำบลไผ่จำศีล ตำบลศาลเจ้าโรงทอง ตำบลม่วงเตี้ย) อำเภอโพธิ์ทอง (ตำบลทางพระ ตำบลยางซ้าย ตำบลบางเจ้าฉ่า และตำบลคำหยาด) อำเภอแสวงหาในพื้นที่รอยต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ตำบลสีบัวทอง เพราะกลุ่มผู้ค้ามีความเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้ค้าในจังหวัดอื่น ๆ (สำนักงานสถิติจังหวัดอ่างทอง สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

จากสถิติข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหาด้านยาเสพติดและการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี องค์ความรู้ด้านยาเสพติด ดังนั้นสาเหตุการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหายาเสพติดมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง หลายมิติหลายด้าน มีความเชื่อมโยงกับปัญหาในหลายมิติของชุมชน

การแก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดเพื่อให้ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงจำเป็นต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วม ความตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญ โทษภัยของปัญหายาเสพติด การแก้ปัญหาประชาชนและชุมชนมีบทบาทสำคัญทั้งในบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder) และบทบาทของการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ (Strategy Partnership) ซึ่งในชุมชนมีองค์กรชุมชนทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ ประกอบไปด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล ซึ่งมีผู้นำที่เป็นทางการ คือ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองนายกและสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนภูมิภาคมีกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำที่เป็นทางการ มีสถาบันการศึกษาคือ มีครูทำหน้าที่ให้การศึกษทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ยังมีสถาบันทางศาสนา คือ วัด มีพระทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ถ่ายทอดความรู้ อบรมสั่งสอนในด้านศีลธรรมจรรยา ให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติชอบอยู่ในกรอบของศีลธรรม ในส่วนขององค์กรอื่นๆ ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เกษตรตำบล พัฒนาการ เป็นต้น ในส่วนอื่น ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีจิตสาธารณะ หรือจิตอาสา และที่สำคัญที่สุดคือ ประชาชนเองที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีผลกระทบโดยตรง โดยประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาเสพติดร่วมกับองค์กรหน่วยงานของรัฐ ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนย่อมรู้ดีที่สุดว่าใครเป็นผู้ค้า ใครเป็นผู้เสพ และใครเกี่ยวข้องอย่างไร เพราะเหตุใดจึงสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ตรงตามประเด็น และมีความยั่งยืน ประชาชนและชุมชนได้เรียนรู้ เกิดความมั่นใจ มีความตระหนัก สามารถจัดการตนเองได้ ส่วนหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือ เมื่อทำงานตามหน้าที่เสร็จสิ้นแล้วก็ออกไป ส่วนประชาชนยังคงอยู่ในชุมชน การดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด นอกจากได้รับความร่วมมือด้วยดีจากปัจจัยภายในชุมชนแล้วการได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอก คือ องค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้การช่วยเหลือสนับสนุนก็จะทำให้การดำเนินงานป้องกันแก้ไขยาเสพติด มีความสำเร็จได้มากขึ้นและมีความยั่งยืนตลอดไป

จากประเด็นปัญหาต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่

องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ร่วมกันคิดตัดสินใจ วางแผนดำเนินการ ร่วมรับ ประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันแก้ไข ปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง และเป็นผลดีต่อสังคม และประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การติดยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนในจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนในป้องกันและแก้ไข ปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทองและเป็นแนวทางในการ ดำเนินงานของชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการป้องกันแก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรม เสี่ยงต่อการติดยาเสพติด

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย กลุ่มเยาวชน 13-18 ปี และประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 19 ปีขึ้นไป

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 362 คน รวม ทั้งหมด 724 คน โดยมีรายละเอียดแต่ละกลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1.2.1 กลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ภายในเขตพื้นที่ จังหวัดอ่างทองและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการ ติดยาเสพติดตั้งแต่อายุ 19 ปีขึ้นไป จำนวน 362 คนโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบบ สัดส่วนของ Taro Yamane

2.1.2.2 กลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัด
อ่างทองที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดตั้งแต่อายุ 13 - 18 ปี จำนวน 362 คน
ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งสัดส่วนของ Taro Yamane

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
คัดเลือก แบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากตัวแทน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่
ป้องกันปราบปรามยาเสพติด เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง
รวมจำนวน 15 คน

2.2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group
Discussion) โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากหน่วยงานภาครัฐที่ให้การ
สนับสนุนหรือเกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ
เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ป้องกันปราบปรามยาเสพติด
และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวน 10 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ระหว่าง 1 พฤษภาคม 2560 ถึง 30 เมษายน 2561
รวมระยะเวลาในการวิจัย 12 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ตามลักษณะ
การศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยให้ชัดเจน
มากขึ้น สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยได้
ศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การ
สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group Discussion) ถอดบทเรียนชุมชนและป้องกันปราบปรามยา
เสพติดและการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้สถิติที่ใช้ในการทำวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไป

2. สถิติเชิงอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่า (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or f-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

3. ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก และถอดบทเรียน วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันแก้ปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง โดยมีประเด็นอภิปรายครอบคลุมวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) วิเคราะห์สถานการณ์พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดกลุ่มเยาวชนในจังหวัดอ่างทอง 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง 3) แนวทางในการดำเนินงานของชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง

ผลการวิจัยความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันแก้ปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง

1. สถานการณ์พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดกลุ่มเยาวชนในจังหวัดอ่างทอง ส่วนใหญ่ เป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12-15 ปี มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้น คือ ยาบ้า กัญชา ยาไอซ์ และยาเสพติดประเภทใหม่ที่ใช้แพร่หลายโดยใชยาแก้ปวดผสมเครื่องดื่มชูกำลัง ทำให้เกิดอาการมินเมา ครอบครัวส่วนใหญ่ของเยาวชนมีอาชีพรับจ้าง และเกษตรกร การศึกษาส่วนใหญ่ระดับมัธยมและต่ำกว่า มีรายได้น้อย และฐานะยากจน ทำให้ครอบครัวขาดการดูแลอบรมสั่งสอนขาดความใกล้ชิดเยาวชนจึงใกล้ชิดกับกลุ่มเพื่อนและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด พบว่า ปัจจัยประกอบด้วย ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเยาวชนและผู้เสพยา ปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้านผู้นำท้องถิ่น ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กลุ่มเพื่อน ผู้เสพ ผู้ค้ายาเสพติด และองค์กรภายในชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ องค์กรหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด นักวิชาการและเครือข่ายชุมชนด้านยาเสพติด ซึ่งในแง่ของการป้องกันและแก้ไข จำเป็นต้องรู้ถึงปัจจัยและสาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติดนำมาซึ่งความสำเร็จในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน

3. แนวทางในการดำเนินงานของชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง พบว่า แนวทางในการแก้ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดโดยใช้หลักการหรือแนวทางการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งปัจจัย ด้านประชาชนในชุมชน ครอบครัว เยาวชน กลุ่มเพื่อน ผู้ค้า ยาเสพติด ผู้ติดยาเสพติด ผู้นำท้องถิ่น ร่วมกับปัจจัยภายนอกชุมชน คือ องค์กรหน่วยงานภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล ในรูปของการวางแผนดำเนินงานและติดตามประเมินผล

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 3 ประการดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การติดยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนในจังหวัดอ่างทอง 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง 3) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สถานการณ์พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดกลุ่มเยาวชนในจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 1) แนวโน้มของการแพร่ระบาดสูงในเขตอำเภอเมือง อำเภอวิเศษชัยชาญ และอำเภอโพธิ์ทอง 2) เยาวชนหรือผู้ติดยาเสพติดมีแนวโน้มเป็นเด็กและเยาวชนอายุ 12-15 ปี โดยเฉพาะเยาวชนนอกโรงเรียนมีการว่างงานและไม่ได้ศึกษาต่อ 3) ครอบครัวของเยาวชนส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตรและรับจ้างทั่วไป มีการศึกษาต่ำมีรายได้น้อย บางส่วนมีปัญหาครอบครัว แตกแยก ขาดการดูแลอบรมเลี้ยงดู มีรายได้น้อยไม่พอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน 4)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดของประชาชนในจังหวัดอ่างทอง ได้แก่ ปัจจัยความรู้และสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยกลุ่มเพื่อน และปัจจัยด้านครอบครัว

5) ตัวยาเสพติดแพร่ระบาดมากที่สุด คือ ยาบ้า รองลงมาคือ กัญชา ยาไอซ์ สารระเหย กระทั่ง และที่เริ่มระบาดมากคือ ยาแก้ปวดผสมน้ำอัดลม เช่น ทรามาดอล เมื่อใช้แล้วมีอาการมึนเมาไม่สามารถตรวจได้ และไม่ผิดกฎหมาย 6) กลุ่มค้ายาเสพติดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ค้ารายเก่าทั้งที่พ้นโทษและยังไม่ได้ถูกจับกุม เยาวชนและผู้ติดยาที่ผ่านการบำบัดกลุ่ม การค้าในพื้นที่เชื่อมโยงกับผู้ค้านอกพื้นที่และเครือข่ายในเรือนจำ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2553) จากการสำรวจปี พ.ศ.2559 มีผู้เสพและใช้ยาเสพติดรวมทั้งสิ้น 177,739 คน โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 15-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.50 และจากสถิติของศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดอ่างทอง (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดอ่างทอง, 2560) จากข้อมูลสถิติของปี 2560 รายงานว่า ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 15-20 ปี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิตาพร เอี่ยมสะอาด, 2549) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของครอบครัวที่มีต่อการป้องกันการติดยาเสพติดของนักเรียนนักศึกษาในเขตจังหวัดชุมพร ระนอง และสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวกับการป้องกันการติดยาเสพติดของนักเรียน นักศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยด้านรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ปัจจัยด้านการปลูกฝังค่านิยมของครอบครัว และปัจจัยด้านกฎระเบียบข้อบังคับของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับบทบาทความต้องการติดยาเสพติดอยู่ในระดับที่ดีและสอดคล้องกับงานวิจัย (จันทิตา พฤษานานนท์, 2538) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น พบว่า มีจำนวนมากกว่าครึ่งของกลุ่มวัยรุ่นที่ถูกชักชวนและทำหายใจจากเพื่อนให้ทดลองกระทำในสิ่งที่เกิดอันตรายต่อสุขภาพ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชน ปัจจัยภายในชุมชนได้แก่ 1) ปัจจัยด้านตัวเยาวชนและผู้ติดยาเสพติด มีปัญหาส่วนตัวด้านบุคลิกภาพเครียดวิตกกังวล ซึมเศร้า มีปัญหาครอบครัว มีปัญหาการเรียน อยากรู้ อยากลอง ถูกชักจูงจากเพื่อน ขาดความรู้ความเข้าใจด้านยาเสพติด ขาดกิจกรรม

และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 2) ปัจจัยด้านครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู มีส่วนต่อพฤติกรรมของเยาวชนและผู้ติดยาเสพติด ปัญหาอาจเกิดจากครอบครัวแตกแยก การทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัวขาดความรัก ความอบอุ่น ครอบครัวยากจนไม่มีเวลาให้ ครอบครัวใกล้ชิดยาเสพติด หรือเสพยาเสพติด ความกดดัน และความคาดหวังของครอบครัวที่มีต่อเยาวชนและผู้ติดยาเสพติด 3) ปัจจัยด้านชุมชนเพื่อประชาชนในชุมชน ต้องมีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในโทษภัยของยาเสพติด และมีความเข้าใจที่จะป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ปัญหาที่เกิดในชุมชน ชุมชนย่อมรู้ว่าใครค้าใครเสพ ใครเกี่ยวข้อง และจะร่วมกันป้องกันแก้ไขปัญหายาอย่างไร 4) ปัจจัยด้านผู้นำท้องถิ่น ต้องสร้างจิตสำนึกเพิ่มความสามารถส่งเสริมศักยภาพของผู้นำท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา วางแผน ดำเนินการติดตามประเมินผล ผู้นำที่สำคัญได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำ และองค์กรในท้องถิ่น มีความมุ่งมั่นในการทำงานสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและงบประมาณ 5) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กลุ่มเพื่อน ผู้ติดยาเสพติด และผู้ค้า ผู้ติดยาเสพติดในชุมชน ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง ต้องให้ความรู้ความเข้าใจ ดำเนินการควบคุมตรวจตราจับกุมเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมชี้แจงทำความเข้าใจให้เลิกค้าเลิกเสพยาเสพติด เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัจจัยภายนอก ได้แก่ 6) ปัจจัยด้านองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น TO BE NUMBER ONE กองทุนแม่ของแผ่นดิน ศูนย์อำนวยการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับภาค ระดับจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานจังหวัด สำนักงานอำเภอ สำนักงานส่งเสริมสุขภาพชุมชน (สสส.) สถาบันการศึกษา นักวิชาการ อบรมให้ความรู้ด้านวิชาการ ศึกษาวิจัยปัญหาการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการและติดตามประเมินผล 7) เครือข่ายชุมชน จัดตั้งเครือข่ายชุมชนระหว่างชุมชน ศูนย์กลางเครือข่ายแต่ละภาคเครือข่ายชุมชน ด้านยาเสพติดที่เหมาะสมที่สุด เกิดจากการจัดตั้งเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์โดยใช้การศึกษาดูงาน อบรมสัมมนา และจัดเวทีชาวบ้าน การป้องกันแก้ไขยาเสพติดในอดีตที่ผ่านมาเน้นให้ความสำคัญกับการจับกุมคุมขังและมาตรการทางกฎหมายแต่ปัญหายาเสพติดไม่ลดลงและหมดไปกับมีแนวโน้มเพิ่มความรุนแรงเพราะปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาด้านโครงสร้างเกี่ยวข้องกับคน คือผู้ค้า ผู้เสพ ผู้เกี่ยวข้องและยาเสพติดซึ่งมีหลายประเภท การป้องกันแก้ไขจึงจำเป็นต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วม

ในการป้องกันแก้ไขเพราะชุมชนรับรู้รับทราบว่าใครเป็นผู้ค้าผู้เสพ ชุมชนมีผลกระทบโดยตรงรวมทั้งปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดร่วมดำเนินการวางแผนป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สิทธิณัฐ ประพุทธิติสาร รำไพพรรณ อภิชาติพงศ์ชัย และจันทร์ศิริ วาทหงส์, 2547) ได้ศึกษาในการถอดบทเรียนความสำเร็จของชุมชนในการแก้ไขปัญหาสารเสพติดแบบครบวงจรและยั่งยืน ตำบลไชยสถาน อำเภอสารภี และหมู่บ้านบวกเตย ตำบลโป่งแยงนอก อำเภอแม่อรมี จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการศึกษาด้วยการทบทวนเรื่องราว เหตุการณ์ และกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้งสอง ผลจากการถอดบทเรียน คณะผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบและกระบวนการทำงานแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีส่วนร่วม โดยการศึกษาผ่านพัฒนาการของกระบวนการทำงานแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีส่วนร่วม ระหว่างกลไกชุมชน คือ แกนนำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และทีมงานเฉพาะกิจ) องค์กรชุมชน และสถาบันในชุมชน (วัด/โรงเรียน) กับกลไกสนับสนุนจากภายนอกชุมชน (องค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด) จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสารเสพติดของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และผลจากการศึกษาวิจัยปัจจัยกลุ่มเพื่อนมีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงติดยาเสพติดของวัยรุ่นของ (จันทร์จิตา พฤกษานานนท์, 2538) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น พบว่า มีจำนวนมากกว่าครึ่งของกลุ่มวัยรุ่นที่ถูกชักชวนและทำหายใจจากเพื่อนให้ทดลองกระทำในสิ่งที่เกิดอันตรายต่อสุขภาพ และผลงานวิจัยที่ให้ความสำคัญของปัจจัยด้านผู้นำท้องถิ่นนำมาซึ่งความสำเร็จในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน ผลงานวิจัย (จักรกฤษณ์ พิญาพวงค์ และคณะ, 2544) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของผู้นำชุมชนและสถานการณ์การใช้ยาเสพติดของชุมชนในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าบุคคลที่ให้ข้อมูลข่าวสารบ่อยที่สุดมีความสัมพันธ์กับการรับรู้สาเหตุและการป้องกันการใช้ยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดจำเป็นต้องนำไปปัจจัยหรือสาเหตุเด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติดนำมาใช้เป็นปัจจัยในการดำเนินการป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสังคม มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ จำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันแก้ไข ทั้งปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่น ผู้ค้า ผู้เสพ และองค์กรหน่วยงานภายนอกทั้งที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดต้องร่วมกันวางแผนดำเนินการติดตามประเมินผล

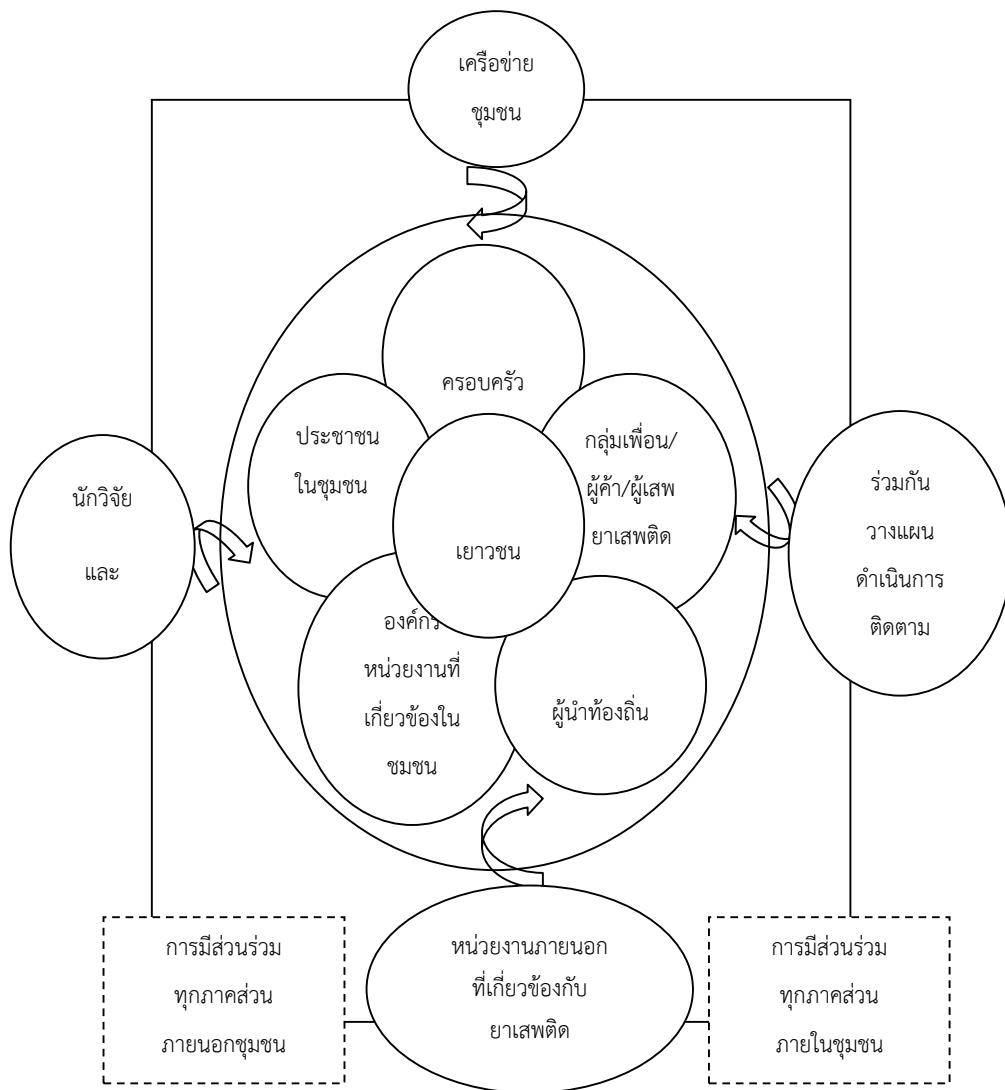
3. แนวทางในการดำเนินงานของชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการป้องกันแก้ไข ปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง 1) แนวทางในการดำเนินงานของชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการป้องกันแก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ได้แก่ ปัจฉัยภายในชุมชน ได้แก่ เยาวชน ผู้ติดยาเสพติด ครอบครัวชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้ค้ายาเสพติด ร่วมกับปัจฉัยภายนอกชุมชน ได้แก่ องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเครือข่ายชุมชนร่วมกันวางแผนการดำเนินการและติดตามประเมินผล เพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน 2) การเพิ่มศักยภาพและบทบาทขององค์กรในท้องถิ่น โดยใช้องค์กรหน่วยงานในท้องถิ่นร่วมป้องกันแก้ไขปัญหา เช่น วัด โดยมีพระทำหน้าที่ในการอบรม สั่งสอน ปฏิบัติธรรม โดยใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหา บทบาทของโรงเรียนโดยครูให้ความรู้อบรมสั่งสอนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถของเยาวชน แนวทางในการแก้ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดอ่างทอง พบว่า แนวทางในการแก้ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดโดยใช้หลักการหรือแนวทางการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งปัจฉัยด้านประชาชนในชุมชน ครอบครัว เยาวชน กลุ่มเพื่อน ผู้ค้ายาเสพติด ผู้ติดยาเสพติด ผู้นำท้องถิ่น ร่วมกับปัจฉัยภายนอกชุมชน คือ องค์กรหน่วยงานภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล ในรูปของการวางแผนดำเนินงานและติดตามประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ (รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และบรรชร กล้าหาญ, 2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธธรรมในหมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ เพื่อศึกษากระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ดำเนินงานประกอบด้วย 1) การสร้างสำนึกและการมีส่วนร่วม โดยการเริ่มคิด ร่วมค้นหาสถานการณ์ สาเหตุของปัญหาและวิธีการป้องกันแก้ไขผ่านกลไกการจัดประชุมประชาคม 2) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) การใช้มาตรการทางสังคม 4) การปรับใช้ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น 5) การให้การศึกษาเรียนรู้ 6) การสร้างเยาวชนแกนนำรุ่นใหม่ 7) การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและนอกชุมชน 8) การบูรณาการสู่สถานศึกษา 9) การฟื้นฟูบำบัด 10) ระบบอาสาสมัครชุมชน และ 11) การใช้มาตรการทางกฎหมาย และงานวิจัยของ (สิทธิณัฐ ประพุทธิติสาร ราไพพรรณ อภิชาติพงศ์ชัย และจันทร์ศิริ วาทหงส์, 2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการถอดบทเรียนความสำเร็จของ

ชุมชนในการแก้ไขปัญหาสารเสพติดแบบครบวงจรและยั่งยืน ตำบลไชยสถาน อำเภอสารภี และหมู่บ้านบวกเตย ตำบลโป่งแยงนอก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาผ่านพัฒนาการของกระบวนการทำงานแก้ไขปัญหาสารเสพติดอย่างมีส่วนร่วม ระหว่างกลไกชุมชน คือ แกนนำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และทีมงานเฉพาะกิจ) องค์กรชุมชน และสถาบันในชุมชน (วัด/โรงเรียน) กับกลไกสนับสนุนจากภายนอกชุมชน (องค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด) จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสารเสพติดของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ อาจสรุปได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างความร่วมมือในการทำงานพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนระหว่างเจ้าหน้าที่ นักพัฒนาชุมชน ภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ร่วมกัน 2) จัดเวทีการร่วมปรึกษาหารือระหว่างนักพัฒนาชุมชนกับแกนนำชุมชนเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและสถานการณ์ปัญหาทั่วไปในชุมชน ช่วยกันระดมความคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของชุมชน คือ ปัญหายาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม โดยกลไกปฏิบัติการในชุมชน 3) มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานตามแผนงานในด้านต่างๆ การเตรียมคน เตรียมข้อมูล เตรียมทรัพยากร เตรียมแผนงาน และเตรียมชุมชน 4) การดำเนินการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ร่วมดำเนินการในการแก้ไขปัญหาครอบคลุม กลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ค้า ผู้เสพ และกลุ่มเสี่ยง ในลักษณะต่างๆ ทั้งการปราบปราม การฟื้นฟู การป้องกัน และการเฝ้าระวัง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสถานการณ์ และ 5) ดำเนินติดตามประเมินผลการทำงานและแก้ไขปัญหาอุปสรรค อย่างต่อเนื่องโดยใช้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่น

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันแก้ไข
ปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรกำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นวาระแห่งชาติโดยมีมาตรการ หน่วยงานที่รับผิดชอบติดตาม เร่งรัดตรวจสอบ ให้มีผลในทางปฏิบัติโดยเฉพาะการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีความใกล้ชิดกับปัญหาที่มีความครอบคลุมทั้งประเทศ

1.2 องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทั้งองค์กรของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาชน และองค์กรเอกชน ควรตระหนักให้ความสำคัญให้ความสำคัญกับการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดของท้องถิ่นและชุมชนอย่างแท้จริง โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ประกอบด้วย หลักร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล

1.3 กรมการศาสนาหาเถรสมาคมและรัฐบาลควรสานต่อโครงการหมู่บ้านศีล 5 ให้ดำเนินการต่อไป เพราะจะเกิดผลดีต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนและเยาวชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 จากการศึกษาวิจัยความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง สามารถนำผลจากการศึกษานำไปใช้ประกอบแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนในจังหวัดอ่างทอง และจังหวัดอื่นๆ

2.2 ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างมีความซับซ้อน การแก้ปัญหาโดยการปราบปรามดำเนินการทางกฎหมายอย่างเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน จะเห็นได้จากจำนวนของผู้กระทำความผิดด้านยาเสพติดมีเพิ่มมากขึ้น จำเป็นต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะประชาชน ชุมชน และองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันคิดตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล

2.3 ควรสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนและเยาวชน โดยใช้วัดและพระสงฆ์ในการอบรมปฏิบัติธรรมให้มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติดีปฏิบัติชอบ โดยเฉพาะหลักธรรม ได้แก่ ศีล 5 และไตรสิกขา

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบ/ยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยสังเคราะห์รวบรวมงานวิจัย ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อรวบรวมเป็นองค์ความรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาหาความรู้ และเป็นประโยชน์ในงานพัฒนาและป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ พิญาพวงค์ และคณะ. (2544). รูปแบบการป้องกันและเฝ้าระวังการใช้สารเสพติด โดยความร่วมมือของผู้นำชุมชน กรณีตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จันทิศา พุกพานานนท์. (2538). “พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น”. สงขลานครินทร์เวชสาร, 12(3), 141-143.
- จิตาพร เอี่ยมสะอาด. (2549). ทบาทของครอบครัวที่มีต่อการป้องกันการติดยาเสพติดของ นักเรียนนักศึกษาในเขตจังหวัดชุมพร ระนอง และสุราษฎร์ธานี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และบรรชกร กล้าหาญ. (2552). “กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธธรรมในหมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่”. ใน รายงานวิจัย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (ม.ป.ป.). สถิติจำนวนและร้อยละของคดีเด็ก และเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2559 จาก https://www2.djop.moj.go.th/media/k2/attachments/back_offend.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2553). ความรู้แนะแนวทาง ป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ส.

สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินสาร ราไพพรรณ อภิชาติพงศ์ชัย และจันทร์ศิริ วาหงส์. (2547). การ
ถอดบทเรียนความสำเร็จของชุมชนในการแก้ไขปัญหาสารเสพติดแบบครบวงจรและ
ยั่งยืน. ใน รายงานวิจัย. ศูนย์วิชาการสารเสพติดภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
สำนักงานสถิติจังหวัดอ่างทอง สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการ
สื่อสาร. (2559). รายงานวิเคราะห์สถานการณ์การจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่จังหวัด
อ่างทอง. อ่างทอง: สำนักงานสถิติจังหวัดอ่างทอง.

เมตริกซ์บัญชีสังคมสำหรับ SMEs ในประเทศไทย:
การวิเคราะห์ตัวคูณทวี และการกระจายรายได้
Social Accounting Matrix for Thailand's SMEs:
Multiplier and Income Distribution Analysis

มานะ ลักขมโอรุโณทัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งจัดทำตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (Social Accounting Matrix: SAM) สำหรับ SMEs ของประเทศไทย ปี 2553 ซึ่งเป็นตารางที่แสดงถึงซึ่งแสดงถึงการหมุนเวียนของการผลิต (ทั้งในภาค SMEs จำนวน 26 สาขา และวิสาหกิจขนาดใหญ่จำนวน 26 สาขา) รายได้ และรายจ่ายในระบบเศรษฐกิจโดยรวม แสดงให้เห็นถึงการกระจายรายได้ของภาคครัวเรือนซึ่งแบ่งเป็น 5 กลุ่มตามชั้นรายได้ ทั้งนี้ งานวิจัยนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่มีขึ้นก่อนหน้านี้ เนื่องจากสามารถวิเคราะห์ตัวคูณทวีทั้งในภาค SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่ ตลอดจนสามารถวิเคราะห์การกระจายรายได้ของครัวเรือนได้ โดยงานวิจัยนี้ได้ใช้แบบจำลองคำนวณค่าตัวคูณทวีแบบไม่มีข้อจำกัด (Unconstrained Multiplier Model) โดยพบว่า ค่าตัวคูณทวีด้านผลผลิต (Output Multiplier) ของวิสาหกิจขนาดใหญ่ (ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.26 ในปี 2553) มีค่าสูงกว่าของ SMEs (2.03) ขณะที่ค่าตัวคูณทวีด้านมูลค่าเพิ่ม (Value-added Multiplier) ของ SMEs (0.73) ก็มีค่าสูงกว่าของวิสาหกิจขนาดใหญ่ (0.72) และค่าตัวคูณทวีด้านรายได้ (Income Multiplier) ของวิสาหกิจขนาดใหญ่ (0.63) มีค่าต่ำกว่าของ SMEs (0.67) นอกจากนี้ เมื่อศึกษาผลกระทบกรณีที่มูลค่าการส่งออกในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ของ SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่ เพิ่มขึ้น 1 พันล้านบาทเมื่อเทียบกับกรณีฐาน (หรือคิดเป็นร้อยละ 0.01) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่มุ่งขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง โดยการส่งออกเป็นหนึ่งในปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ พบว่า กรณีการส่งออกในสาขาเกษตรของวิสาหกิจขนาดใหญ่เพิ่มขึ้น จะส่งผล

ต่อการเพิ่มขึ้นของมูลค่าเพิ่มมากที่สุด (ร้อยละ 0.0082) และสำหรับผลกระทบต่อการกระจายรายได้ของครัวเรือน พบว่า กรณีที่มูลค่าการส่งออกในสาขาบริการของวิสาหกิจขนาดใหญ่ที่เพิ่มขึ้น จะช่วยให้การกระจายรายได้ของครัวเรือนไทยมีความเท่าเทียมกันมากขึ้นมากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์จีนิลดลงร้อยละ 0.00075)

คำสำคัญ: เมตริกซ์บัญชีสังคม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตัวคูณทวี การกระจายรายได้

Abstract

This research aims to construct the Social Accounting Matrix (SAM) for small and medium enterprises (SMEs) in Thailand for the year 2010. The matrix represents the circular flow of 26 production activities in the SMEs and large enterprises (LEs), income, and expenditure in the Thai economy. It also shows income distribution and the redistribution between economic agents since all households are equally divided into 5 different income groups. This research has some distinctive features in that our SAM incorporates the interrelationship between SMEs and LEs; therefore, SAM-based multipliers for both SMEs and LEs can be calculated and the distribution of income can be analyzed. This study constructed an unconstrained SAM multiplier model. The results indicated that an output multiplier for LEs (which was to be closer to 2.26) was larger than that for SMEs (2.03). For value-added multipliers, a multiplier for SMEs (0.73) was also slightly larger than that for LEs (0.72). Finally, an income multiplier for LEs (0.63) was smaller than that for SMEs (0.67). We also simulated six alternative scenarios for the export expansion in the agricultural, manufacturing, and service sectors, in both SMEs and LEs, by one billion Thai baht. The results indicated that an increase in agricultural exports in the LEs will bring about the largest increase in total value added (a 0.0082 percent increase from the baseline). For the impact on the distribution of household income, a rise in exports of services in the LEs

will substantially reduce income inequality and the Gini coefficient will decrease by 0.00075 percent.

Keywords: Social Accounting Matrix, Small and Medium Enterprises, Multiplier, Income Distribution

บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยหลายประการ ซึ่งรวมถึงการจ้างงาน การเชื่อมโยงกับกิจการขนาดใหญ่หรือกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยเฉพาะจากภาคการผลิตเพื่อการส่งออก และภาคการท่องเที่ยว (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2556) ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2559 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของ SMEs ไทย มีมูลค่า 6,061,643 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42.2 ของ GDP รวมทั้งประเทศ โดยแบ่งเป็น GDP ของวิสาหกิจขนาดย่อม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29.7 และวิสาหกิจขนาดกลาง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.5 ของ GDP รวมทั้งประเทศ โดยสาขาที่มีความสำคัญมากที่สุดสามลำดับแรก ได้แก่ สาขาการบริการ ภาคเอกชน สาขาการผลิต และสาขาการค้าและการซ่อมบำรุง ซึ่ง SMEs มีสัดส่วน GDP คิดเป็นร้อยละ 17.1 12.3 และ 9.9 ของ GDP รวมทั้งประเทศ ตามลำดับ

จากความสำคัญของ SMEs ในประเทศไทยข้างต้น สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (2558) จึงได้ดำเนินการพัฒนาและจัดทำตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Table) ของ SMEs ในประเทศไทย ขนาด 180 x 180 สาขา ณ ปี พ.ศ. 2553 ขึ้น เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตและการใช้ผลผลิต ทั้งที่ใช้ไปในขั้นสุดท้าย (Final Consumption) และที่ใช้ไปเพื่อการอุปโภคขั้นกลาง (Intermediate Consumption) และแสดงถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสาขาการผลิตต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจซึ่งแบ่งแยกย่อยได้เป็นสาขาการผลิตต่าง ๆ ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และวิสาหกิจใหญ่

ทั้งนี้ งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการจัดทำตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (Social Accounting Matrix: SAM) สำหรับ SMEs ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553 จำนวน 52 สาขาเศรษฐกิจ (แบ่งเป็นภาค SMEs จำนวน 26 สาขา และภาควิสาหกิจขนาดใหญ่จำนวน 26

สาขา) โดยพัฒนาต่อยอดจากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตของ SMEs ในประเทศไทย เพื่อแสดงให้เห็นถึงการหมุนเวียนของการผลิต (ทั้งในภาค SMEs และภาควิสาหกิจขนาดใหญ่) รายได้ และรายจ่ายในระบบเศรษฐกิจโดยรวม ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงการกระจายรายได้ของภาคครัวเรือน ตลอดจนนำตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมดังกล่าวมาคำนวณและวิเคราะห์ตัวคูณทวี (Multiplier Analysis) ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ตัวคูณทวีด้านผลผลิต (Output Multiplier) ด้านมูลค่าเพิ่ม (Value-added Multiplier) และด้านรายได้ (Income Multiplier) และวิเคราะห์ผลกระทบ (Impact Analysis) ในกรณีที่มีการส่งออกในภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรมการผลิต และภาคบริการ ทั้งของ SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เมื่อเทียบกับกรณีฐาน ต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ มูลค่าผลผลิตภายในประเทศ มูลค่าเพิ่ม และรายได้และการกระจายรายได้ ซึ่งการวิเคราะห์ผลกระทบของการเพิ่มขึ้นของการส่งออกดังกล่าวสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งกำหนดเป้าหมายด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ รวมถึงการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง และ GDP ขยายตัวร้อยละ 5 ต่อปี โดยการขยายตัวของการส่งออกจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว

ทั้งนี้ งานวิจัยฉบับนี้จะมีความแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา เนื่องจากสามารถวิเคราะห์ค่าตัวคูณทวีของสาขาการผลิตต่าง ๆ ทั้งในภาค SMEs และภาควิสาหกิจขนาดใหญ่ได้ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบต่อการกระจายรายได้ของครัวเรือนได้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้สามารถแบ่งได้เป็นสองส่วน ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (SAM) และค่าตัวคูณทวี (Multiplier) โดยแนวคิดการจัดทำตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1962 (R. Stone, A. & Brown, 1962) และในปัจจุบัน ได้มีการนำตารางดังกล่าวไปใช้ในหลายแขนง เช่น ด้านนโยบายและพัฒนาระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม การค้าระหว่างประเทศ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และเศรษฐกิจสังคม เป็นต้น โดยมีทั้งการนำตารางไปประยุกต์ใช้โดยตรง และใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับแบบจำลองคำนวณดุลยภาพทั่วไป (CGE Model)

สำหรับการคำนวณค่าตัวคูณทวีปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Multiplier) เริ่มต้นจากแนวคิดของ (Leontief, W. et al) ซึ่งได้คำนวณและประมาณการการ

เปลี่ยนแปลงผลผลิตโดยภาพรวม ของประเทศ จากการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์ขั้นสุดท้ายในระบบเศรษฐกิจ และในเวลาต่อมา ได้มีการพัฒนาต่อยอดตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตดังกล่าวเป็นตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (SAM) (R. Stone, A. & Brown, 1962) และได้มีการคำนวณค่าตัวคูณทวีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ค่าตัว คูณทวีด้านผลผลิต (Output Multiplier) ด้านมูลค่าเพิ่ม (Value-added Multiplier) และด้านรายได้ (Income Multiplier) ผ่านตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมของประเทศที่ได้จัดทำขึ้น (Pyatt, G., & Round, J. I. (eds), 1985) (Robinson, S. & Roland-Holst, D.W, 1987)

สำหรับการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยเชิงประจักษ์ในอดีตกรณีศึกษาประเทศไทย ยังไม่มีการสร้างตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (SAM) ที่แบ่งแยกวิสาหกิจในสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ เป็นภาค SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่ เนื่องมาจากข้อจำกัดด้านฐานข้อมูล ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตที่มีอยู่ในอดีต โดยการดำเนินการจัดทำ SAM สำหรับประเทศไทยในงานวิจัยเชิงประจักษ์ในอดีตนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาเฉพาะเรื่อง อาทิ (ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์ และปราณี ทินกร, 2542) ได้สร้างตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมสำหรับประเทศไทย ปี 2538 เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้จ่ายของรัฐบาลต่อระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งผลกระทบต่อความยากจนและการกระจายรายได้ นอกจากนี้ ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญในแบบจำลองคำนวณดุลยภาพทั่วไป (Computable General Equilibrium Model) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและนโยบายต่าง ๆ อาทิ (Sussangkarn, C., & Kumar, R., 1997) ได้จัดสร้างตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมซึ่งมีการผนวกตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำจากแหล่งธรรมชาติและทรัพยากรป่าไม้ (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง , 2551) ได้จัดสร้างตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมซึ่งผนวกตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายเงินทุนและภาคการเงิน และ (Komsan Suriya, 2010) ได้จัดทำตารางบัญชีเมตริกซ์สังคมในระดับชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ สำหรับการประยุกต์ใช้ตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมในงานวิจัยเชิงประจักษ์ของต่างประเทศพบว่า มีงานวิจัยเชิงประจักษ์หลายชิ้นที่ทำการสร้างเมตริกซ์บัญชีสังคมเพื่อวิเคราะห์ตัวคูณทวีเมตริกซ์บัญชีสังคม (SAM Multiplier) และการกระจายรายได้ อาทิ ในกรณีประเทศศรีลังกา (Pyatt, G., & Round, J. I., 1979) บอตสวานา (Hayden, C., & Round, J. I., 1982) อินโดนีเซีย (Thorbecke, E., Downey. R., Keuning. S., Roland-Holst. D., & Berrian. D., 1992) ออสเตรเลีย (McLennan, W, 1996) กานา

(Breisinger, C., M. Thomas, and J. Thurlow, 2009) และเวียดนาม (Tarp, F., Roland-Holst, & D. Rand, J., 2002) เป็นต้น ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีอันเกี่ยวข้องกับค่าตัวคูณทวีด้านผลผลิต ตลอดจนงานวิจัยเชิงประจักษ์ในอดีต (ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ) พบว่า โดยทั่วไป ค่าตัวคูณทวีด้านผลผลิต จะมีค่าตั้งแต่ 1 ขึ้นไป ในขณะที่ค่าตัวคูณทวีด้านมูลค่าเพิ่ม และด้านรายได้ จะมีค่าเป็นบวก โดยมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับศูนย์

วิธีการศึกษา

การจัดสร้างตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมสำหรับ SMEs ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553 จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง เพื่อเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน อันได้แก่ 1) ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต สำหรับ SMEs ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553 2) บัญชีรายได้ประชาชาติ ปี พ.ศ. 2553 3) การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี พ.ศ. 2553 และ 2554 และ 4) ข้อมูลด้านภาษีอากร ทั้งนี้ ตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมดังกล่าว ประกอบด้วย 12 บัญชี (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1) และมีโครงสร้างของตาราง ดังแสดงในตารางที่ 2 โดยตารางดังกล่าวสามารถอ่านค่าได้โดยดูจากสองด้าน ได้แก่ ด้านรายรับ ซึ่งจะแสดงตามแถว (Row) และด้านรายจ่าย ซึ่งจะแสดงตามสดมภ์ (Column) ซึ่งแสดงถึงดุลยภาพทางเศรษฐกิจของหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ และของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2553

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ผลของตัวคูณทวี (Multiplier Effects) ผ่านตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (SAM) ที่ได้จัดทำขึ้นในงานวิจัยฉบับนี้ มีความแตกต่างจากการวิเคราะห์ผ่านตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต เนื่องจากการวิเคราะห์ผ่าน SAM จะสามารถวิเคราะห์ได้ทั้งผลกระทบต่อความเชื่อมโยงทั้งทางด้านการผลิตและการบริโภค ทั้งที่เชื่อมโยงไปข้างหน้าและไปข้างหลัง (Backward and Forward Linkages) โดยค่าตัวคูณทวี (Multiplier) ที่คำนวณผ่าน SAM ดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็นสามประเภท ได้แก่ ค่าตัวคูณทวีด้านผลผลิต ด้านมูลค่าเพิ่ม และด้านรายได้ ซึ่งเป็นค่าที่รวมผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านกระบวนการปรับตัวแบบหลายครั้งเพื่อเข้าสู่ดุลยภาพใหม่ (Multiple Rounds) และในท้ายที่สุด จะแสดงผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของผลผลิตรวม มูลค่าเพิ่ม และรายได้ของครัวเรือน (ซึ่งแบ่งเป็น 5 กลุ่ม) ตามลำดับ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรด้านอุปสงค์ขั้นสุดท้าย (Final Demand)

สำหรับการวิเคราะห์ตัวคูณทวีและผลกระทบในงานวิจัยนี้ จะใช้แบบจำลองคำนวณค่าตัวคูณทวีแบบไม่มีข้อจำกัด (Unconstrained Multiplier Model) ซึ่งมีข้อสมมติว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของตัวแปร อุปสงค์ขั้นสุดท้าย ซึ่งกำหนดให้เป็นตัวแปรภายนอกแบบจำลอง (Exogenous Variable) ตัวแปรด้านราคาต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจจะอยู่ในระดับคงที่ แต่ปริมาณการผลิตที่แท้จริงจะมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับให้เศรษฐกิจเข้าสู่ดุลยภาพใหม่ โดยแบบจำลองดังกล่าวยังสมมติให้ทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงวัตถุดิบขั้นกลาง และปัจจัยการผลิตมีอยู่อย่างไม่มีจำกัด และสามารถเพิ่มขึ้นได้อย่างไม่มีจำกัด ในกรณีที่อุปสงค์ขั้นสุดท้ายเพิ่มขึ้นทั้งนี้ งานวิจัยนี้ได้คำนวณค่าตัวคูณทวีแบบไม่มีข้อจำกัดผ่านสมการที่แสดงสมดุลทางเศรษฐกิจ (Material Balance Equations) ในตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (Pyatt, G., & Round, J. I., 1979) (Breisinger, C., M. Thomas, and J. Thurlow, 2009) ดังนี้

$$X = (I - A)^{-1}F$$

โดยที่ X คือ เมตริกซ์ผลผลิตภายในประเทศและรายได้ ซึ่งเป็นตัวแปรภายในแบบจำลอง (Endogenous Variable); I คือ เมตริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix); A คือ เมตริกซ์ค่าสัมประสิทธิ์ของ SAM (SAM Coefficient Matrix); F คือ เมตริกซ์อุปสงค์ขั้นสุดท้าย (Final Demand) ซึ่งเป็นตัวแปรภายนอกแบบจำลอง (Exogenous Variable); $(I-A)^{-1}$ คือ เมตริกซ์ค่าตัวคูณทวีของ SAM (SAM-based Multiplier Matrix)

ตารางที่ 1 รายละเอียดบัญชีในตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553

1. ปัจจัยการผลิตแรงงาน	6. ภาษีทางตรง
2. ปัจจัยการผลิตทุน	7. ภาษีศุลกากร
3. การผลิต 52 สาขาเศรษฐกิจ	8. ภาษีทางอ้อม
3.1 การผลิตของ SMEs 26 สาขาเศรษฐกิจ	9. ภาคครัวเรือน จำนวน 5 กลุ่ม จำแนกตามชั้นรายได้
3.2 การผลิตของวิสาหกิจขนาดใหญ่ 26 สาขาเศรษฐกิจ	10. ภาครัฐบาล
4. สินค้าที่ผลิตในประเทศ 52 กลุ่ม	11. ภาคต่างประเทศ (The Rest of the World)
4.1 สินค้าที่ผลิตในประเทศของ SMEs 26 กลุ่ม	12. การออมและการลงทุน
4.2 สินค้าที่ผลิตในประเทศของวิสาหกิจขนาดใหญ่ 26 กลุ่ม	
5. สินค้านำเข้าจากต่างประเทศ 26 กลุ่ม	

ที่มา: ตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยฉบับนี้

ตารางที่ 2 โครงสร้างตารางเมตริกซ์ปัจจัยสังคมของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12		รวม
												การประเมินผลกระทบ		
R1	แรงงาน													X1
R2	ทุน													X2
R3	การผลิต 52 สาขา			รายได้จากการขายสินค้าที่ผลิตในประเทศ										X3
R4	สินค้าที่ผลิตภายในประเทศ 52 กลุ่ม		การบริโภคสินค้ากลางสินค้าที่ผลิตในประเทศ						การบริโภคสินค้าที่ผลิตในประเทศ	การบริโภคสินค้าที่ผลิตในประเทศ	การส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ	การบริโภคสินค้าที่ผลิตในประเทศ		X4
R5	สินค้านำเข้าจากต่างประเทศ 26 กลุ่ม		การบริโภคสินค้านำเข้า						การบริโภคสินค้านำเข้า	การบริโภคสินค้านำเข้า		การบริโภคสินค้าสุดท้ายในสินค้าที่นำเข้า		X5
R6	ภาษีทางตรง								ภาษีทางตรง					X6
R7	ภาษีศุลกากร				ภาษีศุลกากร									X7
R8	ภาษีทางอ้อม		ภาษีทางอ้อม											X8
R9	ครัวเรือน 5 กลุ่ม	ค่าจ้าง	ผลตอบแทน						เงินโอนระหว่างภาคครัวเรือน	เงินโอนของรัฐบาลให้ภาคครัวเรือน	เงินโอนของภาคครัวเรือน	เงินโอนของภาคครัวเรือน		X9
R 10	รัฐบาล					ภาษีทางตรง	ภาษีศุลกากร	ภาษีทางอ้อม	เงินโอนของครัวเรือนให้รัฐ		เงินโอนของภาคครัวเรือนให้รัฐ	เงินโอนของภาคครัวเรือนให้รัฐ		X10
R 11	ต่างประเทศ				การนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ				เงินโอนให้ภาคต่างประเทศ	เงินโอนของรัฐบาลให้ภาคต่างประเทศ		เงินโอนภาคต่างประเทศ		X11
R 12	การประเมินผลกระทบ								เงินโอนภาคครัวเรือน	เงินโอนภาคต่างประเทศ	เงินโอนภาคต่างประเทศ	เงินโอนภาคต่างประเทศ		X12
รวม		Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7	Y8	Y9	Y10	Y11	Y12	

ที่มา: ตารางเมตริกซ์ปัจจัยสังคมที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยฉบับนี้

ผลการศึกษาและวิเคราะห์

ผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ประกอบด้วยสามส่วน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์โครงสร้างการผลิต 2) การวิเคราะห์ค่าตัวคูณทวี (Multiplier Analysis) และ 3) การวิเคราะห์ผลกระทบของการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการส่งออกในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการของภาค SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์โครงสร้างการผลิต

เมื่อพิจารณาโครงสร้างการผลิตสินค้าบริการโดยภาพรวม ณ ปี 2553 พบว่า ภาคเกษตรกรรม ทั้งของ SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่ จะพึ่งพิงปัจจัยการผลิตขั้นต้นค่อนข้างมาก ถึงร้อยละ 63.55 และ 70.77 ของต้นทุนการผลิตรวม ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เช่นเดียวภาคบริการที่พึ่งพิงปัจจัยการผลิตขั้นต้นสูงเช่นกัน โดยภาคบริการของ SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่ พึ่งพิงปัจจัยการผลิตขั้นต้น ร้อยละ 48.79 และ 48.16 ตามลำดับ ซึ่งจะแตกต่างกับภาคอุตสาหกรรมการผลิตที่พึ่งพิงปัจจัยการผลิตขั้นกลางในระดับสูง โดยอุตสาหกรรมการผลิตของ SMEs พึ่งพิงปัจจัยการผลิตดังกล่าวร้อยละ 65.49 ของต้นทุนการผลิตรวม และวิสาหกิจขนาดใหญ่ พึ่งพิงปัจจัยดังกล่าวร้อยละ 71.73

การวิเคราะห์ค่าตัวคูณทวี (Multiplier Analysis)

งานวิจัยนี้ได้คำนวณค่าตัวคูณทวีจำนวน 3 ประเภท ได้แก่ ตัวคูณทวีด้านผลผลิต ด้านมูลค่าเพิ่ม และด้านรายได้ ในระดับรายสาขาการผลิต ณ ปี พ.ศ. 2553 จำนวน 52 สาขา ผ่านตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมที่ได้จัดทำขึ้น โดยจากการศึกษา พบว่า โดยภาพรวม ค่าตัวคูณทวีด้านผลผลิตของวิสาหกิจขนาดใหญ่จะมีค่าสูงกว่าของ SMEs โดยค่าตัวคูณทวีด้านผลผลิตของวิสาหกิจขนาดใหญ่มีค่าเท่ากับ 2.26 ขณะที่ของ SMEs มีค่าเท่ากับ 2.03 (ตารางที่ 4) เนื่องจากวิสาหกิจขนาดใหญ่มีความเชื่อมโยงไปข้างหน้าระหว่างอุตสาหกรรมต่าง ๆ ภายในประเทศสูงกว่า SMEs อันจะเห็นได้จากสัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตขั้นกลางภายในประเทศโดยเฉลี่ยของวิสาหกิจขนาดใหญ่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 51.25 ของต้นทุนการผลิตรวม มีค่าสูงกว่าของ SMEs ซึ่งเท่ากับร้อยละ 46.08 (ตารางที่ 3)

ด้านตัวคูณทวีด้านมูลค่าเพิ่ม (Value-added Multiplier) พบว่า โดยภาพรวม ค่าตัวคูณทวีดังกล่าวของ SMEs จะมีค่าสูงกว่าของวิสาหกิจขนาดเล็กน้อย โดยค่าตัวคูณทวีด้าน

มูลค่าเพิ่มของ SMEs เท่ากับ 0.73 ขณะที่ของวิสาหกิจขนาดใหญ่เท่ากับ 0.72 (ตารางที่ 4) เนื่องจากโครงสร้างการผลิตของ SMEs พึ่งพิงสัดส่วนการใช้มูลค่าเพิ่มมากกว่าของวิสาหกิจขนาดใหญ่ โดย SMEs มีสัดส่วนการใช้มูลค่าเพิ่มหรือปัจจัยการผลิตขั้นต้นเท่ากับร้อยละ 43.92 ของต้นทุนการผลิตรวม ซึ่งสูงกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ ซึ่งเท่ากับร้อยละ 41.69 (ตารางที่ 3) และด้านตัวคูณทวีคูณรายได้ (Income Multiplier) พบว่า ค่าตัวคูณทวีคูณรายได้ของ SMEs จะมีค่าสูงกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่เล็กน้อย โดยที่ค่าดังกล่าวของ SMEs เท่ากับ 0.67 และของวิสาหกิจขนาดใหญ่เท่ากับ 0.63 (ตารางที่ 4) เนื่องจากโครงสร้างการผลิตของ SMEs มีการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตขั้นต้นในสัดส่วนที่สูงกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ และเมื่อพิจารณาในแต่ละระดับขั้นรายได้ พบว่า ค่าตัวคูณทวีคูณรายได้ในกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำที่สุด (กลุ่มที่ 1) ของ SMEs มีค่าเท่ากับของวิสาหกิจขนาดใหญ่ คือเท่ากับ 0.06 และค่าตัวคูณทวีคูณดังกล่าวในกลุ่มที่มีรายได้สูงที่สุด (กลุ่มที่ 5) ของ SMEs (เท่ากับ 0.22) มีค่าสูงกว่าของวิสาหกิจขนาดใหญ่ (เท่ากับ 0.21) (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 3 โครงสร้างการผลิตของ SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553

สาขา	มูลค่าต้นทุนการผลิตรวม (ล้านบาท)	สัดส่วนโครงสร้างต้นทุนการผลิต (ร้อยละ)		
		ปัจจัยการผลิตขั้นกลาง (Intermediate Input)		ปัจจัยการผลิตขั้นต้น (Primary Input)
		ในประเทศ	นำเข้า	
SMEs ในภาคเกษตร	34,186.23	34.55	2.32	63.55
วิสาหกิจขนาดใหญ่ในภาคเกษตร	1,676,261.83	27.83	1.40	70.77
SMEs ในภาคอุตสาหกรรมการผลิต	3,991,285.54	49.05	16.44	34.52
วิสาหกิจขนาดใหญ่ในภาคอุตสาหกรรมการผลิต	10,680,062.99	59.50	12.23	28.27
SMEs ในภาคบริการ	5,204,864.08	46.92	4.29	48.79
วิสาหกิจขนาดใหญ่ในภาคบริการ	5,786,432.28	49.75	2.09	48.16
โครงสร้างการผลิตของ SMEs โดยภาพรวม	9,230,335.849	46.08	10.06	43.92
โครงสร้างการผลิตของวิสาหกิจขนาดใหญ่ โดยภาพรวม	18,142,757.09	51.25	7.05	41.69
โครงสร้างการผลิตของประเทศไทย	27,373,092.94	48.67	8.56	42.81

หมายเหตุ: 1) วิสาหกิจขนาดใหญ่รวมถึงวิสาหกิจอื่น ๆ ที่ไม่สามารถระบุประเภทได้

2) ปัจจัยการผลิตขั้นต้น ประกอบด้วยค่าตอบแทนแรงงาน ผลตอบแทนการผลิต ค่าเสื่อมราคา และภาษีทางอ้อมสุทธิ

ที่มา: ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Table) และตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (SAM) สำหรับ SMEs ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553

ตารางที่ 4 ค่าตัวคุณทวิด้านผลผลิต และด้านมูลค่าเพิ่มของ SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่ ปี พ.ศ. 2553

สาขาการผลิต		ค่าตัวคุณทวิด้านผลผลิต		ค่าตัวคุณทวิด้านมูลค่าเพิ่ม	
		SMEs	วิสาหกิจขนาดใหญ่	SMEs	วิสาหกิจขนาดใหญ่
1	การเพาะปลูกพืช	1.61	1.45	0.84	0.87
2	ปศุสัตว์	2.35	2.20	0.82	0.85
3	ป่าไม้	1.40	1.15	0.94	0.93
4	ประมง	1.54	1.56	0.89	0.81
5	การทำเหมืองแร่	1.89	1.87	0.81	0.77
6	การผลิตอาหาร	2.14	2.32	0.81	0.79
7	การผลิตเครื่องดื่มและยาสูบ	1.61	1.88	0.85	0.78
8	สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	2.21	2.36	0.69	0.75
9	กระดาษและสิ่งพิมพ์	1.89	2.03	0.66	0.70
10	การผลิตเคมีภัณฑ์	2.00	2.20	0.62	0.60
11	การกลั่นผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	1.71	2.39	0.60	0.78
12	ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก	2.11	2.38	0.61	0.74
13	ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่โลหะ	2.30	2.47	0.72	0.71
14	ผลิตภัณฑ์โลหะพื้นฐาน	2.12	2.36	0.56	0.55
15	ผลิตภัณฑ์โลหะสังเคราะห์	1.98	1.33	0.54	0.21
16	การผลิตเครื่องจักร	2.29	2.85	0.48	0.57
17	การผลิตสินค้าอื่น ๆ	2.18	2.87	0.60	0.63
18	ไฟฟ้าและประปา	1.96	2.30	0.77	0.74
19	ก่อสร้าง	2.23	2.24	0.65	0.67
20	การค้า	1.87	1.93	0.83	0.79
21	ร้านอาหารและโรงแรม	2.34	2.26	0.74	0.77
22	การขนส่งและการสื่อสาร	2.56	2.37	0.73	0.72
23	ธนาคารและประกันภัย	1.43	1.66	0.91	0.84
24	อสังหาริมทรัพย์	1.53	1.83	0.65	0.57
25	บริการอื่น ๆ	1.81	1.52	0.82	0.87

26	ไม่สามารถระบุได้	2.19	2.37	0.78	0.74
ค่าเฉลี่ยในสาขาเกษตร (สาขาที่ 1-4)		2.02	1.57	0.84	0.87
ค่าเฉลี่ยในสาขาอุตสาหกรรมการผลิต (สาขาที่ 5-17)		2.13	2.54	0.66	0.64
ค่าเฉลี่ยในสาขาบริการ (สาขาที่ 18-25)		1.95	1.93	0.78	0.79
ค่าเฉลี่ยทุกสาขาการผลิต		2.03	2.26	0.73	0.72

หมายเหตุ: วิสาหกิจขนาดใหญ่รวมถึงวิสาหกิจอื่น ๆ ที่ไม่สามารถระบุประเภทได้

ที่มา: ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Table) และตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (SAM) สำหรับ SMEs ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553

ตารางที่ 5 ค่าตัวคุณทวีด้านรายได้ของภาคครัวเรือน แบ่งตามชั้นรายได้ 5 กลุ่ม ปี พ.ศ. 2553

	ประเภทของครัวเรือน					
	กลุ่มที่ 1 (รายได้ต่ำสุด)	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5 (รายได้สูงสุด)	รวม
SMEs	0.06	0.10	0.12	0.16	0.22	0.67
วิสาหกิจขนาดใหญ่	0.06	0.10	0.12	0.15	0.21	0.63

หมายเหตุ: วิสาหกิจขนาดใหญ่รวมถึงวิสาหกิจอื่น ๆ ที่ไม่สามารถระบุประเภทได้

ที่มา: ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Table) และตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (SAM) สำหรับ SMEs ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553

การวิเคราะห์ผลกระทบของการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการส่งออกในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการของภาค SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่

งานวิจัยฉบับนี้ยังได้ทำซิมูเลชัน (Simulation) ผ่านตารางเมตริกซ์บัญชีสังคมที่ได้จัดทำขึ้น โดยวิเคราะห์ผลกระทบเปรียบเทียบสถานการณ์จำลองต่าง ๆ จำนวน 6 สถานการณ์ ได้แก่ กรณีที่มูลค่าการส่งออกในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการของ SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่ เพิ่มขึ้น 1 พันล้านบาทเมื่อเทียบกับกรณีฐาน โดยพบว่า 1) กรณีการเพิ่มขึ้นในมูลค่าการส่งออกของสาขาเกษตร พบว่า กรณีภาค SMEs จะทำให้ผลผลิตรวมในประเทศเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 0.0062 เมื่อเทียบกับกรณีฐาน ขณะที่ภาควิสาหกิจขนาดใหญ่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.0055 (ตารางที่ 6) อย่างไรก็ตาม การเติบโตดังกล่าวของวิสาหกิจขนาดใหญ่ จะทำให้มูลค่าเพิ่มรวมในประเทศเพิ่มขึ้นสูงกว่า SMEs โดยกรณีวิสาหกิจขนาดใหญ่จะทำให้มูลค่าเพิ่มเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 0.0082 ขณะที่ SMEs เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.0080 2) กรณีการเพิ่มขึ้นในมูลค่าการ

ส่งออกของสาขาอุตสาหกรรมการผลิต พบว่า กรณีวิสาหกิจขนาดใหญ่ จะทำให้ผลผลิตรวมในประเทศเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 0.0090 ขณะที่ภาค SMEs จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.0080 และกรณีวิสาหกิจขนาดใหญ่ การเติบโตของการส่งออกในสาขาดังกล่าวจะทำให้มูลค่าเพิ่มเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 0.0059 ขณะที่ภาค SMEs จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.0057 และ 3) กรณีการเพิ่มขึ้นในมูลค่าการส่งออกของสาขบริการ พบว่า กรณี SMEs จะทำให้ผลผลิตรวมในประเทศเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 0.0077 ขณะที่ภาควิสาหกิจขนาดใหญ่ จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.0074 และกรณี SMEs จะทำให้มูลค่าเพิ่มเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 0.0070 ขณะที่ภาควิสาหกิจขนาดใหญ่ จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.0060

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ผลกระทบต่อการกระจายรายได้ พบว่า ในทุกสถานการณ์จำลองจะช่วยให้การกระจายรายได้ของประเทศไทยมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น ซึ่งพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์จินีซึ่งมีค่าลดลงเมื่อเทียบกับกรณีฐาน โดยพบว่า ในกรณีมูลค่าการส่งออกในสาขบริการของวิสาหกิจขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นจะส่งผลดีต่อการกระจายรายได้มากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์จินีลดลงร้อยละ 0.00075) รองลงมา ได้แก่ กรณีสาขบริการของ SMEs (ลดลงร้อยละ 0.00071)

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ผลกระทบของการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการส่งออก

สถานการณ์จำลอง (Simulation Scenario)	การเปลี่ยนแปลงของผลกระทบ (ร้อยละเมื่อเทียบกับกรณีฐาน)		
	ผลผลิต รวมใน ประเทศ	มูลค่าเพิ่ม รวมใน ประเทศ	GINI Coefficient
1. มูลค่าการส่งออกในสาขาเกษตรของ SMEs เพิ่มขึ้นหนึ่งพันล้านบาท	0.0062	0.0080	-0.00057
2. มูลค่าการส่งออกในสาขาเกษตรของ LEs เพิ่มขึ้นหนึ่งพันล้านบาท	0.0055	0.0082	-0.00031
3. มูลค่าการส่งออกในสาขาอุตสาหกรรมการผลิตของ SMEs เพิ่มขึ้นหนึ่งพันล้านบาท	0.0080	0.0057	-0.00056
4. มูลค่าการส่งออกในสาขาอุตสาหกรรมการผลิตของ LEs เพิ่มขึ้นหนึ่งพันล้านบาท	0.0090	0.0059	-0.00070
5. มูลค่าการส่งออกในสาขบริการของ SMEs เพิ่มขึ้นหนึ่งพันล้านบาท	0.0077	0.0070	-0.00071
6. มูลค่าการส่งออกในสาขบริการของ LEs เพิ่มขึ้นหนึ่งพันล้านบาท	0.0074	0.0060	-0.00075

หมายเหตุ: 1) LEs คือ วิสาหกิจขนาดใหญ่ (Large Enterprises)

2) การกำหนดสถานการณ์จำลองต่าง ๆ ที่ให้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นในมูลค่าหนึ่ง พันล้านบาท ดังกล่าวเป็นการเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับกรณีฐาน (Baseline Scenario)

ที่มา: คำนวณจากตารางเมตริกซ์บัญชีสังคม (SAM) สำหรับ SMEs ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมและ SMEs สามารถใช้ประโยชน์จากค่าตัวคูณทวีต่าง ๆ ที่คำนวณขึ้นภายใต้โครงการวิจัยนี้ เพื่อให้ทราบถึงทิศทางและขนาดของผลกระทบที่เกิดจากการใช้มาตรการและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม ภาคการลงทุน และการส่งออกในระดับรายสาขาการผลิต โดยจากการศึกษา พบว่า ค่าตัวคูณทวีด้านผลผลิตมูลค่าเพิ่ม และรายได้ของ SMEs ในปี พ.ศ. 2553 เท่ากับ 2.03 0.73 และ 0.67 ตามลำดับ ในขณะที่ของวิสาหกิจขนาดใหญ่ เท่ากับ 2.26 0.72 และ 0.63 ตามลำดับ โดยค่าตัวคูณทวีดังกล่าวมีค่าใกล้เคียงกับของบางประเทศ อันได้แก่ ออสเตรเลีย (McLennan, W, 1996) และ อินโดนีเซีย (Thorbecke, E., Downey. R., Keuning. S., Roland-Holst. D., & Berrian. D., 1992) และมีค่าสูงกว่าบางประเทศ อันได้แก่ ศรีลังกา (Pyatt, G., & Round, J. I., 1979) และ กานา (Breisinger, C., M. Thomas, and J. Thurlow, 2009)

นอกจากนี้ ยังพบว่า ในบางสาขาของ SMEs อันได้แก่ การผลิตกระดาษและสิ่งพิมพ์ และผลิตภัณฑ์โลหะสังเคราะห์ ยังมีค่าตัวคูณทวีด้านผลผลิตในระดับที่ไม่สูงนัก คือ เท่ากับ 1.89 และ 1.98 ตามลำดับ เนื่องจากอุตสาหกรรมดังกล่าวยังพึ่งพิงวัตถุดิบนำเข้าในระดับสูง ทั้งนี้ ภาครัฐควรสนับสนุนนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรม อาทิ ส่งเสริมการผลิตภายในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้าวัตถุดิบ เป็นต้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ ยังพบว่า บางสาขาของ SMEs มีค่าตัวคูณทวีด้านมูลค่าเพิ่มต่ำกว่าของวิสาหกิจขนาดใหญ่ อันได้แก่ การผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม กระดาษและสิ่งพิมพ์ ยางและพลาสติก และเครื่องจักร ทั้งนี้ ภาครัฐควรผลักดันนโยบายที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่อุตสาหกรรมดังกล่าว โดยสนับสนุน

การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และพัฒนาบุคลากรในภาคอุตสาหกรรมให้มากยิ่งขึ้น

งานที่อ้างอิง

- ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์ และปราณี ทินกร. (2542). *บัญชีเมตริกซ์สังคม (Social Accounting Matrix) และการวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้จ่ายงบประมาณ*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง . (2551). *แบบจำลองการเคลื่อนย้ายเงินทุน (Computable General Equilibrium Capital Flow Model) (เอกสาร Capital Flow Special Report ของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง)*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการคลัง.
- Hayden, C., & Round, J. I. (1982). *Developments in Social Accounting Methods as Applied to the Analysis of Income Distribution and Employment Issues*. World Development, 10(6), 451-65.
- Komsan Suriya. (2010). *Impact of Community-based Tourism in a Village Economy in Thailand: An Analysis with VCGE Model*. เรียกใช้เมื่อ 30 January 2018 จาก www.ecomod.net/sites/default/files/document-conference/ecomod2010/1302.pdf
- McLennan, W. (1996). *Introduction to Input-Output Multipliers*. In *Information Paper of Australian National Accounts*. Canberra: Australian Bureau of Statistics.
- Pyatt, G., & Round, J. I. (1979). *Accounting and Fixed Price Multipliers in a SAM Framework*. Economic Journal, 89(356), 850-873.
- Pyatt, G., & Round, J. I. (eds). (1985). *Social Accounting Matrices: A Basis for Planning*. Washington, D.C.: the World Bank.
- R. Stone, A. & Brown. (1962). *A Computable Model of Economic Growth*. London: Chapman & Hall.

- Robinson, S. & Roland-Holst, D.W. (1987). *Macroeconomic Structure and Computable General Equilibrium Models*. Journal of Policy Modeling, 10(3), 353-375.
- Sussangkarn, C., & Kumar, R. (1997). *A Computable General Equilibrium (CGE) Model for Thailand Incorporating Natural Water Use and Forest Resource Accounting*. (Report Prepared the Project on Macroeconomic Linkages between Environment and Development: a Case Study of Thailand). Bangkok: Thailand Development Research Institute (TDRI).
- Tarp, F., Roland-Holst, & D. Rand, J. (2002). *Trade and Income Growth in Vietnam: Estimates from a New Social Accounting Matrix*. Economic Systems Research, 14(2), 157-184.
- Thorbecke, E., Downey. R., Keuning. S., Roland-Holst. D., & Berrian. D. (1992). *Adjustment and Equity in Indonesia*. Paris: OECD Development Centre.
- Breisinger, C., M. Thomas, and J. Thurlow. (2009). *Social Accounting Matrices and Multiplier Analysis*. Washington, DC: Institute, International Food Policy Research.
- Leontief, W. et a. (ม.ป.ป.). *Studies in the Structure of the American Economy*. New York: International Arts and Sciences Press.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการคณาจารย์และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในมิติทางด้านพระพุทธศาสนาการศึกษาศิลปวัฒนธรรม สังคมศาสตร์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

1) **บทความพิเศษ (Special Articles)** บทความพิเศษทางวิชาการ ที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการใน วงการวิชาการ หรือวิชาชีพ

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะ วิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทาง วิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มี ประโยชน์แก่คนทั่วไป

3) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า ทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการ วิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนด ปัญหาที่ชัดเจนสมเหตุผล โดย จะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดแน่นอน มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความและ สรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

4) บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำราหนังสือ และ วารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้มีพหุวิชาเรียงขึ้น

5) ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุนุติการศึกษาระดับสูงสุด พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการพิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่องโดยเอียงมาทางด้านขวา และให้ตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียนเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการและชื่อหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น(ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 7) เอกสารอ้างอิง (References)ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถเท่านั้น

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์ หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)

5) ข้อเสนอแนะ (Suggestion)

6) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์เล่มที่ข้อเครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2554)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า1รายการให้ใช้

เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิงเช่น (พระธรรมโกศาจารย์ ประยูรธมมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกวันวรรณหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่าและคณะเครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ธมมจิตโตและคณะ, 2548)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง เช่น (Hersey & Blanchard, 2000) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Keown, 2003 ; Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, ปีที่พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี

2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย

2. เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. : สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. (// การวรรค 2 ครั้ง)

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่
อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาทพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T.(1995). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24,
pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน. //(ปีพิมพ์). //ชื่อวิทยานิพนธ์. //ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบ
อิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการ
สาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมือง พระนครศรีอยุธยา
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(ปี). //ตำแหน่ง./สัมภาษณ์. วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

พระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศ.ดร..(2558). อธิการบดี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่). //ชื่อบทความ. //สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี,/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W.. (22 June 2004). *Liberal Internationalism:Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *โลกทัศน์ชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

พงศ์สานต์ พัทธกัษมาหาเกตุ. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน

พระปกเกล้า.

โกนิฐ์ ศรีทอง.(2558). การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, 24 สิงหาคม 2550.

Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

1. ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

1) ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น

- ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด

- ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุดเอกสารต้องระบุรายละเอียดของ

ผู้เขียนบทความ (Author(s)) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่งและสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ หรือ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตร การศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

2) แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)

3) แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4) รูปถ่าย 1 นิ้ว จำนวน 1 รูป (ถ่ายหน้าตรง)

ส่งต้นฉบับบทความเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามกองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ 80000

2. ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบไฟล์ต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word ส่งมายัง E-mail: tak.punyada@gmail.com เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการ พิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับจำนวน 1 แผ่นมายังกองบรรณาธิการเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

3. การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : tak.punyada@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ผลงานจำนวน 1 ฉบับพร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ

ชื่อบทความ (20 pt)

Title (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (16 pt)

Author (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

Affiliation (14 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

...(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords :

บทนำ (18 pt)

...(16.pt).....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย(18 pt)

1....(16.pt).....

2....(16.pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

...(16.pt).....

.....

.....

ผลการวิจัย (18pt)

...(16.pt).....

.....

.....

สรุป (18 pt)

...(16.pt).....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

1....(16.pt).....

2....(16.pt).....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

ไทย.(16.pt).....

.....

Eng.(16.pt).....

.....